

895.91301

พ 252 ร

ร.3

เรื่องสั้นของมานพ กนอมศรี : ทัศนะทางสังคม

ปริญญานิพนธ์

ของ

พรเพ็ญ กล้ายไม้

22 ต.ค. 2539

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

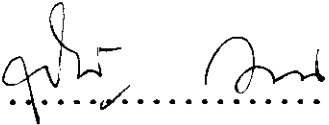
มีนาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ธ. 48333

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

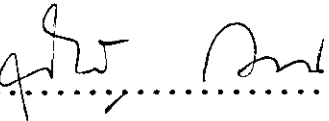
คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

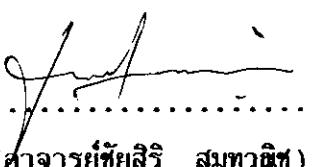
(อาจารย์กฤษฎีกา กองทอง)

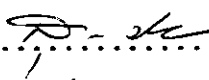
.....กรรมการ
(อาจารย์ชัยสิริ สมุทวณิช)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(อาจารย์กฤษฎีกา กองทอง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ชัยสิริ สมุทวณิช)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์สุภา ปานเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยา พูลสุวรรณ)

วันที่ .. ๗ .. เดือน .. สิงหาคม .. พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้จาก อาจารย์ภิญโญ กองทอง ประธานกรรมการ อาจารย์ชัยสิริ สมุทวณิช กรรมการ ที่กรุณาให้แนวคิด และคำแนะนำในการแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ อาจารย์สุภา ปานเจริญ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ตลอดจนให้คำแนะนำที่มีคุณค่าส่งผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อประสิทธิ์ คุณแม่พิพวรรณ กล้วยไม้ ผู้มีพระคุณอันดี ผู้ให้ชีวิต และส่งเสริมทางด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มศว ประสานมิตร ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอาจารย์ภิญโญ กองทอง ผู้วิจัยมีความเคารพรัก และซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์ซึ่งได้อุทิศความรู้ ความคิด ด้วยความเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถให้แก่ศิษย์ทุกคน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอีกครั้งด้วยความสำนึกในพระคุณ

กราบขอบพระคุณ อาจารย์มานพ ถนอมศรี และครอบครัว ที่กรุณาเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือผู้วิจัยทางด้านข้อมูล

ขอบพระคุณ คุณเกียรติการุณ ทองพรมราช ผู้ให้กำลังใจและความเกื้ออาทรแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอบพระคุณ คุณบุญเกื้อ แทนวันชัย รุ่นพี่ผู้เป็นรุ่นช่วยเหลือติดต่อสถานที่พิมพ์ และขอบพระคุณในความเมตตาของ หจก. รวิน พรินติ้ง กรุ๊ป ผู้รับพิมพ์จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นรูปเล่ม

ขอบคุณ คุณศักดิ์นที กล้วยไม้ น้องชายผู้คอยห่วงใยและรับหน้าที่ส่งต้นฉบับไปโรงพิมพ์จนปริญญานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ คุณศุภสวัสดิ์ และคุณวาสนา เพียรธัญกรณ์ ที่มีน้ำใจด้านการพิมพ์ และเอื้ออำนวยความสะดวกกับสิ่งผู้วิจัยเพื่อไปติดต่อกับอาจารย์มาโดยตลอด รวมทั้งน้องภาณุทอง อ่อนสีนิล ผู้มาส่งต้นฉบับ ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับน้องทั้งสาม ผู้มากด้วยน้ำใจ

ขอบคุณพลังกายและพลังใจที่แข็งแกร่งและมุ่งมั่น จนพาผู้วิจัยให้รอดพ้นจากสมรภูมิต่อลมอันเป็นอุปสรรคต่อการท้าววิจัย ทำให้ผู้วิจัยและครอบครัวพบความสุข รื่นรมย์และสงบ

อนึ่ง ประโยชน์และคุณค่าจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับความดีงามและความยุติธรรมที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบัน

พรเพ็ญ กล้วยไม้

เรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี : พันธกิจทางสังคม

บทคัดย่อ

ของ

พรเพ็ญ กล้วยไม้

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2539

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ มานพ ญามศรี จำนวน 83 เรื่อง ในด้านทัศนะทางสังคม และพันธกิจทางสังคมของมานพ ญามศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏว่า ด้านทัศนะทางสังคมพบว่า มานพ ญามศรี มีทัศนะทางสังคมในด้านทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม และทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม ด้านพันธกิจทางสังคมของมานพ ญามศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น พบว่า มานพ ญามศรี มีความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านการบันทึกเหตุการณ์ของสังคม การวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเสนอวิธีแก้ปัญหา

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้มานพ ญามศรี มีพันธกิจทางสังคม พบว่า เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียน ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และปัจจัยด้านทัศนะต่อวรรณกรรม

MANOP THANOMSRI'S SHORT STORIES : SOCIAL MISSIONS

AN ABSTRACT

BY

PORNPEN KLUAYMAI

Presentd in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

March 1996

This descriptive study aimed to analyze 83 Manop Thanomsri's short stories according to social view and social missions.

The results revealed that Manop Thanomsri got social views regarding to human in society, social institution and social problem concerning social missions found in his short stories was that he had a responsibility of society on recording social events, criticizing society and providing resolution too.

Factors that effected him to get social missions were three aspects, namely, writer's back ground, changing of social environment and attitude toward literature.

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	8
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	9
	✓เอกสารที่เกี่ยวกับทักษะทางสังคม	11
	เอกสารที่เกี่ยวกับพันธกิจทางสังคม	13
	✓งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมในด้านทักษะทางสังคมและ พันธกิจทางสังคม	17
2	วิเคราะห์ทักษะทางสังคมในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี	19
	ทักษะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม	19
	มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	19
	มนุษย์ในสังคมมีชีวิตที่เป็นทุกข์	34
	คุณค่าของมนุษย์ในสังคม	42
	การแก้ปัญหาของมนุษย์ในสังคม	50
	การยอมจำนนต่อสภาพการณ์	51
	การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความรุนแรง	65
	การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี	70
	การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝันหรือ จินตนาการ	77
	การฆ่าตัวตาย	80

✓ ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม	84
ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว	84
ความเสื่อมสัทธิธาระบบราชการและการเมือง	93
การคัดค้านระบบทุนนิยม	100
ความเชื่อในสถาบันศาสนา	112
ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย	126
✓ ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา	129
ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม	132
ปัญหาความเชื่อและค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม	132
ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง	141
การขาดวัฒนธรรม	146
3 วิเคราะห์พันธกิจทางสังคมของมานพ ถนอมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น	164
การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม	164
สภาพสังคมเมืองและสังคมชนบท	169
สภาพเศรษฐกิจ	182
สภาพการเมือง การปกครอง	186
สภาพวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม	191
การวิพากษ์วิจารณ์สังคม	195
ความเจริญทางวัตถุกับความเสื่อมทางจิตใจ	195
ความเห็นแก่ตัวและการไร้มนุษยธรรม	205
การคัดค้านระบบทุนนิยม	214
การเสนอวิธีแก้ปัญา	219
ความอดทนกับสภาพปัญหา	219
การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง	228
การหลีกหนีสังคม	231
การปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม	233

ปัจจัยที่ส่งผลให้มานพ ถนอมศรี มีพันธกิจทางสังคม	241
ปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียน	242
ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม	244
ปัจจัยด้านทัศนคติต่อวรรณกรรม	245
 4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	248
อภิปรายผล	259
ข้อเสนอแนะ	262
 บรรณานุกรม	263
 ประวัติย่อของผู้วิจัย	275

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	30
2	มนุษย์ในสังคมมีชีวิตที่เป็นทุกข์	39
3	คุณค่าของมนุษย์ในสังคม	47
4	การยอมจำนนต่อสภาพการณ์	60
5	การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความรุนแรง	69
6	การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี	74
7	การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝัน หรือจินตนาการ .	79
8	การฆ่าตัวตาย	83
9	ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว	89
10	ความเสื่อมสัทธิธาระบบราชการและการเมือง	97
11	การคัดค้านระบบทุนนิยม	105
12	ความเชื่อในสถาบันศาสนา	120
13	ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย	128
14	ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา	131
15	ปัญหาความเชื่อ และค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม	137
16	ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง	144
17	การขาดไว้มนุษยธรรม	153

บทที่ 1

บทนำ

บทนำ

นักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงรับเอาสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวไปเป็นข้อมูลในงานเขียน งานวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจึงมีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่นักเขียนดำรงอยู่ในยุคสมัยใดสมัยหนึ่งเสมอ

นอกจากนักเขียนจะสร้างสรรค์วรรณกรรมที่สะท้อนสภาพสังคมโดยทั่วไปแล้ว ยังมีนักเขียนที่มุ่งเน้นสร้างสรรค์วรรณกรรมที่สะท้อนภาพชีวิตจริงของผู้ยากไร้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นวิถีชีวิตของคนอีกมุมหนึ่งในสังคม

นักเขียนที่เลือกเขียนวรรณกรรมที่สะท้อนความทุกข์ยากของผู้ด้อยโอกาส และผู้ถูกกดขี่ในสังคม ตลอดจนเผยให้เห็นสภาพปัญหาของสังคม เพื่อเรียกร้องให้ทุกคนเกิดความสงสารและเห็นใจ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เหล่านั้น ย่อมแสดงถึงความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม หรือเป็นการแสดงพันธกิจทางสังคมของวรรณกรรมนั่นเอง

การแสดงพันธกิจทางสังคมของวรรณกรรม จึงเป็นการยืนยันความคิดของนักเขียนที่รับผิดชอบต่อสังคม การพิจารณาเนื้อหาวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ จะทำให้เห็นรูปการของความสำนึก ความรับรู้ และวิธีการมองดูโลกของนักเขียนด้วย ดังที่ บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2527 : 81-85) กล่าวว่า

... การเขียนหนังสือเป็นการแสดงบทบาททางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งนักเขียนมีความตั้งใจที่จะสื่อสารกับคนอื่น ๆ และมีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น วรรณกรรม คือ ผลของท่าทีต่อโลกของนักเขียน นักเขียนจึงต้องเป็นกระบอกที่แท้จริงให้แก่สังคม โดยสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้ง และปัญหาที่มีอยู่ในสังคม ทั้งนี้ นักเขียนต้องเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดเรื่องราว และแสดงทัศนะอย่างมีจิตสำนึก ...

การศึกษาวรรณกรรม นอกจากจะได้รับความบันเทิงใจแล้ว ยังทำให้เห็นถึงทัศนะอันลุ่มลึกในการมองดูโลกของนักเขียน และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่นักเขียนดำรงอยู่ ซึ่ง พลศักดิ์ จิรากรศิริ (2522 : 54-55) กล่าวว่า

... ในยุคสมัยที่สภาพสังคมเป็นแบบทุนนิยมที่มีความขัดแย้ง ย่อมส่งผลกระทบต่องานวรรณกรรมสองด้าน คือ ทำให้เกิดวรรณกรรมที่สนับสนุนนายทุน เพื่อสะสมทุนและกำไร แต่อีกด้านหนึ่งจากลักษณะการเอาใจเอาเปรียบ และการเบียดบังแรงงานของสังคมทุนนิยม ซึ่งขัดกับหลักมนุษยธรรม มีส่วนผลักดันให้นักเขียนที่มีความสำนึกออกมาคัดค้านเงื่อนไข และสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ โดยสร้างสรรค์วรรณกรรมที่สะท้อนความจริงของสังคม และใช้มุมมองจากทัศนะของผู้ถูกกดขี่เหล่านั้น ...

สภาพสังคมที่สนับสนุนการพิจารณาคุณค่าระหว่างวัตถุกับจิตใจ ประกอบกับช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมีเพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักเขียนที่มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นมาเพื่อรับใช้สังคม โดยมีจุดประสงค์ให้สมาชิกในสังคมอยู่กันด้วยความสงบสุขตามสภาพภาพของแต่ละบุคคล

มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์เรื่องสั้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบัน หากถือว่า เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นจุดแบ่งระหว่างงานวรรณกรรมเพื่อชีวิต ซึ่งเด่นชัดมาตั้งแต่ยุค 14 ตุลาคม 2516 กับงานวรรณกรรมยุคคลี่คลายมาสู่ความคิดเชิงมนุษยธรรมแล้ว มานพ ถนอมศรี ก็จัดเป็นนักเขียนक्रमยุค คือ เกิดในวงวรรณกรรมในช่วงปลายของนักเขียนรุ่นเก่า และในช่วงต้นของนักเขียนรุ่นใหม่ ทำให้มานพ ถนอมศรี เห็นความเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรม และสังคมมาตลอดเกือบสองทศวรรษ

ลักษณะงานเขียนของ มานพ ถนอมศรี เป็นงานเขียนที่จำลองมาจากชีวิตจริง โดยมุ่งสะท้อนภาพชีวิตชนชั้นล่างของสังคม ได้แก่ กรรมกรผู้ใช้แรงงาน ขอทาน หญิงผู้มีอาชีพโสเภณี ตลอดจนเด็ก และคนชราที่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชีวิตตามลำพัง พร้อมทั้งแสดงคุณค่า

และศักดิ์ศรีของคนพวกนี้ด้วยทัศนะที่น่าสนใจ เพราะมานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของตัวละคร และนำมาถ่ายทอดได้อย่างมีศิลปะในแง่ที่แปลกออกไปจากนักเขียนอีกหลายคน

เรื่องสั้นในช่วงแรก มานพ ถนอมศรี เขียนถึงชีวิตผู้ยากไร้ และชีวิตของโสเภณีด้วยความเห็นใจ จึงเสนอให้ผู้อ่านได้รู้ถึงชีวิตที่ถูกกดขี่ทางเพศ เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้หญิงกลุ่มนี้บ้าง ซึ่ง มานพ ถนอมศรี ให้เหตุผลว่า "...ผู้หญิงอาชีพนี้ ต้องถูกกล่าวหาจากสังคม และจากชีวิตจริงอยู่แล้ว จึงเกิดความสงสารและอยากเขียนให้ผู้อื่นได้เห็น เพื่อให้ความยุติธรรมกับผู้หญิงโสเภณี..." (ชีวิตชีวา : มานพ ถนอมศรี นักเขียนเรื่องโสเภณี.

2533 : 16)

ในยุคนั้น สังคมและเศรษฐกิจมุ่งพัฒนาไปในด้านวัตถุ ในขณะที่จิตใจของคนเสื่อมทรามลง มานพ ถนอมศรี จึงเขียนงานเรื่องสั้นที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของมนุษย์ที่มีจิตใจดีงาม โดยชี้ให้เห็นว่า เงิน กำลังเป็นสิ่งที่ทำลายคุณค่าของมนุษย์ เพราะทุกคนให้คุณค่าของเงินไว้สูงมาก ดังที่ มานพ ถนอมศรี กล่าวว่า "... ปัจจุบัน เงินกำลังจะเป็นตัวทำลายคุณค่าของมนุษย์ สมัยนี้ทุกคนตีค่าของเงินไว้สูงมาก เรื่องสั้นในยุคหลังจึงมีการประชดประชันในเรื่องเกี่ยวกับเงินและธุรกิจด้วย เพราะธุรกิจก็เป็นตัวทำลายมนุษย์เช่นกัน" (สัจจณี ละออ และองอาจ สุวรรณโชติ. 2536 : 56)

จากลักษณะการเขียนเรื่องสั้นดังกล่าว ประกอบกับทัศนะของ มานพ ถนอมศรี ที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องสั้น และต้องการสื่อมายังผู้อ่านนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้วรรณกรรมมีสาระ และคุณค่ามากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องสั้นของ มานพ ถนอมศรี ในด้านพันธกิจทางสังคมของวรรณกรรมที่รับใช้สังคม อันจะทำให้ทราบถึงความรับผิดชอบที่นักเขียนมีต่อสังคม

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์พันธกิจทางสังคมของมานพ ถนอมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยนี้ จะทำห้ทราบถึงทัศนะทางสังคมของนักเขียน อันจะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ตลอดจนความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคมในขณะนั้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะศึกษาเรื่องสั้นของมาดาม กอนอมศรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2536 โดยศึกษาจากหนังสือรวมเรื่องสั้น ตั้งแต่เล่มแรก (พ.ศ. 2521) จนถึง พ.ศ.2533 รวม 6 เล่ม มีเรื่องสั้น จำนวน 71 เรื่อง และเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่างๆ ระหว่าง พ.ศ.2534 - พ.ศ.2536 จำนวน 12 เรื่อง รวมเป็นเรื่องสั้นที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 83 เรื่อง ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ความหวังชั้นสุดท้าย" (พ.ศ.2521) ประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 15 เรื่อง คือ

- 1.1 โฟเนียม (พ.ศ. 2520)
- 1.2 ไฟลิดา (พ.ศ. 2520)
- 1.3 ยางเปลี่ยนใบ (พ.ศ. 2520)
- 1.4 คือความเจ็บปวด (พ.ศ. 2521)
- 1.5 ของขวัญผู้ยากไร้ (พ.ศ. 2521)
- 1.6 ลมหายใจดอกไม้ (พ.ศ. 2521)
- 1.7 ความพ่ายแพ้ของเจ้าทองคำ (พ.ศ. 2520)
- 1.8 ความอยาก (พ.ศ. 2521)
- 1.9 ความรู้สึกสีขาว (พ.ศ. 2520)
- 1.10 ผู้ถูกกล่าวหา (พ.ศ. 2520)
- 1.11 ความปลื้มปิติของหญิงสาว (พ.ศ. 2520)
- 1.12 ไม่อยากเป็นนก (พ.ศ. 2521)
- 1.13 ยาเม็ดสีชมพู (พ.ศ. 2521)
- 1.14 ดอกไม้ข้างหีบศพ (พ.ศ. 2521)

1.15 ความหวังขึ้นสุดท้าย (พ.ศ. 2520)

2. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ฟ้าสีน้ำเงิน" (พ.ศ. 2522) ประกอบด้วยเรื่องสั้น
จำนวน 10 เรื่อง คือ

2.1 โลกสมมุติของหญิงกลางคน (พ.ศ. 2522)

2.2 ชายหนุ่ม ร้องไห้คู่เก่า และคนเซื่องซึม (พ.ศ. 2521)

2.3 ซอสายขาด (พ.ศ. 2521)

2.4 ผู้จัดการของไอ้แคะ (พ.ศ. 2521)

2.5 ดอกหญ้าปลายสวน (พ.ศ. 2522)

2.6 อีเขียว (พ.ศ. 2522)

2.7 ดอกไม้ต่างกลิ่น (พ.ศ. 2521)

2.8 บัวคนละสี (พ.ศ. 2520)

2.9 การเดินทาง (พ.ศ. 2522)

2.10 เส้นทางสายไหม (พ.ศ. 2522)

3. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ลมหายใจดอกไม้มัน" (พ.ศ. 2523) ประกอบด้วยเรื่องสั้น
จำนวน 11 เรื่อง คือ

3.1 บัวเข็ม (พ.ศ. 2522)

3.2 บุปผามาลี (พ.ศ. 2522)

3.3 หนอนในช่อดอกไม้ (พ.ศ. 2521)

3.4 การตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา (พ.ศ. 2522)

3.5 ฆาตกรรม (พ.ศ. 2522)

3.6 แดดเหลือง (พ.ศ. 2522)

3.7 ราคาแห่งความสูญเสีย (พ.ศ. 2522)

3.8 มนุษยธรรมของลุงปาน (พ.ศ. 2522)

3.9 ฝนแล้ง (พ.ศ. 2522)

3.10 ดอกไม้สีดำ (พ.ศ. 2522)

3.11 ฝู้อพยพ (พ.ศ. 2522)

4. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ฉัน...ไอ้คนบัดซบ" (พ.ศ. 2526) ประกอบด้วยเรื่องสั้น
จำนวน 12 เรื่อง คือ

- 4.1 กองบุญ (พ.ศ. 2520)
- 4.2 เมณ - สึงวาส (พ.ศ. 2521)
- 4.3 ผู้ก่อการร้าย (พ.ศ. 2520)
- 4.4 ฆาตคาม (พ.ศ. 2521)
- 4.5 ที่ติดผมสีเหลือง (พ.ศ. 2522)
- 4.6 กามคัมภีร์ (พ.ศ. 2522)
- 4.7 มารหัวชน (พ.ศ. 2526)
- 4.8 อาชญากร (พ.ศ. 2521)
- 4.9 กามาฆาตกรรม (พ.ศ. 2521)
- 4.10 กระเจกเงา (พ.ศ. 2522)
- 4.11 ผีปอบ (พ.ศ. 2522)
- 4.12 ฉัน...ไอ้คนบัดซบ (พ.ศ. 2522)

5. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ทางสายรัง" (พ.ศ. 2527) ประกอบด้วยเรื่องสั้น
จำนวน 10 เรื่องคือ

- 5.1 บ้านเล็กของยาย (พ.ศ. 2526)
- 5.2 ทางสายรัง (พ.ศ. 2527)
- 5.3 เดือนสิบเอ็ดบ้านอง (พ.ศ. 2526)
- 5.4 วันเด็กของหรั่ง (พ.ศ. 2527)
- 5.5 ศาลา 1 (พ.ศ. 2527)
- 5.6 เรื่องตลกของบั๊กเคน (พ.ศ. 2527)
- 5.7 อีหล่าน้อย (พ.ศ. 2527)
- 5.8 วีรบุรุษและมหาเศรษฐี (พ.ศ. 2527)
- 5.9 ผู้ม่ายอมจำนน (พ.ศ. 2527)
- 5.10 คนไร้ค่าหมายเลข 2 (พ.ศ. 2527)

6. หนังสือรวมเรื่องสั้น "ตะวันลา" (พ.ศ. 2533) ประกอบด้วยเรื่องสั้น

จำนวน 13 เรื่อง คือ

- 6.1 ตะวันลา (พ.ศ. 2530)
- 6.2 นางนวล (พ.ศ. 2529)
- 6.3 ฝนฟ้าขาว (พ.ศ. 2531)
- 6.4 ยี่เก (พ.ศ. 2532)
- 6.5 ปาท่องโก๋ (พ.ศ. 2532)
- 6.6 โรงเรียนของท้อย (พ.ศ. 2532)
- 6.7 อดีตวิบากกรรม (พ.ศ. 2531)
- 6.8 เลือกตั้ง (พ.ศ. 2531)
- 6.9 นักบุญ (พ.ศ. 2528)
- 6.10 จีบ - หวย (พ.ศ. 2530)
- 6.11 ซิมบิย (พ.ศ. 2529)
- 6.12 ปราบปราม (พ.ศ. 2528)
- 6.13 ทุกข์ขัง (พ.ศ. 2528)

7. เรื่องสั้นที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่าง ๆ ระหว่าง พ.ศ.2534 - พ.ศ.2536

จำนวน 12 เรื่อง คือ

- 7.1 กรุงเทพฯ (พ.ศ. 2534)
- 7.2 คื่นดาวตก (พ.ศ. 2534)
- 7.3 ฆาตกร (พ.ศ. 2534)
- 7.4 ดอกไม้พลาสติก (พ.ศ. 2534)
- 7.5 ตากับยาย (พ.ศ. 2534)
- 7.6 บุญ (พ.ศ. 2534)
- 7.7 กลิ่นเนื้อนุ่ม (พ.ศ. 2535)
- 7.8 เธอ...ผู้เป็นมารดา (พ.ศ. 2535)
- 7.9 ศตวรรษ 26 (พ.ศ. 2535)

7.10 ตัวผ (พ.ศ. 2536)

7.11 นกสีชมพู (พ.ศ. 2536)

7.12 ผู้พ่ายแพ้ (พ.ศ. 2536)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนะทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และค่านิยมของนักเขียนที่มีต่อมนุษย์ในสังคม สถาบันในสังคม และสภาพปัญหาของสังคมด้านต่าง ๆ

พันธกิจทางสังคม หมายถึง ความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม ซึ่งแสดงออกทางวรรณกรรม ในด้านการบันทึกเหตุการณ์ของสังคม การวิพากษ์วิจารณ์สังคม และการเสนอวิธีแก้ปัญหา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพสังคมไทย ในช่วง พ.ศ. 2520-2536 จากเอกสารต่าง ๆ
2. วิเคราะห์ทัศนะทางสังคมในเรื่องสั้นของ มานพ ญามศรี ดังนี้ คือ
 - 2.1 ทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม
 - 2.2 ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม
 - 2.3 ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม
3. วิเคราะห์พันธกิจทางสังคมของมานพ ญามศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้นดังนี้ คือ
 - 3.1 การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม
 - 3.2 การวิพากษ์วิจารณ์สังคม
 - 3.3 การเสนอวิธีแก้ปัญหา
4. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้มานพ ญามศรี มีพันธกิจทางสังคม จากเอกสารและ

การสัมภาษณ์

5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มวรรณกรรมพินิจ (2522 : 7 - 28) ได้ศึกษาถึงสภาพการณ์ของเรื่องสั้นในช่วงพ.ศ. 2521 พบว่า เรื่องสั้นในช่วงนี้มีความหลากหลายด้านเนื้อหา ซึ่งเกิดจากสภาพสังคมที่ปรวนแปรจึงส่งผลกระทบต่องานวรรณกรรมของนักเขียนหลายคน ดังเช่นงานเขียนของมานพ ถนอมศรี ซึ่งเป็นนักเขียนเรื่องสั้นอีกผู้หนึ่งที่เสนอเนื้อหาของเรื่องในด้านเปิดโปงความชั่วร้ายของสังคม เช่น เรื่องลมหายใจดอกไม้ ที่แสดงให้เห็นธาตุแท้ความเห็นแก่ตัวของตำรวจที่มาเที่ยวโสเภณี และเรื่องของขวัญผู้ยากไร้ มานพ ถนอมศรี พยายามเน้นให้มีผลทางด้านอารมณ์มากกว่าการสะท้อนภาพชีวิตธรรมดา นอกจากนั้นในเรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ ก็เป็นเรื่องที่สะท้อนความคิดเห็นในการดำเนินชีวิต ส่วนการนำเสนอเนื้อหาในรอบปี พ.ศ.2521 นักเขียนส่วนใหญ่รวมทั้ง มานพ ถนอมศรี นิยมเขียนเรื่องสั้นในแนวสมจริง โดยมุ่งสะท้อนสภาพชีวิต ความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมตามสภาพความเป็นจริง

จากสภาพการนำเสนอเรื่องดังกล่าว สมเกียรติ คูทวีกุล (2525 : 58 - 62) ได้วิเคราะห์เรื่องสั้น เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ ของมานพ ถนอมศรี และงานเขียนเรื่องสั้นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ยากไร้ของนักเขียนอีกหลายท่าน พบลักษณะร่วม คือ ตัวละครที่เป็นผู้ยากไร้ในสังคมล้วนมีความทะนงในศักดิ์ศรีของความเป็นคนมากกว่าการยกย่องเงินตรา นั้นย่อมแสดงถึงทัศนะของนักเขียนที่ตรงกันคือ ถึงแม้ผู้ยากไร้จะขาดแคลนทรัพย์สินเงินทองแต่ก็มีน้ำใจมีคุณธรรม แม้ว่าเงินอาจซื้อทุกอย่างได้ แต่ซื้อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ยากไร้ไม่ได้

หลังจากนั้น อักษร (2528 : 148 - 150, 193) ได้สัมภาษณ์และวิจารณ์งานเขียนของมานพ ถนอมศรี ว่าเรื่องสั้นเรื่อง บ้านเล็กของยาย นชุดทางสายรุ้ง ได้รับการดัดสรรจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นแบบเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากในเรื่องลมหายใจดอกไม้ เคยได้รับรางวัลเรื่องสั้นดีเด่นจากสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2521 มาแล้ว

เรื่องบ้านเล็กของยาย เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตมนุษย์ พร้อมทั้งมีการสอดแทรกปรัชญาชีวิตที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มานพ ถนอมศรี สามารถรวมเอาความเปลี่ยนแปลงของโลกในช่วงเวลาเกือบร้อยปีเอาไว้ในเรื่องสั้น

เพียงเรื่องเดียว จะเห็นว่าการเขียนของมานพ ถนอมศรี เกือบทุกเรื่องได้เค้าโครงจากประสบการณ์ที่เผชิญมาด้วยตนเอง ในการสร้างสรรค์วรรณกรรม มานพจะเข้าไปคลุกคลีศึกษาและเก็บข้อมูลจากสิ่งที่ต้องการถ่ายทอดเสมอ ดังที่มานพให้สัมภาษณ์ว่า

... เรื่องสั้นเป็นศิลปะ ฉะนั้นในการเขียนต้องพร้อมมูลในด้านอารมณ์ ด้านข้อมูล ด้านประสบการณ์ ด้านความรู้สึก ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านความคิดสร้างสรรค์ ทุกด้านต้องพร้อม จึงจะสร้างศิลปะ (วรรณกรรม) ได้... ส่วนในด้านของวิชาศิลปะที่เรียนมาก็มีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์วรรณกรรม ในแง่ที่ทำให้เป็นนักสังเกตที่ดี เข้าใจอะไรง่าย เช่น อารมณ์ สภาพแวดล้อม ทำให้สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนพบเห็นได้เร็ว และตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ... (อักษรฯ. 2528 : 148-150, 193)

อักษรฯจึงสรุปว่า มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนที่มีความสามารถในการเขียนเรื่องสั้น เข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร เข้าใจชีวิตมนุษย์และสามารถนำเสนอสิ่งเหล่านี้มาถ่ายทอดได้อย่างมีศิลปะในแง่มุมที่แปลกออกไปจากนักเขียนอีกหลายคน

ตัวอย่างเช่น ชีวิตของผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณี มานพ ถนอมศรี ได้ถ่ายทอดชีวิตเหล่านี้ในนวนิยายและเรื่องสั้นมาโดยตลอด เช่น เรื่องสั้นลมหายใจออกมาใน นวนิยายเรื่องนางฟ้าติดเบอร์ และเรื่อง กิณรีลยพลอร์ ซึ่งมานพ ถนอมศรี ให้เหตุผลว่า "ผู้หญิงในอาชีพนี้ต้องถูกกล่าวหาจากสังคมและจากชีวิตอยู่แล้ว จึงเกิดความสงสารและอยากเขียนให้ผู้อื่นได้เห็น เพื่อให้ความยุติธรรมกับผู้หญิงกลุ่มนี้บ้าง" (ชีวิตชีวา : มานพ ถนอมศรี นักเขียนเรื่องโสเภณี. 2533 : 16)

ต่อมา ถวัลย์ ภาศจรัส (2536 : 62 - 63) กล่าวถึง มานพ ถนอมศรี ว่าเป็นนักเขียนคุณภาพคนหนึ่งของประเทศไทย ถนัดทั้งงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น เป็นนักเขียนคร่อมยุค คือ เกิดในวงการวรรณกรรมในช่วงปลายของนักเขียนรุ่นเก่าและในช่วงต้นของนักเขียนใหม่ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของงานวรรณกรรมและความแตกต่างระหว่างนักเขียนรุ่นเก่าและนักเขียนรุ่นใหม่ คือ นักเขียนรุ่นเก่าสามารถสร้างงานตามความคิดของ

ตนเองได้ แต่ในปัจจุบันนักเขียนต้องสร้างงานตามเป้าหมายของหนังสือที่ลงพิมพ์

สัจภูมิ ละออ และองอาจ สุวรรณโชติ (2536 : 56) สัมภาษณ์และเขียนถึงมานพ ถนอมศรี ว่า มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนที่มีผลงานนวนิยายและเรื่องสั้นมาโดยตลอด นับตั้งแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์และชีวิตผู้ยากไร้ จนถึงแนวล่าสุดที่มานพให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ และเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ซึ่ง มานพ ถนอมศรีให้เหตุผลว่า

... ปัจจุบัน เงินกำลังจะเป็นตัวทำลายคุณค่าของมนุษย์ สมัยนี้ทุกคนตีค่าของเงินไว้มาก เรื่องสั้นในยุคหลังจึงมีการประชดประชันในเรื่องเกี่ยวกับเงินและธุรกิจด้วย เพราะธุรกิจเป็นตัวทำลายมนุษย์ นอกจากนี้ แนวที่จะเขียนถึงต่อไป คือเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ... (สัจภูมิ ละออ และองอาจ สุวรรณโชติ (2536 : 56)

จากเอกสารที่กล่าวมา แสดงถึงลักษณะงานเขียนของมานพ ถนอมศรี ไว้อย่างชัดเจนว่า มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในสังคมไว้มากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน นอกจากนั้น มานพ ถนอมศรี ยังแสดงความรู้สึกความคิดเห็นของตนในงานเขียนเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะในด้านชีวิตของผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม มานพ ก็สามารถแสดงทัศนะที่ลุ่มลึกควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารเกี่ยวกับทัศนะทางสังคม

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516 : 49 - 50) ได้รวบรวมศัพท์ทางสังคมวิทยาพร้อมทั้งให้คำจำกัดความของคำเหล่านั้น ดังปรากฏว่า ทัศนคติ (Attitude) หมายถึงความรู้สึกนึกคิดและแนวทางปฏิบัติหรือทำที่มีต่อสิ่งแวดล้อมด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งแวดล้อมแต่ละด้านนั้น อาจมีความเข้มข้น (Degree) ในระดับที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ส่วนมูลเหตุที่ทำให้เกิดทัศนคติมี 2 ประการ คือประสบการณ์ที่บุคคลได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม ประการสุดท้าย คือ ค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม ซึ่ง

ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละกลุ่มชน ที่มีการตัดสินใจที่แตกต่างกันไป จะเห็นว่าการก่อให้เกิดทัศนคติต้องได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมหลายอย่างตั้งแต่ประสบการณ์ในอดีตและปัจจุบันจากการเรียนรู้จดจำที่สะสมไว้ภายในมาประสบประสานกันจนเกิดเป็นทัศนคติขึ้นและอาจมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ ถ้าสภาพแวดล้อมหรือมวลประสบการณ์เปลี่ยนแปลงไป

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2532

(2532 : 332 - 333, 335) ให้ความหมายของคำว่า ทางสังคมหรือเชิงสังคม (Social) หมายถึง ที่เกี่ยวกับการกระทำระหว่างกันและกันของบุคคลหรือของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะในรูปใดก็ตาม และเป็นคำที่ใช้หมายรวมถึงปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เป็นเนื้อหาของสังคมวิทยา ส่วนคำว่า ท่าทางสังคม (Social Attitude) หรือทัศนคติทางสังคม หมายถึงท่าทีที่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจและร่วมรู้สึกได้ และทำที่นั้นต้องเอื้อประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวมไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลเท่านั้น

อับราฮัมส์ (Abrahams. 2529 : 329 - 332) อธิบายคำว่า สังคมวิทยาของวรรณคดี (Sociology of Literature) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนแต่ละคนกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของยุคสมัยทางวัฒนธรรมที่นักเขียนเหล่านั้นดำรงชีวิตอยู่ และผลงานวรรณกรรมของตนออกมาสัมพันธ์กับสภาพสังคม โดยเริ่มจากการที่นักเขียนได้รับผลกระทบจากฐานะทางชนชั้นของตน ความคิดเห็นด้านสังคมและอุดมการณ์อื่น ๆ ภาวะเศรษฐกิจของอาชีพ และประเภทของผู้อ่านที่นักเขียนต้องการสื่อสารด้วย ซึ่งเหตุการณ์ในสังคมและอิทธิพลของยุคสมัยจะเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขให้แก่วรรณกรรมในด้านเนื้อหา ส่วนการประเมินค่าของชีวิตที่วรรณกรรมเหล่านั้นเสนอทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ถือว่า งานวรรณกรรมชิ้นหนึ่ง ๆ อาจอธิบายได้ด้วยปัจจัยสามประการ คือ เชื้อชาติของผู้ประพันธ์ สภาพแวดล้อม และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของนักเขียน ดังกล่าวไว้ว่า "ศิลปะเป็นเรื่องของการเลียนแบบ" ซึ่งหมายถึง วรรณกรรมควรสะท้อนความจริง จะต้องสร้างโลกของตัวเอง มีคำอธิบายที่สมบูรณ์ในตัวเองและมีพลังก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือการกระทำ

โดยสรุปแล้ว ทัศนคติทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับ สภาพความเป็นจริงในสังคม ประสบการณ์ของนักเขียนและสามัญสำนึกทางสังคมในการมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความเห็นธรรมมากที่สุด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจทางสังคม

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517 : 4 - 5) กล่าวถึง พันธกิจว่า พันธกิจ คือ กิจที่ต้องทำเกี่ยวเนื่องกับผู้อื่นหรือส่วนอื่นของกระบวนการอันหนึ่ง ๆ พันธกิจของวรรณคดีจึงมีอยู่ที่ภาษาและต้องเป็นภาษาที่บรรจงเลือกสรรมาเพื่อกระทบอารมณ์ อาจเป็นคำหยาบที่ใช้ให้เกิดอารมณ์ตามความประสงค์ของผู้เขียน สรุปลแล้ว พันธกิจของวรรณคดีมีต่อการใช้ภาษาเพื่อบันเทิงหรือจรรโลง หรือยก หรือลดอารมณ์ เพื่อให้เกิดความรื่นเริงหรือความโศกเศร้า โดยอาศัยถ้อยคำและกลศิลป์ต่าง ๆ

* ชลธิรา กลัดอยู่ (2518 : บทนำ) กล่าวถึง อิทธิพลที่สังคมมีต่อนักเขียนในด้านภาษาที่ใช้ในงานประพันธ์ ประสพการณ์ บุคลิกภาพและทัศนะของนักเขียน ฉะนั้นการสร้างสรรค์วรรณกรรมแต่ละเรื่องจึงน่าจะมาจากระดับของพันธกิจได้ดังนี้

พันธกิจขั้นพื้นฐาน มี 2 ระดับ คือ

1. สมองอารมณ์ส่วนตัว
2. สะท้อนสังคมโดยไม่เจตนา

พันธกิจขั้นหลักการ คือ

3. เสนอสภาพสังคมโดยเจตนา

พันธกิจขั้นอุดมคติ คือ

4. สนับสนุนหรือสร้างอุดมการณ์

ซึ่ง ชลธิรา ได้วิเคราะห์พร้อมทั้งยกตัวอย่างวรรณกรรมประกอบการอธิบาย และการจัดระดับพันธกิจของวรรณกรรมดังนี้

เนื่องจากยุคสมัยมีส่วนกำหนดผลงานวรรณกรรมในด้านรูปแบบและเนื้อหาที่แตกต่างกัน แต่ในด้านของพันธกิจทางวรรณกรรม วรรณคดีไทยโบราณต่างก็มีพันธกิจระดับต่าง ๆ กันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และแนวคิดของกวีแต่ละคน เช่น กาพย์วราลโคลงดั้นและทวาทศมาสโคลงดั้น มีพันธกิจขั้นพื้นฐาน คือ ระบายหรือสนองอารมณ์รักอารมณ์แค้น และสะท้อนสังคมอยู่ภายในแง่มุมที่แตกต่างกัน โดยใช้สถานที่ต่าง ๆ และราชพิธีเป็นสื่อในการสะท้อน ตามลำดับ วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ได้แสดงพันธกิจขั้นหลักการหรือขั้นเปิดโปงสภาพโดยเจตนา หลายตอน ในบทเสภาเสนาอำมหินถึง สังคมไทยโบราณ กษัตริย์เป็นเจ้าชีวิตความเป็นความตายขึ้นอยู่กับ

พระบรมราชโองการ เช่น วันทอง ซึ่งถูกข้าราชสำนักฝ่ายชายแย่งตัวกันไปมาจนตัดสินใจไม่ได้ว่าจะอยู่กับสามีคนไหน จะต้องถูกประหารชีวิตเพราะพระพันวษากริ้ว เป็นต้น ส่วนงานชั้นอุดมคติ วรรณคดีไทยโบราณหลายเรื่องแสดงพันธกิจสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองระบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่น ลิลิตโองการแช่งน้ำ ส่วนไตรภูมิพระร่วง สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองแบบธรรมราชาและมหาชาติคทหลวง สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองแบบพุทธราชาผสมผสานกับเทวราชา ในสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมส่วนใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็มีพันธกิจสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองแบบชาตินิยม

เมื่ออิทธิพลตะวันตกแผ่ขยายมากขึ้น งานเขียนรูปแบบนวนิยายได้รับความนิยมมาก ชลธิรา วิเคราะห์นักเขียนและผลงานวรรณกรรมในด้านพันธกิจ พบว่า นักเขียนที่แต่งนวนิยายสนองอารมณ์และสะท้อนสังคมโดยไม่เจตนา เช่น ช่อมู่ บัณฑิตพงศ์ ศรีทอง ลดาวัลย์ ชูวงศ์ ฉายะจินดา ประชา พูนวิวัฒน์ พนมเทียน ฯลฯ ในชั้นเสนอสภาพสังคมโดยเจตนา เช่น สี่ฟ้า กฤษณา อโศกสิน และบางเรื่องของอุษณา เฟื่องธรรม ในเรื่องจันทรา ส่วนชั้นสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น นวนิยายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องสี่แผ่นดิน กับ ไม้แดง เรื่องจันทน์หอม ของวชิรัฐ เดชกุญชร และพลับพลามาลี ของรัตนะ ยาวะประภาส แลใบช้างหน้า ของศรีบุรพา และพิราบแดง ของสุวัฒน์ วรดิลก มีพันธกิจสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อประชาชน

นอกจากนี้ ชลธิรา กล่าวอยู่ ยังได้กล่าวถึง วรรณกรรมไทยในปัจจุบันว่า มีหลายรูปแบบตั้งแต่บทร้อยกรองสั้น ๆ จนถึงร้อยกรองเป็นเรื่องยาว กลอนเปล่าซึ่งมีรูปแบบไม่คงที่ บทความ บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ ตลอดจนเรื่องสั้นแนวต่าง ๆ ล้วนแต่มีพันธกิจที่น่าสนใจ บางเรื่องอาจมีพันธกิจถึงสามชั้น คือ ชั้นพื้นฐาน ชั้นหลักการ และชั้นอุดมคติ

พลศักดิ์ จิรากรศิริ (2522 : 78 - 87) อธิบายและอ้างถึงงานเขียนที่กล่าวถึงพันธกิจของนักเขียนว่า ในขั้นแรกของการเป็นนักเขียน นักเขียนจะเลือกเป็นกระจุกเงาให้แก่มโนคติของชนชั้นใด ถ้าเป็นกระจุกเงาให้แก่นักชนชั้นนายทุน งานเขียนก็จะกล่าวถึงชีวิตที่สุขสบายไม่ต้องดิ้นรนในการหาเลี้ยงชีพ แต่ถ้าเลือกเป็นกระจุกเงาของชนชั้นข้างมาก ได้แก่ ชาวนา กรรมกร หรือผู้ยากไร้ในสังคม ก็จะเป็นเรื่องของ การปลุกมนุษย์ให้ลุกขึ้นสู้กับธรรมชาติและความไม่ถูกต้อง และให้การยกย่องแรงงานว่าเป็นของสูง นักเขียนจึงต้องเข้าใจ

ความจริงของชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจะเลือกแนวทางการเขียนของคนได้
 ดังนั้นการสะท้อนสภาพที่มาจากความรู้สึกนึกคิดและความสำนึกของนักเขียนที่ได้รับมาจาก
 สิ่งภายนอก จึงมีลักษณะผสมผสานและสะท้อนอย่างมีศิลปะ ซึ่งมีความเคลื่อนไหวไปตาม
 ความจริง ฉะนั้นนักเขียนจะผลิตงานวรรณกรรมให้มีคุณค่าแก่สังคมและมวลชนได้ นักเขียน
 จะต้องมองทะลุเข้าไปถึงวิถีแห่งพัฒนาการของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสิ่ง
 ที่เป็นอยู่ปัจจุบันและสิ่งที่กำลังจะมาถึงในอนาคต นักเขียนต้องเข้าไปศึกษาหาข้อมูลที่เป็นจริง
 ในสังคมให้เข้าใจ และมุ่งสะท้อนภาพชีวิตจริงของประชาชนและแสดงคุณค่าของประชาชนว่า
 อยู่ในการทำงานและการใช้แรงงานสร้างสรรค์ชีวิตไม่ใช้อยู่ที่การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

พลศักดิ์ จิรากรศิริ จึงได้สรุปพันธกิจของนักเขียน ดังนี้

1. นักเขียนต้องเข้าคลุกคลีกับประชาชน สนใจชีวิตความเป็นอยู่และแสดงภาพ
 ชีวิตจริงของประชาชนให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างง่าย ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้จากการศึกษาค้นคว้า
 อย่างจริงจังและจริงจัง
2. นักเขียนต้องเป็นผู้นำทางความคิดและแสดงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของประชาชน
3. นักเขียนต้องร่วมต่อสู้ และแสวงหาทางให้ประชาชนได้ปรากฏและมีบทบาทเด่น
 ในวรรณกรรมของตนตามความเป็นจริง
4. นักเขียนต้องชี้ให้ประชาชนเกิดความภูมิใจในคุณค่าของประชาชน เช่น เรื่องสั้น
 เรื่องหยาดเหงื่อและความทรงจำ ของอิศรา อมันตกุล ที่แสดงคุณค่าของการทำงานของ
 หัวหน้าครอบครัวที่มีฐานะยากจน

นอกจากนี้ พลศักดิ์ ยังได้กล่าวว่า สิ่งที่นักเขียนต้องคำนึงนอกเหนือจากการแสดง
 พันธกิจแล้ว นักเขียนยังต้องพยายามผสมผสานรูปแบบและเนื้อหาให้สอดคล้องกันด้วย จึงจะ
 ทำให้วรรณกรรมมีคุณค่าน่าสนใจมากขึ้น เพราะให้ทั้งความคิดและสุนทรีย์รสไปพร้อมกัน

✶ บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2527 : 81 - 85, 131, 146 - 147) แสดง
 ความคิดเห็นว่า การเขียนหนังสือเป็นบทบาททางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะ
 สื่อสารติดต่อกับคนอื่น ๆ และมีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงโลก จุดมุ่งหมายของภาษาคือ
 การสื่อสาร ฉะนั้น วรรณกรรมก็คือผลของทำต่อโลกของนักเขียน ไม่ว่าจะเป็นไปโดยมี
 จิตสำนึกหรือไม่ จากพื้นฐานความคิดดังกล่าวเป็นที่มาของวรรณกรรมผูกพัน ซึ่งมีเหตุผล

2 ประการคือ

1. ยุคสมัยของนักเขียนเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างงานวรรณกรรม
2. เสรีภาพในการสร้างสรรค์ของนักเขียนไม่อาจจะแยกจากความรับผิดชอบต่อสังคมได้

บรรจง จึงสรุปว่า นักเขียนที่ยิ่งใหญ่จะต้องเป็นกระจกที่แท้จริงให้แก่สังคม โดยสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งและปัญหาที่มีอยู่ในสังคม ทั้งนี้ นักเขียนจะต้องเป็นทั้งผู้เขียนบรรยายเรื่องและเป็นผู้แสดงเองอย่างมีจิตสำนึกอีกด้วย

นอกจากนี้ บรรจง ยังตั้งข้อสังเกตให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับความรู้สึกนึกคิดว่า วรรณกรรมเป็นการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดที่ครอบงำ และวรรณกรรมคือสิ่งที่แสดงออกซึ่งการทำลายต่อความรู้สึกนึกคิดที่ร่วมสมัย จากเหตุผลสองประการ ล้วนมองว่าวรรณกรรม คือ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่ง บรรจง แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า ตามความเป็นจริงแล้ว วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิด และความรู้สึกนึกคิดนี้ แสดงให้เห็นถึงวิธีสร้างจินตนาการอันเกิดจากประสบการณ์ของคนในโลกที่เป็นจริง ซึ่งเป็นประสบการณ์เช่นเดียวกับที่วรรณกรรมได้ให้แก่ผู้อ่านนั่นเอง ฉะนั้นงานวรรณกรรมจึงไม่ได้เกิดจากความคลางที่ไม่มีสาเหตุหรือเป็นผลมาจากการใช้ชีวิตวิทยาของนักเขียน แต่วรรณกรรมเป็นรูปการของความสำนึก ความรับรู้ โดยเฉพาะเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับวิธมองดูโลกของนักเขียน

จากเอกสารที่เกี่ยวกับพันธกิจทางสังคม สรุปได้ว่า นักเขียนต้องแสดงสำนึกและความคิดหรือทัศนะของตนเกี่ยวกับชีวิตของประชาชนทั่วไป และแสดงภาพสะท้อนชีวิตเหล่านั้นไว้ในงานเขียน นอกจากนี้ยังอาจแสดงวิธีหรือเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และอาจปลุกฝังค่านิยม บางประการทั้งโดยตรงหรือแฝงไว้ในงานเขียน อันจะเป็นการแสดงการรับรู้ความทุกข์ยากของชนชั้นล่างของสังคม เพื่อช่วยยกระดับคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้เสมอกัน โดยใช้อวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงมนุษยธรรมที่นักเขียนพึงมีต่อสังคมที่ร่วมยุคสมัยเดียวกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมด้านทัศนะทางสังคมและพันธกิจทางสังคม

เอมอร นิรุฒราช (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนะทางสังคม ในนวนิยายไทย สมัยรัชกาลที่ 7 เพื่อศึกษาประเด็นทัศนะทางสังคมและกลวิธีการแสดงทัศนะ พบรูปแบบและเนื้อหาของนวนิยายในยุคนี้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีทัศนะทางสังคม 5 ประการ คือ ทัศนะต่อวิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยมในสังคมระบบเจ้าขุนมูลนาย ทัศนะที่แสดงถึงการเติบโตของชนชั้นกลาง ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาและชนบทประเพณี และทัศนะเกี่ยวกับสตรี ส่วนกลวิธีในการแสดงทัศนะมีสามระดับ คือ ระดับสะท้อนสภาพสังคม ระดับวิพากษ์วิจารณ์ และระดับเสนอความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนักเขียนนวนิยายส่วนใหญ่จะเสนอทัศนะในระดับวิพากษ์วิจารณ์สังคม

วัฒนาพร วัฒนชัยศิลป์ (2529 : 203 - 221) ได้ศึกษาปัญหาสังคมในนวนิยายของ ชาร์ลส ดิคเกนส์ เพื่อศึกษาปัญหาสังคมของอังกฤษและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดิคเกนส์เสนอ ในนวนิยาย พบว่า จากภูมิหลังของนักเขียนและสภาพสังคมของอังกฤษในช่วงปี ค.ศ. 1812-1870 ก่อให้เกิดการสร้างสรรคงานวรรณกรรมแนวปัญหาสังคม จึงพบประเด็นปัญหามากมายที่ปรากฏในนวนิยาย เช่น ปัญหาความยากจนและความอดอยากของประชาชน ปัญหาด้านแรงงานเด็ก ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการศึกษา เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากในยุคนี้มีการพัฒนาจากระบบเกษตรกรรมไปสู่ระบบอุตสาหกรรม มีการค้าเสรี มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและความเชื่อ ตลอดจนมีการเพิ่มจำนวนของประชากรอย่างรวดเร็ว นักเขียนนำเสนอทั้งสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวตามความคิดเห็นของตนซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่นักเขียนดำรงอยู่

ทัศนีย์ นาควัชระ (2531 : บทคัดย่อ, บทนำ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของวรรณกรรมและพันธกิจของนักเขียนในทัศนะของ เอมีล ไชลา เพื่อศึกษาความคิดเห็นของไชลานางที่ว่า วรรณกรรมควรมีบทบาทประการใดบ้างในการกระตุ้นสำนึกทางสังคมของประชาชน และศึกษาพัฒนาการทางความคิดของไชลา พบว่า นักเขียนในฐานะผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมต้องตีแผ่สภาพสังคมและวิเคราะห์ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อนำเสนอผู้อ่านด้วยความถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นการแสดงถึงบทบาทของวรรณกรรมเพื่อกระตุ้นจิตสำนึก

ของประชาชนที่มีต่อสังคม นอกจากนั้นนักเขียนยังต้องแสดงสามมณีนึกที่มีต่อสังคมโดยเฉพาะ
ชนชั้นกรรมมาชีพหรือผู้ยากไร้ ผู้ถูกกดขี่ในสังคม ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องให้ผู้ที่อยู่ในสถานะสูงกว่า
เข้ามามีส่วนรับผิดชอบ ำให้การช่วยเหลือแก่คนระดับด้อยกว่า เพื่อผดุงความจริง และ
ความยุติธรรมให้เกิดมีขึ้นในสังคมต่อไป ซึ่งโซลาได้เริ่มตั้งแต่การสะท้อนสภาพที่แท้จริง
การวิเคราะห์ปัญหา ทนายเหตุการณ์ล่วงหน้า เขียนเรียกร้องความเป็นธรรมให้ผู้ถูกกดขี่
จนถึงขั้นการเสียสละทรัพย์สินเลือดเนื้อและชีวิตบนพื้นฐานของความถูกต้องและอุดมการณ์
ที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง

~~จาก~~ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ย่อมแสดงถึงบทบาทของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม
ในด้านสะท้อนสภาพสังคมบางแง่มุม โดยผ่านทัศนะของนักเขียนที่แสดงความรับผิดชอบต่อ
สังคม เพื่อจรรโลงสังคมให้สงบสุขยุติธรรม อันแสดงถึงคุณค่าของวรรณกรรมที่รับใช้สังคม
และเป็นการแสดงพันธกิจที่นักเขียนมีต่อสังคมซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา นอกเหนือจาก
ความบันเทิงเรีงใจที่เป็นภารกิจหลักของวรรณกรรมทุกยุคทุกสมัย

บทที่ 2

วิเคราะห์ทักษะทางสังคม ในเรื่องสั้นของ มานพ พนอมศรี

นักเขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงรับเอาสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่นักเขียนดำรงอยู่ มาใช้เป็นข้อมูลในงานเขียนของตน รวมทั้งแสดงความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ประกอบด้วย ดังนั้นนอกเหนือจากความบันเทิงใจที่ผู้อ่านจะได้รับจากงานวรรณกรรมแล้ว ยังจะได้รับรู้ถึงทักษะของนักเขียนที่มีต่อสังคมในขณะนั้น

โดยเฉพาะเรื่องสั้นของมานพ พนมศรี ทั้ง 83 เรื่อง มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม สถาบันต่าง ๆ ในสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนมีการสอดแทรกทักษะของนักเขียนไว้นับเนื้อหาเรื่องสั้นดังกล่าวด้วย

ทักษะทางสังคม ของ มานพ พนมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้นมีทักษะที่น่าสนใจ 3 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม
2. ทักษะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม
3. ทักษะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม

1. ทักษะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม

มานพ พนมศรี มีทักษะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม 4 ประเด็น คือ มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มนุษย์ในสังคมมีชีวิตที่เป็นทุกข์ คุณค่าของมนุษย์ในสังคม และการแก้ปัญหาของมนุษย์ในสังคม ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เนื่องจากมนุษย์ทุกคนในโลกนี้มีความต้องการปัจจัยเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอดต่อไป ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งมานพ พนมศรี ได้นำเสนอไว้ในเรื่องสั้นจำนวน 27 เรื่อง ได้แก่ เรื่องผณแล้ง เรื่องอีหล่น้อย เรื่องผู้อพยพ เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา เรื่องอีเขียว เรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ เรื่องวันเด็กของหรั่ง เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ เรื่องเลือกตั้ง เรื่องดอกไม้พลาสติก เรื่องผีปอบ เรื่องมารหัวชน เรื่องยาเม็คซี่ชมพู เรื่อง

พาหนะ เรื่องไฟสีดา เรื่องลมหายใจดอกไม้ว เรื่องอาชญากร เรื่องดอกหญ้าปลายสวน
เรื่องหนอนในช่อดอกไม้ เรื่องกลิ่นเนื้อหมู เรื่องเมฆ-สังวาส เรื่องที่คิดผมสีเหลือง เรื่อง
กามัตถา เรื่องกามมาตกรรม เรื่องปรารถนา และเรื่องทุกข์ขัง

เรื่องแผลง หลังจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล ความอดอยากก็มาเยือนท้องถื่นอีสาน
ครอบครัวของพ่อและอีกหลายครอบครัวจึงต้องดิ้นรนหาอาหารมาเลี้ยงเมียและลูก ๆ โดย
มุ่งตรงไปที่ทุ่งค้อเปง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำจืดอาศัยอยู่มากมายแต่ต้องพบกับความผิดหวัง
เพราะมีคนอีกมากมายพากันจับจองพื้นที่น้ำ ถึงแม้พ่อจะพยายามขอร้องก็ไม่มีใครยินยอมแบ่งให้
เพราะความหิวของลูกเมีย พ่อจึงตัดสินใจเหวี่ยงแหลงไปในน้ำว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความต้องการอาหารของมนุษย์ ซึ่งมีมนุษย์ทุกคน
มนุษย์กลัวความอดอยากจนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวและไร้น้ำใจต่อผู้อื่น ความหิวอีกเช่นกันที่
เป็นสาเหตุให้มนุษย์ทำในสิ่งที่ไม่เกรงกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้น

เรื่องอีหลำน้อย เด็กหญิงอายุ 7 ขวบ อยู่ในชนบทกับอา ซึ่งไม่เคยให้ความรักความ
อบอุ่น และความเอาใจใส่ในเรื่องอาหาร ทำให้อีหลำน้อย เป็นเด็กที่มีร่างกายแคระแกรน
อาหารมือเช้าและมือเที่ยง ในขณะที่นั่งเลี้ยงควายก็คือใบมะขามอ่อน ซึ่งอีหลำน้อยจำเป็นต้องกินเพราะความหิว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึง ภาวะโภชนาการของเด็กยังมีความบกพร่องเพราะ
วัยเด็กยังต้องการสารอาหารที่ครบถ้วนมากกว่านี้ เพียงแค่ใบมะขามอ่อนสำหรับอาหารสองมื้อ
และเกือบทุกวัน ไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย แต่ก็เพราะความหิวจึงต้องทำให้
อีหลำน้อยหลีกเลี่ยงการกินใบมะขามอ่อนไม่ได้

เรื่องผู้พยาย หญิงชราที่เฝ้ารอลูกหลานที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ จะส่งความช่วยเหลือ
ไปให้ที่ชนบทแต่ก็ต้องผิดหวัง เพราะทุกคนไม่ส่งข่าวคราวกลับบ้านเลย ทำให้คนแก่หลาย
คนต้องดิ้นรนออกตามหา ความหิวทำให้หญิงชราตัดสินใจนั่งขอทานตรงบันไดห้างสรรพสินค้า

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการยืนยันว่า มนุษย์ทุกคนต้องการอาหารเพื่อมีชีวิต
การต่อสู้กับความหิว มนุษย์ต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และต้องตัดสินใจทำในสิ่งที่ไม่เคยคิดทำมาก่อน
เสมอ

เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเจียบเหงา ทีมเป็นชายหนุ่มที่เพิ่งพ้นโทษจากคุก ได้รับ ความรังเกียจจากผู้คนรอบข้าง แต่เขาก็คือคนที่ยังต้องการอาหารบริโภค แต่ไม่มีใครมองว่า เขาเป็นคน แม้แต่พระในวัดที่เขาเข้าไปขอข้าวกินก็ยังปฏิเสธที่จะให้ข้าวกันบาตร จนเขา ตัดสินใจไปขึ้นตึกสูงเพราะไม่สามารถมีชีวิตรอดต่อไปได้ถ้าขาดอาหารมาหล่อเลี้ยงชีวิต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นคนที่สังคมตราหน้าว่าเป็นคนชั่ว แต่ความ เป็นคนก็ยังต้องการกินและขับถ่ายเช่น คนอื่น ๆ ความหิวจึงไม่เคยปรานีใคร

เรื่องอีเซียว แม้แต่สุนัขเช่น อีเซียวที่อยู่บนโรงงานก็ยังต้องการอาหารให้ชีวิตตน เมื่อไม่มีคนเลี้ยง ความหิวเพิ่มมากขึ้นมันจึงต้องกลายเป็นขโมยที่ลักข้าวท่อของคนงานกินเป็น ประจำ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการจะย้ำให้เห็นว่า แม้แต่สัตว์ตัวเล็ก ๆ ที่มนุษย์ มองข้ามก็ยังมีความต้องการอาหารเช่นเดียวกับมนุษย์ เพราะมันเป็นสัตว์ที่มีชีวิตและความรู้สึก

เรื่องผู้จัดการของไอ้แควะ ชายพิการที่ต้องการเพียงที่พักอาศัยและอาหารกินไป วันหนึ่ง ๆ เท่านั้น จึงสมัครใจเข้ามาอยู่ในความกดขี่ของผู้มีร่างกายสมบูรณ์ และยังมีคน พิจารณากล่าวคนที่ตกเป็นทาสของคนเหล่านี้ โดยต้องออกขอตานหาเงินให้ แต่ชายพิการต้อง การเลือที่จะเอามาสักลุ่มกันคนที่เฝ้าตัวในขณะที่ขอตานจึงต้องซ่อนเงินที่ได้ไว้จนปาก แต่ก็ต้องถูกจับได้และถูกข่มขู่อย่างหนัก

เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า นอกจากอาหารและที่อยู่อาศัยแล้ว มนุษย์ยังต้องการ บัณฑิตอีกหลายอย่างในการดำเนินชีวิต เช่น เครื่องนุ่งห่มเพื่อทำให้ร่างกายอบอุ่น

เรื่องวันเด็กของหรั่ง เด็กลูกครึ่งอันเกิดจากความไม่ตั้งใจของแม่ที่ขายบริการทาง เพศ ทำให้หรั่งเกิดมาด้วยความขาดแคลนทุกด้าน มีแต่ยายซึ่งถูกจ้างให้เลี้ยงหรั่ง คอยให้ ความอบอุ่น แล้วความโชคดีของหรั่งก็มาถึงเมื่อมีคนนำอาหารมาเลี้ยงในวันเด็ก หรั่งคิดถึงยาย จึงวิ่งกลับไปเอาขามมาใส่กับข้าว กว่าวิ่งกลับมาอีกที เขาก็เลิกเลี้ยงกลับกันหมดแล้วคง เหลือแต่แม่ครัวที่ไม่มีน้ำใจแสดงความรังเกียจว่ากินไม่รู้จักพอ หรั่งรู้สึกผิดหวังที่ไม่มีอาหาร กลับไปให้ยายกิน พร้อมกับคิดว่าอยากให้มีวันเด็กทุกวันเพื่อจะได้มีอาหารกินทุกมื้อ

เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงถึงความต้องการอาหารของมนุษย์ทุกคน แม้แต่เด็กกำพร้าเช่น หรั่งที่เกิดมาขาดแคลนทุกด้าน ก็ยังต้องการอาหารกินทุกมื้อและทุกวันเช่นคนอื่น ๆ

เรื่องโพลีดา ชายหนุ่มซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เกรงว่าลูกและเมียจะอดอยาก จึงต้องยอมไปทำงานเป็นกรรมกรในป่า เขาที่แสนไกลจากบ้านพักอาศัย เพื่อต้องการเงินมาจุนเจือครอบครัวให้มีอาหารการกินที่สมบูรณ์มากขึ้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าอาหารเป็นปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นชายหนุ่มต้องยอมลำบากเพื่อให้ครอบครัวมีอาหารหล่อเลี้ยงชีวิตอย่างเต็มที่

เรื่องลมหายใจดอกไม้มัน แลลัมเป็นโสเภณีต้องแก่ ที่ต้องออกขายบริการแก่ผู้ชายเพื่อหาเงินมาเลี้ยงแม่ที่ชรา ตนเองและลูกในท้อง เนื่องจากฐานะยากจนและไม่ต้องการอดตาย จึงต้องขายบริการต่อไปด้วยความจำเป็น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นในเรื่องปัจจัยในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงไม่มีข้อยกเว้นว่าจะเป็นใคร อาชีพใด ฐานะระดับใด ก็ต้องการอาหารมาหล่อเลี้ยงชีวิตทุกคน แม้จะลำบากเพียงใด ก็ต้องทำเพื่อให้ได้อาหารนั้นมาประทังชีวิต

เรื่องอาชีพการ ชาตเป็นชายหนุ่มที่เกียจคร้านในการทำงานจึงมีฐานะยากจน และเขารู้ถึงรสชาติของความหิวได้ตั้งแต่วัยเด็ก งานที่คิดว่าง่ายที่สุดและได้เงินมากที่สุดคือการลักขโมยสิ่งของเพื่อนบ้าน เขาไม่สนใจศีลธรรมและความดีงามทั้งปวง แต่สนใจเรื่องของปากท้องตนเองเท่านั้น เพราะความหิวเป็นสิ่งที่ทรมาณจนเขาเกลียดกลัว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความต้องการอาหารของมนุษย์ ดังนั้นไม่ว่าจะได้อาหารมาด้วยวิธีใดก็ตาม มนุษย์จะตัดสินใจทำทันทีเพื่อหนีความหิวโหยให้ไกลที่สุด เช่น ชาตที่ยอมเป็นขโมยก็เพื่อต้องการให้ท้องอิ่มเท่านั้น

เรื่องดอกหญ้าปลายสวน พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ทนเห็นลูกเมียอดอยากไม่ได้ จึงตัดสินใจเดินตากฝนเพื่อไปทำงานที่โรงงาน จะได้มีเงินซื้อข้าวสารมาให้ลูกเมียหุงกินในตอนเย็น และถ้าเงินเหลือก็อาจซื้อวัสดุมาซ่อมแซมบ้านที่ร้าวรานที่ฝนตกบ้าง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องอาหาร มนุษย์ทุกคนต้องได้กินอาหาร เพื่อส่งผลถึงร่างกายที่แข็งแรงและมีพลังสรรหาปัจจัยอื่น ๆ ต่อไป

เรื่องเมณ-สังวาส หญิงที่มีอาชีพแสดงการร่วมเพศกับสุนัขตามสถานเรีงรมย์ต่างๆ เพราะต้องการเงินไปเลี้ยงลูกที่บ้านและสามีที่ติดคุก แม้จะเบื่อหน่ายกับอาชีพนี้ แต่เธอต้องทำ

เพื่อลูกและสามีที่กำลังจืดจาง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ย้ำให้เห็นถึงความต้องการอาหารของมนุษย์ที่บีบบังคับให้มนุษย์ทำในสิ่งไม่พึงใจได้เสมอ เมื่อความหิวของร่างกายเรียกร้องที่จะบริโภคอาหาร

เรื่องที่ติดผมสีเหลือง หญิงสาวจากชนบทต้องดิ้นรนเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เนื่องจากในชนบทแห้งแล้งทำให้ขาดแคลนอาหารในการบริโภค ชีวิตความเป็นอยู่ยากลำบากทุกด้าน

เรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความอดอยากของคนในชนบท ที่ทำให้ต้องพากันอพยพไปหาสิ่งที่ดีกว่าเดิม เช่น อาหารที่อุดมสมบูรณ์ ที่อยู่อาศัยที่สุขสบาย เพราะมนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการบริโภคทุกคน

เรื่องกามตัณหา ชายหนุ่ม ต้องช่วยแม่ออกไปค้าขาย เพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว อันประกอบไปด้วยลูกเมีย และพ่อเลี้ยง เขาต้องทำงานหนักทุกวันเพื่อทุกคนจะได้มีความเป็นอยู่สุขสบายขึ้นกว่าเดิม

เรื่องสั้นเรื่องนี้เน้นให้เห็นว่า มนุษย์ยอมทำงานหนักเพื่อแลกกับปัจจัยที่จำเป็นสำหรับชีวิต เช่น อาหาร และที่อยู่อาศัย เป็นต้น

เรื่องทุกข์ขัง ภรรยาต้องทนทำงานหนักทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อแลกกับการกินที่อยู่ดีของครอบครัว โดยไม่สนใจที่จะหาความสุขส่วนตัวทางด้านอื่น เพราะสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตก็คือ บ้านที่สุขสบายกับอาหารที่อุดมสมบูรณ์

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่สุดของมนุษย์ ก็คือ อาหาร เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต ไม่ว่ายุคสมัยใด ความต้องการบริโภคอาหารของมนุษย์ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงหรือหยุดยั้งได้

ในด้านปัจจัยที่อยู่อาศัย มานพ ญอมศรีได้ให้ความสำคัญในเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ และแสดงทัศนะไว้ในเรื่องสั้นอีก 3 เรื่องได้แก่ เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ เรื่องเลือกตั้ง และเรื่องคอกไม้พลาสติก

เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ สองสามีภรรยาต้องทำงานรับจ้างเข็นรถบรรทุกผักในตลาด เพื่อเลี้ยงตนเองและช่วยกันปลูกบ้านหลังเล็ก ๆ พอเป็นที่พักพิงให้กับชีวิตที่เหนื่อยยาก เมื่อถูกไล่ที่และต้องรื้อบ้าน สองสามีรู้สึกเสียตายและเสียใจเป็นอันมาก เพราะกว่าจะสร้างบ้านได้ต้องใช้เวลาและเงินเป็นจำนวนมาก

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่า บ้านคือปัจจัยที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ เป็นอย่างยิ่งถึงแม้บ้านจะเล็กหรือใหญ่ บ้านก็คือวิมานสำหรับทุกคน

เรื่องเลือกตั้ง และเรื่องดอกไม้น้พลาสติก เป็นเรื่องของชายชราที่ชื่อ ลุงเคง มีอาชีพรับซื้อของเก่าและเก็บสิ่งของจากกองขยะไปขายเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ลุงเคง ต้องการมีบ้านที่ดีและสวยงามแต่เพราะความจน ทำให้สภาพบ้านของลุงเคงพัง เมื่อมีการหาเสียงเลือกตั้ง ลุงเคงจึงนำแผ่นป้ายหาเสียงของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้ง มาซ่อมแซม ฝาบ้านของตน เพื่อกันแดดกันฝนให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ เน้นให้เห็นว่า บ้านคือปัจจัยสำคัญของมนุษย์อย่างแท้จริง เพราะมนุษย์ต้องดำรงตนทุกวันนี้ ก็เพื่อปากเพื่อท้องและที่พักอาศัยทั้งสิ้น

นอกจากมนุษย์จะต้องการอาหารเพื่อบริโภค ต้องการเครื่องนุ่งห่มเพื่อปกป้องร่างกายและต้องการที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นที่พักผ่อนคู้มภัยแล้ว เมื่อยามเจ็บป่วย มนุษย์ยังต้องการการเยียวยารักษาที่ถูกวิธีอีกด้วย ได้แก่ยารักษาโรคและผู้ที่มีความรู้ในการรักษาพยาบาล ซึ่ง ได้แก่ แพทย์ มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะไว้ในเรื่องสั้น 4 เรื่องได้แก่ เรื่องอีหล่าน้อย เรื่องผีปอบ เรื่องมารทิวขน และเรื่องยาเม็ดสีชมพู

เรื่องอีหล่าน้อย แม่ของอีหล่าน้อย มีอาการเจ็บป่วย เพื่อเพราะพิษไข้ตลอดเวลา แต่ชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท สรุพบว่า แม่ของอีหล่าน้อยถูกผีเข้าจึงนิมนต์พระมารักษาโดยใช้วิธีรดน้ำมนต์ วันรุ่งขึ้นแม่อีหล่าน้อยก็เสียชีวิตลง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การขาดแคลนยา และแพทย์ในการรักษาโรคที่ถูกวิธี ทำให้มนุษย์ต้องเสียชีวิตลงอย่างน่าเสียดาย

เรื่องผีปอบ เกิดโรคระบาดขึ้นในหมู่บ้านชนบททำให้มีคนเสียชีวิตพร้อม ๆ กันหลายคน แต่ชาวบ้านเชื่อว่าสาเหตุเกิดจากผีปอบ จึงรักษาและป้องกันในถูกวิธี

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ย้ำให้เห็นว่านอกจากปัจจัยในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยแล้วมนุษย์ ยังต้องการยารักษาโรค และการรักษาที่ถูกวิธีอีกด้วย เพื่อรักษาชีวิตมนุษย์ให้ดำรงอยู่ได้อีกต่อไป

เรื่องมารทิวขน หญิงสาวที่ตั้งครรภ์ ทั้งที่ยังไม่มีความพร้อม จึงให้หมอเถื่อนทานทั้งปรากฏว่าหญิงสาวเกิดตกเลือดมากจนเสียชีวิต ก่อนจะนำส่งแพทย์ที่โรงพยาบาล

เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ต้องการการรักษาที่ถูกต้อง และต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะซึ่งได้แก่ นายแพทย์เฉพาะทางหรือ เฉพาะโรค ไม่ใช่เช่นนั้นมนุษย์จะไม่สามารถรักษาชีวิตของตนไว้ได้เลย

เรื่องยาเม็ดสีชมพู หญิงสาวเกิดความเจ็บป่วยทางกาย โดยเฉพาะรู้สึกปวดศีรษะอย่างรุนแรง ได้แต่อาศัยการทายาหม่อง และกินยาหอม ก็ยังไม่หายจากอาการดังกล่าว เมื่อไปพบแพทย์ที่คลินิกกลับได้ยาเม็ดสีชมพูมารักษาอาการเจ็บป่วยเพียงสองเม็ด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า เมื่อยามเจ็บป่วยมนุษย์ต้องการการรักษาที่ตรงกับโรคที่เป็น ตลอดจนวิธีการรักษาที่ถูกต้องอีกด้วย

จะเห็นว่ายารักษาโรคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง เช่นเดียวกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย ถ้ามนุษย์ขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไป การดำเนินชีวิตของมนุษย์อาจไม่ราบรื่น หรือเสียชีวิตลง

นอกจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับร่างกายและจิตใจแล้ว มานพ ฌอนอมศรี ยังนำเสนอปัจจัยของมนุษย์อีกแง่มุมหนึ่ง คือเรื่องเพศสัมพันธ์ ถึงแม้สังคมไทยจะไม่เปิดกว้างเกี่ยวกับการตีแผ่ในเรื่องเพศมากนัก แต่ มานพ ฌอนอมศรี ต้องการชี้ให้เห็นว่า เรื่องกามารมณ์เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะยากดีมีจนเช่นไร มนุษย์ก็ย่อมต้องการสิ่งนี้เช่นกัน อยู่ที่ว่ามนุษย์จะสามารถถ่วงดุลหรือสะกดเก็บอารมณ์ทางเพศได้มากน้อยเพียงใดและใช้ให้ถูกต้อง โดยไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ดังกล่าว ได้แก่เรื่องโพหน่ม เรื่องไฟสีดา เรื่องลมหายใจดอกไม้วี เรื่องหนอนในช่อดอกไม้วี เรื่องกลืนเนื้อหน่ม เรื่องเมณู-สังวาส เรื่องมาต-กาม เรื่องที่ตีฉนม สีเหลือง เรื่องกามตัณหา เรื่องมารหัวชน เรื่องกามาตกรรม เรื่องปรารธนา และเรื่องทุกขัง

เรื่องโพหน่ม ชายหนุ่มซึ่งเป็นนักพยายามทำงานหนักเป็นกรรมกรแบกของขึ้นรถไฟ เมื่อเก็บเงินได้ จึงขึ้นไปเที่ยวบนโรงแรมของจังหวัด สิ่งเหล่านี้มี เรียกว่าผู้หนึ่งผู้กระจก มาบริการ แต่ต้องพบกับความถูกเหยียดหยามเพียงเพราะเขาพูดไม่ได้ ทั้งที่อวัยวะอย่างอื่น ไม่ได้พิการไปด้วย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความต้องการทางเพศของมนุษย์ ถึงแม้ว่า คนพิการ อวัยวะส่วนอื่น แต่ในเรื่องของความรู้สึกตามธรรมชาติของมนุษย์ก็ยังคงมีอยู่ กลับถูกมอง

เหมือนว่าคนพิการไม่ใช่นคนและไม่มีสิทธิ์จะใช้บริการทางเพศทั้งที่เขามีเงินเป็นเงินแลกเปลี่ยน

เรื่องโพลีดา เป็นเรื่องของชีวิตคู่ที่ภรรยาอกใจสามี เนื่องจากสามีไปทำงานที่อื่น และไม่เคยให้ความสุขในเรื่องเพศจากความต้องการดังกล่าว เมื่อถูกยั่วจากเพศตรงข้าม จึงตกลงอยู่กับชายคนใหม่ ผลสุดท้ายชายคนใหม่ก็ไม่ได้ต้องการตนอย่างแท้จริง จนสามีเกือบจะลงมือฆ่าเมียตนเองตาย แต่ได้สติเพราะเสียงร้องของลูกสาว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึง ความต้องการทางเพศของมนุษย์โดยไม่มีการอดกลั้น จนทำให้เป็นสาเหตุของความทุกข์ภายในครอบครัว เพียงเพราะอารมณ์ตามธรรมชาติและเป็นสิ่งเตือนใจคู่สมรสในการครองเรือนว่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับชีวิตคู่ไม่ใช่เงินตราเพียงอย่างเดียว

เรื่องลมหายใจดอกไม้ สสภะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ขายบริการทางเพศ เพื่อแลกกับเงินตราเข้ามาหล่อเลี้ยงชีวิต แต่ก็ยังมีมนุษย์บางคนเห็นแก่ตัว ต้องการเอาเปรียบหญิงอาชีพนี้ เช่น ชาวไร่ที่มาซื้อบริการ และยังต้องการเพื่อเป็นของแถมอีกเมื่อถูกปฏิเสธไม่ยินยอม จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความแค้นชิงชังให้จับสสภะเหล่านี้ไปสถานี่ตำรวจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขทางเพศ จึงเกิดมีอาชีพสสภะขึ้นมา แต่จากความต้องการของคนที่เขาเปรียบนอกเหนือจากเงินที่เสียไปทำให้เกิดความไม่พอใจของทั้งสองฝ่าย แสดงให้เห็นว่าเรื่องบางเรื่องสาเหตุที่แท้จริงก็มาจากเรื่องทางเพศทั้งสิ้น

เรื่องทอนานช็อคดอกไม้ ตัวละครเป็นนักศึกษาสาวที่ถูกเล่ห์เหลี่ยมของอาจารย์หนุ่มแก้งท้าวว่าสอบไม่ผ่านในวิชาของตน ทำให้เกิดการอับอาย อาจารย์หนุ่มจะล่วงเกิน เมื่อศึกษารู้ทันและเอาตัวรอด จึงเกิดความโกรธ และด่าว่านักศึกษาต่อหน้าคนอื่น ๆ ในห้องเรียนทำให้นักศึกษาสาวทนไม่ได้และไม่ยอมทนนิ่งเรียนอีกต่อไป

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ก็เป็นอีกสาเหตุของเรื่องความต้องการทางเพศที่ไม่รู้จักสะกดกลั้นหรือใช้ให้ถูกกับตัวบุคคลและสถานะของตน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ฐานะ เป็นที่เคารพและศรัทธาของผู้อื่น เช่น ครู หรือ พระ มันจึงกลายเป็นสาเหตุร้ายฉาวระหว่าง ครู กับ ลูกศิษย์

เรื่องกลิ่นเนื้อหนุ่ม สาวแม่หม้ายที่นิยมไปเที่ยวบาร์ที่มีเด็กหนุ่มคอยบริการทางเพศ และเป็นเพื่อนกินเพื่อนเที่ยว โดยไม่ได้คำนึงถึงโรคที่ติดต่อโดยการมีเพศสัมพันธ์ เช่น

โรคเอดส์ เมื่อสามีซึ่งอ่อนแอมีอาการของโรคเอดส์ปรากฏให้เห็น และแพทย์ตั้งข้อสงสัยเกาให้พาภรรยาและลูกไปตรวจด้วย ภรรยารู้สึกเสียใจและหวาดกลัวเป็นอันมาก

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงภัยของโรคเอดส์ที่สามารถติดต่อกันทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ระวังและสำล่อนทางเพศ ตลอดจนผู้ที่มีความต้องการทางเพศสูงจนเกินไปโดยไม่รู้จักอดกลั้น นำความหายนะมาสู่ครอบครัวได้ เพียงเพราะต้องการหาความสุขใส่ตนเท่านั้น

เรื่อง เมณ-สังวาส ชีวิตของหญิงสาวที่ต้องตกเป็นเหยื่อทางเพศของพ่อเลี้ยง นายจ้าง และผู้ต้องการเห็นความวิปริตทางเพศระหว่างคนกับสัตว์ ทั้งที่เธอไม่ต้องการ ไม่เต็มใจ แต่ต้องทำเพื่อเงินหล่อเลี้ยงชีวิตลูกกับสามี

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า เรื่องเพศเป็นสาเหตุที่ทำให้ชีวิตของเด็กสาวพบกับความตกต่ำลงตามลำดับ แม้แต่การยัดยอชีพชีวีตามห้องอาหาร ก็ไม่พ้นเรื่องทางเพศที่นับวันจะวิปริตลงทุกขณะ แต่ต้องทำห้มันแปลกใหม่เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่นิยมชมชอบความวิปริตทั้งหลาย

เรื่อง ฆาตกรรม ชายวัยรุ่นดักจู่หญิงสาวไปข่มขืน โดยมีชายบ้เด็กวัดให้ความร่วมมือ เพราะถูกหลอกกว่าจะจุดแพนไปเป็นเมีย เมื่อพบความจริงว่ามีผู้ร่วมประกอบกรรมชั่วหลายคน จนผู้หญิงเสียชีวิต ชายบ้คิดหนีจึงถูกข้อมจนตายไปอีกคน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นเรื่องความต้องการทางเพศที่ไม่ถูกต้องและเป็นภัยต่อหญิงสาวมาก ชาวข่มขืนแล้วฆ่าจึงมีปรากฏให้เห็น เพราะมนุษย์ไม่รู้จักบังคับจิตใจตนเอง มีความเห็นแก่ตัว ไร้ความเมตตา สังคมจึงมีแต่ความสับสนวุ่นวาย เพราะมนุษย์ไม่อดกลั้นเรื่องความต้องการทางเพศ

เรื่อง ที่ติดผมสีเหลือง เด็กสาวจากต่างจังหวัดที่ไม่รู้ถึงภัยที่จะมาถึงตนโดยผู้ชาย แต่งตัวสุภาพชวนั่งเป็นเพื่อนในห้องอาหาร มีผู้รู้เหตุการณ์หลายคนแต่ทุกคนก็วางตัวไม่รู้เรื่อง จนข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ว่ามีหญิงสาวถูกข่มขืนแล้วถูกฆ่าอย่างทารุณด้วยความวิปริตทางเพศ ตำรวจไม่สามารถจับผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ เพราะกรุงเทพฯ กว้างใหญ่ไม่รู้จะตามตัวคนร้ายได้ที่ไหน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการให้เป็นอุทาหรณ์สอนใจเด็กสาวที่มาทำงานใน

เมืองหลวงเพราะมีสิ่งที่มีผู้หญิงหิวแถมและเป็นที่ต้องการของผู้ชาย เมื่อสภาพแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์อันคว่ำหงาย เธอต้องตกเป็นเหยื่อความวิปริตทางเพศของมนุษย์ใจเหี้ยม ตลอดจนถึงให้เห็นว่าคนแต่งกายดี สุกภาพ อาจไม่ใช่คนดีเสมอไป เพราะมนุษย์ไม่สามารถดูที่เปลือกนอกได้

เรื่องกามตัณหา เป็นเรื่องของชีวิตครอบครัวที่เมียถูกพ่อเลี้ยงของสามีข่มขืนจนท้องคลอดลูกออกมา สามีได้รับความอับอายเพราะชาวบ้านรู้กันทั่วไป ด้วยความเจ็บแค้นและความรักสงสารลูกเมีย ทำให้เขาฆ่าทั้งลูกและเมียรวมทั้งตนเอง เพื่อหนีคนเลวที่ละโมภในเรื่องเพศ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของความต้องการทางเพศที่มีมากจนทำลายชีวิตอีกหลายชีวิตเพียงเพื่อสนองความต้องการของตนเองเพียงผู้เดียว โดยมีความสุขบนความทุกข์ของคนอีกหลายคนและเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ

เรื่องมารหัวชน เป็นชีวิตของเด็กนักเรียนหนุ่มสาวที่ใช้ชีวิตข้ามชั้นตอน คือการชิงสุกก่อนห่าม จนเกิดตั้งครรภ์และไปทนทั้งกับหมอเถื่อน จนตกเลือดเสียชีวิตเมื่อมาถึงโรงพยาบาล ในขณะที่เด็กหนุ่มตัดสินใจจะรับผิดชอบสู่ความจริง ก็สายไปเสียแล้ว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นถึงการคาบเกี่ยวชีวิตของเด็กวัยรุ่นที่ยังไม่มีวุฒิภาวะของความรับผิดชอบแต่มีเพศสัมพันธ์จนตั้งครรภ์และก่อให้เกิดเรื่องเศร้าต่อคนอื่นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่และญาติ ๆ อีกประการคือสังคมยังไม่ยอมรับในเรื่องการชิงสุกก่อนห่าม จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจผิดพลาด

เรื่องกามาตกรรม ชายหนุ่มที่มาจากต่างจังหวัด เป็นกรรมกรก่อสร้าง ชอบมานั่งดูผู้หญิงที่ขายของอยู่ในห้างสรรพสินค้าที่แต่งกายด้วยกระโปรงสั้นรัดรูป ทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศและเห็นคนกอดกันตามสวนสาธารณะกระตุ้นความต้องการทางเพศเข้าไปอีก เมื่อเห็นหญิงสาวเดินลงจากรถเมล์แต่งกายคล้ายสาวในห้างฯ จึงเกิดหุนหันพลันแล่นข่มขืนจนเสียชีวิต เมื่อถูกจับได้จึงถูกตัดสินประหารชีวิต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า คดีข่มขืนที่เกิดขึ้นไม่ได้สืบเนื่องมาจากผู้ชายเท่านั้น แต่การแต่งกายที่ไม่มีมิติของผู้หญิงเป็นปัจจัยยั่ววนาใจ โดยเฉพาะผู้ชายที่มาจากต่างจังหวัดไม่เคยพบเห็นสิ่งสวยงามก็เกิดความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย จน

ชาติสักระทวนิดลงไป และก็มีอีกหลายคนที่จะถูกประหารชีวิตถ้าไม่สามารถสะกดกลิ่น
อารมณ์ทางเพศได้

เรื่องบรรณา และ เรื่องทุกข์ขัง เป็นเรื่องชีวิตครอบครัวที่เรื่องเพศเป็นอีกปัจจัย
หนึ่งในชีวิตคู่ แต่เมื่อความต้องการทางเพศไม่เท่าเทียมกัน อาจเนื่องมาจากการเลี้ยงดูหรือ
เศรษฐกิจบังคับทำให้สามีนอกใจภรรยาโดยไปหาความสุขกับหญิงอื่นนอกบ้านและเกรงว่า
ครอบครัวที่เคยมีแต่ความสุข จะต้องล้มเหลว

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า ความต้องการทางเพศเป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง
ในชีวิตคู่ ถ้าไม่มีความเข้าใจตรงกันก็อาจก่อให้เกิดความล้มเหลวในชีวิตสมรสได้ แต่ใน
ทางกลับกัน สภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดตัวทำให้มนุษย์มุ่งทำงานหาเงินและวัตถุทำให้ไม่ใส่ใจและ
ไม่มีเวลาในเรื่องทางเพศ ซึ่งโดยธรรมชาติผู้ชายจะมีความต้องการและไม่มีความอดทน
เท่ากับเพศหญิง

จะเห็นว่าความต้องการทางเพศ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของมนุษย์ โดยเฉพาะชีวิตคู่ นับ
เป็นปัจจัยที่จำเป็นนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว แต่ถ้ามีความต้องการทาง
เพศมากเกินไปโดยไม่มีความสุขหรืออยู่ในขอบเขตที่จำกัด อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา
อีกมากมาย ทำให้ชีวิตไม่อาจพบความสุขได้เลย

ผู้วิจัยได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี
พบว่ามนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตไว้ในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 1 มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ชื่อเรื่องสั้น	อาหาร	เครื่องนุ่งห่ม	ยารักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	เรื่องเพศ
ฝนแล้ง	ความอดอยาก				
อีหล่าน้อย	ความอดอยาก		ขาดแคลนยา และแพทย์		
ผู้อพยพ	ความหิว				
การตัดสินใจในคืน- อันเจ็บปวด	ความหิว				
อีเซียว	ความหิว				
ผู้จัดการของ- ไอ้แคระ	กลัวอดอยาก	ต้องการเสื้อ		อยากมีบ้าน	
วันเด็กของหรั่ง	อยากมีกินทุก มื้อ ทุกวัน				
ของขวัญผู้ยากไร้				บ้านที่อบอุ่น	

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	อาหาร	เครื่องนุ่งห่ม	ยารักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	เรื่องเพศ
เลือกตั้ง				บ้านคุ้มแดด กันฝน	
ดอกน้ำพลาสติก				บ้านคุ้มแดด กันฝน	
ผีบอบ			ขาดแคลนยา		
มารหัวชน			หาแข่งกับคน ไม่มีความรู้ ทางการแพทย์		เด็กหนุ่ม สาวมีเพศ สัมพันธ์กัน
ยาเม็ดสีชมพู			ได้รับการรักษา ไม่ถูกวิธี		
ไฟหนุ่ม					คนพิการ เที่ยวโสเภณี

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	อาหาร	เครื่องนุ่งห่ม	ยารักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	เรื่องเพศ
โพลีดา	อยากทำให้ลูกเมีย มีกิน				ภรรยา ต้องการมี เพศสัมพันธ์
ลมหายใจดอกไม้	ความอดอยาก				ตำรวจ ต้องการมี เพศสัมพันธ์
อาชญากร	ความอดอยาก			บ้านพักอาศัย	
ดอกหญ้าปลายสวน	ความอดอยาก			บ้านคุ้มแดด กันฝน	
หนอนนาข่อยดอกไม้					ครูหนุ่มต้องการ มีเพศสัมพันธ์
กลิ่นเนื้อหนุ่ม					หญิงกลางคน ต้องการมี เพศสัมพันธ์กับ เด็กหนุ่ม

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	อาหาร	เครื่องนุ่งห่ม	ยารักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	เรื่องเพศ
เมถุน-สังวาส	อยากทำให้ลูกและ สามีมีอาหารกิน				พ่อเลี้ยงข่มขืน ลูกเลี้ยง
ฆาตกรรม					ชายวัยรุ่น จู่ดหญิงสาว ไปข่มขืน
ที่คิดผมสีเหลือง	กลัวอดอยาก ถ้าอยู่ชนบท	อยากมี เสื้อผ้าใส่		มีที่อาศัย	หญิงสาวจาก ต่างจังหวัด ถูกล่อลวง ไปข่มขืน
กามตัณหา	อยากทำให้ลูกเมีย มีกิน			มีบ้านอยู่	พ่อเลี้ยงข่มขืน ลูกสะใภ้
กามาฆาตกรรม					ชายหนุ่มจู่ด หญิงสาวไปข่มขืน
ปรารภนา					สามีต้องการมี เพศสัมพันธ์กับ ภรรยา

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	อาหาร	เครื่องนุ่งห่ม	ยารักษาโรค	ที่อยู่อาศัย	เรื่องเพศ
ทุกช่วง	อยากให้ครอบครัว มีกิน			อยากมีบ้าน	สามีต้องการมี เพศสัมพันธ์กับ ภรรยา

รวม 27 เรื่อง

1.2 มนุษย์ในสังคมชีวิตที่เป็นทุกข์ สืบเนื่องจากการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นของมนุษย์ ทำให้ชีวิตมนุษย์พบความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ จึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยพื้นฐาน จากการศึกษาเรื่องสั้นของมานพ ทัศนอมศรี พบประเด็นที่ท้าวให้มนุษย์มีความทุกข์เนื่องมาจากความยากจน ความอยากในเรื่องต่าง ๆ กฎหมายของบ้านเมืองบีบบังคับ และได้รับการกดขี่ข่มเหงจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยนักเขียนสื่อผ่านชีวิตตัวละครในเรื่องสั้น จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ เรื่องลมหายใจดอกไม้ เรื่องบัวเข็ม เรื่องเมณูสังวาส เรื่องความอยาก เรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน เรื่องกรุงเทพฯ เรื่องที่คิดผมสีเหลือง เรื่องนักบุญ เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องเธอ...ผู้เป็นมารดา เรื่องตากับยาย และเรื่องฆาตกร

เรื่องลมหายใจดอกไม้ ความยากจนของแจ่มและแม่ทำให้ต้องยัดอาชีพอิสระบนเรือสำเภา เพื่อหาเงินเลี้ยงตนเอง ทั้ง ๆ ที่แจ่มกำลังตั้งครรภ์จากความไม่ตั้งใจ เช่นเดียวกับที่แม่เคยตั้งท้องแล้วคลอดแจ่มออกมา แต่อาชีพอิสระขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง ทำให้แจ่มและเพื่อนหญิงคนอื่น ๆ ถูกตำรวจจับไปเสียค่าปรับที่สถานีตำรวจเป็นประจำและยังมีตำรวจบางคนเคยมาใช้บริการทางเพศจากแจ่ม และใช้อำนาจเอาเปรียบตลอดมา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความทุกข์ของหญิงที่มีอาชีพอิสระที่นอกจากจะมีความ

ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตแล้ว ยังถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นคนต่ำต้อย และถูกขับ
เค็มจากกฎหมายบ้านเมือง ที่ไม่อนุญาตให้ผู้หญิงมีอิสระในการขายเรือนร่างของตน

เรื่องบัวเข็ม โสเภณีชื่อบัวเข็ม มีความรู้สึกเบียดเบียนชีวิต และอาชีพของตน แต่
เพราะความยากจนทำให้เธอต้องจำยอมขายบริการต่อไป ประกอบกับเจ้าของกิจการโรงแรม
ใช้อำนาจบีบบังคับ ถ้าไม่ขายบริการจะถูกทุบตีอย่างหนัก ชายที่มาใช้บริการยังบังคับให้ทำอะไร
ที่น่าขยะแขยงเพื่อความสุภาพของแขกทุกคน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ย้ำให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานของผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณี ว่าขมขื่น
เป็นอันมากกับการที่ต้องขายความรู้สึกของตนเพื่อเงินมาหล่อเลี้ยงชีวิต แม้จะถูกกดขี่ข่มเหง
จากผู้ซื้อบริการก็ต้องยอมจำนนทุกครั้ง

เรื่องเมณ-สังวาส หญิงสาวที่มีชีวิตที่ขมขื่นเพราะถูกพ่อเลี้ยง และนายจ้างข่มขืน
เธอต้องมามีอาชีพแสดงการร่วมเพศกับสุนัขตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ เพราะต้องการเงินไป
เลี้ยงลูกที่บ้าน และเลี้ยงสามีที่อยู่บนเรือนจำ แม้เธอจะรู้สึกผิดในจิตใจที่ทำงานสิ่งที่ไม่ดีปรกติ
วิสัยของมนุษย์แต่เธอไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานของผู้หญิงที่มีอาชีพแสดงกิจกรรม
ทางเพศต่อหน้าสาธารณชน ว่ารู้สึกละอายและเบียดเบียนสภาพดังกล่าว ชีวิตต้องตกต่ำลงอัน
เนื่องมาจากความอยากของคนรอบข้าง ที่หยิบยื่นความบวชไว้ให้กับชีวิต และพรากความไว้
เคียงสาวน้อยสาวไปจากเธอคนแล้วคนเล่า

เรื่องความอยาก โสเภณีที่ต้องการเงินมาหล่อเลี้ยงชีวิตตน ทำให้ต้องทำทุกอย่าง
เพื่อทำให้คนซื้อบริการพอใจแม้จะต้องเอาผิดกรี๊ดแซนตนเองก็ต้องทำ ส่วนคนที่มาซื้อบริการ
มีความอยากเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมบ้าง จึงเห็นว่าการได้กดขี่ข่มเหงผู้อื่นเป็นการลบพมด้อย
ในจิตใจได้วิธีหนึ่ง และคนที่ด้อยในความรู้สึกของตนก็คือโสเภณีราคาถูกนั่นเอง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เน้นให้เห็นถึงความทุกข์ของผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณีที่ถูกมองว่าเป็น
ผู้ต่ำต้อยในสังคมมากที่สุด จึงกลายเป็นที่รองรับอารมณ์ของผู้ชายทุกคนที่มีความต้องการทาง
เพศ และสร้างคามภาคภูมิใจให้แก่ผู้ชายเหล่านั้นว่า ได้อยู่เหนือชีวิตคนบางคนได้สำเร็จ
เพียงชั่วเวลาหนึ่งด้วยจำนวนเงินเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน บั๊กเคนเป็นคนภาคอีสานที่หนีความแห้งแล้งเข้ามาทำงาน

ในกรุงเทพฯ เพื่อความเป็นอยู่ภรรยาของบั๊กเคนต้องการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครอบครัว นานาชนิดตามอย่างคนร่ำรวยในเมืองหลวง ซึ่งบั๊กเคนก็เห็นดีด้วย จึงใช้วิธีซื้อสินค้าเหล่านั้น ด้วยระบบเงินผ่อนแล้วความทุกข์กายก็เกิดขึ้น เพราะบั๊กเคนต้องทำงานหนักทั้งกลางวันและ กลางคืนเพื่อต้องการเงินมาผ่อนสินค้า จนร่างกายทรุดโทรมและเจ็บป่วย เงินที่ต้องการก็ ลดจำนวนลง ทำให้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย บั๊กเคนเกิดความทุกข์ใจ เพราะแก้ปัญหาไม่ได้ จึงตัดสินใจกระโดดตึกเพื่อฆ่าตัวตาย แต่แพทย์ช่วยรักษาชีวิตไว้ได้ เมื่อฟื้นขึ้นบั๊กเคนคิดถึง ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก จึงจำต้องบอกทุกคนว่า ตนเองตกตึก

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนสื่อให้เห็นสภาพชีวิตของคนในเมืองหลวงที่มีความทุกข์ มากมาย เพราะวิถีชีวิตของคนที่นี่มุ่งสะสมวัตถุจนเกินฐานะทางการเงินของตนจะนำมาซึ่ง ความสูญเสียและความทุกข์ทั้งกายและใจมาสู่ครอบครัวได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากความอยากของ มนุษย์มีมากขึ้นเรื่อย ๆ นั่นเอง

เรื่องกรุงเทพฯ ชาวชนบทต้องการหนีความยากจนและขาดแคลนปัจจัยในการดำรง ชีวิต จึงพากันอพยพเข้ามาทำงานในเมืองกันมากขึ้น โดยทอดทิ้งคนชราให้ทุกข์ยากอยู่ใน ชนบทต้องหาเลี้ยงตนเอง เช่น ตัวละครที่เป็นหญิงชราสองคน คนหนึ่งหาบถั่วต้มขาย อีกคน ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล แต่พอจะมีเงินเก็บอยู่บ้างก็มีคนมาขโมยเงินของหญิงชราที่ขายสลากฯ ไป ทำให้แก่เศร้าเสียใจมาก ทั้งสองคนเป็นเพื่อนกันพูดคุยกันทุกวัน เพื่อคลายความเหงา ที่ลูกหลานไม่มาเหลียวแล จนวาระสุดท้ายของชีวิตต่างก็เสียชีวิตไปด้วยระยะเวลาที่ใกล้เคียง กันเมื่อสังขารสู่ความยากลำบากต่อไปอีกไม่ไหว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการสะท้อนให้เห็นชีวิตของคนชรา ที่ถูกลูกหลานทอดทิ้ง ำให้เผชิญชีวิตและความยากลำบากเพียงลำพังนอกจากจะมีความทุกข์ทางกายที่ต้องหาเลี้ยง ตนเองและต่อสู้กับสังขารที่ร่วงโรยแล้ว ยังมีความทุกข์ทางใจที่รู้สึกไร้ค่า และขาดความชุ่มชื้น ำให้กับชีวิตเพราะไม่มีลูกหลานคอยเอาใจใส่สนับสนุน

เรื่องที่ติดผมสีเหลือง เด็กสาวหนีความแห้งแล้งและอดอยากจากภาคอีสานเข้ามา ทำงานในกรุงเทพฯ ได้งานทำเป็นเด็กบริการในร้านอาหาร เพราะความไร้เดียงสากับความ เห็นแก่ตัวของคนเมืองที่เห็นเด็กสาวเป็นเหยื่อสนองอารมณ์ทางเพศ จึงล่อลวงเด็กสาวไปข่มขืน จนเสียชีวิตที่โรงแรม แพทย์ลงความเห็นว่า เด็กสาวเสียชีวิตเนื่องจากถูกข่มขืนทางทวารหนัก

อย่างโหดเหี้ยมจากชายหลายคนจนเสียชีวิต โดยที่ตำรวจไม่สามารถจับกลุ่มคนร้ายได้เลย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นภัยของเด็กสาวที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง แม้จะเห็นความทุกข์เรื่องขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานแล้ว เด็กสาวเหล่านั้น ยังต้องมาพบความทุกข์แบบใหม่จากคนที่มีจิตใจมืดดำในเมืองที่เจริญอีก จนสิ้นชีวิตไปโดยไม่มีโอกาสเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับตนเอง

เรื่องนกยูง ชายหนุ่มที่ผ่านความอดอยากในวัยเด็กเพราะฐานะยากจน เมื่อเขาเรียนจบและเริ่มมีฐานะเป็นอยู่สุขสบายขึ้น จึงตกลงกับภรรยาว่าจะไม่ยอมมีลูกเพราะสงสารลูกที่จะเกิดมาพบอุปสรรคนานาชนิด พบการกดขี่ข่มเหงจากมนุษย์ด้วยกัน แต่แล้วภรรยาก็ผิดพลาดในการคุมกำเนิด ครอบครัวเขาจึงได้สมาชิกอีกหนึ่งคนเป็นเด็กชาย ความรู้สึกของความเป็นพ่อและแม่ที่รักและห่วงใยลูก มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เขาคิดที่จะทำบุญกับคนยากคนจนโดยการแจกเงิน ปรากฏว่ามีคนจนเดินทางมาขอรับเงินจากเขามากมาย และคนละหลายครั้ง โดยไม่รู้จักพอ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์เริ่มจากการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มนุษย์ต้องผ่านความทุกข์เพราะความอดอยาก และชี้ให้เห็นว่ายังมีคนจนเป็นจำนวนมากกว่ากำลังประสบกับความหิวโหย จนไม่สามารถจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปจากมนุษย์ในสังคมได้หมดสิ้น

เรื่องบ้านเล็กของยาย ตากับยายต้องใช้ความอดทนเพื่อสะสมที่นาและสร้างฐานะให้กับครอบครัวจนเป็นผู้ครอบครองที่ดินแถบนั้นเป็นจำนวนมาก ต่อมาตาก็มาตายจากยายไป ทั้งที่ต่ายังไม่ทันได้มีความสุขกับทรัพย์สินสมบัติที่สืบทอดมาหมาด ๆ โดขั้นก็พากันบังคับให้ยายแบ่งที่ดิน แล้วลูกทุกคนก็จัดการขายที่ดินที่ได้รับจากยายให้นายทุนจนหมดสิ้น ส่วนยายยังคงต้องนั่งชายผ้าข้างซอกตึกต่อไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึงความทุกข์ของมนุษย์ที่ไม่รู้จักจบสิ้น ยามอดอยากก็เป็นทุกข์ เพราะหิวโหย ยามมีเงินทองก็กลับทุกข์ใจกับพวกลูกหลาน ที่คอยแต่ตักตวงผลประโยชน์จากบุพการีโดยไม่เคยเหลียวแลความเป็นอยู่ของผู้เป็นแม่เลย

เรื่องเธอ...ผู้เป็นมารดา เป็นเรื่องของชีวิตครอบครัวที่ไร้ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต แต่แม่มีความต้องการอยากได้เลี้ยงหลานหลังจากลูกสาวแต่งงาน ความ

เป็นแม่คอยห่วงกังวลตลอดเวลา เมื่อลูกสาวแพ้มองแม่รู้สึกดีใจเป็นอันมาก รับสรรหาของ เบรียวที่ลูกสาวต้องการ ด้วยวัยที่สูงอายุทำให้ผู้เป็นแม่เหนื่อยมากจนเสียชีวิตลง สร้างความเศร้าเสียใจให้ผู้เป็นลูกสาวจนส่งผลไปสู่ลูกในครรภ์ เพราะเมื่อคลอดออกมาแล้วพัฒนาการของเด็กไม่มี ก่อให้เกิดความผิดหวังทั้งต่อสามีและภรรยาผู้ให้กำเนิดเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทางกายของมนุษย์ส่งผลถึงความทุกข์ทางใจและหมุนเวียนกันไปเช่นนั้นไม่จบสิ้น คงไม่มีความทุกข์จะยิ่งใหญ่เท่ากับการมีลูกไม่ปกติเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป

เรื่องตากับยาย เป็นเรื่องของ การแบ่งที่ดินในเขตกรุงเทพฯ ของตากับยายให้แก่ลูกๆ สี่คน ซึ่งตากับยายมีที่ดินเพียงห้าสิบตารางวา และตามกฎหมายเทศบัญญัติ ต้องปลูกบ้าน ห่างจากเส้นแบ่งเข้าไปด้านละหนึ่งเมตร ทำให้ลูก ๆ ของตากับยายต้องดำเนินการทุบบ้านทิ้งทั้งหมดไม่เช่นนั้นจะมีความผิดตามกฎหมาย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความทุกข์ของคนยากจนในเมือง อันสืบเนื่องมาจากกฎหมายบ้านเมืองที่ไม่เอื้อต่อคนยากจนที่มีที่ดินเพียงเล็กน้อย สร้างความทุกข์ใจให้ตากับยาย รวมทั้งลูก ๆ เป็นอันมาก เพราะไม่รู้จะหาเงินที่ไหนมาดำเนินการทุบบ้านและเมื่อทุบบ้านแล้วก็ไม่รู้จะไปอาศัยอยู่ที่ใด

เรื่องชาตกร เป็นเรื่องของชายหนุ่มนัดพบกับเพื่อนสาวที่เพิ่งกลับมาจากต่างประเทศ ทั้งสองพากันเข้าไปรับประทานอาหารที่ร้านหรูหาว มีแต่คนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพง เมื่อพนักงานมาเก็บเงิน เขาต้องตกใจกับราคาค่าอาหารซึ่งแพงลิบลิ่ว จนพนักงานในร้านรวมทั้งผู้จัดการแสดงอาการรังเกียจ และดูเหมือนว่าเขาไม่ควรเข้ามาในร้านนี้ เพราะร้านนี้เปิดบริการเฉพาะคนรวยเท่านั้น เขาต้องจ่ายอ้อมจ่ายเงินด้วยความโกรธและอับอาย เมื่อเขาเรียกร้องแก้ไขเพื่อให้ไปส่งยังจุดหมาย คนขับรถก็เรียกค่าบริการแพงมาก แต่เพื่อนสาวยอมขึ้นรถนั้นไปและบอกให้เขารีบสภาพความเอาอัดเอาเปรียบในสังคมปัจจุบันได้แล้ว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการแสดงถึงความทุกข์ของมนุษย์ที่สืบเนื่องมาจากการเอาเปรียบของมนุษย์ด้วยกัน เพราะโลกปัจจุบันคือโลกของธุรกิจที่มีแต่คำว่ากำไรมาก่อน ชายหนุ่มจึงรู้สึกกดดันในจิตใจมาก ที่ตนและเพื่อนมนุษย์อีกหลายคนตกเป็นผู้จ่ายอ้อมในสภาพการณ์เช่นนี้โดยไม่อาจต่อรองหรือเรียกร้องความเป็นธรรมจากใครได้เลย

เห็นได้ว่าความทุกข์ของมนุษย์ในสังคมมีมากมายไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ทางใจและความทุกข์ทางกายโดยที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เลย ทำให้มนุษย์ต้องทนทุกข์ทรมานต่อไป ถ้าใครมีความอดทนก็สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามอัธยาศัย แต่ถ้าทนต่อสภาพความทุกข์ไม่ได้ มนุษย์ย่อมหาทางออกแตกต่างกันไป เช่น การฆ่าตัวตาย หรือกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ เป็นต้น จะเห็นได้จากตารางดังต่อไปนี้ที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของความทุกข์ของมนุษย์ในสังคม

ตาราง 2 มนุษย์ในสังคมมีชีวิตที่เป็นทุกข์

ชื่อเรื่องสั้น	ทุกข์เพราะความยากจน	ทุกข์เพราะความต้องการในเรื่องต่าง ๆ	ทุกข์เพราะกฎหมายของบ้านเมือง	ทุกข์เพราะการกดขี่ ช่มเหิงจากเพื่อนมนุษย์
ลมหายใจดอกไม้น้ำ	ไม่มีปัจจัยพื้นฐาน		อาชีพโสเภณีขัดต่อกฎหมาย	ตำรวจเอาเปรียบ
บัว เข็ม	ไม่มีปัจจัยพื้นฐาน			ถูกชายที่มาใช้บริการบังคับให้ทำสิ่งที่น่ารังเกียจ
บ้านเล็กของยาย		ลูก ๆ อยากรได้สมบัติของพ่อแม่		ลูก ๆ บังคับให้แม่ขายที่ดิน แต่แม่ต้องหาเลี้ยงตนเองจนตาย

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ทุกข์เพราะ ความยากจน	ทุกข์เพราะ ความต้องการ ในเรื่องต่าง ๆ	ทุกข์เพราะ กฎหมายของ บ้านเมือง	ทุกข์เพราะการ กดขี่ ช่มเหงจาก เพื่อนมนุษย์
เรื่องตลกของ- บั๊กเคน	ไม่มีปัจจัยพื้นฐาน	อยากได้สิ่งอำนวยความสะดวก จนเกินฐานะ		
ตาบียาย			ไม่สามารถแบ่งที่ดิน แปลงเล็กให้ลูก ๆ ได้เพราะเทศ- บัญญัติกำหนดไว้	
ฆาตกร				ได้รับการเอาเปรียบ จากเจ้าของร้าน- อาหาร และคนขับรถ รับจ้าง
กรุงเทพฯ	ลูกหลานต้องไป หางานทำใน เมือง			ถูกทอดทิ้งให้หา- เลี้ยงตัวเอง ถูกคนขโมยเงิน

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ทุกข์เพราะความยากจน	ทุกข์เพราะความต้องการในเรื่องต่าง ๆ	ทุกข์เพราะกฎหมายของบ้านเมือง	ทุกข์เพราะการกดขี่ข่มเหงจากเพื่อนมนุษย์
เมฆ-สังวาส	ต้องการเงินไปจุนเจือครอบครัว	ชีวิตตกต่ำเพราะความอยากในเรื่องเพศของคนรอบข้าง		ถูกพ่อเลี้ยงและนายจ้างข่มขืน
ที่ติดผมสีเหลือง	เด็กสาวต้องเข้ามาทำงานในกรุง	คนในสังคมที่เจริญมีความอยากทางเพศที่วิปริต		ถูกล่อลวงไปข่มขืนจนเสียชีวิต
นักบุญ	คนขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตมีมากมาย			กว่าคนจะเติบโตต้องผ่านการแข่งขันแย่งชิง และอุปสรรคนานาชนิด
ความอยาก				ต้องการกดขี่ผู้อื่นเพื่อลบหลู่คนอื่นที่ถูกข่มเหงมาตลอด

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ทุกข์เพราะความยากจน	ทุกข์เพราะความต้องการในเรื่องต่าง ๆ	ทุกข์เพราะกฎหมายของบ้านเมือง	ทุกข์เพราะการกดขี่ข่มเหงจากเพื่อนมนุษย์
เธอ...ผู้เป็นมารดา		เมื่อลูกสาวแต่งงาน แม่อยากได้เลี้ยงหลาน แต่พอลูกสาวมีอาการ แพ้ท้อง แม่ก็สรรหา ของกินมาให้ จนไปได้ พักผ่อนและเสียชีวิตลง ยังความเศร้าโศกให้ ลูกสาวเป็นอันมาก ส่งผลถึงลูกในท้อง ที่กลายเป็นเด็กปัญญาอ่อน สร้างความทุกข์ให้พ่อและ แม่อีกต่อไป		

รวม 12 เรื่อง

1.3 คุณค่าของมนุษย์ในสังคม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม จากสังคมเกษตรกรรมที่มีความเป็นอยู่ใกล้ชิดกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ทุกคนต้องทำงานแข่งกับเวลา โดยไม่มีโอกาสใกล้ชิดกันเช่นเดิม กิจกรรมต่าง ๆ ที่

มนุษย์เคยทำร่วมกันก็เริ่มเปลี่ยนไปและหันไปสู่กิจกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ แทน ทำให้มนุษย์ยิ่งห่างเหินกันมากขึ้น เพราะต้องใช้เวลาทั้งหมดมุ่งหาเงิน เพื่อสะสมสิ่งบันเทิงใจให้ชีวิตมากที่สุด มนุษย์จึงเริ่มมีความเห็นแก่ตัว และเริ่มไม่แบ่งปันกัน คุณค่าแบบเก่าของมนุษย์ที่มีแต่ความเมตตา ความเสียสละ ความรักความเอื้ออาทรกันเริ่มเปลี่ยนไปเป็น การเห็นความสำคัญของวัตถุหรือเงินตรามากกว่าจิตใจจึงละทิ้งสภาพชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยไปสู่สภาพชีวิตแบบตัวใครตัวมันกันมากขึ้น

จากการศึกษาทัศนะของมานพ ถนอมศรี ในด้านคุณค่าของมนุษย์ในสังคม ที่ปรากฏในเรื่องสั้นพบว่า นักเขียนแสดงทัศนะในเรื่องดังกล่าว จำนวน 14 เรื่องได้แก่ เรื่องคือความเจ็บปวด เรื่องความรู้สึกสีขาว เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา เรื่องไม่อยากเป็นนก เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เรื่องดอกหญ้าปลายสวน เรื่องการเดินทาง เรื่องราคาแห่งความสูญเสีย เรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องคืนดาวตก เรื่องนกสีชมพู เรื่องโรงเรียนของทุย และเรื่องซิมบิวย

เรื่องคือความเจ็บปวด กลุ่มวัยรุ่นในเมือง แย่งชิงเองเงินชายฉวมจากชายหนุ่มซึ่งตามมาหาгинด้วยความสุจริตและยังรุมทำร้ายชายหนุ่มจนได้รับบาดเจ็บ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงสภาพจิตใจของกลุ่มวัยรุ่นที่ขาดความเมตตา มุ่งแต่เบียดเบียนคนยากจน ที่ประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและยากลำบาก

เรื่องความรู้สึกสีขาว สองพี่น้องที่เกิดในครอบครัวคนจีน เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตลง พี่ชายจึงให้ความรัก ความเอื้ออาทรแก่น้องสาวแทนความอบอุ่นที่เคยได้รับจากพ่อแม่

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงถึงความรู้สึกที่ตึงต้ามที่พี่น้องควรมีให้แก่กัน โดยเฉพาะยามที่พ่อแม่ได้จากไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ ผู้ที่อ่อนวัยกว่าย่อมต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจจากญาติพี่น้องมากที่สุด

เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา หญิงชรายากจนแต่มีใจที่เมตตา จึงเลี้ยงดูเด็กกำพร้ามาตลอดถึงแม้จะพบความเสียหายกับศพของเด็กคนก่อนพูดว่า "แกมาใช่แม่จัน" หญิงชรายังคงเลี้ยงดูชีวิตน้อย ๆ ด้วยความสุจริต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่ายังมีเด็กกำพร้าที่รอความช่วยเหลืออีกมากมาย แม้แต่คนยากจนเช่นหญิงชรายังมีน้ำใจตึงต้าม เลี้ยงดูเด็กเหล่านั้นโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน

เรื่องไม่อยากเป็นนก ชีวิตครอบครัวของคนยากจนในสลัมที่มีพ่อแม่เล่นการพนัน ต้มเหล้า ทะเลาะตบตีกัน ทำให้เด็ก ๆ ไม่มีความสุข ต้องออกไปหาความสุขที่อื่น ทุกคนอยากเป็นนกที่มีอิสระเสรีในชีวิต แต่แล้วทุกคนก็เปลี่ยนใจเมื่อมองเห็นพ่อแม่ของเด็กคนอื่น กำลังป้อนข้าวลูกด้วยความเอาใจใส่

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวที่เป็นสุขจะต้องมีพ่อแม่ที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีความปรองดอง และทุกคนทำหน้าที่ได้ครบถ้วน เพราะธรรมชาติของเด็กทุกคนย่อมต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่

เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ หญิงชราที่เลี้ยงลูกมาจนโตด้วยความยากลำบาก เมื่อถึงวัยสูงอายุไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้เป็นลูกและสะนั และยังได้รับแต่คำพูดที่เสียดแทงจิตใจ เมื่อลาจากโลกนี้ไป ลูกคิดจะจัดงานศพที่ยิ่งใหญ่ตอบแทนบุญคุณผู้เป็นมารดา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตมนุษย์สั้นนัก ดังนั้น ทุกคนควรเร่งทำความดีให้แก่กัน อย่ารอจนถึงวันตาย เพราะในช่วงที่ยังมีชีวิต มนุษย์ได้รับแต่ความทุกข์ตลอดเวลาอยู่แล้ว

เรื่องดอกหญ้าปลายสวน ครอบครัวของคนยากจนที่ขาดแคลนทุกด้าน แต่พ่อก็ทนไม่ได้ที่จะไม่ช่วยเหลือขอทานชาดวันซึ่งนั่งหนาวสั่น ผลสุดท้ายพ่อไปทำงานไม่ทันและเจ้าของโรงงานก็ไล่นำให้อภัย ครอบครัวจึงไม่มีข้าวกิน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้แนวทางที่ถูกต้องที่ควรว่าการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ที่ทุกข์ยากกว่า เป็นสิ่งสำคัญและควรทำกว่าสิ่งอื่น ในขณะที่คนรวยคงไม่มีความเห็นใจคนยากไร้ จึงไม่มีความยุติธรรมหลงเหลือไว้ให้

เรื่องการเดินทาง การเดินทางบนรถไฟสายใต้พบการปล้นพรากของมนุษย์ไปตลอดทาง พบชีวิตที่หลากหลาย เขาทนไม่ได้ที่เห็นคนแก่ยืนจิ่งลุกาที่นั่งสุดท้ายเขาก็ได้รับน้ำใจจากชายอีกคนหนึ่งให้ผลัดกันนั่งจนกว่าจะถึงจุดหมาย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าทุกคนมีน้ำใจเพื่อแผ่ต่อกัน อย่ามัวเวียนกันแล้วทุกคนก็จะทำความดีตามกัน สังคมจะได้ก้าวหน้ามากขึ้นเมื่อทุกคนมีความเอื้อเฟื้อให้กัน

เรื่องราคาแห่งความสุขเสีย หญิงอาชีพขายถ่านเลี้ยงลูกอีกสามคน ถึงแม้จะยากจนก็มีน้ำใจงดงาม โอบอ้อมอารีต่อเพื่อนบ้านทุกคน เมื่อลูกคนรวยวัยบรรลุนิติภาวะ และต้องการหนี

ความผิดจึงเอาเงินมาชดเชยให้เพียงสองหมื่นบาท เพื่อแลกกับชีวิตที่ดั่งใจของหญิงชายท่าน
 เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของชีวิตผู้หญิงที่มีจิตใจงดงามคนหนึ่งซึ่งไม่
 สามารถเอาเงินมาตีราคาได้ เพียงเพราะความประมาทของผู้อื่นจะกินก็สามารถทำลายชีวิต
 ที่เป็นที่รักและความหวังของลูก ๆ ให้หมดสิ้นไปได้

เรื่องมนุชกรรมของลูกบ้าน ชายชรายากจนจับสัตว์น้ำไปขาย วันหนึ่งจับเต่าตัวใหญ่
 ได้หนึ่งตัว จึงเอาไปขายโดยมีคนจัดงานทานบุญที่วัดซื้อไป พร้อมทั้งให้ชายชราไปหาให้ด้วย
 ชายชราเอาเต่าลงต้มในน้ำที่เดือดพล่าน เต่าตัวนั้นดิ้นทุรนทุราย จนชายชราทนดูไม่ได้จึง
 เทน้ำทิ้ง พร้อมทั้งคืนเงินค่าเต่าไป

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า อาชีพบางอาชีพก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการทำบาปได้
 แต่ทุกชีวิตไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือคนก็รักชีวิตทั้งนั้น การให้ชีวิตจึงเป็นทางเลือกที่ถูกต้องกว่า
 การเช่นฆ่า รวมทั้งเงินก็ไม่มี ความหมายที่จะซื้อชีวิตอีกต่อไป

เรื่องศตวรรษ 26 เหตุการณ์ในอนาคตเมื่อ พ.ศ.2583 กรุงเทพฯ มีความ
 เปลี่ยนแปลง อากาศร้อน น้ำเน่าเสีย กระแสไฟฟ้าอ่อนลง คนชนบทอพยพเข้ามาเป็นขอทาน
 มากมาย ฤดูกาลวิปริต มีพายุแรงตึกถล่มทุกคนรักตัวกลัวตาย แม้แต่เงินก็ซื้อชีวิตและความ
 ชื่อสัตย์ของคนไม่ได้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการคาดการณ์อนาคตที่มีความเป็นไปได้สูง ถ้าคนยังมีความ
 โลกเห็นแก่ตัวมุ่งสะสมวัตถุและเงินตรา เมื่อนั้นคนจนจะลุกฮือขึ้นมาโยกโย่ง ธรรมชาติที่ถูกมนุษย์
 ทำลายก็จะกลับมาทำลายมนุษย์ และเงินตราก็ไร้ความหมายอีกต่อไป

เรื่องคืนดาวตก คนรวยกับคนจนมีความเป็นอยู่แตกต่างกันทั้งทางวัตถุและจิตใจ
 สังคมคนรวยมีการแก่งแย่ง ไม่มีความจริงใจ บูชาเงินเป็นพระเจ้า ขณะที่คนจนมีชีวิตอยู่ไป
 วัน ๆ หาพอกินไม่ต้องคิดมาก แล้วชายคนรวยก็ต้องมาระบายความคับข้องใจให้ชายคนจนฟัง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการเน้นให้เห็นว่า ความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ไม่ได้อยู่ที่วัตถุ
 หรือเงินตรา แต่อยู่ที่ความสุขทางใจที่มนุษย์จะมอบความจริงใจให้แก่กัน

เรื่องนกสีชมพู ครอบครัวที่แสนอบอุ่นระหว่างพ่อ แม่ ลูก ทุกคนมีบทบาทตามหน้าที่
 ที่ถูกต้อง ทำให้ชีวิตเป็นสุข จนมีจิตใจเมตตาเพื่อแผ่ไปถึงสัตว์เล็ก ๆ และไม่เห็นแก่ตัว
 ที่จะกักขังชีวิตผู้อื่นไว้ชื่นชม

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ต้องการเน้นถึงชีวิตครอบครัวที่ดี สามารถเป็นตัวอย่างให้กับชีวิตครอบครัวได้ เมื่อทุกคนมีจิตใจดีงาม การกระทำที่แสดงออกมาก็จะไม่เบียดเบียนใคร

เรื่องโรงเรียนของท้าย วัยเด็กได้อยู่กับธรรมชาติได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตกับธรรมชาติ ทุกคนมีความจริงใจต่อกัน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการศึกษา ก็จะทำให้ชีวิตไปในทางที่ดีมีความสุข

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชื่นาทุกคนให้หันเข้าสู่ธรรมชาติ การใช้ชีวิตกับธรรมชาติจะให้ความเพลิดเพลินและความสุขใจ เพราะทุกคนเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำและผู้รับที่ดี โดยเฉพาะเด็ก ๆ ควรจะได้รับการปลูกฝังแต่สิ่งที่ดีไม่ฟังเพื่อเห่อตามวัตถุที่เจริญจนรังไว้น้อย

เรื่องขิมบ๊วย สาวเหนือชื่อขิมบ๊วยมีอาชีพเป็นภรรยาเก็บของเศรษฐีน้ำมัน ที่มีสัญชาติของความเป็นนักธุรกิจ คือคิดถึงแต่เรื่องกำไรขาดทุน จนทอดทิ้งเมียให้อยู่เพียงเดียวดายพร้อมทั้งพรากรลูกชายไปด้วย คงให้แต่เงินเดือนไว้ใช้จ่ายอย่างสุขสบาย เมื่อวันมลายของชีวิตเศรษฐีได้คิดว่าความสุขที่แท้จริงของมนุษย์คือการให้พ่อแม่ลูกได้อยู่ด้วยกัน จึงละทิ้งทรัพย์สินสมบัติมหาศาล และเดินทางมาหาขิมบ๊วย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการเตือนสตินักธุรกิจที่ร่ำรวยว่าความสุขที่แท้จริงของชีวิตไม่ใช่อยู่ที่การสะสมเงินหรือวัตถุ แต่ควรให้ความสุขทางด้านจิตใจแก่ผู้ยากไร้ด้วยความจริงใจ ดังนั้น ชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์คือ พ่อ แม่ ลูก ได้อยู่ด้วยกันท่ามกลางความรัก ความเข้าใจที่มีให้กัน

จะเห็นว่าคุณค่าของมนุษย์ในสังคมที่มานพ อนุกรมศรีเน้นมากก็คือการเสนอให้มนุษย์ในสังคมมีคุณธรรมประจำใจ ในด้านความเมตตา ความเสียสละ ความรัก ความเอื้ออาทร การไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือเงินตราจนเกินไป ตลอดจนการมีจิตใจที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งจะได้เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 คุณค่าของมนุษย์ในสังคม

ชื่อเรื่องสั้น	ความเมตตา เสียสละ	ความรัก ความเอื้ออาทร	การไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือ เงินตรา	การอนุรักษ์ ธรรมชาติ
คือความเจ็บปวด	ผู้ที่มีโอกาสใน สังคมไม่ควร เบียดเบียนผู้ที่ ด้อยกว่า			
ความรู้สึกลึกลับ		พี่ชายให้ความรัก ความอบอุ่นแก่น้อง กาพว่า		
ความปลื้มปิติของหญิงชรา	หญิงชราเลี้ยงดู เด็กกาพว่า			
ไม่อยากเป็นนก		พ่อแม่ควรเป็นแบบ อย่างที่ดีแก่ลูก ๆ และให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูก		

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเมตตา เสียสละ	ความรัก ความเอื้ออาทร	การไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือ เงินตรา	การอนุรักษ์ ธรรมชาติ
ดอกไม้ข้างหีบศพ	แม่ที่ยอมเสีย สละตลอดชีวิต	ลูกควรเลี้ยงดู มารดาอย่างที่มี ชีวิตอยู่	ไม่ควรจัดงานศพ ใหญ่โตเพื่อหวัง เอาหน้า	
ดอกหญ้าปลายสวน	พ่ออุ้มชายชรา ให้รอดพ้นจาก ความหนาว		ควรเลือกความ เมตตา มากกว่า เงินตรา	
การเดินทาง	การลูกให้คนชรา ได้นั่งสบายบน รถไฟ สุดท้าย จะได้รับน้ำใจ ที่ดีเป็นการ ตอบแทน			
ราคาแห่งความสุขเสีย	หญิงขายถ่านที่มี น้ำใจดีงาม		ปฏิเสธเงินที่จ้าง ให้ล้มคดียับรถชน หญิงขายถ่านตาย	

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเมตตา เสียสละ	ความรัก ความเอื้ออาทร	การไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือ เงินตรา	การอนุรักษ์ ธรรมชาติ
มนุษยธรรมของลุงปวน	การไม่ฆ่าเต่า		ลุงปวนยอมคืน เงินเพื่อแลกกับ ชีวิตเต่า	
ศตวรรษ 26	การไม่แบ่งปัน ปัจจัยพื้นฐานให้ แก่คนจน ทำให้ เกิดความ โกลาหล	ตกเตือนจากผู้รู้	การตกเป็นทาส เงินตรา, วัตถุ ทำให้เป็นคนเห็น แก่ตัว	การทำลาย ทรัพยากร ธรรมชาติจน เสียความสมดุล ทำให้โลกพินาศ ลง
คืนดาวตก	คนรวยไม่มี ความเมตตา เสียสละจึงไม่มี ความสุข		ตกเป็นทาสของ เงินตรา จนกลายเป็น คนเห็นแก่ตัว	
นกสีชมพู	การช่วยเหลือ สัตว์ตัวเล็ก ๆ ให้หายจาก บาดเจ็บ	ครอบครัวที่ใช้เหตุ ผลที่ถูกต้องเลี้ยงดู ลูกทุกคนมีความรัก ความผูกพันกัน		การฝึกนิสัยให้ มีใจรักสัตว์ รักธรรมชาติ

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเมตตา เสียสละ	ความรัก ความเอื้ออาทร	การไม่ให้ความ สำคัญกับวัตถุหรือ เงินตรา	การอนุรักษ์ ธรรมชาติ
โรงเรียนของทุย		ทุกคนมีความรัก ความผูกพันกัน	ใช้ชีวิตตามแบบ ชนบทสมัยก่อน	การทำตัวให้ เป็นส่วนหนึ่ง ของธรรมชาติ
ขี้มบ้าย	คนรวยมีความ เมตตาต่อคนจน ทำให้ได้รับความ- สุข	พ่อ แม่ ลูกได้อยู่ กันอย่างพร้อมหน้า	คนรวยละทิ้ง ทรัพย์สินสมบัติเพื่อ ความสุขใจใน บ้านปลายชีวิต	

รวม 14 เรื่อง

1.4 การแก้ปัญหาของมนุษย์ในสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้มีความรู้สึกนึกคิดและมีชีวิตจิตใจ เมื่อมีอุปสรรคเข้ามาในชีวิตมนุษย์ต้องหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งวิธีการก็อาจแตกต่างกันไปตามวุฒิภาวะ อารมณ์ ความรู้สึก ของแต่ละบุคคลตลอดจนสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ที่อาจกดดันให้มนุษย์เลือกหนทางแก้ปัญหาหลากหลายรูปแบบกันไป อาจเป็นผลดีหรือผลเสียต่อตนเอง หรือต่อสังคม ก็ได้ แล้วแต่รูปการณ์ที่มนุษย์ตัดสินใจลงมือ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบวิธีแก้ปัญหามนุษย์ในสังคม จำนวนได้ 5 แนวทาง คือ

1.4.1 การยอมจำนนต่อสภาพการณ์ มีมนุษย์จำนวนมากที่เลือกวิธีแก้ปัญหา

โดยการยอมจำนนต่อสภาพการณ์ที่ตนเองประสบด้วยความสงบ ซึ่งมนุษย์ที่เลือกวิธีนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคมเพราะไม่มีทางที่จะต่อต้าน หรือตอบโต้สภาพที่ไม่พึงใจนั้น ๆ ได้สำเร็จ จึงจำใจต้องเลือกวิธีนี้เป็นอันดับแรก และอาจเปลี่ยนแปลงเป็นวิธีอื่นได้อีก จากการศึกษาพบเรื่องสั้น ที่ตัวละครเลือกการแก้ปัญหากับการยอมจำนนต่อสภาพการณ์ จำนวน 26 เรื่อง ได้แก่ เรื่องยางเปลี่ยนใบ เรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ เรื่องบุพผามาสี เรื่องผู้อพยพ เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องเดือนสิบเอ็ดนางทอง เรื่องที่ติดผมสีเหลือง เรื่อง ยี่เก เรื่องคือความเจ็บปวด เรื่องลมหายใจดอกไม้มะลิ เรื่องผู้ถูกกล่าวหา เรื่องความหวัง-สิ้นสุดท้าย เรื่องซอสายขาด เรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ เรื่องดอกหญ้าปลายสวน เรื่องวันเด็กของหญิง เรื่องอีหล่นน้อย เรื่องตะวันลา เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องตากับยาย เรื่องคืนดาวตก เรื่องฆาตกร เรื่องกลิ่นเนื้อนุ่ม เรื่องบุญ เรื่องผู้พ่ายแพ้ และเรื่องตัวผม

เรื่องยางเปลี่ยนใบ ชายหนุ่มทั้งสามคน มีอาชีพรับจ้างกรีดยางเนื่องจากฐานะยากจน จึงไม่ได้รับการศึกษา ทั้งสามหลงรักลูกสาวเจ้าของโรงรีดยาง ซึ่งมีความสวย มีการศึกษาสูง และมีฐานะดี วันหนึ่งหญิงสาวพาชายหนุ่มแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพงมาที่บ้านของบิดา ชายหนุ่มทั้งสามแม้จะรู้สึกเสียใจในความไม่คู่ควรของตนกับหญิงสาว แต่ก็คิดว่าหญิงสาวควรได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะเท่าเทียมกันจะดีกว่าแต่งงานกับคนจน ๆ เช่นตนทั้งสาม

เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นการแสดงความจำยอมในสภาพของตนว่าไม่คู่ควรกับหญิงที่ตนหมายปอง และแสดงความปรารถนาดีต่อหญิงสาว ด้วยความเต็มใจ

เรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ จำทองคำเป็นตำรวจที่ดี มีอุดมการณ์เป็นของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด จำทองคำมีหน้าที่ดูแลกวาดขันแม่ค้าหาบเร่ไม่ให้วางขายของเกะกะบนทางเท้า และจำทองคำไม่เคยรับเงินสินบนจากแม่ค้าพ่อค้าคนใดเลย วันหนึ่งภรรยาของจำทองคำซึ่งเป็นแม่ค้าหาบเร่กลับจากขายของด้วยความหงุดหงิดแสดงความโกรธแค้นที่ตำรวจจับตนฐานวางขายของบนทางเท้า จึงระบายอารมณ์ใส่สามีคือจำทองคำว่า ตำรวจไม่เห็นใจคนจนเช่นแม่ค้า เงินที่นำมาใช้จ่ายภายในบ้านก็คือเงินที่ได้จากหยาดเหงื่อแม่ค้า เพราะลาภเพียงเงินเดือนตำรวจเช่นจำทองคำ ไม่พอกินพอใช้ภายในครอบครัว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงถึง ความยอมจำนนของจำทองคำว่า เงินเดือนของตำรวจ

ชั้นผู้น้อยที่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่อาจเทียบกับเงินที่ได้จากการหาบของขาย ทุกวันนี้จำทองคำต้องพึ่งภรรยาที่เป็นแม่ค้า ซึ่งหาเงินมาจนเจือจรรบครัวและเป็นหลักให้กับครอบครัว

เรื่องบุปผามาลี โสเภณีในแหล่งเลื่อมทรม มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพของตน เมื่อชายหนุ่มมาเห็นรูปร่างหน้าตาที่ไม่สวยงามของเธอ เขาจะไม่ยอมมาใช้บริการแต่จะให้เงินเธอเปล่า ๆ เธอไม่ยอมรับเงินนั้นเพราะเป็นการเอาเปรียบชายหนุ่ม เมื่อเขาไม่ยอมมาใช้บริการเธอก็จะไม่ยอมรับเงินขอให้เธอได้ทำหน้าที่ของตน ถึงแม้ค่าตอบแทนที่ได้รับจะน้อยเพียงยี่สิบบาทต่อครั้ง เธอก็พอใจและเต็มใจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึง สภาพจิตใจของโสเภณีที่ไม่ยอมเอาเปรียบชายหนุ่มและรู้สภาพร่างกายของตนเองว่าไม่สวยสดงดงามเหมือนวัยรุ่น ค่าบริการจึงน้อยลง แต่เธอก็ยอมรับสภาพของตนทุกประการด้วยความเต็มใจ

เรื่องผู้อพยพ หญิงชราออกเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อตามหาลูกหลานที่เข้ามาหางานทำก่อนหน้านี้มานานแล้ว หญิงชรารู้สึกผิดหวังเพราะในเมืองใหญ่เช่นนี้ ไม่มีใครตอบได้ว่าลูกหลานของหญิงชราอยู่ที่ไหน ความหิวทำให้หญิงชราน้ำมีคตาละลาย เมื่อรู้สึกตัวอีกทีเหลือบเห็นหญิงชราอีกคนนั่งขอทานอยู่บนบันไดทางสรรพสินค้า จึงคิดขึ้นได้ว่าจะทำเช่นไร จึงจะมีชีวิตรอดต่อไป เลยตัดสินใจนั่งพับเพียบพร้อมกับยื่นมือออกไปเมื่อมีคนเดินผ่านมา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการยอมจำนนต่อสภาพการณ์ของหญิงชรา โดยการยอมรับสภาพความสิ้นไร้ที่ไม่มีลูกหลานเหลือแล้ว หญิงชราจึงต้องยอมเป็นขอทานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

เรื่องบ้านเล็กของยาย หญิงชราเป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมากเมื่อแบ่งที่ดินให้ลูก ๆ นำไปขายหมดแล้ว หญิงชรายังคงใช้ชีวิตเรียบง่ายเช่นเดิม คือเก็บผักไปวางขายข้างชอกตึก ในขณะที่ ที่ดินของแก มีสิ่งปลูกสร้างมากมายเช่น บ้านจัดสรร ศูนย์การค้า และโรงภาพยนตร์ แต่หญิงชรายังพอใจกับสภาพชีวิตเก่า ๆ ของตน จนวาระสุดท้ายของชีวิต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงถึงชีวิตของหญิงชราที่ผูกพันกับการใช้ชีวิตแบบเก่า ท่ามกลางความเจริญทางวัตถุ แต่หญิงชราไม่คิดรนที่จะปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย ยังคงพอใจกับบ้านหลังเล็ก ๆ มุงจาก มีคูน้ำ และต้นไม้ล้อมรอบมีอาชีพเก็บผักไปขายโดยยอมรับสภาพของความจนที่ลูก ๆ พาถิ่นขายทรัพย์สินสมบัติไปจนหมด

เรื่องเดือนสิบเอ็ดนาง ชาวบ้านแถวชอยลาดพร้าวต้องเผชิญกับสภาพน้ำท่วม

กรุงเทพฯ คนกวาดถนนไม่มีงานทำเพราะถนนเต็มไปด้วยน้ำขัง ประชาชนในซอยต้องเดินลุยน้ำเข้าออกเป็นประจำ และเป็นเวลานานร่วมเดือนโดยที่ไม่มีใครแสดงความเบื่อหน่ายสักคน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความอดทน และการยอมรับถึงความเดือดร้อนที่เกิดจากน้ำท่วมกรุงเทพฯ ทุกคนทนรับสภาพดังกล่าวด้วยความเต็มใจ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่สุวิสัยในการแก้ปัญหาจริง ๆ เนื่องจากพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นที่ราบลุ่ม เมื่อมีฝนตกลงมามาก ๆ น้ำจึงท่วมขังได้ง่าย

เรื่องที่ติดผมสีเหลือง หญิงสาวเดินทางมาทำงานในกรุงเทพฯ แต่โชคร้ายต้องประสบกับกลุ่มคนที่มีความวิปริตทางเพศ ล่อลวงไปข่มขืนจนเสียชีวิต ถึงแม้จะมีคนรู้เห็นเหตุการณ์ และจากหน้าตาของกลุ่มคนร้ายได้ แต่ก็ไม่สามารถหากกลุ่มคนร้ายพบในเมืองที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมากเช่นเมืองหลวงแห่งนี้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า ในเมืองหลวงมีคนอยู่เป็นจำนวนมากประกอบด้วยคนดีและคนร้าย เมื่อหญิงสาว จากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ถูกมองว่าเป็นเหยื่อที่หลอกล่อได้ง่ายดายเพราะความซื่อ ดังนั้น ถ้าหญิงสาวเหล่านั้นถูกข่มเหงรังแกก็ไม่สามารถเรียกร้องหรือเอาผิดจากคนร้ายได้เลย เพราะไม่รู้ว่าคุณร้ายไปหลบซ่อนตัวอยู่ที่ใด ก็เพียงแค่ยอมรับสภาพของตนว่าคือนักล่าในเมืองทุกด้าน

เรื่องยี่เก การแสดงลิเกคณะหนึ่งที่ต้องปิดวิกแสดงเอง เพราะไม่มีคนนิยมจ้างและไม่มีคนนิยมชมการแสดงลิเกเช่นในอดีต เรื่องที่นำมาเล่นเป็นเรื่องเกี่ยวกับจักร ๆ วงศ์ ๆ ตัวเอกเป็นพระมหากษัตริย์ มีพร้อมทุกด้านยกเว้นไม่มีลูกสืบสกุล สร้างความทุกข์ใจให้กับตนและพระมเหสียิ่งนักเพราะไม่มีคนจะสืบสกุลและรับมรดก แต่พอรุ่งเช้าคนที่แสดงเป็นตัวเอกรูปร่างผอมซีดเขียวออกมาซื้อข้าวที่ร้านขายของใกล้ ๆ โรงลิเก เจ้าของร้านขายของกระซิบบอกใครต่อใครว่าชายหนุ่มผอมบางคนนั้นก็ตัวเอกที่เล่นลิเกเมื่อคืน ที่เป็นทุกชั้นนักที่ไม่มีลูกจึงไม่รู้จะยกทรัพย์สินสมบัติให้ใครดี ทั้งเจ้าของร้านและคนมาซื้อของคนอื่น ๆ ต่างพากันพูดและหัวเราะในความแตกต่างกันระหว่างชีวิตจริงกับเรื่องที่แสดง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า บางครั้งอาชีพหรือบทบาทที่ได้รับ ก็มีความแตกต่างกันกับชีวิตจริงราวฟ้ากับดิน ฉะนั้นต้องยอมรับสภาพของตน และแบ่งให้ได้ว่าสิ่งไหนหรือช่วงไหนคือเรื่องจริง และสิ่งไหนหรือช่วงไหนคือเรื่องสมมุติ เพื่อจะได้ปรับสภาพจิตใจให้ยอมรับกับความ

แตกต่างกันได้อย่างเต็มใจ เช่น ชายหนุ่มคนนั้น เมื่อแสดงลิเกรับบทบาทเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ร่ำรวย แต่ชีวิตจริงต้องเล่นลิเกเพื่อแลกเงินโดยเดินรับบริจาคจากคนดู เอาไว้ซื้ออาหารประทังชีวิตคนไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

เรื่องคือความเจ็บปวด ชายหนุ่มซึ่งประกอบอาชีพสุจริตแต่ถูกเอาเปรียบจากคนรวยและอันธพาลทำลายรูดและร่างกายพร้อมทั้งเอาเงินที่เขาขายขมได้ไปหมด โดยที่เขาไม่มีทางเรียกร้องเอาคืนได้เลย ได้แต่โทษโชคชะตาที่โหดร้ายต่อชีวิตเท่านั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความยอมจำนนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่มีสิทธิ์ไปขอร้องใครได้เลย เพราะสังคมนี้เห็นแต่ความเห็นแก่ตัว โดยเฉพาะผู้ที่ร่ำรวยกว่าและมีโอกาสมากกว่า

เรื่องลมหายใจคอกม้า โสเภณีลอยเรือที่คิดว่าตนหากินด้วยความสุจริตโดยการขายเรือนร่างของตน กลับต้องถูกเอาเปรียบจากผู้สวมเครื่องแบบตำรวจ ซึ่งคอยบังคับทุกข์บำรุงสุขราษฎร ถึงเธอจะขัดขืนอย่างไร ผู้ที่เสียเปรียบก็หนีไม่พ้นพวกโสเภณี ผลสุดท้ายจึงต้องถูกจับไปสถานีตำรวจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเสียเปรียบของผู้ที่ประกอบอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ จะไปเรียกร้องความยุติธรรมจากใครได้แม้แต่ผู้รักษากฎหมาย ก็ยังเอาเปรียบพวกเธอต้องเก็บความขมขื่นเอาไว้ในใจ และก้มหน้ารับชะตากรรมที่เกิดขึ้น

เรื่องผู้ถูกกล่าวหา ชายหนุ่มที่มีอุดมการณ์การเป็นครู แต่ต้องถูกบีบบังคับจากคนคดโกง จึงลาออกจากอาชีพที่ตนศรัทธาเพื่อกลับไปช่วยพ่อทำนา เขาต้องพบกับความผิดหวังเพราะพ่อได้ขายนาเพื่อส่งน้องเรียนเสียแล้ว

เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นความจำยอมของชายหนุ่มซึ่งรู้สึกผิดหวังจากอาชีพครู และผิดหวังเมื่อทราบว่าพ่อขายนาไปหมดแล้วโดยที่ไม่มีทางแก้ไขได้เลย ได้แต่ยอมรับความสูญเสียของตนด้วยความขมขื่นในใจ

เรื่องความหวังอันสุดท้าย หญิงสาวอยู่ตัวคนเดียวมีอาชีพเก็บผักกึ่งขายจากร่องน้ำข้างทางไปขาย แล้ววันหนึ่งเจ้าหน้าที่ก็มาล่อลวงคล่องข้างทาง ทุกคนพากันเก็บผักกึ่งและพันธุ์ผักกึ่งทั้ง หัก ๆ ที่ขายอ่อนหวานก็ไม่มีใครเมตตา คงเหลือเพียงผักกึ่งที่ขายเก็บไว้ในกระเจาดเท่านั้นที่เป็นความหวังอันสุดท้าย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นความขมขื่นที่ย้ายได้รับจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ไร้ความปราณี ยายจึงได้แต่ยืนมองเขาเก็บและทำลายแพมบู้งของยายจนหมด ด้วยความเศร้าเสียใจเพราะ ไม่มีสิทธิ์จะไปขัดขวางได้

เรื่องชอสาขายขาด ชายชราซึ่งในอดีตเป็นคาราประจาวงเครื่องสาย ชายชราสี่ชอด้วง ได้ไฟเพราะจับใจ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงมโนคติสากลจากตะวันตกเข้ามา ทุกคนพากันชื่นชม และหลงลืมดนตรีไทย เคราะห์กรรมยังซ้ำเติมเมื่อชายชราถูกรถชนจนแขนข้างหนึ่งลืบ จึงต้อง ยึดอาชีพสี่ชอริมถนนเพื่อขอบริจาคเงินโดยคิดว่าตนเองไม่ใช่ชอทานเพราะมีเสียงชอเป็นเสียงแปลก เปลี่ยน แต่เกือบทุกคนแสดงอาการรังเกียจว่าชายชราเป็นชอทานทำให้คนอื่นเดือดร้อน ทำให้ เขารู้สึกเศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการยอมจำนนต่อสภาพปัญหาที่ตนได้รับ ได้แก่ ความพิการ ความจนทำให้ต้องมานั่งสี่ชอเลี้ยงชีพ และคงไม่อาจห้ามความคิด ความเข้าใจของผู้อื่นได้ว่า ชายชราเป็นชอทาน ได้แต่ยอมรับไปด้วยความขมขื่น เพราะไม่อาจโต้แย้งว่าตนไม่ใช่ชอทาน เพราะลักษณะอาการไม่แตกต่างไปจากชอทานทั่ว ๆ ไปเลย

เรื่องผู้จัดการของไอ้แคระ คนพิการหลายคนต้องถูกเอาเปรียบจากคนที่มั่งมีร่างกาย สมบูรณ์เต็มมีจิตใจที่โหดเหี้ยม โดยมีความร่ำรวยบนความทุกข์ยากของคนพิการ แต่คนพิการก็คือ คนที่มีจิตใจและความรู้สึก จึงต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิต เขาต้องถูกข่มขู่อย่างหนักเมื่อ ถูกจับได้ว่าลักขโมยเงินที่ชอทานมาได้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นับเป็นความจำยอมของผู้พิการที่ไม่มีค่าในสายตาของผู้อื่นจึงไม่มีใคร ยื่นมือเข้ามาช่วยด้วยความจริงใจ พวกเขาไม่มีสิทธิ์ใช้เงินที่ผู้อื่นเมตตาหยิบยื่นให้แม้แต่หนึ่งเดียว เมื่อขัดสนก็ถูกลงโทษด้วยความรุนแรงเพราะคนพิการเหล่านั้นตกเป็นทาสของมนุษย์ด้วยกันเอง ตั้งแต่วันที่เข้าไปอยู่ภายใต้บาร์มีของคนที่กดขี่

เรื่องดอกหญ้าปลายสวน เป็นเรื่องของครอบครัวที่ยากจนพอเป็นหัวหน้าครอบครัว ที่สันทัดงานความเป็นผู้นำที่ต้องรับผิดชอบต่อสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว แต่เพราะ พ่อมัวใช้เวลาในขณะเดินทางไปทำงานเพื่อช่วยเหลือชอทานพิการ โดยอุ้มชอทานลงจาก สะพานลอยมาหลบฝนใต้สะพาน พ่อจึงไปทำงานไม่ทันและคงไม่มีเงินไปซื้อข้าวสารให้ลูกเมีย หุงกินเพราะเจ้าของโรงงานคงไม่ยอมฟังเหตุผล

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นสภาพของความยากไร้ของครอบครัว คนหาเช้า-กินค่ำ แต่เพราะคุณธรรมมาก่อนสิ่งอื่นใด ทำให้พ่อไปทำงานไม่ทัน แต่พ่อก็ต้องจ่ายอ้อมก้อมหน้า รับสภาพด้วยความปวดร้าวที่ไม่สามารถทำให้ลูกเมียอึดอัดได้

เรื่องวันเด็กของหรั่ง และ เรื่องอีหลำน้อย เป็นเรื่องของเด็กกำพร้า ได้แก่ หรั่ง เด็กชายถูกผสม จากเรื่องวันเด็กของหรั่ง ซึ่งต้องการความรัก ความเมตตาจากผู้ใหญ่และ ต้องการอาหาร ขนม เช่นเด็ก ๆ คนอื่นได้รับจากพ่อแม่แต่หรั่งคงได้สิ่งเหล่านี้ปีละหนึ่งครั้ง เท่านั้น คือวันเด็กที่มีคนใจดีนำอาหารตลอดจนความเป็นมิตรมาแจก ส่วนอีหลำน้อยเป็น เด็กหญิงที่กำพร้าแม่ตั้งแต่อายุยังน้อย ส่วนพ่อก็ทอดทิ้งให้อยู่กับอา มีเพียงความศรัทธาเดียวที่เป็น เพื่อนซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของเด็ก แต่แล้วอา ก็ขายความศรัทธาให้นั้นให้โรงฆ่าสัตว์ สร้างความเสียใจให้อีหลำน้อยเป็นอย่างยิ่ง คงได้แต่ร้องไห้ยอมรับสภาพของคนที่ไม่มีความหมายในสายตาของพี่น้องและคนอื่น

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงสภาพของเด็กกำพร้าที่ต้องยอมรับสภาพของตน ตั้งแต่จากความได้ ถึงความไม่ต้องการของผู้ทำกาเนิด และความรังเกียจที่ได้รับจากผู้อื่น ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคน สร้างความร้าวรานใจให้แก่หัวใจดวงน้อย ๆ เป็นอันมาก ที่ไม่มีใคร เห็นใจในความเป็นเด็กที่ต้องการความรักความอบอุ่นเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป เด็กทั้งสองจึง ต้องยอมรับสภาพด้วยความขมขื่นใจ

เรื่องตะวันลา เด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาภายในครอบครัว จนตกเป็นทาสของยาเสพติด บางคนก็กลับตัวได้ แต่บางคนก็ยังคงเสเพลต่อไป และมีโรคเอดส์ซึ่งเป็นโรคที่รักษาไม่หาย แพ้ระบาคอย่างหนักในปัจจุบันโดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นที่เสพยาและใช้เข็มฉีดยาร่วมกันสามารถ ติดเอดส์ได้ กลายเป็นความสูญเสียที่น่าความเศร้าโศกมาสู่ตนและครอบครัวอย่างใหญ่หลวง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการเตือนให้เห็นถึงภัยของโรคเอดส์ที่ติดต่อได้หลายทาง ยาเสพติดเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำพาให้ชีวิตดับสูญได้ถ้าเกิดการติดเชื้อเอดส์มา เพราะการติดยา สามารถรักษาได้ แต่ถ้าติดเอดส์ต้องเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ไม่มีใครช่วยได้เลยกับการตัดสินใจ ผิด ๆ ตั้งแต่แรก ได้แต่ยอมรับสภาพด้วยความเศร้าใจ

เรื่องศตวรรษ 26 เหตุการณ์ของกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2583 มีสภาพเปลี่ยนแปลงไป อากาศร้อน กระแสไฟฟ้าขัดข้อง น้ำเน่าเสีย รวมทั้งมีคนชนบทอพยพเข้ามาเป็นขอทานมากมาย

มีฤดูกาลวิปริตและพายุแรงจนตึกถล่ม ซึ่งเป็นไปตามคำทำนายของคนรุ่นก่อน ๆ ว่าโลกกำลังแตกสลายเพราะมนุษย์ละเมิดทำลายธรรมชาติและเงินกินไม่ได้ อีกทั้งไม่สามารถซื้อชีวิตจากความตายได้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่มุ่งสะสมเงินตราและวัตถุจนลืมความสมดุลทางธรรมชาติ คนรวยยิ่งร่ำรวยมากขึ้นในขณะที่คนจนยิ่งยากเข็ญลง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความจนกับความรวย คนจนจึงต้องเป็นผู้เรียกร้องความช่วยเหลือด้วยกฎหมาย ธรรมชาติก็เริ่มลงโทษมนุษย์ทุกคน ซึ่งเมื่อถึงวันนั้นแม้แต่เงินตราก็ไม่มีอำนาจซื้ออะไรได้ เพราะทุกคนมีความเห็นแก่ตัวและกลัวความตาย เมื่อถึงวันที่โลกแตกดับลง มนุษย์ต้องยอมรับความผิดที่ตนทำร้ายทำลายธรรมชาติด้วยความขมขื่นใจ เพราะหมดทางแก้ไข

เรื่องตากับยาย ชื่นตอนการแบ่งที่ดินให้ลูก ๆ ในเขตกรุงเทพฯ มีกฎระเบียบมากมาย ประกอบกับตาและยายเป็นคนจนจึงไม่ได้รับการต้อนรับจากเจ้าหน้าที่ ผลสุดท้ายตากับยายก็ยังแบ่งที่ดินไม่ได้ และยังคงทุบบ้านทิ้งสี่หลังทิ้งเพื่อสร้างให้ถูกต้องตามเทศบัญญัติอีกด้วย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึง กฎระเบียบของทางราชการที่บางครั้งก็ไม่เอื้อต่อคนจนและยังทำร้ายคนจนทั้งทางทรัพย์สินและจิตใจด้วย แต่ใครจะกล้าละเมิดกฎระเบียบเหล่านั้น เพราะได้ประกาศใช้ทั่วไปแล้ว ได้แต่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้นด้วยความเศร้าใจ

เรื่องคืนดาวตก คนรวยที่มีความเบื่อหน่ายสังคมที่มีแต่ความเห็นแก่ตัวและแข่งขันกันด้วยชั้นเชิงธุรกิจ บูชาเงินเป็นพระเจ้า ขณะที่คนจนอยู่ไปวัน ๆ หาเช้ากินค่ำ ไม่ต้องคิดมาก ชายคนรวยจึงต้องการระบายความคับข้องใจให้ชายคนจนฟังด้วยหวังเป็นที่พึ่งทางใจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ผลสุดท้ายมนุษย์ต้องการความสุขทางใจมากกว่าวัตถุ ดังนั้นน่าจะประสานประโยชน์กันได้ระหว่างคนรวยที่ต้องการความสุขใจกับคนจนที่ต้องการปัจจัยเลี้ยงชีวิต มนุษย์ต้องพึ่งพากันและยอมรับซึ่งกันและกันตามสภาพที่ตนเองเป็น

เรื่องขาดกร การเอาไรต์เอาเปรียบของมนุษย์ โดยเฉพาะพวกทำธุรกิจที่มุ่งกำไรไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร คนขับแท็กซี่ที่พากันด่ากำไรเกินควรจนไม่อาจทนได้ แต่บางคนก็ยอมรับสภาพว่าโลกนี้คือโลกธุรกิจและโลกของการเอาไรต์เอาเปรียบ โดยยอมตกเป็นเหยื่อของคนพวกนี้ต่อไป

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึง สภาพของสังคมในปัจจุบันที่มนุษย์เอาเปรียบกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่มีใครผิดใครถูก แต่ทางด้านมนุษยธรรมแล้ว บรรดานักธุรกิจ และผู้ที่ประกอบการต่าง ๆ ชาติไร้คุณธรรมมาจิตใจทุกคน ถึงจะมีคนไม่เห็นด้วยหรือคัดค้าน ก็ไม่สามารถกำจัดไปได้นอกจากยอมรับไปกับการเอาเปรียบเหล่านี้

เรื่องกลิ่นเนื้อหุ้ม สาวแก่แม่หม้ายพากันไปเที่ยวบาร์ผู้ชาย และมีเพศสัมพันธ์กับ เด็กหนุ่ม ๆ เพียงคิดว่ารูปร่างภายนอกสะอาดคงไม่น่าพาโรคมาให้ ไม่นานสามีก็มีอาการของ โรคเอดส์ แพทย์ให้พาครอบครัวไปตรวจด้วย คนที่เศร้านที่สุดคือคนที่ออกไปมั่วกับเด็กหนุ่ม โดยประมาท

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นชีวิตครอบครัวที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ แต่ตกเป็นทาสของ อารมณ์ทะยานอยากทางเพศจึงนำพาความวิบัติมาสู่ครอบครัว ยากที่จะกลับไปแก้ตัวอีกจึงต้อง ยอมรับกรรมที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความเศร้าใจ

เรื่องบุญ แม่ที่ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกบวชโดยหวังว่าการบวชจะทำให้ลูกชายเป็นคนดี และให้สัญญากับลูกชายว่าจะให้เงินถ้าลูกบวช แม่จึงต้องขายที่นาได้เงินมาหลายล้านบาท แบ่งปันให้ลูก ๆ บวชบ้านใหม่ หลังการบวชยังไม่เรียบร้อยดี พระลูกชายกล่าวทวงเงินทำให้ จิตใจของผู้เป็นแม่ริ้วราน แต่ต้องยอมเอาเงินออกมาถวายพร้อมกับคิดบงาบใจตนเองว่า ถวายให้แก้ผ้าเหลือง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นความเชื่อของผู้เป็นแม่ที่ต้องการได้บุญจากการให้ลูกบวชและ หวังว่าพระพุทธศาสนาจะสามารถหล่อหลอมให้คนเลวกลายเป็นคนดีได้ แต่นั่นเป็นแต่เพียงความ ผัน อย่างไรก็ตามทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีข้อแลกเปลี่ยนเสมอแม้แต่การบวชให้แม่ก็ต้องใช้เงินจ้าง นทานองเดียวกันบุญก็ต้องใช้เงินซื้อแม่จึงต้องจ่ายอมถวายเงินแก่พระลูกชายด้วยความขมขื่นใจ

เรื่องผู้พ่ายแพ้ แม่ที่ต้องการให้ลูกชายบวชเพื่อทดแทนบุญคุณ แต่เนื่องจากฐานะยากจน จึงมีเศรษฐีใจบุญจัดงานบวชพร้อมกับลูกชายของตน เมื่อเข้าไปอยู่ในวัด ความแตกต่างทาง ฐานะและการไม่เคยใช้ชีวิตกับกฎระเบียบของความสัมพันธ์ภายในวัด จึงได้รับความรังเกียจ จากพระรูปอื่นจนทนไม่ได้ ต้องทำการสึกเองกลางพรรษาถึงความเสียใจให้ผู้เป็นแม่เป็นอันมาก

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของมนุษย์ที่แบ่งชั้นกันด้วยความจน ความรวย แม้แต่ภายในวัด และสังคมพระสงฆ์ก็ยังไม่มีคำว่าให้อภัยกับความผิดเพียงน้อยนิด

โดยยึดกฎเคร่งครัด เพียงเพราะแสดงอารมณ์ออกมาโดยไม่สำรวม ทำให้ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ผู้ยากไร้ในสังคมซึ่งพ่ายแพ้ทั้งทางโลกและทางธรรม คงได้แต่ยอมรับความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น

เรื่องตัวโน้ คณะลิเกที่มีตัวโน้ชาเป็นเจ้าของคณะด้วยความยึดมั่นในศิลปะดั้งเดิมของการแสดงลิเก แต่สภาพสังคมเปลี่ยนไปมีโทรทัศน์ทุกบ้าน ความนิยมลิเกเปลี่ยนไปต้องออกแสดงตามย่านชุมชนเก็บเงินเรียวยาวจากคนดู เมื่อไม่มีคนดู พระเอกนางเอกไม่ยอมมาแสดงให้คณะลิเกจึงต้องล้มคณะ สร้างความเศร้าโศกให้กับเจ้าของคณะเป็นอันมาก

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยกำลังถูกทำลายโดยวัฒนธรรมตะวันตก และความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้ผู้ที่มิอาชีพเหล่านี้อยู่ไม่ได้ เพราะทุกคนต้องการสิ่งที่ดีกว่า และต้องเลี้ยงครอบครัว ผลสุดท้ายก็ต้องล้มเลิกความตั้งใจเดิมที่จะสืบสานศิลปะเก่า ๆ โดยยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความชื่นชม

สรุปแล้ว การยอมจำนนต่อสภาพการณ์ของคนในสังคมก็คือการแสดงความอดทนให้ถึงที่สุด เพราะไม่มีวิธีใดอีกแล้วที่จะสามารถแก้ไขเหตุการณ์อันเป็นปัญหานั้นได้ดีกว่าการจำยอม แต่ มานพ พนอมศรี ต้องการสื่อให้เห็นว่าในการยอมจำนนนั้น ยังมีความรู้สึกที่ซึมซับเรื่องราวานใจปะปนอยู่ด้วยซึ่งเป็นสภาพความกดดันที่มนุษย์ต้องอดทนและอดกลั้นเอาไว้ นอกจากนี้มานพ เน้นในด้านอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร เพื่อย้ำให้เกิดความสงสาร เห็นอกเห็นใจให้บังเกิดมีในสังคม เพราะไม่มีความทุกข์ใดจะปวดร้าวเท่ากับการตกเป็นผู้จำนนทุกอย่างในสังคมโดยไร้หนทางแก้ไขอีกแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปให้เห็นรูปแบบของการยอมจำนนต่อสภาพการณ์ด้วยความสงบและความขมขื่นในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 4 การยอมจำนนต่อสภาพการณ์

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมจำนนด้วยความสงบ	ยอมจำนนด้วยความขมขื่น
ยางเปลี่ยนใบ	ชายหนุ่ม 3 คนยอมรับว่า คนไม่คู่ควรกับสาวที่ตนรัก	
ความพ่ายแพ้ของจำทองคำ	เงินเดือนของตำรวจที่ซื้อ- สัตย์ สู้งานของภรรยาที่เป็น แม่ค้าหาบเร่ไม่ได้	
บุปผามาลี	โสเภณีในสลัมที่มีความซื่อ- สัตย์ต่ออาชีพ ถึงแม้ค้าตบ- แทนจะน้อย เธอก็พอใจ	
ผู้อพยพ	หญิงชรา หาทางรอดให้กับ ชีวิต โดยการเป็นขอทาน	
บ้านเล็กของยาย	หญิงชราที่ยังคงใช้ชีวิตแบบ เก่า ท่ามกลางความเปลี่ยน- แปลงรอบด้าน	
เดือนสิบ เอ็ดนั้นอง	ชาวบ้านในซอยที่เกิดน้ำท่วม พากันเดินลุยน้ำเข้าซอย	

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมรับด้วยความสงบ	ยอมรับด้วยความขมขื่น
ที่ตัดผมสีเหลือง	หญิงสาวจากต่างจังหวัด ถูกข่มขืนจนตาย แม้จะรู้จัก หน้าตากลุ่มคนร้าย แต่ไม่รู้ จะสืบหาพบได้อย่างไรใน เมืองหลวงที่มีผู้คนมากมาย	
ยี่เก	คนที่มีอาชีพลิเก มีชีวิตจริง แตกต่างจากบทบาทที่แสดง	
คือความเจ็บปวด		กรรมกรผู้ใช้แรงงานหา เงินด้วยความสุจริตถูก ข่มเหงแย่งเงินไป
ลมหายใจดอกไม้		โสเภณีนเรื้อส้านถูก ตำรวจเอาเปรียบ
ผู้ถูกกล่าวหา		ครูน้อยถูกครูใหญ่กล่าวหา ว่ามีพฤติกรรมบ่อนทำลาย ชาติจึงให้เลือกระหว่าง ลาออกกับถูกดำเนินคดีทั้ง วินัยและกฎหมาย

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมจำนนด้วยความสงบ	ยอมจำนนด้วยความขมขื่น
ความหวังชิ้นสุดท้าย		หญิงสาวที่ต้องทนมองดู เจ้าหน้าที่ทำลายแพผักบุ้ง
ซอสายขาด		นักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง ในอดีต ต้องพิการ นิ่งสี ขอแลกเงิน แถวป้ายรถ ประจำทาง
ผู้จัดการของไอ้แคะ		คนพิการต้องตกเป็นทาส ของคนปรกติ เพราะไม่มี ทางเลือก
ดอกหญ้าปลายสวน		ครอบครัวที่ยากไร้ แต่มี น้ำใจช่วยคนที่ด้อยกว่า แม้จะไม่มีเงินไปซื้อข้าว ให้ลูกเมียก็ยอม
วันเด็กของหญิง		เด็กกำพร้าที่ต้องการ ความรักความเมตตาจาก ทุกคนและทุกวันแต่กลับได้ รับแต่คำตำหนิ

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมรับด้วยความสงบ	ยอมรับด้วยความขมขื่น
อีหล่าน้อย		เด็กกำพร้าที่ต้องสูญเสีย สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจไป
ตะวันลา		เด็กที่หลงผิดเป็นครั้งแรก แต่ผลที่ได้รับนั้นมากจนถึง แก่ชีวิต
ศตวรรษ 26		เพราะไม่เชื่อฟังคำตักเตือน จากผู้รู้ในเรื่องการเสียความ สมดุลของธรรมชาติ ทำให้ ต้องรับชะตากรรมที่โหดร้าย จากธรรมชาติบ้าง
ตากับยาย		ตากับยายไม่รู้จะแก้ไข อย่างไรเมื่อกฎเทศบาลปฏิบัติ กำหนดว่าต้องปลูกบ้าน ให้ห่างจากเขตรั้วด้านละ 1 เมตร บ้านที่ปลูกเอาไว้ แล้วทั้ง 4 หลัง จะต้อง ทุบทิ้งทั้งหมด

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมจำนนด้วยความสงบ	ยอมจำนนด้วยความขมขื่น
คืนดาวตก	คนจนที่มีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่ง ๆ ไม่ต้องคิดถึงสิ่งอื่น ๆ จึงพบแต่ความสุขใจ	คนรวยที่ค้นพบว่า แท้จริงแล้วชีวิตคนเราต้องการเพียงความสุขใจ มิใช่การกอบโกยวัตถุ แต่คนที่หลงเลืือจะลงไม่ได้จึงต้องกลักรับสภาพต่อไป
ฆาตกร	หญิงสาวที่กลับมาจากเมืองนอกยอมรับสภาพความเสียเปรียบของผู้รับใช้เพราะเข้าใจถึงระบบธุรกิจ	ชายหนุ่มที่ทนไม่ได้กับการเอาเปรียบของพวกเจ้าของกิจการ แต่ก็ต้องยอมรับเพราะไม่มีอำนาจพอที่จะคัดค้าน
กลิ่นเนื้อหนุ่ม	สามีที่ทนรับสภาพของภรรยาที่ชอบเที่ยวเตร่	ภรรยาที่ชอบสับสนทางเพศจนติดเชื้อเอดส์
บุญ		แม่ผู้ตั้งความหวังว่า เมื่อลูกได้บวชเรียนแล้วจะเป็นคนดีแต่ลูกกลับเรียกร้องเงินค่าจ้างบวชจากผู้เป็นแม่

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ยอมจำนนด้วยความสงบ	ยอมจำนนด้วยความขมขื่น
ผู้พ่ายแพ้ ตัวแค้น	พระลูกชายที่ไม่สามารถทำ ตนตามอย่างพระรูปอื่น ๆ ได้ จึงตัดสินใจสีกกลางพรรษา	แม่ผู้ยากเห็นลูกชายได้ บวชเรียน แต่พระลูกชาย กลับทำให้ผิดหวัง ความ เป็นแม่ได้แต่ให้อภัยลูกชาย หัวหน้าคณะลิเกตัดสินใจ เลิกคณะ เพราะไม่อาจ ต้านกระแสวัฒนธรรม- ตะวันตกได้ ความตั้งใจที่ จะอนุรักษ์การแสดงลิเก จำต้องสิ้นสุดลงด้วยความ ขมขื่นใจ
รวม 26 เรื่อง		

1.4.2 การตอบโต้ด้วยความรุนแรง เมื่อความอดทนของมนุษย์ถึงขีดสุดลง จากผู้ถูกกระทำกลายเป็นผู้กระทำบ้าง และส่วนใหญ่จะเป็นวิธีที่รุนแรงกว่าที่เคยถูกกดขี่ ตลอด จนฝ่ายที่ถูกตอบโต้อาจนำมาซึ่งคู่กรณีกันก็เป็นได้ ซึ่งมานพ ถนอมศรี กล่าวไว้ในเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเพลิงคำ เรื่องความอยาก เรื่องบัวเข็ม เรื่องดอกนั้สิดา เรื่องผู้ไม่-ยอมจำนน เรื่องกองบุญ เรื่องเมถุน-สังวาส และเรื่องฉัน...ไว้คนบัดขบ

เรื่องไฟลี้ดา ชีวิตครอบครัวที่ยากจนทำให้หัวหน้าครอบครัวต้องไปเป็นกรรมกรสร้างทาง นาน ๆ จึงกลับบ้าน แม่บ้านอยู่บ้านกับลูกสาว จึงเกิดความว้าเหว่และมีความต้องการทางเพศ เมื่อมีผู้ชายอื่นมาเกี่ยวพาจนใจอ่อนมีความสัมพันธ์กัน เมื่อพ่อบ้านกลับมาพบกับความผิดหวัง ด้วยความไม่พอใจเขาเกือบฆ่าเมียตัวเอง แต่เสี่ยงกรีดร้องของลูกสาวทำให้เขาได้สติ ล้มเลิกความตั้งใจฆ่าเมีย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ มีมูลเหตุสืบเนื่องมาหลายประการ เริ่มจากความจนทำให้ต้องแยกกันทำงานหาเงิน และทำให้ความเหินห่างเริ่มมีมากขึ้นประกอบกับผู้หญิงมีความหวั่นไหวทางอารมณ์จนเกินไป ทำให้ตัดสินใจทำผิดจนเกือบทำให้เกิดเสกนาฏกรรมขึ้น แต่ผู้ชายยังมีสติ คิดถึงลูกจึงไม่ทำความผิดซ้ำอีก

เรื่องความอยาก ชายหนุ่มร่างเตี้ยรู้สึกกดดันเมื่อตนเองถูกรังแกจากสิ่งรอบข้างตลอดเวลา จึงอยากหาคนที่ต่ำต้อยกว่ามารังแกบ้าง คนต่ำต้อยในสายตาเขาก็คือโสเภณีราคาถูกย่านการค้าของคนจีน เขาใช้ให้หล่อนทำตามที่เขาสั่งโดยมีเงินเป็นสิ่งบังคับ เพราะเขามีความเชื่อว่าสังคมทุกวันนี้คือการเหยียบย่ำคนที่ต้อยโอกาสกว่าทั้งนั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ในสังคมเกิดความกดดันทางด้านจิตใจมาก จนต้องหาที่ระบายความคับแค้นนั้น ซึ่งก็หนีไม่พ้นมนุษย์ด้วยกันที่ตกเป็นทาสของความกดดัน จนกลายเป็นลูกโซ่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วิธีการตอบโต้มนุษย์ด้วยกันจึงมีมากยิ่งขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นไปเรื่อย ๆ

เรื่องบัวเข็ม โสเภณีที่เกิดความเบื่อหน่ายอาชีพตนเอง เพราะคิดว่าตนถูกซื้อคุณค่าความเป็นมนุษย์ เธอจึงตัดสินใจหยุดบริการแขก แต่กลับถูกบังคับให้บริการต่อ เมื่อเริ่มปฏิบัติหน้าที่ แขกคนดังกล่าวกลับกดขี่ขู่บังคับ เธอจึงตัดสินใจก่อวาระเพศของชายคนนั้นด้วยความเกลียดชัง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ บ่งบอกถึงความกดดันทางด้านจิตใจจนไม่สามารถทำงานต่อไปได้ เมื่อหมดศรัทธาในอาชีพตนเองและสำนึกได้ว่าตนกำลังขายศักดิ์ศรีความเป็นคน จึงตัดสินใจตอบโต้ผู้ชายด้วยความรุนแรง

เรื่องดอกไม้อีสดา ชายหนุ่มอพยพมาจากต่างจังหวัดไม่ประสบผลสำเร็จงานชีวิต จึงคิดที่จะฆ่าตัวตาย แต่เขาอยากหาความดีงามไว้บ้างเพื่อช่วยเหลือคนเหล่านี้ ได้แก่ ผู้แทน

ที่กำลังพูดโกหกหาเสียง นักธุรกิจที่ร่ำรวยกินอาหารสิ้นเปลือง โดยไม่สนใจชอกทาน และเจ้าของโรงสีในตำบลบ้านเกิดที่ขูดรีดชาวนาจนร่ำรวย และคนอื่น ๆ ที่เขาคิดว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวในการทำความสำเร็จโดยการสังหารด้วยปืนที่ละคน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ตัวละครมีความรู้สึกที่ตนเองล้มเหลวในการมีชีวิตอยู่ และรู้สึกว่าตนเองไม่เคยทำความดีให้ใครเลยรวมทั้งพวกนักการเมืองและพวกนายทุนทั้งหลาย จึงคิดว่าคนดังกล่าวควรจะตายไปพร้อม ๆ กับตนเพราะประสบความสำเร็จล้มเหลวในการทำความสำเร็จเช่นกัน เพื่อสังคมจะได้สงบสุข เมื่อกำจัดคนพวกนี้หมดสิ้นไป

เรื่องผู้ไม่ยอมจำนน ชายหนุ่มนักวาดรูปถูกเจ้าของสำนักพิมพ์คดโกงค่าจ้างวาดรูป เมื่อยืนรอรถเมล์ก็ถูกคนเบียดคั้นจนตนเองต้องออกไปยืนกลางแดด เมื่อขึ้นรถเมล์ก็ถูกแย่งที่นั่งจนได้ที่นั่งข้าง ๆ คนขับ เขาเฝ้าคิดคำนึงว่าชีวิตตนถูกเอาเปรียบมาตลอด แต่ต้องสะดุ้งตื่นเมื่อคนขับเบรกรถกะทันหัน หน้าเขาไปชนกับกระจกรถเมล์ เขาจึงตัดสินใจจะลงจากรถ แต่ต้องเสียหลักล้มลงหลายครั้ง เพราะคนขับขับรถด้วยความคึกคะนอง จึงเกิดความโมโหขึ้นมาอีกครั้งพร้อมกับเอาคัตเตอร์บาดคอคนขับรถทันที

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการสังสมความกดดันที่ถูกเอาเปรียบมาตลอด แม้จะพยายามหลีกเลี่ยงแต่บางครั้งเหตุการณ์หรือคนแวดล้อมก็ยั่วยุให้เกิดความกดดันมากยิ่งขึ้นจนทนรับไม่ไหว ต้องตอบโต้ด้วยความรุนแรง ซึ่งแสดงถึงอารมณ์ของมนุษย์แต่ละคนมีขีดจำกัดแตกต่างกัน

เรื่องกองบุญ ผู้มีจิตศรัทธาพากันไปทอดผ้าป่าที่ต่างจังหวัด ทุกคนต้องการหาเงินเข้าวัดมาก ๆ จึงจัดกิจกรรมหาเงินหลากหลาย ในขณะที่ไซเฟอร์กินเหล้าเมามาย เพราะหลงรักหญิงสาวที่มากับขบวนผ้าป่า ความมัวเมาขาดสติเมื่อเห็นหญิงสาวนั่งมากับชายหนุ่ม จึงตัดสินใจขับรถด้วยความเร็วสูงเมื่อเข้าทางโค้งแล้วกระโดดลงจากรถ บล่อย่าให้รถพลิกคว่ำ ชาวบ้านแถบนั้นพากันมาหาทรัพย์สินจากคนตาย ส่วนคนบาดเจ็บก็ถูกตีจนตายเพื่อชิงทรัพย์

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการกระทำที่รุนแรงจนทำให้ผู้คนล้มตาย เนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว เอาใจของตนเป็นที่ตั้งในการตัดสินใจ แม้เรื่องเพียงเล็กน้อยก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ได้ เพราะความขาดสติและปราศจากความเมตตาในจิตใจมนุษย์ทำให้ใช้วิธีการที่รุนแรง

เรื่อง เมณ-สังวาส เด็กสาวถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน เมื่อไปเป็นเด็กรับใช้ที่บ้านคนรวย มีการศึกษาดี ต้องถูกคุณผู้ชายเจ้าของบ้านข่มขืน โดยมีคุณนายเฝ้ามองด้วยความสุขใจ เด็กสาวต้องมาทำงานบาร์แสดงโชว์กับสุนัขฝรั่งเพื่อหาเงินเลี้ยงลูกและสามีที่อยู่คุก เธอรู้สึกเบื่อหน่ายกับอาชีพนี้เพราะจิตใจมนุษย์เริ่มต่ำทรามลงทุกขณะ มนุษย์มีความสุขเมื่อเห็นคนกำลังทลายธรรมชาติของสัตว์ ด้วยความคับแค้นจึงตีสุนัขตัวนั้นและเด็กสาวร้องไห้ด้วยความแค้นใจในโชคชะตาของตน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นสภาพจิตใจของมนุษย์ที่เริ่มวิปริตลงเรื่อย ๆ และประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ผิดธรรมชาติ มนุษย์มีความสุขบนความทุกข์ยากของผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงจิตใจของมนุษย์ด้วยกัน เมื่อไม่มีทางเลือกก็ต้องมาระบายกับสัตว์ที่ถูกมนุษย์ทำลายความไว้แต่เพียงสาของมัน

เรื่อง ฉัน...ไอ้คนบัดซบ ชายหนุ่มไปเที่ยวโสเภณีโดยมีความคิดวิปริตคือเลือกผู้หญิงท้องทำทางสกปรก เขาบังคับให้หล่อนทำตามสิ่งที่ต้องการเพื่อแลกกับเงิน โดยให้ใช้มีดคัตเตอร์กรีดแขนทำให้เขาภูมิใจว่าสามารถอยู่เหนือคนทั้งโลก เพราะเขาสามารถซื้อชีวิตของคนและทุกสิ่งได้ด้วยเงินตรา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการย้ำให้เห็นถึงความวิปริตทางด้านจิตใจของมนุษย์ที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะอยากได้ชื่อว่าตนเองเป็นผู้กุมชะตากรรมของคนอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากมนุษย์มีจุคอ่อน คือให้ความสำคัญกับเงินตรามากจนเกินไป ทำให้ยินยอมทำทุกอย่างตามที่ผู้ครอบครองเงินต้องการ แม้แต่การยอมทำร้ายตนเองด้วยวิธีรุนแรง

จะเห็นว่าการตอบโต้ผู้อื่นด้วยความรุนแรงนั้น มีสาเหตุมาจากความกดดันทางด้านจิตใจที่ได้รับ แล้วไประบายความคับแค้นกับคู่กรณีหรืออาจไปทำร้ายผู้อื่นที่ไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย ซึ่งได้แก่ หญิงโสเภณีที่ถูกมองว่าคือยาคานสาวยาคาคนทั่ว ๆ ไป ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความรุนแรง

ชื่อเรื่องสั้น	ทำร้ายคู่กรณี	ทำร้ายผู้อื่น
ไฟลี้ด้า	สามีจะฆ่าภรรยาที่มีชีวิต	
บัวเข็ม	โสเภณีทำร้ายชายที่มาใช้บริการ	
คอกไม้ลี้ด้า	ชายหนุ่มใช้อาวุธปืนสังหาร ผู้แทนฯ, นักธุรกิจ, นายทุน เจ้าของโรงสี	
ผู้ไม่ยอมจำนน	ชายนักวาดรูปใช้คัตเตอร์ บาดคอคนขับรถประจำทาง	
กองบุญ	คนขับรถบรรทุกกระโดดหนีขณะที่รถ กำลังแล่นลงจากที่สูงเพื่อทำ ร้ายผู้หญิงที่ตนหมายปอง และ ชายที่เป็นคู่แข่ง	ผู้โดยสารคนอื่น ๆ ที่ร่วมขบวนคณะ ผ้าป่า พลอยได้รับบาดเจ็บไปด้วย
ความอยาก		ชายหนุ่มที่ได้รับความกดดันจาก สิ่งแวดล้อมจึงระบายความแค้น โดยการทรมานโสเภณีให้เขามีคกรีด แขนตนเอง

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ทำร้ายคู่กรณี	ทำร้ายผู้อื่น
เมณ-สังวาส		หญิงที่มีอาชีพแสดงการร่วมเพศกับ สุนัขตามสถานเริงรมย์ เกิดความ เบื่อหน่ายการกระทำของตน และ เกลียดชังชายที่มารุมดูด้วยความสุข จึงทำร้ายสุนัขตัวดังกล่าว
ฉัน...ไว้คนบัดซบ		ชายหนุ่มบังคับให้โสเภณีที่ตั้งท้อง ให้มีเด็กโรคแขนตนเอง ทำให้ตนรู้สึก ภูมิใจว่าอยู่เหนือคนอื่น

รวม 8 เรื่อง

1.4.3 การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี มนุษย์มีความอดทนแตกต่างกัน
ดังนั้น การแก้ปัญหาชีวิตด้วยการแสดงความหยิ่งในศักดิ์ศรีจึงเท่ากับเป็นการเมินกตึกาหรือ
ทางออกที่มีให้เลือก แต่ไม่ยอมเลือกแนวทางนั้น ๆ กลับเลือกทางออกที่คาดไม่ถึง หรือบางครั้ง
อาจยืนยันความตั้งใจเดิม มานพ ฤทธอมศรี แสดงไว้ในเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่
เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ เรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน เรื่องหนอนานช่อดอกไม้ เรื่องราคา-
แห่งความสุขเสีย เรื่องมนุษยธรรมของลูกปาน เรื่องฝนแล้ง เรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี
เรื่องฝนฟ้าขาว และเรื่องปาท้องไก่

เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ สองสามีภรรยาเมื่ออาชีพเก็บผักริมทางรถไฟขาย จึงปลูก

บ้านอาศัยอยู่ละแวกนั้น ถึงจะเป็นบ้านที่เกิดจากเศษวัสดุมาประกอบกันแต่มันก็คือ ความภูมิใจของคนที่มีบ้าน เมื่อเจ้าของที่ดินมาไล่ที่และรื้อถอนบ้านอย่างไวความเมตตา พร้อมกับให้เงินค่ารื้อถอนจำนวนสองร้อยบาทเพื่อแลกกับบ้านอันอบอุ่น เขากลับปฏิเสธไม่ยอมรับเงินด้วยความแข็งกร้าว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้คนจนจะต้องการเงินเพียงใดแต่ถ้าแลกกับความอบอุ่นและความภาคภูมิใจแล้ว คนจนก็สามารถปฏิเสธเงินตราได้ คือไม่ให้คุณค่าของเงินอีกต่อไป เพราะไม่สามารถมาทดแทนความรู้สึกที่ดีงามได้

เรื่อง โลกสมมติของหญิงกลางคน ชีวิตของหญิงกลางคนที่อาศัยนอนข้างถนน ทุกวันจะไปเก็บผักจากแม่ค้าในตลาดและจากกองขยะท้ายตลาด แล้วนำไปขายริมถนน แต่ไม่มีใครสนใจหรือซื้อผักของหญิงกลางคนที่ร่างกายสกปรก เมื่อมีผู้เวทนาเดินผ่านมาให้เงินสองบาทโดยไม่เอาผักกลับไปด้วย หญิงกลางคนพาเงินทั้งพร้อมกับคิดว่าตนไม่ใช่ขอทาน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการแสดงความหยิ่งในศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ไม่ยอมเฝ้ารอให้ใครมาช่วยเปล่า ๆ แต่กลับคืนรนด้วยตนเอง และไม่เอาเปรียบคนอื่นโดยการรับความช่วยเหลือฝ่ายเดียว เมื่อไม่เป็นดังที่ตั้งใจไว้จึงไม่ยอมรับความช่วยเหลือนั้นด้วยความไม่พอใจ

เรื่อง หนอนในช่อดอกไม้ ชีวิตของนักศึกษาสาวที่ถูกเล่ห์เหลี่ยมของอาจารย์หนุ่มว่าสอบไม่ผ่าน จนเธอต้องอ่อนน้อมให้ช่วย อาจารย์กลับลวนลาม ทำให้เธอสิ้นศรัทธาในตัวอาจารย์และไม่ตั้งใจเรียนวิชานั้น ๆ อาจารย์กลับว่ากล่าวให้ร้ายเธอต่าง ๆ นานา จนเธอไม่สามารถอดทนเรียนต่อไปได้ จึงลุกออกจากห้องเรียนเพื่อไปสูบบุหรี่ที่คอกว่า

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ย้ำให้เห็นว่าแม้แต่ในสถานศึกษาก็ยังมีการกดขี่และเอาเปรียบผู้ที่อยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าตลอดจนการวางตัวไม่เหมาะสมของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นครูทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธา และก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ต่อการเรียน จนถึงขั้นละทิ้งการเรียนไปเลย เพราะได้รู้ธาตุแท้ของครูผู้สอนว่าเป็นคนบาปในคราบของนักบุญ

เรื่อง ราคาแห่งความสูญเสีย หญิงขายถ่านที่มีใจโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนบ้านทุกคน เมื่อถูกรถชนตาย นำความเศร้าโศกมาสู่ลูก ๆ และเพื่อนบ้าน คนชั่วร้ายเป็นลูกคนรวยต้องการล้มคดียोजनाเงินมาให้ผู้เสียหายสองหมื่นบาท แต่ครูซึ่งเป็นพี่เขยของคนนั้นหมู่บ้านเห็นว่าชีวิตคนดี ๆ ไม่สามารถตีราคาเป็นจำนวนเงินได้ จึงปฏิเสธไม่ยอมรับเงิน เพื่อให้เป็นไปตาม

กฎหมายบ้านเมือง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นสิ่งชี้ว่า คนรวยถือว่าตนเองมีเงินสามารถจะใช้ซื้ออะไรก็ได้ในโลกนี้ แม้แต่ซื้อความผิดที่ตนเองประมาทขับรถชนคนตายก็จะใช้เงินซื้อชีวิตคน โดยหารู้ไม่ว่าชีวิตมนุษย์ทุกคนล้วนมีค่าและสำคัญต่ออีกหลายชีวิตเช่นกัน ดังนั้น การปฏิเสธไม่ยอมรับเงินจึงเป็นการตัดตอบคนมีเงินด้วยศักดิ์ศรีความเป็นคน

เรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน ชายกลางคนที่มัวซีพจับสัตว์น้ำจืดไปขาย ถึงแม้ว่าเขาจะรู้ตัวว่าเป็นผู้เบียดเบียนสัตว์เหล่านั้น แต่เขาต้องทำเพราะท้องมันหิวและไม่มีวิธีหากินอย่างอื่น จนมาครั้งที่ต้องขายเต่าที่จับได้ให้แก่เจ้าของงานและต้องฆ่าให้ด้วย เขาจึงรับรู้ว่าทุกชีวิตแม้แต่สัตว์ก็รักชีวิตของตนทั้งนั้น เต่าคืนทุนทุกรายาน้ำดื่มที่กำลังเดือดจนเขาทนไม่ได้ตัดสินใจคืนเงินและอุ้มเต่าเดินจากมา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่าทุกชีวิตย่อมรักตนเองทั้งสิ้น มนุษย์เป็นผู้เบียดเบียนสัตว์ และมีจิตใจเหี้ยมโหดไม่มีความเมตตาต่อสัตว์ โดยคิดว่าเงินสามารถซื้อชีวิตมันและเป็นเจ้าของชีวิตจะเลี้ยงหรือฆ่าก็ย่อมทำได้ การที่ลุงปานหมดความอดทนเพราะเกิดความเวทนาสงสารจนถึงกับปฏิเสธเงินตรา โดยคืนเงินไปเพื่อแลกกับชีวิตเต่า

เรื่องแผลง ชาวไร่ชาวนาต้องประสบกับความยากลำบากและอดอยากเมื่อเกิดแผลง บางครอบครัวมุ่งสู่กรุงเทพฯ แต่ครอบครัวที่ปักหลักหากินในท้องถิ่นก็ต้องพบกับความเห็นแก่ตัวของคนจนด้วยกัน แม้แต่กุศโลบายซึ่งเป็นส่วนกลางที่ใครก็สามารถไปจับสัตว์น้ำได้ยังถูกจับจองเป็นเจ้าของ เมื่อคิดถึงความหิวของครอบครัวและแหล่งน้ำสาธารณะแล้ว ทำให้หัวหน้าครอบครัวตัดสินใจเหวี่ยงแหลงไป เพราะตระหนักถึงสิทธิของตนในการหาอาหารเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความเท่าเทียมในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ที่ไม่ควรจะมาจากัดกันเองโดยเฉพาะในหมู่ผู้ยากไร้ด้วยกัน การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการตอบย้ำถึงความเป็นคนที่ต้องกิน โดยมีความอดอยากเป็นตัวกระตุ้นให้ต้องทำ เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารในการหล่อเลี้ยงชีวิต

เรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี ชายสองคนที่คนหนึ่งเคยเป็นทหารผ่านศึกเวียดนามต้องโดนตัดขามายึดอาชีพรับเลี้ยงมกรอบพระ แต่ไม่มีใครสนใจ เขาได้แต่กินเหล้าและราฟิงราพัน

ถึงเรื่องอดีต ขณะที่ชายอีกคนซึ่งผมยาวไม่พูดไม่จา ไม่สนใจคนรอบข้าง ออกเดินเก็บของที่ เขาทิ้งไปเรื่อย ๆ อย่างมีความสุข ชายชาดวันสงสารจึงโยนเหรียญห้าบาทไปให้ชายผมยาว ซึ่งชายผมยาวก็โยนกลับมาด้วยความไม่พอใจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงมนุษย์จะมีความสุขหรือทุกข์อยู่ที่ใจของตนเอง การที่ ชายชาดวันซึ่งชังต่อชีวิต เพราะคิดไปว่าคนอื่นน่าจะยกย่องตนเองมากกว่านี้ โดยที่ชายผม ยาวไม่เคยใส่ใจสังคมรอบข้าง กลับมีความสุขและพอใจกับของที่ตนเองหามาได้ ดังนั้นคนที่ ต้องการความช่วยเหลือคือชายชาดวันต่างหาก ไม่ใช่คนที่ร่ำรวยความสุขใจเช่น ชายผมยาว ที่ไม่ต้องการใช้เงินเพื่อยังชีพ และไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใคร

เรื่องผมฟ้าขาว ครูหนุ่มที่ไม่พอใจกับระบบราชการ เพราะเหมือนคนที่กักขังความ อิสระเสรี แล้วความอดทนก็มาถึงที่สุดลงเมื่อเขาถูกบังคับให้เซ็นชื่อมาประชุมและถูกต่อว่า ต่อหน้าคนอื่น ๆ เขาจึงประกาศลาออก เพราะรู้สึกเบื่อหน่ายสังคมที่มีแต่คนเห็นแก่ตัว แม้แต่ การยืนที่ป้ายรถเมล์ก็แออัดแอ่งกัน เขาจึงออกไปยืนตากฝนเพื่อคอยรถประจำทาง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงถึงความกดดันที่มนุษย์ได้รับจากคนอื่น และสิ่งรอบข้าง จนเกิดความอดทนต่อไปไม่ได้ และให้ความสำคัญกับจิตใจที่มีเสรีมาก ส่งผลมาถึงการกระทำ ที่ไม่ต้องการถูกบีบบังคับจึงพาตัวเองไปสู่การหลุดพ้นจากพันธนาการดังกล่าว เพราะมนุษย์คือ สัตว์เสรีไม่ใช่สัตว์เลี้ยงไว้ฆ่าหรือใช้งาน

เรื่องบาททองโก้ ชีวิตของคนในหมู่บ้านที่มาจากหลากหลายอาชีพ บาททองโก้เป็น อาหารหลักตอนเช้าของคนส่วนใหญ่ที่ไม่มีเวลามากนักกินช่วงเช้า แต่การแข่งขันแย่งชิงก็ แทรกซึมอยู่ในจิตใจมนุษย์ทุกคนจนทำให้เกิดการเสียหน้าเสียศักดิ์ศรีเมื่อไม่ได้ตามที่ตนต้องการ ทำให้เกลียดสิ่งนั้นไปทันที เช่นการแย่งเป็นคนแรกที่ได้บาททองโก้ตัวใหญ่ในทุกเช้า

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงสภาพของชีวิตมนุษย์ที่ถูกระบบการแข่งขันเข้าครอบงำ แม้ แต่เรื่องเพียงเล็กน้อยก็ถือเป็นเรื่องใหญ่จนเกิดความเสียหน้า ซึ่งตัวละครที่เป็นคนหาเช้ากิน ค่ำ จะไม่ค่อยรู้สึกกับเหตุการณ์นั้นในขณะที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งปลดเกษียณแล้วจะจริงจังกับ สิ่งเหล่านี้มากกว่าคนอื่น ๆ ด้วยคิดว่าศักดิ์ศรีของตนเหนือกว่าคนอื่นนั่นเอง

การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี มีหลายวิธีการ ได้แก่ การปฏิเสธเงินตรา หรือความช่วยเหลือจากคนอื่นที่หยิ่งยื่นให้ และการปฏิเสธกฎระเบียบหรือกติกาที่ตั้งไว้ แต่

เมื่อเกิดเหตุที่ทำให้มนุษย์ไม่พอใจก็อาจล่วงละเมิดกฎระเบียบหรือกติกาดังกล่าวได้ทันทีซึ่งสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ใช้การตอบโต้ด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี เนื่องจากความเห็นแก่ตัวของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่มากดขี่ข่มเหง หรืออาจมาขอความช่วยเหลือด้วยความเมตตา แต่มนุษย์ไม่ยอมรับกลับมองว่าเป็นการดูหมิ่นหรือมองอีกมุมหนึ่งก็เป็นการเตือนสติมนุษย์ว่าอย่ายอมรับความช่วยเหลือจากคนอื่นง่าย ๆ ต้องรู้จักช่วยตนเองก่อน รวมทั้งการไม่ให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าแก่เงินตรา ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี

ชื่อเรื่องสั้น	การปฏิเสธเงินตรา หรือความช่วยเหลือ	การปฏิเสธกฎระเบียบ หรือกติกา
ของขวัญผู้ยากไร้	สองสามีภรรยาถูกละทิ้ง และ รื้อถอนบ้าน เจ้าหน้าที่นำเงิน มาให้ 200 บาท เขาปฏิเสธ ที่จะรับเงินจำนวนนั้นเพราะมัน เทียบไม่ได้กับสิ่งที่เขาสูญเสียไป	
โลกสมมุติของหญิงกลางคน	มีผู้เวทนาให้เงินหญิงกลางคน โดยไม่ยอมรับพักที่ว่างชาย หญิงกลางคนพาเงินนั้นทิ้ง พร้อมกับพูดว่า "กูไม่เช่ชอทาน"	

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การปฏิเสธเงินตรา หรือความช่วยเหลือ	การปฏิเสธกฎระเบียบ หรือกติกา
หนอนในช็อคโกแลต		นักศึกษาสาวไม่พอใจอาจารย์หนุ่มที่มีพฤติกรรมไม่น่าศรัทธาจึงเดินออกจากห้องเรียน ขณะที่อาจารย์คนนั้นกำลังสอนอยู่
ราคาแห่งความสูญเสีย	ครูหนุ่มในฐานะตัวแทนญาติของผู้เสียชีวิต ปฏิเสธที่จะรับเงินของคนที่ยักรถชนคนตายเพื่อแลกกับชีวิตที่มีค่าของหญิงคนหนึ่งกับการพ้นจากคดีของคนประมาท	
มนุษยธรรมของลุงปาน	ลุงปานเป็นคนยากจน แต่ยอมคืนเงินค่าเต่าให้กับคนซื้อ เพื่อแลกกับชีวิตเต่า	
ผวนเล้ง		คนที่มาก่อนพากันจับจองพื้นที่ชื่อ กุดอีแบ่งจนหมด พ่อผวนครอบครัวยุบหางปลาที่หลัง จึงไม่มีใครยอมมาหาพ่อเหวี่ยงแหลงใบ แต่เมื่อพ่อนึกถึงความทิวาไฮของครอบครัวพ่อจึงตัดสินใจเหวี่ยงแหลงใบทันที

ตาราง 6 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การปฏิเสธเงินตรา หรือความช่วยเหลือ	การปฏิเสธกฎระเบียบ หรือกติกา
วีรบุรุษและมหาเศรษฐี ผนฟ้าขาว บาทองก์	ชายชาดวันสงสารชายผมยาว จึงโยนเงินให้ แต่ชายผมยาว กลับโยนเงินกลับมาด้วยความ ไม่พอใจ	ครูหนุ่มไม่พอใจผู้บริหารที่ยึดถือกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด และใช้ อำนาจบังคับ จึงประกาศขอลาออก กลางที่ประชุมในขณะนั้น ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เกษียณอายุ— ราชการแล้ว เกิดความไม่พอใจที่ตน ไม่ได้เป็นผู้ได้เลือกบาทองก์เป็น คนแรก ถ้าเป็นเช่นนั้นอีก จะไม่กิน บาทองก์อีกต่อไปเพราะทนกับการ พ่ายแพ้ และเสียหน้าไม่ได้
รวม 9 เรื่อง		

1.4.4 การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝัน หรือ

จินตนาการ บางครั้งมนุษย์เกิดความรู้สึกไม่พอใจสภาพสังคมในขณะนั้น จึงสร้างบรรยากาศหรือสร้างภาพจินตนาการของสังคมอุดมคติขึ้น และไม่สนใจกับสภาพความเป็นจริงรอบข้าง ลักษณะเช่นนี้จะพบในเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน เรื่องชายหนุ่ม รองเท้าคู่เก่าและคนเขี้อใจ เรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี และเรื่องทางสายรุ้ง

เรื่อง โลกสมมุติของหญิงกลางคน หญิงกลางคนที่ผ่านอุปสรรคในชีวิตมามากมาย มาใช้ชีวิตกินนอนอยู่ข้างถนน แต่ไม่ได้ขอใครกินและช่วยเหลือตนเองตลอดมา โดยการเก็บผักที่แม่ค้าทิ้งแล้วในตลาดมาขาย แก่มีความเข้าใจว่าตนเองเป็นแม่ค้าที่ไม่เอาเปรียบคนอื่น ดังนั้นแกจึงไม่สนใจเงินที่มีคนให้เพราะความเวทนาสงสาร

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นโลกอีกโลกหนึ่งของคนยากไร้ที่ไม่หวังได้รับการช่วยเหลือโดยให้เปล่า และต้องการช่วยเหลือตนเองโดยมีสิ่งแลกเปลี่ยนกัน ถึงแม้โลกแห่งความจริง ชีวิตจะได้รับความลำบากเพียงใดก็ตาม ก็ยังยึดถือต่ออาชีพค้าขาย ทั้งที่ความจริงมีคนขอขยโอกาส เอาเปรียบคนอื่นอยู่เสมอ แต่หญิงกลางคนพยายามสร้างโลกของความยุติธรรมขึ้น

เรื่อง ชายหนุ่ม รองเท้าคู่เก่าและคนเขี้อใจ ชายหนุ่มผู้มีน้ำใจเมตตา รับซ่อมรองเท้า และมีชายแต่งกายสกปรกที่ทาบอกว่าเป็นคนเสียสติ เขาสังเกตเห็นว่าชายคนนั้นเดินเท้าเปล่า จึงตัดสินใจกรองเท้าที่มีคนมาซ่อมแล้วไม่มารับคืนให้กับชายคนนั้นด้วยความจริงใจ เมื่อชายคนนั้นใส่รองเท้าแล้วก็กล่าวว่า "ขอบใจ"

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นโลกของการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ขณะที่ผู้รับก็ยินดีรับความช่วยเหลือด้วยความสำนึกในบุญคุณ ความภูมิใจจึงบังเกิดขึ้น สังคมคงน่าอยู่ขึ้นถ้าโลกนี้จะมีการแบ่งปันกันบ้าง

เรื่อง วีรบุรุษและมหาเศรษฐี ชายสองคนที่อีกคนจริงจังกับชีวิตและจดจำกับอดีตที่ผ่านมา ขณะที่ชายอีกคนไม่สนใจสิ่งรอบข้างมีความสุขและพอใจกับสิ่งของที่ตนเองเก็บเอามาได้ เขาจึงยิ้มตลอดเวลา และไม่ต้องการเงินที่ชายคนแรกโยนมาให้จึงโยนกลับคืนด้วยความไม่พอใจ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการสร้างโลกส่วนตัวที่น่าอยู่ให้กับตนเอง ทุกสิ่งรอบข้างน่ารื่นรมย์ สิ่งของที่มีผู้อื่นทิ้งก็มีคุณค่าสำหรับตน ชีวิตที่ไม่ดิ้นรนขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

จึงเป็นชีวิตที่มีความสุข

เรื่องทางสายรัง บณรณไฟสายอีสาน ชายหนุ่มขึ้นรถไฟขบวนไปกับผู้อพยพคืนถิ่น เขามีความรู้สึกว่ารถไฟกำลังวิ่งสูงขึ้นไบบนฟ้า ในขณะที่คนอื่น ๆ ไม่เห็น เมื่อรถถึงที่หมาย ภาพที่เห็นคือความชุ่มฉ่ำ และสวยงามของภาคอีสานที่กล่าวกันว่าแห้งแล้ง เขาจึงเริ่มเข้าใจว่าทำไมคนอีสานจำนวนมากจึงอพยพกลับบ้าน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นจินตนาการที่สร้างขึ้นในทางตรงกันข้าม คือการที่คนอีสานอพยพกลับคืนถิ่นตน เพราะแผ่นดินอีสานที่เคยแห้งแล้งบัดนี้กลับอุดมสมบูรณ์ คนอีสานจะไม่ต้องประสบกับความอดอยากและลาเคียอีกต่อไป

การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝัน หรือจินตนาการ แสดงให้เห็นว่า สภาพความเป็นจริงมีความผิดปกติ หรือความกดดันอยู่จนไม่น่าอยู่ มานพ ญามศรี จึงสร้างตัวละครขึ้นมาให้อยู่ในโลกส่วนตัวที่ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม และมีความสุขกับโลกที่ตนสร้างขึ้น กับการสร้างภาพที่เกินจริง เห็นได้ว่าเป็นการทวนกระแสของโลกในปัจจุบันที่แต่การแข่งขันแย่งชิงกันกลายเป็นโลกที่มีแต่ความสุข ไม่ต้องดิ้นรน เห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝัน หรือจินตนาการ

ชื่อเรื่องสั้น	การสร้างโลกส่วนตัว	การสร้างภาพที่เกินจริง
โลกสมมุติของหญิงกลางคน	เป็นแม่ค้าขายผักที่ไม่เอาเปรียบลูกค้า เพื่อสร้างคุณธรรม โดยไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากคนอื่นแบบให้เปล่า	
ชายหนุ่ม รองเท้าคู่เก่า และคนเซ็งๆ	คนเซ็งๆที่มีความสุขกับการเดินเก็บกันบูชี่มาสับ โดยไม่สนใจคนรอบข้าง	
วีรบุรุษ และมหาเศรษฐี	ชายที่มีความสุขกับการเดินเก็บสิ่งของที่คนอื่นทิ้งแล้ว ยามหิวก็เข้าร้านอาหารคิมจิอาหารที่คนกินเหลือโดยไม่ต้องจ่ายเงิน	
ทางสายรุ้ง		ชายหนุ่มโดยสารถีพาไปภาคอีสาน และมีความรู้สึกว่ารถพาลังวิ่งขึ้น ไปบนฟ้าพร้อมทั้งบรรยายภาพของภาคอีสานที่มีแต่ความชุ่มฉ่ำน่าอยู่

รวม 4 เรื่อง

1.4.5 การฆ่าตัวตาย จากสภาพสังคมที่บีบคั้นจิตใจ จนมนุษย์ไม่อาจทนทานต่อไปได้ บางคนต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากปัญหาและสังคมที่ดำรงอยู่จึงคิดทำลายชีวิตตนเองเพื่อหลุดพ้นจากความกดดันดังกล่าวพบในเรื่องสั้นจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องกามตัณหา เรื่องดอกไม้สีดำ เรื่องกระเจ๊กเงา และเรื่องอัตตวิบากกรรม

เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา ชายที่เพิ่งออกจากคุก ได้รับความรังเกียจจากคนรอบข้าง ไม่มีใครให้ความช่วยเหลือ แม้แต่พระสงฆ์ก็ไม่ไว้ใจให้กินข้าวกันบาตร ทำให้เขาคิดว่า คนเช่นเขาเป็นผู้ที่กล้าทำและกล้ารับผิดชอบ ในขณะที่มีคนอีกเป็นจำนวนมากที่ทำผิด เช่นฆ่ามนุษย์โดยการเอาเปรียบกลับไม่ได้รับการลงโทษ เขาไม่เห็นว่าการมีชีวิตในโลกนอกคุกจะมีความสุขจึงตัดสินใจเป็นขี้ตังคูด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึง ความไม่เท่าเทียมของมนุษย์ที่เมื่อออกจากคุก สังคมก็ตราหน้าว่าเป็นคนชั่วทั้งที่ได้รับการลงโทษแล้ว ดังนั้นชีวิตหลังการพ้นโทษ จึงเป็นชีวิตที่เลวร้ายกว่าเดิมเพราะสังคมไม่มีคำว่าให้อภัยสำหรับคนคุก เขาจึงต้องตัดสินใจทำลายชีวิตตนดีกว่ามีชีวิตอยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรี

เรื่องเรื่องตลกของบักเคน ตัวละครชื่อบักเคน เป็นคนจังหวัดอุบลราชธานี มีอาชีพรับจ้างเรื่อยมา เมื่อเข้ามาเป็นกรรมกรที่กรุงเทพฯ เขาพบรักกับสาวรายซึ่งทำงานเป็นคนรับใช้บ้านอาจารย์ จึงตกลงอยู่กินเป็นสามีภรรยา กัน ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อสาวรายต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้บักเคนต้องทำงานหนักทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน จนสุขภาพทรุดโทรม ทำงานกับภรรยา รายจ่ายค่าผ่อนส่งก็ทวีขึ้น บักเคนคิดมาก เมื่อทำงานบนตึกสูงจึงคิดฆ่าตัวตาย โดยกระโดดตึกลงมา แต่เพื่อน ๆ นำส่งโรงพยาบาลและแพทย์ช่วยชีวิตไว้ได้ทัน บักเคนฟื้นขึ้นมาจึงรู้ว่าไม่ตายสมใจและนึกถึงค่ารักษาพยาบาลจึงต้องไปหาคู่ไปว่าเขาคิดผิด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า การเห่อตามในเรื่องของวัตถุ โดยไม่คิดถึงกำลังซื้อหรือฐานะตนเอง ทำให้แก้ปัญหาไม่ได้จึงคิดฆ่าตัวตาย แต่ปัญหาคงไม่จบง่าย ๆ เพราะไม่ได้ตายสมใจและคงต้องเผชิญกับปัญหาข้างหน้าต่อไปอีก เมื่อร่างกายได้รับบาดเจ็บก็ทำงานไม่ได้และไม่มีเงินไปผ่อนส่ง ความทุกข์ก็จะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เพราะมนุษย์ไม่ได้แก้ที่สาเหตุแต่แก้ที่ปลายเหตุ ดังเช่นตัวละครแก้ปัญหาโดยการฆ่าตัวตาย

เรื่องกามตัณหา ชีวิตของคนจนที่ต้องทรมานหากินตัวเป็นเกลียว กลับถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน ปรายา ทำให้ได้รับความอับอาย ลูกคนที่สองคลอดออกมามีหน้าตาคล้ายกับพ่อเลี้ยง ตกเป็น ข่าวที่ชาวบ้านนำไปพูดนินทาถึง ความอดทนถึงที่สุดจึงคิดจะยิงพ่อเลี้ยงแต่สงสารมารดา เลย เปลี่ยนใจมายิงลูกชายคนโต และปรายา รวมทั้งตนเองเป็นคนสุดท้าย เพราะไม่สามารถอยู่ ร่วมโลกเดียวกับพ่อเลี้ยงได้ ในขณะที่พ่อเลี้ยงกลับพูดว่า ลูกเลี้ยงเป็นบ้าฆ่าลูกเมียตัวเองตาย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่าความไม่รู้จักพอในเรื่องกามารมณ์ เป็น สาเหตุให้มนุษย์พบกับความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ โดยเฉพาะผู้ถูกกระทำจะได้รับความ อับอายและความคับแค้นใจ จนไม่สามารถอดทนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ จึงคิดฆ่าตัวตาย พร้อมกับคนที่ตนรักด้วย ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาของตัวละครเมื่อได้รับความทุกข์

เรื่องคอกหมูสีด้า ชายหนุ่มที่มาจากต่างจังหวัด ไม่ประสบผลสำเร็จในการค้าขาย ชีวิต เพราะค้นพบว่าชีวิตมีแต่การกดขี่และเอารัดเอาเปรียบกัน และไม่เคยประกอบคุณงาม ความดีไว้เลย จึงตัดสินใจจะฆ่าตัวตาย แต่ต้องล้มเลิกความตั้งใจเพราะยังมีคนที่ไม่เคยทำ ความดีเลย ได้แก่ ผู้แทนราษฎร นักธุรกิจที่ร่ำรวย เจ้าของโรงสีในชนบทที่ขูดรีดชาวไร่ชาวนา จึงเปลี่ยนใจช่วยให้คนเหล่านี้พบความตายก่อนฆ่าตนเองโดยการใช้อาวุธปืนยิงคนเหล่านั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่ามีมนุษย์ที่ไม่เคยทำความดีเลย กลับประกอบแต่กรรมชั่ว ดังนั้นคนเหล่านี้จึงไม่ควรมีชีวิตอยู่ต่อไป เพื่อสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น จึงมีคนที่สำนึกใน ความชั่วและความดีได้เป็นผู้นำจัดคนล้มเหลวนในชีวิตให้หมดสิ้นไปจากโลกนี้

เรื่องกระจกเงา ชายกลางคนตัดสินใจยิงตัวตายหน้ากระจกที่บ้านของตนเองเพราะ เมื่อเขาไปเดินเล่นที่ตลาดนัด เขาพบการหลอกลวงของพ่อค้าเพื่อมุ่งหวังขายสินค้า และสินค้า เหล่านี้ล้วนเวียนแต่เรื่องการกิน การสืบพันธุ์ การนอน ตลอดจนการจับสัตว์น้ำ เช่น เต่า ปลาไหล มาวางขายในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา เขาเห็นว่านรกไม่ได้อยู่ชาติหน้าแต่ อยู่ชาตินี้ เขาจึงรู้สึกเบื่อและหดหู่ที่จะมีชีวิตต่อไป จึงตัดสินใจฆ่าตัวตาย เมื่อเขาตายไป แล้ว ทุกคนพากันหัวเราะเยาะเย้ยว่าเขาเป็นคนฉลาดโง่และบ้าบอ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ สื่อให้เห็นว่าโลกทุกวันนี้เป็นโลกธุรกิจที่หวังแต่กำไร โดยมีปัจจัย พื้นฐานของมนุษย์เป็นตัวล่อ และมนุษย์ก็พากันตกเป็นทาสสิ่งเหล่านี้จนลืมนึกว่ากำลังตกเป็น

เหยื่อมนุษย์ด้วยกัน และความละเอียดเกรงกลัวบาปบุญคุณโทษได้หายไปจากความนึกคิดของมนุษย์แล้ว เขาจึงแก้ปัญหาโดยการยิงตัวตาย

เรื่องอัตตวิบากกรรม ตัวละครที่เป็นจันในชีวิตรจริงและจันในหนังสือ "จันจึงมาหาความหมาย" ของวิทยากร เชียงกูล มีความคิดตรงกันว่าจะปฏิวัติสังคมด้วยการฆ่าตัวตาย เพราะไม่พอใจสภาพสังคมปัจจุบันที่มีแต่ความไม่จริงใจ เขาจึงไม่ยอมจำนน และมีความหวังว่าการฆ่าตัวตายของเขาจะทำให้ทุกคนสำนึกขึ้นมาได้ เขาจึงต้องการสานต่ออุดมการณ์ของจันในหนังสือให้สำเร็จ แต่เขาก็ท้อล้าเพราะกระโดดตึกแล้วไม่ตายสมใจ สร้างความผิดหวังให้กับคนอื่น ๆ อีกมากมายเช่นเดียวกับจันในหนังสือ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ไม่มีใครสามารถกำจัดสิ่งเลวร้ายในสังคมลงได้สำเร็จ ไม่ว่าวันเวลาจะผ่านไปกี่ยุคสมัย หรือแม้แต่กฎระเบียบบนตารับตาราก็ไม่สามารถกำหนดให้คนทั้งหลายยึดเป็นสัจจะได้ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องอยู่กับความผิดหวังตลอดไป มีวิธีเดียวที่จะหนีความทุกข์ได้ก็คือการฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตาย จึงมีสาเหตุ 2 ด้านใหญ่ ๆ คือเกิดจากสภาพที่บีบคั้นจิตใจจนทนต่อไปไม่ได้และเกิดจากสภาพสังคมในขณะนั้นกดดันให้ต้องฆ่าตัวตาย เพราะไม่อาจมีชีวิตรอยู่เพื่อรับกับสภาพความบีบบังคับหรือกดดันต่อไปอีกได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 การฆ่าตัวตาย

ชื่อเรื่องสั้น	สภาพที่บีบคั้นจิตใจ	สภาพสังคมในขณะนั้น
การตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา	ถูกตราหน้าจากผู้คนรอบข้างว่าเป็นคนเลวเพราะเคยติดคุก ทุกคนแสดงความรังเกียจ ไม่ให้ความช่วยเหลือ	
เรื่องตลกของบักเคน	หมดเส้นทางที่จะหาเงินไป ผ่อนส่งสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในบ้าน	
กามตัณหา	ได้รับความอับอาย และความ สะเทือนใจ เมื่อเมียถูกพ่อ เลี้ยงข่มขืนจนมีลูก	
ดอกไม้สี่ห้า		มีการเอารัดเอาเปรียบทั้งในเมือง และชนบท
กระຈກເຈາ		มีการหลอกลวงกันในเรื่องการกิน การขี้ขลาด การสืบพันธุ์ และความ ศรัทธา

ตาราง 8 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	สภาพที่บีบคั้นจิตใจ	สภาพสังคมขณะนั้น
อัตตวิบากกรรม		มีพวกนายทุนเป็นผู้ได้เปรียบในสังคม โดยใช้วิธีการหลอกล่อประชาชนให้ ตกเป็นเหยื่อ

รวม 6 เรื่อง

2. ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม

จากชีวิตที่เป็นปัจเจกบุคคล และสามารถเป็นตัวแทนของชีวิตมนุษย์ในสังคมได้ เมื่อรวมกันมากขึ้น กลายเป็นสถาบันในสังคมที่ประกอบไปด้วย สถาบันครอบครัว สถาบัน การปกครองหรือการเมือง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบัน การศึกษา ซึ่งมานพ ฤณอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคมไว้ 6 ประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่สำคัญ เพราะมีหน้าที่ต้องพัฒนาความคิด ร่างกาย และจิตใจให้แก่สมาชิกที่เกิดใหม่เพื่อให้เป็นสมาชิก ที่สังคมคาดหวังไว้ ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (ม.ป.ป.: 71) ได้สรุปหน้าที่สำคัญของสถาบัน ครอบครัวเอาไว้ดังนี้

1. ทำหน้าที่ผลิตประชากร (reproduction) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้เป็น การผลิตสมาชิกใหม่มาทดแทนสมาชิกเก่าที่เสียชีวิตลง

2. ทำหน้าที่บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่ง แสดงออกในรูปของการสมรสหรือการมีครอบครัว เป็นการควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศระหว่าง หญิงสาวให้อยู่ในขอบเขต และเป็นการผลิตสมาชิกใหม่เพื่อจะได้เป็นสังคมที่สมบูรณ์ต่อไป

3. ทาหน้าที่อบรมขัดเกลา (socialization) เพื่อให้การอบรม เลี้ยงดู และสั่งสอนสมาชิกใหม่ในครอบครัวให้เตรียมพร้อมที่จะออกไปสู่สังคม หรือสถาบันอื่น ๆ

4. ทาหน้าที่ผลิตอาหารให้แก่สมาชิกใหม่ ให้ความสุขทางกายและทางใจ ในด้านการบริโภค และพ่อแม่จะต้องให้การศึกษากับบุตร โดยนำเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ มาให้บุตรได้ศึกษาเล่าเรียน

ซึ่งมานพ ถนอมศรี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวไว้ในเรื่องสั้นว่า ความสัมพันธ์อันดีงามของสมาชิกภายในครอบครัวเริ่มลดลง การแสดงบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวจึงค่อนข้างสับสน สาเหตุเนื่องมาจากมนุษย์ให้ความสำคัญในเรื่องของวัตถุมากขึ้น และตกเป็นทาสของระบบเศรษฐกิจที่เป็นแบบทุนนิยม ชีวิตจึงต้องดิ้นรนมากยิ่งขึ้น ความสำคัญทางด้านจิตใจลดลงตามลำดับ เรื่องสั้นที่แสดงถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวมีจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่เรื่องโหล่สีดำ เรื่องปรารภนา เรื่องทุกข์ขัง เรื่องกลืนเนื้อท่อม เรื่องตะวันลา เรื่องวันเด็กของหรั่ง เรื่องความปลื้มปิติของพุ่มขรา เรื่องไม่อยากเป็นนก เรื่องยาเม็ดสีชมพู เรื่องดอกไม้น้ำค้างหีบศพ เรื่องดอกไม้น้ำค้างกลืน เรื่องบัวคนละสี เรื่องผู้อพยพ เรื่องบ้านเล็ก-ช่องยาย เรื่องกรุงเทพฯ เรื่องอีหล่น้อย เรื่องคนไร้ค่าหมายเลข 2 เรื่องเมณ-สังวาส เรื่องกามच्छา และเรื่องผีบอบ

เรื่องโหล่สีดำ เรื่องปรารภนา และเรื่องทุกข์ขัง เป็นเรื่องชีวิตคู่ที่ต้องประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทุกครอบครัวต้องการวัตถุและเงินตรามาหล่อเลี้ยงชีวิต โดยลืมนึกถึงความต้องการทางธรรมชาติที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เมื่อความต้องการทางเพศไม่มีความสมดุล หรือไม่ได้รับการสนองตอบเท่าที่ควร จึงกลายเป็นสาเหตุแห่งความแตกร้างภายในครอบครัวได้ เมื่อมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติดิตทำนองครองธรรม

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาของชีวิตคู่ว่านอกจากปัจจัยในเรื่องเงินและวัตถุแล้ว เรื่องเพศสัมพันธ์ก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งสำหรับคู่สมรส และอาจนำไปสู่สภาพครอบครัวที่บ้านแตกสาแหรกขาดได้

แต่ มานพ ถนอมศรี ก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศมากจนเกินไป เพราะยังมีเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องที่มานพ ชี้ให้เห็นว่า การที่คนมีความต้องการทางเพศโดยไร้ขีดจำกัด เป็นสิ่งไม่ดีและน่าพาชีวิตไปสู่อันตราย ได้แก่ เรื่องกลืนเนื้อท่อม ซึ่งตัวละครที่เป็นมารดา

วัยกลางคนแต่ยังมีความต้องการทางเพศ จึงหลงระเหิรไปกับสถานเริงรมย์และเด็กหนุ่ม ๆ จนติดโรคเอดส์และถ่ายทอดไปสู่สามี

มานพ ถนอมศรี ยังต้องการชี้ให้เห็นภัยของโรคเอดส์ที่ยังไม่มีวิธีรักษาได้ และเป็นมหันตภัยร้ายแรงกว่าชีวิตมนุษย์ นอกจากจะติดต่อโดยการสัณสนทางเพศแล้ว การใช้เข็มฉีดยาร่วมกันของกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดก็เป็นสิ่งล่อแหลมในการติดเชื้อเช่นกัน ได้แก่ เรื่อง ตะวันลา เพราะถึงแม้จะรักษาอาการติดยาเสพติดได้แล้ว แต่ก็ต้องพบจุดจบของชีวิตจากสาเหตุของการมั่วเซ็กส์จนติดเชื้อเอดส์ เมื่อรู้ก็สายเกินไปเสียแล้ว ส่วนสาเหตุของการที่กลุ่มวัยรุ่นติดยาเสพติด เนื่องมาจากไม่ได้รับความอบอุ่นจาก บิดา-มารดา หรือเป็นเด็กกำพร้า เป็นเด็กที่ไม่ตั้งใจให้เกิด ทำให้สภาพจิตใจไร้ความมั่นคง จึงพึ่งพายาเสพติด และมีเด็กอีกจำพวกหนึ่งคือ ไม่มีปัญหาทางครอบครัว แต่ติดยาเสพติดเพราะตามเพื่อนติดเพื่อน ตามประสาเด็กที่อยู่ในวัยรุ่น

เรื่องวันเด็กของหรั่ง และ เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา เป็นเรื่องของเด็กกำพร้าที่พ่อแม่ไม่ตั้งใจให้กำเนิดบุตร และปล่อยทิ้งตามมีตามเกิดให้ผู้อื่นมารับภาระแทน ทั้ง ๆ ที่ผู้ใจบุญมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบากยากจน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยมีเด็กกำพร้าเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงถึงความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว ทำให้ตกเป็นภาระของคนรอบข้างโดยที่สังคมหรือหน่วยงานของรัฐยังเข้าไปดูแลไม่ทั่วถึง เด็กกำพร้าเหล่านั้นจึงไม่สามารถมองเห็นอนาคตของตนได้ และอาจมีความบกพร่องในเรื่องของจิตใจที่อาจกลายเป็นปัญหาของสังคมในอนาคตได้

เรื่องไม่อยากเป็นนก เป็นเรื่องที่กล่าวถึงชีวิตครอบครัวของเด็กสี่คน ซึ่งมีพ่อแม่ที่ทำงานที่ไม่สมบูรณ์ บางคนเล่นการพนัน คมสุรา บังคับให้ลูกหารายได้มาจุนเจือครอบครัวตั้งแต่วัยเยาว์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพจิตใจของเด็กที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ จากพ่อแม่ เด็ก ๆ ทั้งสี่คนจึงพากันไปหาความสุขในสวนสัตว์ และยังสะท้อนใจมากยิ่งขึ้น เมื่อเห็นพ่อแม่คนอื่นกำลังป้อนข้าวให้ลูกด้วยความรักอย่างเปี่ยมล้น เพราะทุกคนต้องการเป็นเด็กคนนั้น

นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกคน โดยที่ทุกคน

ต้องทบทวนที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ ไม่เช่นนั้นสถาบันครอบครัวจะล่มสลายไปโดยปริยาย เพราะนอกจากทางด้านวัตถุแล้ว ในเรื่องของจิตใจและความอบอุ่นยังเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกด้วย

เรื่องยาเม็ดสีชมพู เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ และ เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น เป็นเรื่องราวของคนชราที่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชะตากรรมเพียงลำพัง บางคนอาจอยู่กับลูก ๆ แต่ก็ไร้ความสำคัญไปตามสังขารที่ร่วงโรย มีสภาพจิตใจที่ขาดสิ่งยึดเหนี่ยว เพราะทุกคนในครอบครัวมองข้าม เมื่อวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึง ลูก ๆ แสดงความเสียใจโดยจัดให้มีพิธีฉลองใหญ่โตในงานศพ

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นถึงความล่มสลายของครอบครัวแบบไทย ๆ ที่ลูก ๆ จะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาตามแก่ชรา เพราะสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว ทำให้ทุกคนเห็นแก่ตัว มองเห็นบิดามารดาเป็นกาฝากที่ตนเองจำใจรับภาระ บางคนก็ทอดทิ้งไปเลยโดยไม่เหลียวแล บางคนก็ไม่ให้ความสำคัญขณะที่อยู่ด้วยกัน สร้างความขมขื่นให้กับคนชราเหล่านั้น

เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น และ เรื่องบัวคนละสี เป็นเรื่องของชีวิตครอบครัว ที่มารดา ยังมีความคิดแบบเก่า ๆ ในขณะที่ลูกอยู่ในสังคมแบบใหม่ที่เห็นแก่ตัว ดังนั้นคำว่าเลี้ยงได้แต่ตัว แต่หัวใจเลี้ยงไม่ได้จึงตรงกับสภาพครอบครัวปัจจุบัน เช่น ความเชื่อของมารดาในเรื่องของการเกาะชายผ้าเหลืองบุตรชายขึ้นสวรรค์ เรื่องของความเมตตาสัตว์ร่วมโลก จึงได้รับการปฏิเสธจากลูก

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทย ว่าความเชื่อบางอย่างในสมัยก่อนเริ่มเสื่อมถอยลงไป เพราะคนรุ่นใหม่จะไม่สนใจ และสนองตอบในทางตรงกันข้าม จนบางครั้งบิดามารดาทนรับไม่ได้กลายเป็นความเศร้าใจเพราะไม่สามารถบังคับลูก ๆ ได้เหมือนในอดีต

เรื่องผู้อพยพ เรื่องบ้านเล็กของยาย และ เรื่องกรุงเทพฯ เป็นเรื่องราวของคนชราที่มีชีวิตครอบครัวไม่อบอุ่น บางคนถูกทอดทิ้งให้หาเลี้ยงชีพด้วยตนเองจนตาย บางคนถูกลูกหลานรุมแย่งทรัพย์สินสมบัติจนเหลือแต่ตัว แต่คนชราเหล่านั้นก็ไม่เคยท้อถอยต่อชีวิต ทุกคนพยายามดิ้นรนหาเลี้ยงตนเอง โดยไม่จ้อลูกหลานให้มาเลี้ยงดู จนตายไปอย่างสงบเพียงลำพัง

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ นักเขียนต้องการย้ำว่า ชีวิตครอบครัวไม่ใช่สิ่งงดงามหรือสุขสบายทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืน เมื่อมาถึงจุดหักเห อันเกิดจากสภาพแวดล้อม

ภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านวัตถุ สภาพจิตใจของทุกคนเปลี่ยนไป คนที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงเช่นคนชรา ต้องดิ้นรนด้วยตนเองเพราะไม่อาจรอให้ลูกหลาน มาปรนนิบัติในวัยชราได้

เรื่องอีหล่าน้อย เป็นเรื่องเด็กหญิงที่กำพร้าแม่ ส่วนพ่อก็ทิ้งไปทำงานที่กรุงเทพฯ ปลอมยให้เด็กอยู่กับอาสาวที่ไม่เคยสนใจดูแล ครอบครัวของเด็กหญิงอยู่ในสภาพบ้านแตก สาแหรกขาด ต้องอาศัยคนอื่น สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจมีเพียงควายตัวเดียว แล้วความอบอุ่นใจ ก็มลายไป เมื่ออาสาวตัดสินใจขายควายตัวซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กรักให้กับโรงฆ่าสัตว์

เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า จากสภาพชีวิตครอบครัวที่ขาดพ่อและแม่ สภาพร่างกาย และจิตใจของลูกย่อมแย่ เพราะไม่มีใครหยิบยื่นความรัก ความหวังดีให้ด้วยความเต็มใจ และตลอดไปเท่ากับพ่อและแม่ที่แท้จริงของตน

เรื่องคนไร้ค่าหมายเลข 2 เป็นเรื่องของครอบครัวอีกครอบครัวหนึ่งที่พ่อแม่เลี้ยงลูก ด้วยการตามใจจนลูกเสียคน และเป็นคนเกียจคร้านเอาแต่ใจตนเอง อยากทำอะไรก็ใช้ เล่ห์กลหลอกลวงมารดา หากไม่ได้สิ่งที่ต้องการก็กินยาฆ่าตัวตายประท้วง และเรียกร้องให้ ทุกคนทำตามความต้องการของตน ความที่แม่รักลูกต้องรีบทำตามที่ถูกปรารภ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการเลี้ยงดูบุตรแบบครอบครัว ไทย ที่ไม่สอนให้ลูกพบความยากลำบากก่อนจะได้ความสบายหรือสิ่งที่ต้องการ อีกประการหนึ่ง คือ ความเป็นบิดามารดาที่ยอมรักและให้อภัยลูกเสมอจนลูก ๆ จับจุดได้ กลายเป็นสิ่งเสริมให้ ลูกประพฤติปฏิบัติตนไปในทางเสื่อมเสียมากยิ่งขึ้น

เรื่องเมฆน-สังวาส และ เรื่องกามตัณหา เป็นเรื่องชีวิตครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงเป็น สาเหตุให้ชีวิตเด็กสาวต้องจมดิ่งสู่ความอับยศอดสู มีสภาพชีวิตที่ตกต่ำลงเรื่อย ๆ และเป็น ชนวนให้เกิดโศกนาฏกรรมของครอบครัว เมื่อผู้เป็นภรรยาถูกพ่อเลี้ยงของสามีข่มขืนจนมีลูก ด้วยกัน สิ่งเหล่านี้ คือความละโมภในเรื่องเพศของมนุษย์โดยแท้

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงสาเหตุที่ชีวิตครอบครัวประสบกับความ แดกแยก อันเนื่องมาจากเพศชาย ซึ่งอยู่ในฐานะพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง และเป็นสาเหตุของ สิ่งชั่วร้ายทางเพศ ที่เด็กสาวอีกหลายคนต้องยอมรับสภาพ และเป็นตราบาปในใจไปจนตาย

เรื่องผีบอบ เป็นเรื่องความเชื่อของคนในชนบทที่ทุกคนพากันหลงโทษ ครอบครัวหนึ่ง

ว่าเป็นผีบอบ จนครอบครัวนี้ต้องบ้านแตกสาแหรกขาด เพียงเพราะมีคนตายพร้อม ๆ กัน
หลายคนในหมู่บ้านเดียวกัน โดยไม่หาสาเหตุทางการแพทย์หรือสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้เสียก่อน
เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงอีกสาเหตุหนึ่งของครอบครัวที่ต้องประสบกับ
สภาพความแตกแยกอันเนื่องมาจากความเชื่อที่ผิด ๆ ของสมาชิกในสังคม ทุกคนพากันใช้กฎหมาย
จัดการกับคนหรือครอบครัวที่สงสัยว่าน่ายกยติมาสู่ชุมชน โดยไม่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและ
ความยุติธรรม

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นในด้านสถาบันครอบครัว พบว่าความล้มเหลวที่เกิดขึ้นมี
สาเหตุมาจากความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวเห็นห่างหรือแตกแยกกัน เป็นผลมาจาก
เศรษฐกิจรัดตัวทำให้ไม่มีเวลาเป็นของตนเอง และเกิดจากความต้องการทางธรรมชาติของ
มนุษย์ เช่น เรื่องทางเพศ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับคนชราและชุมชนเป็น
ไปในทางลบ ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว

ชื่อเรื่อง	ความสัมพันธ์ ระหว่าง สามี ภรรยา	ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดา มารดากับบุตร	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับคนชรา	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับชุมชน
ไฟสีดำ	ภรรยาที่มีชู้	บิดาทำงานที่อื่น		
ปรารภนา	สามีนอกใจ			
ทุกข์ซัง	สามีนอกใจ			
เมถุน-สังวาส		พ่อเลี้ยงข่มขืน ลูกเลี้ยง		

ตาราง 9 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความสัมพันธ์ ระหว่าง สามี ภรรยา	ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดา มารดา กับบุตร	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับคนชรา	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับชุมชน
กามตัณหา		พ่อเลี้ยงข่มขืน ลูกสะนั้		
ตะวันลา		บุตรติดยาเสพติด และติดเชื้อเอดส์		
คนไร้ค่าหมายเลข 2		มารดา รักและตาม ใจบุตรจนเสียคน		
วันเด็กของหรั่ง		บิดา มารดา ทอดทิ้งบุตร	คนชราถูกทอดทิ้ง	
ความปลื้มปิติของ หญิงชรา		บิดา มารดา ทอดทิ้งบุตร	คนชราถูกทอดทิ้ง	
ไม่อยากเป็นนก	สามี ภรรยา ดื่มสุรา เล่นการพนัน ทะเลาะตบตีกัน	บุตรขาดความรัก ความอบอุ่นไม่ได้ รับการศึกษา		

ตาราง 9 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความสัมพันธ์ ระหว่าง สามี ภรรยา	ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดา มารดา กับบุตร	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับคนชรา	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับชุมชน
อีหล่น้อย	ภรรยาเสียชีวิต	บิดาทอดทิ้งบุตร		
ยาเม็ดสี่ชมพู			คนชราถูกทอดทิ้ง	
ดอกไม้ข้างหีบศพ		บุตรทำร้ายจิตใจ มารดา	คนชราถูกทอดทิ้ง	
ดอกไม้ต่างกลิ่น		บุตรทำร้ายจิตใจ มารดา		
กลิ่นเนื้อหมู	ภรรยาเบียดเบียน สามี จึงออกเที่ยว กลางคืน จนมีความ สัมพันธ์ทางเพศกับ เด็กหนุ่ม	ภรรยาทำร้าย จิตใจสามีและบุตร		
บัวคนละสี	สามีภรรยา แยกทางกัน	บิดาทอดทิ้งบุตร และภรรยา		

ตาราง 9 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความสัมพันธ์ ระหว่าง สามี ภรรยา	ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดา มารดากับบุตร	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับคนชรา	ความสัมพันธ์ ระหว่างครอบครัว กับชุมชน
ผู้อพยพ		บุตรทอดทิ้งมารดา เพื่อไปทำงาน	คนชราต้องหา เลี้ยงตนเอง	
บ้านเล็กของยาย	สามีเสียชีวิต	บุตรดักดวงผล ประโยชน์จาก มารดา	คนชราต้องหา เลี้ยงตนเอง	
กรุงเทพฯ		บุตรทอดทิ้งมารดา เพื่อไปทำงาน	คนชราต้องหา เลี้ยงตนเอง	
ผีปอบ	สามีภรรยาแยก ทางกัน	บิดากับบุตรทอดทิ้ง มารดา		ความเชื่อของชุมชน ในเรื่องผีเป็น สาเหตุให้ครอบครัว แตกแยก

รวม 20 เรื่อง

2.2 ความเสื่อมสัทธิราชระบราชการและการเมือง เนื่องจากนักเขียนเคยมีอาชีพ

รับราชการครู และเกิดความเบื่อหน่ายระบบบางอย่างของราชการ จึงลาออกจากราชการมาเป็นนักเขียนอิสระ มีเรื่องสั้นบางเรื่องระบายความคับข้องใจดังกล่าว ส่วนด้านการเมือง จะเห็นว่านักเขียนไม่ค่อยกล่าวถึงการเมืองมากนัก จึงมีเรื่องสั้นไม่กี่เรื่องที่กล่าวถึงการเลือกตั้ง แต่ทั้งด้านระบบราชการและการเมือง นักเขียนไม่ให้การยอมรับและไม่แสดงความชื่นชมยินดีรวมทั้งแสดงความรังเกียจ หรือมองเป็นเรื่องไร้สาระไม่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นคนในระบบราชการ รวมทั้งตัวระบบราชการเอง มีจำนวนเรื่องสั้น 15 เรื่อง ได้แก่ เรื่องลมหายใจดอกไม้วัย ความพ่ายแพ้ของจำทองคำ เรื่องผู้ถูกกล่าวหา เรื่องความหวังชั้นสุดท้าย เรื่องเส้นทางสายไหม เรื่องหนอนาน-ช่อดอกไม้วัย เรื่องแดดเหลือง เรื่องดอกไม้วัยสีดา เรื่องเดือนสิบเอ็ดนันทอง เรื่องตากบยาย เรื่องดอกไม้วัยพลาสติก เรื่องเลือกตั้ง เรื่องผู้ก่อการร้าย เรื่องพนพ้าขาว และเรื่องจับ-ห่วย

เรื่องลมหายใจดอกไม้วัย และ เรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ เป็นเรื่องที่กำลังถึงดาวจวว่า เป็นผู้ที่ใช้อำนาจหน้าที่ข่มเหงประชาชนและเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า เช่น โสภณและแม่ค้าหาบแร่โดยไม่มีความเห็นใจ ถึงแม้ว่าจะมีดาวจวที่ดีอย่างจำทองคำ แต่ก็ยังเป็นเพียงจุลสีชาวกทำกลางสีดา ประชาชนที่หาเช้ากินค่ำจึงต้องพบกับความเดือดร้อนภายใต้ผู้ควบคุมกฎหมายบ้านเมือง

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ จึงแสดงให้เห็นว่า อาชีพตำรวจเป็นอาชีพที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่สังคมตราหน้าว่าผิดศีลธรรมจรรยา เช่น โสภณหรือผู้ผิดกฎหมาย เช่น แม่ค้าหาบแร่แฝงลอย นักเขียนจึงไม่แสดงความชื่นชมยินดี และยังพยายามชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของตำรวจที่ดีเป็นอย่างไรประกอบด้วย

นอกจากเรื่องสั้นที่กำลังถึงดาวจวจนทางไม่ดีแล้ว ยังมีเรื่องสั้นที่กำลังแสดงความดีใจที่สถานีตำรวจจะย้ายไปจากซอยแห่งหนึ่ง ได้แก่ เรื่องเดือนสิบเอ็ดนันทอง ในเรื่องนี้ประชาชนพากันแสดงความดีใจกันทั่วหน้า โดยการตั้งบ่อนเล่นการพนัน และพากันตัดสินใจเดินลุยน้ำเข้าซอยเมื่อเกิดมีน้ำท่วมกรุงเทพฯ โดยไม่รอความช่วยเหลือจากรถทหารอีกต่อไป

เรื่องสั้นดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเอือมระอาของประชาชนที่รังเกียจตำรวจกันทุกคน จึงไม่เล็งเห็นความสำคัญของหน่วยงานนี้อีกต่อไป

เรื่องแดดเหลือง เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเห็นแก่ตัวของพวกนายทุนที่จุดไฟเผาหญ้าแห้ง

ที่ขึ้นรถที่ของตน ซึ่งกำลังจะสร้างห้างสรรพสินค้าและโรงแรมขนาดใหญ่ และชี้ให้เห็นถึงความลำช้าของตำรวจดับเพลิงที่มาไม่ทันการ ปลอ่ยกให้คว้นไพร่หมักเรียนทั้งโรงเรียน สร้างความเดือดร้อนแก่นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยเด็กทุกคน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่า ระบบราชการมีความซับซ้อนหลายขั้นตอน ทั้งที่เรื่องด่วนและเป็นเรื่องอันตราย กลับยืดยุ่นกับหลักการและขั้นตอน โดยไม่คำนึงถึงเรื่องมนุษยธรรม เพียงเพราะเด็กเหล่านั้นไม่ได้เป็นลูกหลานของตนเท่านั้น

เรื่องผู้ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของชายหนุ่มที่มีอุดมการณ์ในการรับราชการครู เขาทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต แต่ต้องพบกับความผิดหวัง เพราะระบบราชการและคนที่ม้อานาจทั้งหลายพากันทุจริตต่อหน้าที่ เขาจึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพครู

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่าแม้แต่อาชีพครูก็ยังคงต้องพบกับการโกงกินจนคนที่มีความตั้งใจในการทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจทนต่อไปไม่ได้จึงต้องลาออก

และยังมีเรื่องผนฟ้าขาว ซึ่งเป็นเรื่องของครูหนุ่มที่ตัดสินใจลาออกจากราชการเนื่องจากทนระบบราชการที่บีบบังคับ และการใช้อำนาจแบบเผด็จการของผู้บริหารต่อไปไม่ไหว เมื่อลาออกจึงมีความรู้สึกว่าตนเองพ้นจากเครื่องพันธนาการของชีวิต พ้นจากกรงขังที่ขังทั้งร่างกายและจิตใจตลอดจนความคิดมาโดยตลอด

นอกจากระบบราชการที่น่าเบื่อหน่ายแล้ว ผู้ที่อยู่ในระบบดังกล่าวบางคนยังทำตัวไม่เหมาะสมกับการเป็นครู ได้แก่เรื่อง ท่อนานช่อดอกไม้ เป็นเรื่องของครูหนุ่มที่ใช้หน้าที่และอำนาจของความเป็นครูข่มขู่ลูกศิษย์สาว ๆ ำให้ยินยอมบรรเบร่อารมณ์เพศแต่ลูกศิษย์ไม่สนองตอบ จึงแสดงความรังเกียจและกลั่นแกล้งสาธิต ลูกศิษย์จึงตัดสินใจเดินออกจากห้องเรียนเพราะเสื่อมศรัทธาในตัวครู และพร้อมที่จะเผชิญสิ่งที่จะเกิดขึ้นด้วยความเด็ดเดี่ยว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นว่า บางครั้งระบบราชการก็เปิดกว้างเกินไป และให้สิทธิ์ขาดกับครูจนเกินไป จนกลายเป็นเครื่องมือมาทำลายลูกศิษย์ โดยเฉพาะคนที่ไม่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน

เรื่องตากับยาย เป็นเรื่องของครอบครัวที่มีที่ดินเพียงเล็กน้อย ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากมีลูกหลายคนจึงำให้ทุกคนปลูกบ้านติด ๆ กันในที่ดินผืนเล็กนั้น ซึ่งเป็นการผิดเทศบัญญัติการก่อสร้างของกรุงเทพฯ ทุกคนจึงต้องทุบบ้านทุกหลังทิ้งและยังแบ่งที่ดินดังกล่าวเป็นสี่ส่วนไม่ได้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนไม่เห็นด้วยกับกฎเทศบัญญัติที่ออกมาเพราะไม่เอื้อประโยชน์ต่อคนยากจนที่มีที่ดินเพียงเล็กน้อย ซ้ำยังเป็นภาระบีบบังคับคนเหล่านั้นไปในตัวเพราะไม่อาจหาเงินจำนวนมากมาซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้นให้พอเพียงกับการปลูกบ้านที่มีรัศมีห่างจากรั้วทั้งสี่ด้านด้านละ 1 เมตร

เรื่องผู้ก่อการร้าย เป็นเรื่องของทหารที่นั่งคุมมากับขบวนรถไฟสายใต้และเฝ้ามองคนอื่นว่าเป็นพวกผู้ก่อการร้ายแม้แต่ยายแก่ก็ไม่เว้น โดยใช้อาวุธบังคับให้ยายยอมรับหรือแม้แต่บังคับให้ยายทรมานตัวเองให้กลัวด้วย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนไม่พอใจการปฏิบัติตนของทหารคนดังกล่าวที่คิดว่ามีเพียงตนเองเท่านั้นที่รักชาติและมองผู้อื่นเป็นฝ่ายตรงข้าม เขาใช้อำนาจหน้าที่ของตนข่มขู่ สู้ดักท้ายกินนอนเมาหมดสติเหมือนกับสุนัขตัวหนึ่งเท่านั้น

เรื่องนิบ-หวย เป็นเรื่องของข้าราชการสาวที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มความสามารถและไม่เต็มเวลาราชการ และยังไม่พอใจมากขึ้น เมื่อตนเองไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบ และมีความต้องการอยากรวยเร็ว ๆ จึงไปหลงใหลกับการรวยทางลัด เช่น การเล่นแชร์หน้าชั้นของแม่ขม้อย เงินจึงสูญไปเมื่อเกิดเหตุการณ์แชร์ล้ม จึงหันเข้าหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ๊วยหลงงมงายกับการซื้อหวย แต่ไม่เคยสมหวังสักครั้งเดียว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ข้าราชการบางคนทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม มีความละโมภเป็นที่ยึดจึงหลงมัวเมาไปกับอบายมุขทั้งปวง เพื่อหวังเงินทองเพิ่มพูนมากขึ้น แต่หาว่าไม่ว่ากำลังจะหมดตัวในเร็ววัน

เรื่องดอกไม้พลาสติก และ เรื่องเลือกตั้ง เป็นเรื่องของคนจน ๆ เช่น ลุงเคงที่มีอาชีพเก็บขยะและของเก่าไปขาย เนื่องจากไม่มีบัตรประชาชนจึงไม่สามารถไปใช้สิทธิเลือกผู้แทนราษฎรได้ การเลือกตั้งแต่ละครั้งจึงไม่มีผลต่อความยากจนของลุงเคง ถึงแม้ใครจะได้เป็นก็ตามก็ไม่ทำให้ฐานะลุงเคงดีขึ้นได้ นอกจากแผ่นป้ายหาเสียงที่สามารถนำมาเป็นผ้าบ้านได้เท่านั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการกระตุ้นสถาบันการเมืองว่า กำลังมองข้ามคนจนที่ไม่มีบัตรประชาชน และนักการเมืองก็ไม่เคยสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในวิถีของคนจนเหล่านั้น เพราะไม่เคยช่วยเหลือสิ่งอื่นใด ดังนั้นแผ่นป้ายหาเสียงจึงเป็นสิ่งเดียวที่คนจน

ต้องการและยังประโยชน์ได้มากที่สุด

เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เป็นเรื่องของหญิงชรา ซึ่งปลูกผักบุงในคูคลองสาธารณะริมถนน หญิงชราอาศัยเงินที่ได้จากการขายผักบุงเลี้ยงชีพ แล้ววันหนึ่งเจ้าหน้าที่จากทางการก็เข้ามาขุดลอกคูคลองที่ย้ายปลูกผักบุง ย้ายเข้าไปอวนวนให้ละเว้นแปลงผักบุงของยาย เจ้าหน้าที่ไม่ยอมฟัง ช้ายังเด็ดผักบุงของยายไปคนละกำใหญ่ ๆ พร้อมทั้งเอามัดพันผักบุงของยายจนหมด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมศรัทธาในเจ้าหน้าที่ของทางการที่ไม่มี ความเมตตาต่อคำอ้อนวอนของประชาชน และปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มงวดจนเกินไป

เรื่องเส้นทางสายไหม เป็นเรื่องของครูใหญ่ในชนบทที่ต้องทนกับการกดขี่ของ ข้าราชการระดับสูงขึ้นไป เช่น นายอำเภอ และเนื่องจากเป็นคนที่ยึดบ้านรักและศรัทธา บรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ พ่อค้า รวมทั้งนายอำเภอจึงพากันมาหาครูใหญ่ให้ช่วยเป็น หัวคะแนน โดยลืมนึกว่าครั้งหนึ่งนายอำเภอเคยใช้อำนาจข่มเหงครูใหญ่คนนี้มาก่อน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า บางครั้งข้าราชการกับการเมืองก็ แยกกันไม่ออก อันเนื่องมาจากคนเป็นข้าราชการลงสมัครรับเลือกตั้งเสียเอง คนที่ชาวบ้าน เชื่อถือจึงต้องถูกบีบบังคับให้กลายเป็นหัวคะแนนโดยที่ปฏิเสธไม่ได้

เรื่องดอกไม้อีสาน เป็นเรื่องของชายหนุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและคิดว่า ตนเองล้มเหลวในการทำความคิดี รวมทั้งคนที่เขานักการเมืองเผ่าโกหกประชาชนเพื่อขอ คะแนนเสียง นักธุรกิจที่โกงกินแรงงานของคนจน ตลอดจนเจ้าของโรงสีที่ขูดรีดชาวนา เขาจึงคิดกำจัด เพื่อช่วยเหลือคนเหล่านี้ที่ล้มเหลวกับการทำความคิดีให้พ้นไปจากโลกนี้

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นบทสรุปของนักเขียนที่เอือมระอาเกี่ยวกับนักการเมืองทั้งหลาย ตลอดจนพวกนายทุนทุกคน ที่เอารัดเอาเปรียบคนจน วิธีการจัดก็คือ การฆ่าคนจากพวกนี้ให้ตาย ไปจากโลกปัจจุบัน เพื่อที่โลกนี้จะได้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

ความเสื่อมศรัทธาในระบบราชการ และการเมือง ที่ปรากฏในเรื่องสั้น พบว่าแยกเป็น 2 ลักษณะคือ เสื่อมศรัทธาบุคคลในวงการราชการและการเมือง กับเสื่อมศรัทธาในระบบราชการ และการเมือง ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 ความเสื่อมสัทธิธาระบบราชการและการเมือง

ชื่อเรื่องสั้น	เสื่อมสัทธิธารบุคคล ใน วงราชการ และการเมือง	เสื่อมสัทธิธาระบบราชการ และการเมือง
ลมหายใจดอกไม้นี้	ไม่พอใจตำรวจที่ใช้อำนาจ กดขี่ ช่มชู้	ไม่พอใจกฎหมายที่ไม่ยอมให้สตรี ขายเรือนร่างอย่างเสรีอีกทั้งไม่ ยอมรับผิดชอบต่อความมอดอยากของ คนจน
ความพ่ายแพ้ของจำทองคำ	ตำรวจคอยรีดไถคนจนโดย ใช้อำนาจหน้าที่บีบบังคับ	กฎหมายที่ไม่ยอมให้แม่ค้าขายแร่ ขายของบนทางเท้า และตรวจจับ อย่างเคร่งครัด
ผู้ถูกกล่าวหา	ไม่พอใจครูใหญ่ที่มองผู้ใต้- บังคับบัญชาในทางเลวร้าย และใช้อำนาจข่มขู่	ข้าราชการเมื่อทำความผิดจะถูก ลงโทษทั้งทางวินัย และกฎหมาย บ้านเมือง
จับ-หาย		ไม่พอใจระบบการพิจารณาความดี ความชอบ
ฝนฟ้าขาว	ผู้บริหารใช้อำนาจบังคับ เกินกว่าเหตุ และแสดงต่อ สาธารณชนเป็นการโอ้อวด	ระบบราชการคือ กรงขัง ทุกคน ขาดอิสรภาพทางความคิด

ตาราง 10 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	เสียมศรีทศานุคศล ใน วงราชการ และการเมือง	เสียมศรีทศานุคศล และการเมือง
ความหวังชั้นสุดท้าย	เจ้าหน้าที่ที่ซุกคอกคูลอง ไม่มีความเมตตาต่อค้ำ- อ่อนนอนของยาย	
เส้นทางสายใหม่	นายอำเภอกระทำตนเพื่อ หวังผลประโยชน์ส่วนตัว ทั้งขณะที่รับตำแหน่ง จนถึง ลงสมัครรับเลือกตั้ง	งบประมาณล่าช้า และให้อำนาจ แก่ข้าราชการระดับสูงมากเกินไป จนสามารถบีบบังคับข้าราชการ ชั้นผู้น้อยได้
หนอนในเขตรอกไม้	ครูที่ทำตัวไม่เหมาะสม กับการเคารพกราบไหว้และ คารวาทที่เป็นคนทำผิดเอง	
แดดเหลือง	ครูทำตัวไม่เหมาะสม คารวาทไม่สำนึกในความ เดือดร้อนของประชาชน	ระบบราชการล่าช้า เมื่อเกิดไฟไหม้ หมู่บ้านโรงเรียน กว่าจะมาดับไฟ คว้านก้นเด็กนักเรียนจนเกือบ เสียชีวิต

ตาราง 10 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	เลื่อมศรัทธาบุคคล ใน วงราชการ และการเมือง	เลื่อมศรัทธาระบบราชการ และการเมือง
ดอกไม้สีดำ	นักการเมืองชอบพูดโกหก และ โจมตีฝ่ายตรงข้ามขณะทำการ หาเสียง เมื่อได้ตำแหน่งทาง การเมืองแล้วมุ่งแต่กอบโกย ผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง จนลืมสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน	
เดือนสิบเอ็ดนาง	เอื่อมระอาตำรวจที่ไม่ช่วย บำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎร	ต้องชมชื่นกับกฎหมายที่ตราไว้ ไม่เอื้อต่อคนยากจนที่มีที่ดินเพียงน้อยนิด
ตากับยาย	เจ้าหน้าที่บนอาเภอใช้กิริยา ท่าทางไม่เป็นมิตรกับคนจน โดยเฉพาะคนชราที่ไม่รู้หนังสือ	
ดอกไม้พลาสติก	ไม่ว่าใครจะได้เป็น ส.ส. หรือได้ตำแหน่งทางการเมือง คนจนก็ยังยากจน เช่นเดิม	ระบบการเลือกตั้งไม่เปิดโอกาสให้ คนที่ไม่มียศบรรพชนไปใช้สิทธิ ในการเลือกตั้ง

ตาราง 10 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	เลื่อมศรัทธาบุคคล ใน วงราชการ และการเมือง	เลื่อมศรัทธาระบบราชการ และการเมือง
เลือกตั้ง	คนที่ได้เป็น ส.ส. คือคนดี แต่ลุงแดงก็ยังคงยากจนอยู่ เช่นเดิม	คนไม่มีบัตรประชาชนไม่มีสิทธิใน การเลือกตั้ง คนจนจึงอยู่ห่างไกล กับระบบการเมืองซึ่งมีคนที่มีบทบาท เพียงไม่กี่คน
ผู้ก่อการร้าย	ชายที่แต่งชุดเขียว ได้รับ มอบหมายให้ปราบปรามผู้ ก่อการร้าย จึงมองผู้อื่นใน แง่ร้าย เข้าอำนาจข่มขู่บังคับ ให้ยอมรับตามความคิดของตน	ระบบราชการตั้งกฎขึ้นมาเพื่อสอด ส่องคนที่ เป็นคอมมิวนิสต์มาลงโทษ โดยอ้างว่า เพื่อความมั่นคงของชาติ จึงสร้างความเดือดร้อนให้กับคนที่ บริสุทธิ์ไม่รู้เรื่องด้วย
รวม 15 เรื่อง		

2.3 การคัดค้านระบบทุนนิยม มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถาบันเศรษฐกิจหรือการเงินว่า โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกระบบธุรกิจหรือทุนนิยม และให้การยกย่องเงินตราตลอดจนวัตถุเป็นพระเจ้าของมนุษย์ มานพ ถนอมศรี ไม่เห็นด้วยกับระบบเช่นนี้ และมองว่าโลกปัจจุบันคือโลกของการเอารัดเอาเปรียบระหว่างมนุษย์ด้วยกันและชนชั้นสังคมที่มีแต่การให้ด้วยความจริงใจ โดยเฉพาะการดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ไม่พึงพิงกับโลกยุคปัจจุบัน นักเขียนแสดงทัศนะดังกล่าวไว้ในเรื่องสั้นจำนวน 27 เรื่อง ได้แก่ เรื่องของขวัญผู้ยากไร้

เรื่องความอยาก เรื่องยาเม็ดสีชมพู เรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ เรื่องดอกหญ้าปลายสวน
เรื่องเส้นทางสายไหม เรื่องบัวเข็ม เรื่องแดดเหลือง เรื่องราคาแห่งความสุขเสีย
เรื่องดอกไม้สีดำ เรื่องกระจกเงา เรื่องฉัน...ไอ้คนบัดซบ เรื่องบ้านเล็กของยาย
เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องผู้ไม่ยอมจำนน เรื่องอัตตวิบากกรรม เรื่องฉิบ-หาย
เรื่องขี้มบ๊วย เรื่องกรุงเทพฯ เรื่องคืนดาวตก เรื่องฆาตกร เรื่องบุญ เรื่องศตวรรษ 26
เรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน เรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน เรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี
และเรื่องทุกซัง

เรื่องของขี้มบ๊วย เรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน เรื่องมนุษยธรรมของ
ลุงปาน และ เรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี เป็นเรื่องของขี้มบ๊วยจนทั้งหลาย ที่ปฏิเสธเงินตรา
และไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เพื่อแลกกับศักดิ์ศรีความเป็นคนแล้วตัวละครในเรื่องสั้นเหล่านี้
จะแสดงความรังเกียจเงินตราและไม่ให้ความสนใจ

เรื่องสั้นทั้งสี่เรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้แนะว่าระหว่างศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์กับ
เงินตรา หรือวัตถุภายนอกแล้ว ำให้มนุษย์เลือกศักดิ์ศรีเป็นอันดับแรกเพราะโลกปัจจุบันทุกคน
กำลังตกเป็นทาสของเงินตราและต้องการชี้ว่า คุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์อยู่ที่จิตใจอันดีงาม

เรื่องยาเม็ดสีชมพู เรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ เรื่องดอกหญ้าปลายสวน
เรื่องแดดเหลือง และ เรื่องราคาแห่งความสุขเสีย เป็นเรื่องของการเอารัดเอาเปรียบของ
พวกนายทุน ที่ใช้เงินตราเป็นเครื่องมือกดขี่ความเป็นมนุษย์ที่ด้อยโอกาสอันสังคม บางคนก็ต้อง
ยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นด้วยความขมขื่น บางคนอาจต่อต้านด้วยความคิดเท่านั้น

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่องนี้ นักเขียนต้องการเน้นให้เห็นว่ายังมีความเหลื่อมล้ำในเรื่อง
ฐานะทางเศรษฐกิจและทางด้านจิตใจของมนุษย์อีกมาก เพราะในสังคมมีแต่ผู้ได้เปรียบและ
ผู้เสียเปรียบเท่านั้น ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมที่ไม่มีการให้ด้วยความจริงใจ

เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องฉิบ-หาย และ เรื่องทุกซัง
เป็นเรื่องของชีวิตมนุษย์ที่ตกลงไปในวังวนของการเอารัดเอาเปรียบอันสังคมปัจจุบัน ไม่ว่า
จะเป็นสภาพความเป็นอยู่ที่ต้องวิ่งตามความเจริญของวัตถุ สภาพจิตใจที่ตกเป็นทาสเงินตรา
ทุกชีวิตจึงต้องดิ้นรนไม่สิ้นสุด

เรื่องสั้นทั้งสี่เรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าสภาพชีวิตมนุษย์กำลังเปลี่ยนไป

จากอดีตมากจนตามไม่ทัน ก่อให้เกิดความทุกข์ทางกายและทางใจอย่างมหันต์ แล้วมนุษย์ก็ตกเป็นเหยื่อมนุษย์ด้วยกัน สาเหตุมาจากการก้าวไปสู่วาระระบบทุนนิยมนั่นเอง

เรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน เรื่องซาตกร เรื่องกระเจกเงา เรื่องอัตตวิบากกรรม และเรื่องดอกไม้อีสาน เป็นเรื่องของความกดดันที่มนุษย์ได้รับจากสังคมที่มีแต่การแข่งขัน ดังนั้นบางคนอาจคิดฆ่าตัวตาย บางคนอาจคิดปฏิบัติสังคมาทรมด้วยการเช่นฆ่าผู้กดขี่ในสังคม ซึ่งได้แก่พวกนายทุนทั้งหลาย

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้แนะและทำนายอนาคตว่า หากยังมีการเอารัดเอาเปรียบกันในสังคมอยู่เช่นนี้ สังคมจะไม่สงบสุข เพราะมนุษย์มีขีดความอดทนที่จำกัด ทางออกจึงมีทั้งทำลายตนเองและทำลายผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อล้มล้างระบบทุนนิยมให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย

เรื่องคืนดาวตกและเรื่องขี้มบ๊วย เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความสุขของมนุษย์อยู่ที่จิตใจ และอยู่กับธรรมชาติ มิใช่อยู่กับวัตถุหรือความร่ำรวย อันปลายของชีวิตมนุษย์ยังโหยหาและต้องการมีชีวิตที่สงบสุข

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้แนะพวกนายทุนว่า การทำให้เป็นสิ่งที่ควรกระทำความและหิбыยื่นให้แก่ผู้ด้อยโอกาสบ้าง สังคมจึงจะอยู่ได้ด้วยความสุขสงบสุข เมื่อมนุษย์รู้จักแบ่งปันและเฉลี่ยความสุขให้แก่กัน ทั้งนี้เป็นการนำให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยมอีกต่อไป

เรื่องความอยาก เรื่องบัวเข็ม และเรื่องเงิน...ไอ้คนบัดซบ เป็นเรื่องของโสเภณีที่ถูกมนุษย์ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการกดขี่ เพราะคนที่กดขี่รู้ว่าโสเภณีมีความต้องการเงิน จึงใช้เงินเป็นสิ่งบังคับให้โสเภณีทำตามความต้องการของตน เช่น การบังคับให้ก่อกวน การบังคับให้เสียค่าเช่า เป็นต้น แม้โสเภณีจะไม่พอใจก็ต้องทำตาม เช่น ตัวละครชื่อบัวเข็ม ในเรื่องบัวเข็ม มีความรู้สึกเบื่อหน่ายอาชีพตนเอง แต่ต้องทำเพราะต้องการเงินไปเลี้ยงลูกที่บ้าน และสามีที่อยู่คุก

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่าเงินเป็นเครื่องมือของผู้ที่ต้องการกดขี่เพื่อกอบโกยหาความสุขสำราญตนเองโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เห็นได้ว่าเงินสามารถซื้อความสุขให้กับคนมีเงินได้ ในขณะที่คนยากไร้กว่าจะได้เงินมาต้องแลกด้วยความทุกข์อย่างแสนสาหัส

เรื่องเส้นทางสายใหม่ เป็นเรื่องของพ่อค้า ที่ต้องการจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง คือใช้เงินซื้อเสียงจากประชาชนโดยบังคับให้ครูใหญ่ซึ่งเป็นพี่เขยของภรรยาของภรรยาเป็นคนที่หาเสียงให้ และสัญญาจะให้เงินจำนวนหนึ่งเป็นการตอบแทน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นระเบียบของคนที่เงินที่จะลงเล่นการเมือง และใช้วิธีที่ไม่ถูกต้องในการหาเสียง นอกจากนี้ยังใช้อำนาจอิทธิพลชั้นสูงบังคับให้ข้าราชการประจำมาช่วยหาเสียง ซึ่งเป็นวิธีของระบบธุรกิจคือยอมลงทุนเพื่อหวังผลในอนาคตข้างหน้า เมื่อตนได้รับตำแหน่งทางการเมืองแล้วผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็จะตามมาอีกหลายเท่าตัว และมากกว่าที่ตนเคยใช้จ่ายในการลงทุน ดังนั้นจึงไม่สนใจวิธีการจะได้ตำแหน่งมาอย่างไร และขัดต่อกฎหมายตลอดจนศีลธรรมหรือไม่

เรื่องผู้ไม่ยอมจำนน เป็นเรื่องของชายหนุ่มนักวาดภาพที่ยอมวาดภาพจำนวนมากส่งให้กับเจ้าของสำนักพิมพ์ก่อนจึงจะได้รับค่าจ้าง แต่เจ้าของสำนักพิมพ์บ่ายเบี่ยงว่าต้องรอให้เจ้าของหนังสือตกลงใจเองจึงจะจ่ายเงิน แต่พอชายหนุ่มไปทวงถามเงินหลังจากวันส่งภาพหนึ่งเดือน กลับได้รับคำปฏิเสธจากเจ้าของสำนักพิมพ์ว่า เจ้าของหนังสือยังไม่มาดูรูปภาพของชายหนุ่ม เขาต้องเฝ้าอ่อนวอนขอเงินจากเจ้าของสำนักพิมพ์ เจ้าของสำนักพิมพ์จำใจจ่ายเงินให้เขาเพียง 500 บาท

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นถึงเล่ห์เหลี่ยมของเจ้าของสำนักพิมพ์ ซึ่งเป็นนายทุนที่เอาเปรียบทุกรูปแบบด้วยวิธีการโกหกหลอกลวง และคดโกงค่าจ้างแรงงานของชายหนุ่ม นับว่าเป็นอุทาหรณ์ของนักวาดรูปให้พึงระมัดระวังพวกนายทุน ซึ่งนักเขียนได้ชี้ให้เห็นขั้นตอนการหลอกลวงของนายทุนให้เห็นอย่างชัดเจน

เรื่องกรุงเทพฯ และเรื่องบุญ เป็นเรื่องที่แสดงถึงบรรดานายทุนกว้านซื้อที่ดินกันเป็นจำนวนมาก และแพร่ขยายการซื้อที่ดินไปสู่ชนเมืองมากขึ้น จนสร้างความรำรวยให้กับเจ้าของที่ดิน เช่น หญิงกลางคนที่เปี่ยมเมื่อนเรื่องบุญที่จำเป็นต้องขายที่ดิน เพราะต้องการนำเงินมาให้ลูกชายได้บวชตามประเพณี แต่ลูกชายยอมบวชให้แม่ ก็เพราะต้องการเงินจากแม่เป็นเงินแลกเปลี่ยน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าที่ดินในประเทศไทย กำลังตก

เป็นของนายทุนที่มีเงินและสาเหตุของการยอมขายที่ดินของเจ้าของที่ดิน ก็คือ ต้องการเงิน
เงินจึงเป็นเครื่องมือที่บรรดานายทุนใช้สร้างความสมหวัง และสร้างความร่ำรวยให้กับตน
เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

จะเห็นว่าระบบทุนนิยม เป็นระบบของการเอารัดเอาเปรียบกันของคนในสังคม คน
ที่ตกเป็นทาสของระบบนี้จะขาดไร้มนุษยธรรมในจิตใจ หรืออาจจะทิ้งความเป็นธรรมเพราะ
สวนทางกับความต้องการของทุนนิยมที่มุ่งหวังกอบโกยความสุขเข้าใส่ตนโดยไม่มีคำนึงถึงความ
ทุกข์ยากของผู้อื่น มาทพ ถนอมศรี เขียนเรื่องสั้นในทานองไม่เห็นด้วยกับระบบทุนนิยมเพราะ
เสียคุณค่าของมนุษย์ในด้านความดีงามในจิตใจ ตลอดจนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่มนุษย์เคยมี
ให้แก่กันตั้งแต่อดีตกาลจึงฟังความเกลียดชังไปที่ระบบทุนนิยมที่สอนให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว
โดยลึกลับคิดว่า แท้จริงแล้ว มนุษย์คือผู้สร้างระบบทุนนิยมนี้ขึ้นมา เพื่อใช้เป็นรูปแบบและ
กฎเกณฑ์ในการสร้างความร่ำรวยบนความทุกข์ยากของคนด้อยโอกาสในสังคมจะเห็นได้จาก
ตาราง การคัดค้านระบบทุนนิยม ที่กล่าวถึงนายทุนหรือผู้มีเงินจะเป็นผู้ได้เปรียบในสังคม และ
เงินตราเป็นเครื่องมือของนายทุนและผู้ที่ต้องการกดขี่ ตลอดจนวิธีการหลอกลวงในระบบทุนนิยม
ของพวกนายทุน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 การคิดคำนวณระบบทุนนิยม

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบ สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง— มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ของขวัญผู้ยากไร้	นายทุนกว้านซื้อที่ดิน	คนจนปฏิเสธไม่ยอม รับเงินจากนายทุน	
ความอยาก		เงินเป็นสิ่งบังคับทำให้ โสเภณีทำตามความ ต้องการของเจ้าของ เงิน	
ยาเม็ดคลีซมพู	นายแพทย์เจ้าของ คลินิก เรียกค่ารักษา จากยายเป็นจำนวน มาก		
ผู้จัดการของไอ้แคะระ	ฟิโด ผู้สร้าง ความ ร่ำรวยบนความ น่าสงสารของคนที่มี ความเมตตาแก่คนพิการ		หลอกลวงว่าจะให้ที่ อยู่ อาหาร ดูแลเป็น อย่างดีแก่คนพิการ แต่ต้องช่วยกันทำมา หากินโดยการขอทาน

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบใน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง— มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ดอกหญ้าปลายสวน	เจ้าของโรงงานที่เอาแต่ ผลประโยชน์ ไม่รับฟังเหตุผล ของลูกจ้าง		
เส้นทางสายไหม	พ่อค้าในตลาดลงสมัครรับ เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา— ผู้แทนราษฎร	พ่อค้าใช้เงินซื้อเสียง เพื่อตำแหน่งทางการเมือง	บังคับให้ครูใหญ่ช่วย ออกหน้าในการหา เสียงและจะจ่ายเงิน เป็นการตอบแทน
บัวเข็ม		เงินเป็นสิ่งบังคับให้ โสเภณีทำตามความ ต้องการของเจ้าของ เงิน	
แดดเหลือง	วิธีการกำจัดหญ้าที่ขึ้นรกใน ที่ดินของตนแบบประหยัดต้นทุน คือการเผา แม้ว่าควันไฟจะ ก่อความเดือดร้อนให้กับเด็กๆ หลายร้อยคนก็ตาม		

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบใน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง- มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ราคาแห่งความสูญเสีย	ลูกคนรวยชั่วบทรชนคน ตาย โดยความ ประมาท	คนรวยใช้เงินซื้อ อิสรภาพให้กับตนเอง ทั้งที่เป็นคนผิด	
ดอกไม้สีดำ	นักการเมืองที่มีอำนาจ และเงินตรา นักธุรกิจ ผู้ร่ำรวย มีอาหารกิน จนเกินพอ เจ้าของ- โรงสีผู้ร่ำรวยบนความ ยากจนของชาวนา	นักการเมืองลงทุนซื้อ เสียงเพื่อหวังครอบงำ นักธุรกิจยอมเสียเงิน เป็นค่าอาหารที่มาก เกินความต้องการ เจ้าของโรงสีออกเงินกู้ ให้ชาวนาด้วยดอกเบี้ย สูง	พวกนายทุน และนัก การเมือง ยอมลงทุน เพียงเล็กน้อย เพื่อ ผลตอบแทนที่จะตาม มามีค่ามหาศาล ไม่ นานที่นา ก็ตกเป็นของ เจ้าของโรงสีที่ชั่วร้าย เพราะชาวนาไม่มี เงินจ่ายเงินต้นและ ดอกเบี้ย
กระแจกเงา			การใช้คำพูดที่โกหก เกินจริงเกี่ยวกับ เรื่องการเงิน การ ซบถ่าย การสืบทอด

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบใน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง— มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ฉัน... ไอ้คนบัดซบ		เงินเป็นสิ่งบังคับให้ โสเภณีทำตามความ ต้องการของเจ้าของ เงิน	ตลอดจนความเชื่อ และศรัทธาของมนุษย์ เป็นสิ่งล่อเพื่อขาย สินค้าให้ได้มาก
บ้านเล็กของยาย	นายทุนกว้าเชื้อที่ดิน		
เรื่องตลกของบั๊กเคน			บั๊กเคนและภรรยา หลงใหลในค่าโฆษณา ของสินค้าระบบ เงินผ่อน

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบบน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง- มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ผู้ไม่ยอมจำนน	เจ้าของสำนักพิมพ์ไม่ ยอมจ่ายค่าภาพ	เขียนภาพเพื่อแลก กับเงิน	ให้เขียนภาพมาให้ดู ก่อนแล้วค่อยตกลงกัน ภายหลังโดยยืดยาว เวลาออกไปพร้อมกับ ยึดภาพไว้ทั้งหมด
อัตตวิบากกรรม	เจ้าของห้างสรรพสินค้า มีกำไรเพิ่มมากขึ้น		ใช้การโฆษณาชวน เชื่อว่าลดราคา แถม สิ่งของเพื่อขายสินค้า ได้มากขึ้น
ฉิบ-หาย	คนยิ่งมีเงินมากขึ้น โอกาส หรือสิ่งอื่นก็จะ ตามมา	เงินที่ได้จากการเล่น หวยเป็นสิ่งที่พวกนาย ทุนใช้ล่อหลอกพวกนัก เสี่ยงโชคทั้งหลาย	ใช้คำพูดหลอกลวงเพื่อ หวังขายประกันและ ใช้ความโลภของ มนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้ มนุษย์หลงกลได้อย่าง ง่ายดาย

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบใน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง- มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ซิมบิย	นายทุนต่างชาติมี โอกาสดี ๆ ในสังคม	เงินสามารถซื้อความ สุขได้	เลือกลงทุนในประเทศ ที่จ่ายค่าแรงต่ำ สินค้าที่ ผลิตได้ ตีตราต่างประเทศ แล้วนำกลับมาขายในราคา แพง ๆ เป็นการลดต้นทุน การผลิตแต่เพิ่มกำไรมากขึ้น
กรุงเทพฯ	นายทุนกว้านซื้อที่ดิน		
คืนดาวตก	คนรวยใช้ชีวิตหรูหรา ฟุ่มเฟือย		นักธุรกิจไม่มีความจริงจัง ให้กัน ต้องคอยแข่งขันและ โกหกกันเพื่อหวังกำไร
ฆาตกร	คนขายบริการคือพวก นายทุนที่คอยขูดรีดคนที่ มาซื้อบริการ		การตั้งราคาให้สูงกว่าความ เป็นจริงและเลือกต้อนรับ บริการเฉพาะคนที่มีฐานะดี
บุญ	นายทุนกว้านซื้อที่ดิน	แม่ต้องการเงินบวช ลูกชาย จึงยอมขาย ที่ดินให้กับนายทุน	ลูกชายยอมโกนหัวบวช เพื่อ เพื่อหวังเงินจากผู้เป็นแม่ เป็นค่าจ้างบวช

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบใน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง- มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ศตวรรษ 26	นายทุนที่คิดจะทำอะไร ย่อมได้เสมอ	โดยใช้เงินเป็นสิ่ง แลกเปลี่ยน	มุ่งกอบโกยทรัพยากร ธรรมชาติ เพื่อเพิ่ม เงินให้มากขึ้น โดย ไม่สนใจผลกระทบที่ จะตามมา
โลกสมมุติของหญิง- กลางคน		หญิงกลางคนปฏิเสธ ไม่ยอมรับเงินจาก ชายหนุ่ม	
มนุษยธรรมของลุงป่าน		ลุงป่านยอมคืนเงิน เพื่อแลกกับชีวิตเต่า	
วีรบุรุษและมหาเศรษฐี		ชายผมยาวปฏิเสธ ไม่ยอมรับเงินจาก ชายชาดวัน	

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	นายทุนหรือผู้มีเงิน เป็นผู้ได้เปรียบอัน สังคม	เงินตราเป็นเครื่อง— มือของนายทุน และ ผู้ที่ต้องการกดขี่	วิธีการหลอกลวงใน ระบบทุนนิยมของพวก นายทุน
ทุกข์ขัง			ครอบครัวยึดติด หาสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกตามคำโฆษณา ของพวกนายทุน

รวม 27 เรื่อง

2.4 ความเชื่อในสถาบันศาสนา ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตมนุษย์อย่างใกล้ชิดและเป็นแกนกลางของจารีตนิยมและวัฒนธรรมของประเทศ ศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชาติเช่น ประเทศไทย คือเมืองพุทธ เพราะคนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธจึงเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทยมาตั้งแต่โบราณกาล

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2531 : 1-2) ได้กล่าวถึงสถาบันศาสนาในเชิงโครงสร้างและหน้าที่ สรุปได้ดังนี้

1. ศาสนามีหน้าที่ในการให้คำอธิบาย เมื่อมนุษย์เกิดความสงสัยเกี่ยวกับความสุขและความทุกข์ที่มนุษย์ประสบ
2. ศาสนามีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนต่อสถาบันพื้นฐานต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และค่านิยม เพราะสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์

ต่าง ๆ ทางสังคม และยังประโยชน์แก่มวลชนมากที่สุด มีการเฉลี่ยความสุขและประโยชน์แก่ชนหมู่มาก ในทางการเมืองเป็นเชิงทิศให้แก่ระบบการเมือง เพราะศาสนาเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองที่ยำคุณค่าของมนุษย์ ความชอบธรรมของผู้ปกครอง ในทางสังคมศาสนาเป็นสื่อของการอบรมให้รู้จักระเบียบสังคม คือ รู้จักเรียนรู้ รู้จักปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ โดยการยึดถือแนวทางปฏิบัติเดียวกัน มีปรัชญาชีวิตที่สอดคล้องกัน

3. ศาสนาทาหน้าที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล คือให้พลังใจแก่บุคคลหรือปัจเจกบุคคลในกรณีที่เกิดวิกฤติการณ์ขึ้นมา และไม่สามารถหาเหตุผลที่เหมาะสมหรือเพียงพอมาอธิบายได้ เช่น อุบัติเหตุต่าง ๆ จำเป็นที่ต้องมีคำอธิบายที่นอกเหนือจากความประมาท หรือความบังเอิญ ซึ่งศาสนาสามารถให้คำอธิบายเพิ่มเติมได้

4. ศาสนาทาหน้าที่ทางด้านการฝึกส่วนต่างๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ คือทำให้ชนธรรมนิยมประเพณี ระบบความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นระบบความเชื่อย่อย ๆ ในสังคมได้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนำไปสู่บูรณาการภายในชาติ

ดังนั้น ศาสนาจึงมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะศาสนาเป็นส่วนประกอบของสังคม มีหน้าที่ทำให้สังคมดำรงอยู่และดำเนินไปโดยไม่เสียดุลยภาพ

แต่เนื่องจาก ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ซึ่งสามารถจูงใจ และผูกใจคนไว้ได้อย่างแนบแน่นให้ยึดมั่นในศาสนาหรืออำนาจเร้นลับบางอย่างที่อาจจะบันดาลให้ทุกข์สุขได้ เช่น ในสังคมแบบดั้งเดิมบุคคลจะนับถือศาสนาตามบรรพบุรุษ โดยเชื่อในสิ่งที่ลึกลับที่ไม่อาจจะหาคำตอบได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อใช้บังคับคนในชุมชนนั้น พิธีกรรมทางศาสนามีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชีวิตในชุมชน ฉะนั้น ในชุมชนที่ไม่เจริญหรือล้าหลังศาสนาจะมีอิทธิพลสูง แต่ในสังคมที่ซับซ้อน บุคคลจะเลือกหรือตัดสินใจนับถือศาสนาใดก็ตามขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของตน

ในเรื่องความเชื่อในสถาบันศาสนา จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น พบว่า มีเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้นที่ยังมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนา แต่ผู้ที่อ่อนวัยกว่ามักจะไม่ค่อยให้ความสำคัญเคารพและศรัทธาในสถาบันนี้เท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมไทย แม้แต่วัดและพระภิกษุซึ่งเป็นส่วนประกอบของสถาบันศาสนายังแยกไม่ออกกระหว่างทางธรรมกับทางโลก ซึ่งปรากฏ

านเรื่องสั้นจำนวน 23 เรื่อง ได้แก่ เรื่องยางเปลี่ยนใบ เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น เรื่องบัวคนละสี เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา เรื่องราคาแห่งความสูญเสีย เรื่องมนุษยธรรมของ—ลุงบาน เรื่องกองบุญ เรื่องอาชญากร เรื่องกระจกเงา เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องศาลา 1 เรื่องอีลำน้อย เรื่องนางนวล เรื่องนักบุญ เรื่องจับ-หาย เรื่องซั่มบ๊วย เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องบุญ เรื่องกรุงเทพฯ และเรื่องผู้พ่ายแพ้

เรื่องบุญ และเรื่องบัวคนละสี เป็นเรื่องความเชื่อและศรัทธาของผู้เป็นมารดาที่หวังให้ลูกบวช เพื่อจะได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์เมื่อตายไปแล้ว ซึ่งผู้เป็นบุตรไม่ได้มองเห็นความสำคัญของการบวช แม่นเรื่องบัวคนละสีต้องการให้ลูกบวชด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่องก่อนที่จะมีภรรยา และแม่นเรื่องบุญ ต้องใช้เงินว่าจ้างลูกชายให้บวช ส่วนลูกชายจากบวชเพราะหวังได้เงินจำนวนมาก เพียงวันแรกของการบวช พระลูกชายก็เอ่ยทวงเงินจากโยมแม่ทันที สร้างความเศร้าใจให้กับผู้เป็นแม่ยิ่งนัก จึงได้แต่บ่นบ่นใจตนเองว่าถวายเงินจำนวนนั้นให้กับผ้าเหลืองที่พระลูกชายห่มหัดก็แล้วกัน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและศรัทธาในสถาบันศาสนาของผู้สูงวัยที่ยังมีความยึดมั่นต่อสถาบันนี้อย่างเหนียวแน่น แต่ผู้ที่อ่อนวัยกว่าไม่เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันนี้เท่าที่ควร ซ้ำยังใช้สถาบันนี้สร้างรายได้ให้แก่ตนเองเสียอีก

เรื่องผู้พ่ายแพ้ เป็นเรื่องของชายหนุ่มที่ไม่เคยเข้าสังคม จึงค่อนข้างเก็บตัว ประกอบกับมีฐานะยากจน เมื่อถึงวัยบวชเรียนแม่ต้องการให้ลูกชายบวช โชคดีได้รับความอนุเคราะห์จากหญิงใจบุญที่มีฐานะว่ารายจัดงานบวชให้พร้อมกับลูกชายของหญิงคนนั้น เมื่อเข้าไปอยู่ในวัดชายหนุ่มต้องอดอดใจกับระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดภายในวัด เพราะเขาไม่เคยคบค้าสมาคมกับใครจึงไม่รู้จักการส้ารวม เขาจึงได้รับความรังเกียจจากพระรูปอื่น ๆ ภายในวัด เช่น ไม่ยอมมาให้เดินไปนิมิตพาดด้วย ไม่ยอมจันทอาหารด้วยบิณฑบาตให้พระหนุ่มอยู่อย่างโดดเดี่ยว เมื่อทนการดูถูกเหยียดหยามต่อไปอีกไม่ได้ พระหนุ่มจึงตัดสินใจสึกกลางพรรษา และเดินทางกลับมาอยู่บ้านกับมารดา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า ภายในวัดก็ยังมีการแข่งขันวรรณะ แม้แต่พระยังมีความรัก โลภ โกรธ หลงกันอยู่ จึงมีการเลือกปฏิบัติกับภิกษุที่มีฐานะต่างกัน

ไม่เหมือนกัน แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมของสถาบันศาสนาซึ่งไม่ใช่แหล่งที่บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสอีกต่อไป

เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเจียบเหงา เป็นเรื่องของนักโทษหนุ่มที่ได้รับการอภัยโทษจนเป็นอิสระจากสถานคุมขัง แต่เมื่อเขาออกมาสู่โลกภายนอก เขาไม่มีที่ไป จนเกิดความหวาดกลัวตัดสินใจเข้าวัดไปขอกินข้าวกันบาตรจากหลวงพ่อ เมื่อเขาเล่าความเป็นมาที่หลวงพ่อฟังว่าเคยติดคุก หลวงพ่อก็แสดงความรังเกียจ และปฏิเสธเรื่องอาหาร พร้อมกับขับไล่เขาออกจากวัด ด้วยเกรงว่าเขาจะเข้ามาขโมยของมีค่าในวัด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า สถาบันศาสนา กำลังจะเสื่อมจากความดีทั้งปวงที่ทุกคนให้ความยกย่อง และศรัทธา แม้แต่มนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร สถาบันศาสนา คือที่พึ่งสุดท้ายที่มนุษย์ต้องการกลับได้แต่ความรังเกียจจากนักบวชที่ปฏิบัติตนสวนทางกับคำสอนของพระพุทธศาสนา

เรื่องกองบุญ เป็นเรื่องความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกลุ่มชน จึงพากันจัดกองผ้าป่าไปถวายที่วัดต่างจังหวัด แต่ประธานในการจัดหาเงินมีความเชื่อว่าถ้าหาเงินเข้าวัดได้มาก ๆ จะทำให้ตนเองได้ขึ้นสวรรค์ และเงินที่ถวายวัดไปจะขึ้นไปลอยบนสวรรค์เพื่อรอคอยตนไปรับผลบุญนั้น จึงพากันจัดให้มีรางวัลขึ้นโดยให้หญิงสาวที่มากับคณะผ้าป่ารับหน้าที่เป็นนางรำ แล้วเก็บเงินกับชายหนุ่ม ที่ขึ้นไปโค้งหญิงสาวออกมารำจนได้เงินถวายวัดเป็นจำนวนมากสมดังตั้งใจแต่จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ชายหนุ่ม คนขับรถเกิดบันดาลโทสะหึงหวงหญิงสาวนางรำคนหนึ่ง ขณะที่ขับรถกลับด้วยอาการเมาสุราเต็มที่ เขาตัดสินใจจะทิ้งพวกมาลัยกระโดดหนีจากรถปล่อยให้รถตกลงเหวจนผู้โดยสารทั้งหมดได้รับบาดเจ็บ และถึงแก่ชีวิต ชาวบ้านแถบนั้นยังพากันมาขโมยทรัพย์สินจากคนตายและคนบาดเจ็บอีกใคร่ครวญขึ้นก็จะถูกตีจนตาย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงความเชื่อของมนุษย์ในเรื่องการทำบุญว่า ควรทำแต่พอกำลังไม่ควรเร่งรัดหรือบีบบังคับ เพราะอาจก่อให้เกิดความสูญเสียตามมาก็ได้ แม้แต่จำนวนเงินมหาศาลที่ทุ่มเทถวายวัดไป ก็ไม่ได้ช่วยยาค้นเหล่านั้นรอดพ้นจากอันตรายไปได้ ดังนั้นผลบุญจึงไม่มีจริงตามความเห็นของนักเขียน ตลอดจนโชคชะตาของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นกับจำนวนเงินตราที่ถวายวัด

เรื่องศาลา 1 เป็นเรื่องของลูกแมวสีดาที่อาศัยอยู่ใต้ถุนศาลา จึงเห็นเหตุการณ์ของการจัดงานศพที่จาเจซ้าซาก ผู้ที่มานงานแต่งชุดดำแต่ไม่มีความสรวม ไม่มีความเศร้าเสียใจ ยกเว้นญาติ ๆ ของผู้ตายเท่านั้นที่แสดงอาการเสียใจ รวมทั้งทสวดมนต์ของพระก็เป็นภาษาบาลีที่ฟังไม่รู้เรื่อง ทุกคนยังแสดงความรังเกียจลูกแมวสีดา เพราะความเชื่อว่าถ้าลูกแมวสีดากระโดดข้ามศพแล้วจะไม่ดี ทำให้ลูกแมวสีดาเกิดความเบื่อหน่ายกับพิธีการของงานศพและความเชื่อของมนุษย์

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนสร้างตัวละครที่เป็นลูกแมวสีดาและสร้างเหตุการณ์ของงานศพขึ้นมา เพื่อต้องการสื่อให้เห็นว่ามนุษย์มีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ตลอดจนมนุษย์ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับศาสนาเพียงแค่ว่าเป็นสิ่งที่ทำต่อ ๆ กันมา แต่ขาดความเคารพและศรัทธาอย่างจริงจัง เห็นได้จากช่วงที่พระสวด ไม่มีใครให้ความใส่ใจที่จะฟังด้วยความสรวม อีกทั้งภาษาที่ใช้ในการสวด ก็เป็นภาษาบาลีที่คนทั่ว ๆ ไปแปลความหมายไม่ได้ ดังนั้นศาสนากับมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กันแบบฉาบฉวยไม่มีความเคารพและศรัทธาเช่นในอดีต

เรื่องยางเปลี่ยนใบ เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น และ เรื่องมนุษย์ธรรมของลุงปาน เป็นเรื่องความเชื่อในคำสอนของศาสนาที่สอนให้เป็นคนดี โดยเฉพาะความเชื่อของคนสูงอายุ เช่น ยายใน เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เชื่อว่า เมื่อตายไปแล้วมนุษย์ยังต้องชดเชยกรรมที่ทำไว้ หรือหญิงชราใน เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น มีความเมตตาต่อสัตว์เพราะเชื่อว่าสัตว์ต่าง ๆ เกิดมาเป็นเพื่อนทุกข์กับมนุษย์ ดังนั้นจึงไม่ควรเบียดเบียนกัน และเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไม่มีการเกิดใหม่อีก ดังนั้นทุกวันพระหญิงชราจะไปวัดเพื่อถือศีลและฟังพระเทศน์ ในทานองเดียวกันลุงปานใน เรื่องมนุษย์ธรรมของลุงปาน เชื่อว่าการฆ่าสัตว์เป็นบาป เพราะทุกชีวิตมีความรักตัวกลัวตายทั้งสิ้นแต่หญิงกลางคน เจ้าของงานกลับเชื่อว่าการทำอาหารเลี้ยงพระที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำแบบใคร คือยาเนื้อเต่า จะทำให้พระชอบและคนอื่น ๆ จะได้ร่ำลือไปทั่วกัน ส่วนชายหนุ่มใน เรื่องยางเปลี่ยนใบ ผู้ยึดมั่นในคำสอนของศาสนาอิสลามและการถือบวช โดยการอดอาหารเป็นการสอนให้รู้ว่า ความอดอยากหรือความหิวเป็นเช่นไรจะได้มีจิตใจที่เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ยากไร้ต่อไป

เรื่องสั้นทั้งสี่เรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่า ทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี ถ้ารู้จักการปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้อง และโดยเคร่งครัด สังคมก็จะพบความสงบสุข

เพราะมนุษย์ไม่ยึดติดกับสิ่งนอกกายทำให้ไม่เบียดเบียนมนุษย์และสัตว์ร่วมโลก แต่ให้ความรักความเมตตาต่อกันแทน จึงจะพบกับความสุขที่แท้จริง

เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา เรื่องราคาแห่งความสุขเสีย เรื่องผู้พ่ายแพ้ เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องนางนวล เรื่องนักบุญ และ เรื่องขี้มั่ว เป็นเรื่องความเชื่อในเรื่องการทําบุญทําทาน เช่น หญิงชราในเรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา เชื่อว่าการเลี้ยงดูเด็กกำพร้าที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เป็นการได้บุญ นำสินานเรื่องราคาแห่งความสุขเสีย เป็นผู้มีจิตใจดวงงาม แม้จะมีฐานะยากจนแต่ก็นำสินกับใช้ถ่านที่ตนขายบริจาคแทนเงินตรา เพื่อร่วมทําบุญทําทานกับครูหมู่ที่บวชเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ตามประเพณี เช่นหญิงกลางคนในเรื่องผู้พ่ายแพ้ เชื่อว่าการที่ลูกชายได้บวชเป็นการทําบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของผู้เป็นแม่พร้อมทั้งเชื่อว่าการบวชจะทำให้ลูกชายเป็นคนโดยสมบูรณ์ ส่วนยายในเรื่องบ้านเล็กของยาย มีจิตใจที่เป็นกุศลจึงบริจาคที่ดินเพื่อสร้างวัด สร้างโรงเรียน เพราะเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ว ยายจะไม่ทุกข์ยากในชาติภพหน้า หรือสุดาในเรื่องนางนวล สอนให้ลูกรู้จักทําบุญทําทานตั้งแต่อายุยังน้อยเพราะหวังว่าโตขึ้นจะทำให้เป็นคนดีมีฐานะร่ำรวย ส่วนชายหนุ่มนักวาดภาพเชื่อว่า การได้บริจาคเงินให้กับคนจนเป็นการทําบุญที่ยิ่งใหญ่ นายทุนในเรื่องขี้มั่ว คิดได้ว่าการพราดลูกจากมารดาเป็นบาปอันยิ่งใหญ่ เพื่อลบล้างบาปดังกล่าวจึงพาลูกมาอยู่ด้วยกันพร้อมหน้าพ่อแม่ ลูก

เรื่องสั้นทั้งเจ็ดเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าความเชื่อในเรื่องของการทําบุญทําทานมีความเชื่อที่หลากหลายรูปแบบ บางคนเชื่อว่าการทําบุญคือความสุขใจ บางคนเชื่อว่า การทําบุญจะได้รับผลบุญในชาตินี้หรือชาติหน้าตลอดจนการทําบุญทําทานด้วยจิตบริสุทธิ์เป็นสิ่งที่ดีงามซึ่งมานพ พนอมศรีให้ความสำคัญกับความสุขใจที่ได้รับหลังจากการทําบุญมากกว่าจะหวังผลบุญเพื่อบันดาลให้ตนมีความสุขสบาย ร่ำรวยในชาตินี้หรือชาติหน้า

เรื่องกระเจกเงา เรื่องฉิบ-ห่วย และ เรื่องศตวรรษ 26 เป็นเรื่องความเชื่อในเรื่องการทําบุญทําทานที่ผิด ๆ เช่น การจับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ได้แก่ ปลา ปลาไหล เต่าหรือจิ้งนกกมาสังกรง เพื่อขายให้กับคนใจบุญ แล้วนำไปปล่อย วนเวียนเช่นนี้ไปตลอด ในเรื่องฉิบ-ห่วย เป็นเรื่องความเชื่อของข้าราชการสาว ที่ทำธุรกิจ การขายประกันชีวิต โดยใช้วิธีโกหกหลอกลวงลูกค้า และเชื่อว่าคนเป็นนักธุรกิจไม่มีบุญไม่บาป ในเรื่องศตวรรษ 26 เป็นความเชื่อของคนรวยว่าบาปบุญไม่มีจริง ดังนั้น จึงมุ่งตักดวงผลประโยชน์โดยไม่จํากัวิธี

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง มนุษย์มักเมินเฉยต่อศาสนาโดยเฉพาะในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ เพราะไม่เชื่อว่า สิ่งเหล่านี้มีจริง หรือบางคนอาจกำลังปฏิเสธในเรื่องของบาปบุญ เพื่อเป็นการบลุกบลดบาตนเอง เมื่อทำผิดศีลธรรม

เรื่องอาชฎาการ เป็นเรื่องของชายหนุ่มเชื้อชาติ ที่ใช้ชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ โดยการลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น ชาตินี้มีความเชื่อว่า การยึดถือในเรื่องศีลธรรมหรือคุณงามความดี ไม่สามารถทำให้ชีวิตอยู่สุขสบายหรืออัมมหาราษฎรได้ จึงคิดว่าตนขอแบ่งปันเงินทองจากคนรวยบ้าง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่า บางครั้งความจำเป็นของมนุษย์ในเรื่องปัจจัยพื้นฐานสำหรับดำรงชีวิต ก็เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ต้องปฏิเสธคำสั่งสอนในพุทธศาสนาที่สอนไม่ให้ลักทรัพย์ผู้อื่น หรือเบียดเบียนผู้อื่น

เรื่องกรุงเทพฯ เป็นเรื่องของหญิงชราซึ่งขายสลากกินแบ่งรัฐบาล แล้วเก็บสะสมเงินเอาไว้ได้ทีละทีเป็นจำนวนมาก แล้ววันหนึ่งหญิงชราก็ถูกคนอื่นมาขโมยเงินที่เก็บไปจนหมด สร้างความเศร้าโศกเสียใจเป็นอันมาก คนที่รู้ข่าวกล่าวแสดงความสงสารต่อหญิงชรา พร้อมทั้งสาปแช่งขมขื่นว่าตายไปจะต้องตกนรกovej

เรื่องสั้นเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่าการเบียดเบียนคนที่หาเงินด้วยความสุจริต โดยเฉพาะคนที่สูงอายุแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ นักเขียนจึงย้ำให้เห็นว่าทฤษฎีทางร้ายจิตใจคนชราเมื่อตายไปจะต้องได้รับเวรกรรมหนักที่สุด

เรื่องดอกไม้วางหีบศพ เป็นเรื่องของลูกชายที่จัดงานศพให้พ่อแม่ให้มารดา เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ ทั้งที่ขณะที่มารดามีชีวิตอยู่ เขาไม่เคยดูแลหรือปรนนิบัติผู้เป็นมารดาเลย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่า การจัดงานศพที่ใหญ่โตจนกลายเป็นงานรื่นเริงไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ เพราะเชื่อว่า เมื่อคนตายไปแล้วจะไม่ได้รับรู้ถึงการตอบแทนคุณของผู้เป็นลูก ดังนั้นจึงควรทำความดีให้แก่นักเมื่อขณะยังมีชีวิตอยู่

เรื่องอีหลำน้อย เป็นเรื่องความเชื่อของคนในชนบทเกี่ยวกับคนที่ตายเพราะเชื่อว่าถูกผีกระทำ เมื่อเสียชีวิตลงจะนำศพไปป่าช้า และชุดหลุมฝังโดยไม่เผา เช่นศพที่ตายปกติ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนเผยให้เห็นความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลของคนในชนบท โดย

เฉพาะเรื่องผีปอบ จากความเชื่อส่งผลไปสู่การปฏิบัติต่อคนที่ตาย ทำให้พิธีกรรมการจัดงานศพ ไม่เหมือนคนอื่น ๆ ที่ตายในกรณีอื่น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในด้านความเชื่อในสถาบันศาสนามีความแปลกแยกเกิดขึ้น คือ มีทั้งความเลื่อมศรัทธา และความศรัทธาประกอบกันไปด้วยซึ่งมานพ ถนอมศรี มีทัศนะเกี่ยวกับ สถาบันศาสนาว่า ศาสนาเริ่มห่างไกลไปจากจิตาใจมนุษย์ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะไม่นำความสนใจต่อสถาบันนี้เท่ากับคนรุ่นเก่า นอกจากนี้ยังเขียนยังประชดประชันทสวดภาษาบาลีของ พระว่าเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากความเข้าใจของมนุษย์ เพราะแปลความหมายไม่ได้จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นสถาบันศาสนาจึงอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง นอกจากนี้ยัง กระตุ้นเตือนในเรื่องความศรัทธาในทางที่ผิดของคนในสังคมเรื่องการทำบุญที่ใช้เงินบริจาค มาก ๆ เพื่อหวังขึ้นสวรรค์หรือพบความสุขในโลกหลังความตาย ซึ่งปรากฏความเชื่อในสถาบัน ศาสนา ด้านความเชื่อในคำสอนของศาสนา ความเชื่อในเรื่องการทำบุญทำทานและความเชื่อ ในเรื่องการบวชและการจัดงานศพ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 ความเชื่อในสถาบันศาสนา

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน ศาสนาของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่อง การบวช และการ การจัดงานศพ
ยางเปลี่ยนใบ	ศาสนาอิสลามสอนให้ เป็นคนดี		การถือบวชของศาสนา อิสลามทำให้รู้ถึงความ อดอยากเพื่อมีจิตใจที่ เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์
ความปลื้มปิติของหญิงชรา		หญิงชราเลี้ยงดูเด็ก กำพร้าเพื่อเอาบุญ	
ดอกไม้ข้างหีบศพ			ลูกชายจัดงานศพใหญ่โต เพื่อตอบแทนคุณแม่ และ เพื่ออวดว่าตนร่ำรวย
ความหวังขึ้นสู่สุกัทัย	พระเทศน์ว่า คนตาย ไม่มีตัวตน มีแต่ดวง วิญญาณล่องลอยไปรับ บาปในนรก		

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน ศาสนาของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่อง การบวช และการ การจัดงานศพ
ดอกไม้ต่างกลิ่น	สัตว์ลี้ลับเกิดมาเป็น เพื่อนทุกข์ ดังนั้นอย่า เบียดเบียนซึ่งกันและกัน บทสวดที่เป็นภาษาบาลี คือคาถาอันศักดิ์สิทธิ์, คนโง่ ที่สุดคือคนที่คิดว่าตนฉลาด ที่สุด, พุทธวิจาณะสอนว่า ไม่มีคน ไม่มีตัวตน ดังนั้น จึงไม่มีการตาย และ การเกิดใหม่อีกต่อไป	ทุกวันพระ หญิงชรา จะไปถือศีลและฟัง เทศน์ที่วัด	
บัวคนละสี	ความศรัทธาในพระ พุทธศาสนาทำให้จิตใจ เป็นสุข	วันพระควรได้ถือศีล ฟังเทศน์ และทำบุญ ทำทาน	การบวชจะทำให้ลูกชาย เป็นผู้รู้ดีรู้ชั่วได้ และ ควรได้บวชก่อนเมื่อรวย
การตัดสินใจในคืน อันเงียบเหงา		วัด และ พระภิกษุ เป็นที่พึ่งของคนที่ได้ รับความทุกข์ยากยก เว้น ชายหนุ่มที่ชื่อทิม ซึ่งพ้นโทษออกมาจาก เรือนจำ	

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน คำสอนของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่อง การบวช และการ การจัดงานศพ
ราคาแห่งความสุขเสีย		น้ำสิน หญิงชายถ่าน น้ำถ่านมาร่วมทำบุญ	ครูหนุ่ม ได้บวชตาม ประเพณี
มนุษยธรรมของลุงปาน	การฆ่าสัตว์ เป็นบาป ลุงปานจึงตัดสินใจ ไม่ฆ่าเต่า	หญิงกลางคนต้องการ ยาเต่าเพื่อเลี้ยงพระ คนจะได้รำลึก	
กองบุญ		ทำบุญด้วยกำลังกาย และกำลังทรัพย์ ผลบุญ จะก่อในใจ และไป รอรับอยู่บนสวรรค์ ถึงแม้จะพูดภาษาบาลี ตามพระไม่ได้ แต่ก็ เชื่อว่าได้รับผลบุญ การตั้งกองผ้าป่า ยิ่ง หาเงินเข้าวัดมากยิ่ง ได้บุญมากขึ้น	

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน คำสอนของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่องการบวช และการจัดงานศพ
อาชฎาการ	ชาตียายหนุ่มผู้ไม่เชื่อ ว่า ศีลธรรมคุณงาม ความดีจะทำให้ชีวิต รอดได้		
กระจุกเงา		การปล่อยนก ปลา ปลาไหลเป็นการ สร้างบุญกุศลให้กับ ตัวเองในชาติหน้า	
บ้านเล็กของยาย		ยายบริจาคที่ดินให้กับ วัด เพื่อสร้างเป็น โรงเรียน และเป็น เนืองนาบุญในภพชาติ ใหม่ของยายเอง	
ศาลา 1			การจัดงานศพ มีการประดับ ดอกไม้ธูปเทียนอย่างสวยงาม คนที่มาในงานจะแต่งกายด้วย

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน คำสอนของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่องการบวช และการจัดงานศพ
อีหลำน้อย			ชู้ดคำ แต่ไม่แสดงอาการสัวรวม ขั้นตอนของสงฆ์ และฆราวาสจะ วนเวียนซ้ำซากอยู่เช่นเดิม ในชนบท เมื่อมีคนตายจะนำศพ ไปป่าช้าและขุดหลุมฝัง ในกรณี ที่ตายเพราะถูกผีกระทำ
นางนวล		การรู้จักทำบุญทำทาน ตั้งแต่เด็กโตขึ้นจะได้ เป็นคนดี ร่ำรวย	
นักบุญ		การมีลูกให้มาเผชิญ กับความยากลำบาก เป็นบาป, การทำบุญ กับคนยากจนจะได้ บุญกุศลมหาศาล	

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน คำสอนของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่องการบวช และการจัดงานศพ
ฉิบ-หวย		นักธุรกิจ ไม่เชื่อใน เรื่องบุญ บาป	
ซิมบ๊วย	บัญญัติของศาสนา อิสลาม ให้ผู้ชายมี ภรรยาได้ 4 คน พร้อมกัน	การพราดลูกจาก มารดา เป็นบาปอัน ยิ่งใหญ่	
ศตวรรษ 26		คนรวยไม่เชื่อใน เรื่องบาปบุญ	คนรวยจัดงานศพได้ สวยงาม และยิ่งใหญ่
บุญ	หลวงพ่จะสามารถ สั่งสอนอบรมให้ ลูกชายเป็นคนดีได้	การทำบุญโดยให้ลูก ชายบวช จะทำให้ แม่ได้เกาะชายผ้า เหลืองไปสู่สวรรค์	การบวชจะทำให้ลูกชาย เป็นคนสะอาดบริสุทธิ์จาก สิ่งชั่วร้ายแต่ลูกชายบวช เพื่อหวังเงินก้อนใหญ่ จากแม่
กรุงเทพฯ		โจรที่ขโมยเงินคนแก่ ตายไปจะตกนรกเวจี	

ตาราง 12 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อใน คำสอนของ ศาสนา	ความเชื่อใน เรื่องการทำบุญ ทำทาน	ความเชื่อในเรื่องการบวช และการจัดงานศพ
ผู้พ่ายแพ้		การได้บวชลูกชาย เป็นการทำบุญที่ยิ่ง ใหญ่ของผู้เป็นแม่	การบวชจะทำให้ลูก ชายเป็นคนโดยสมบูรณ์
รวม 23 เรื่อง			

2.5 ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย ในด้านของวัฒนธรรมไทย นักเขียนแสดงทัศนะด้วยความเป็นห่วงว่าศิลปะการแสดงลิเกและดนตรีไทย กำลังถูกกลืนและปล่อยย้าให้สูญสิ้นไปโดยไม่มีความสนใจและเหลียวแลที่จะอนุรักษ์ไว้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากความเจริญทางวัตถุและการครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตกที่คนไทยรับเข้ามาเรื่อย ๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมไทยเสื่อมถอยลง ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ซอสายขาด เรื่อง ตัวโง่ และเรื่อง ยี่เก

เรื่อง ซอสายขาด เป็นเรื่องของชายที่เคยรุ่งโรจน์ในฐานะนักสีซอของวงดนตรีไทย เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงมีนักดนตรีสากลจากตะวันตกเข้ามา ทุกคนจึงพากันชื่นชมของใหม่ ทำให้นักดนตรีไทยต้องเลิกอาชีพกระจะจัดกระจายไปประกอบอาชีพอื่น ชายสีซอต้องไปทำงานก่อสร้างและถูกรถยนต์ชนจนกระทั่งแขนพิการไปข้างหนึ่ง สุดท้ายจึงต้องมานั่งสีซอหาเลี้ยงชีพริมถนน พร้อมกับความคิดว่าเขาไม่ใช่ขอทาน

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงเส้นทางของนักดนตรีไทยที่อัปมงคลทาง

เนื่องจากกฎวัฒนธรรมตะวันตกเรียกความนิยมไปจากคนไทย ทำให้ชีวิตนักดนตรีไทยพบกับความลำบากยากเย็น ต้องพบกับความดูหมิ่นเหยียดหยามจากเด็กรุ่นใหม่ว่าเป็นชอทานนั่งกะกะบนทางเท้า

เรื่องตัวเฒ่า และเรื่องยี่เก เป็นเรื่องราวของคณะลิเกที่พยายามรักษาศิลปะการแสดงลิเกเอาไว้แต่ก็สวนทางกับความเป็นไปของสังคม เพราะคนไทยมีโทรทัศน์ มีวิดีโอที่บ้านจึงไม่มีใครสนใจมาดูลิเก จากที่มีคนจ้างให้เล่นกลับกลายเป็นต้องเล่นให้ดูฟรี แต่ขอบริจาคเงินจากคนดูที่เมตตา เพื่อให้เพียงพอค่าใช้จ่ายและค่าอาหารเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เมื่อทุกคณะหมดความอดอยากไม่ไหว คณะลิเกจึงต้องแยกย้ายกันไป

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นไปของคณะลิเกว่าต้องพบกับความยากลำบากเพียงใด ที่ต้องต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ทุกคนมีทางเลือกในการบริโภคหลายประเภท จึงล้มเลิกวัฒนธรรมไทยโดยไม่เหลียวแลที่จะดิ้นรนอีกต่อไป

ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง เพราะวัฒนธรรมไทยไม่สามารถต้านกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รับมาจากตะวันตกได้ ทำให้วัฒนธรรมที่เป็นศิลปะการแสดงแบบไทยต้องสูญหายหรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น แม้แต่ดนตรีไทยก็ยังไม่เป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่นหนุ่มสาว จนมองเป็นความน่าเบื่อหน่าย ซึ่งมานพ ถนอมศรี แสดงไว้ในเรื่องสั้น เพื่อชี้ให้เห็นสภาพของวัฒนธรรมไทยว่าถึงขั้นวิกฤติแล้ว คนไทยควรหันมาให้ความสนใจและอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งงามกันบ้าง

ผู้วิจัยได้สรุปประเภทของวัฒนธรรมไทยที่เริ่มเสื่อมถอยลง ไว้ในตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย

ชื่อเรื่องสั้น	ดนตรีไทย	การแสดงลิเก
ชอสายชาด	วงดนตรีไทยไม่ได้รับความนิยมเนื่องจากมีดนตรีสากลจากตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในเมืองไทยมากและสามารถครองใจคนฟังทุกเพศทุกวัย	
ยี่เก		สมัยก่อนเจ้าของงานต้องเสียเงินจ้างคณะลิเกไปแสดง แต่ปัจจุบันคณะลิเกต้องเปิดโรงแสดงเองโดยเดินเก็บเงินค่าชมจากคนดู
ตัวโน		การแสดงลิเก แบบสมัยโบราณคือเน้นการรำ การร้อง ไม่ได้รับความนิยมเพราะล่าช้า ไม่ทันยุคสมัย ต้องมีการเล่นดนตรีสดจริง มีทางเครื่องประกอบด้วย แต่ก็สู้โทรทัศน์ที่มีชมกันทุกบ้านไม่ได้ คณะลิเกจึงต้องเลิกรำไป เพราะขาดคนชม คนอนุรักษ์

รวม 3 เรื่อง

2.6 ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา มานพ ถนอมศรีเคยมีอาชีพเป็นครู จึงค่อนข้างใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนและวงการศึกษามากเป็นพิเศษ แต่นักเขียนก็พยายามที่จะไม่วิจารณ์วงการศึกษานะเรื่องสั้น เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงผลของการศึกษาเล่าเรียนว่ามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์มากที่สุด เพราะทำให้ยกระดับความเป็นอยู่ ตลอดจนคุณค่าของชีวิตมนุษย์ในสังคมได้ แต่ก็ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสจะเข้าเรียนในโรงเรียนได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานจากราชการสำหรับใช้ประกอบการสมัครเข้าเรียน หรืออีกกรณีคือฐานะยากจน บิดามารดาไม่มีเงินที่จะส่งเสียให้ได้ศึกษาในชั้นสูงซึ่งปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่องได้แก่ เรื่องวันเด็กของหรั่ง เรื่องความรู้สึกสี่ขาว เรื่องยางเปลี่ยนใบ เรื่องผู้ถูกกล่าวหา และเรื่องบัวคนละสี

เรื่องวันเด็กของหรั่ง เป็นเรื่องของเด็กกำพร้าลูกครึ่งไทย-อเมริกัน เพราะความไม่ตั้งใจให้เกิดของผู้เป็นพ่อและแม่ หรั่งจึงถูกทอดทิ้ง ไม่มีหลักฐานการแจ้งเกิดของทางราชการ ทำให้หรั่งไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาของเด็กอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม ได้แก่เด็กกำพร้าผู้นำสงสารเพราะขาดรู้ทุกด้าน แล้วยังถูกสกัดกั้นจากระบบราชการที่เข้มงวดในเรื่องหลักฐานการแจ้งเกิด เป็นผลที่ทำให้เด็กกำพร้าบางคนไม่มีสิทธิ์ในการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน

เรื่องความรู้สึกสี่ขาว เรื่องยางเปลี่ยนใบ และ เรื่องผู้ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่มีสาเหตุมาจากความยากจน ทำให้เด็กจากเรื่องความรู้สึกสี่ขาวต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะขาดพ่อแม่ส่งเสียให้ได้รับการศึกษา เนื่องจากเสียชีวิตทั้งคู่ ตีจึงต้องออกมาขายกระเพาะปลาเพื่อหาเงินเลี้ยงน้องสาวและเลี้ยงตนเอง ในทานองเดียวกัน ชายหนุ่มจากเรื่องยางเปลี่ยนใบ ต้องออกจากโรงเรียนมารีดยางแทนบิดาที่มีฐานะยากจนทำให้หมดโอกาสในชีวิตไปหลายด้านเช่น แอบรักหญิงสาวที่มีการศึกษาก็ไม่สมหวัง ต้องทำงานหนักตลอดวันจนมีความรู้สึกว่าเขาต่ำต้อยกว่าคนอื่น ๆ มาก ส่วนครูหนุ่มในเรื่องผู้ถูกกล่าวหา เป็นลูกชานาที่มีฐานะยากจน เขาฝันที่จะเรียนให้สูง ๆ จนได้เป็นครูสมาจารแต่ยังมีน้อง ๆ อีกหลายคนที่ต้องเรียน พ่อจึงตัดสินใจขายที่นาผืนสุดท้าย เพื่อนำเงินมาส่งให้ลูก ๆ ได้เรียน เพราะมีความคิดว่า การศึกษาเท่านั้นจะทำให้ชีวิตดีขึ้นไม่ต้องลำบาก

เป็นชาวนาเช่นพ่ออีกต่อไป

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดของความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาคือ ความยากจน ยิ่งคนในชนบทก็ยิ่งเป็นอุปสรรคมากยิ่งขึ้นเพราะสถานศึกษาอยู่ไกล ค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นมาก ทรัพย์สินที่ผู้สะสมมาแต่บรรพบุรุษ ต้องมาหมดไปเพื่อส่งลูกหลานให้ได้เรียนสูง ๆ แต่บางคนไม่มีสมบัติก็ยิ่งหมดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และต้องออกมาทำงาน หาเลี้ยงชีพก่อนวัยอันควร

เรื่องบัวคนละสี่ หญิงกลางคนต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก ๆ แต่เพียงผู้เดียว เพราะสามีทอดทิ้งไป ฐานะความเป็นอยู่ยากจนทำให้หญิงกลางคนต้องทำงานหนักทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อหาเงินให้ลูก ๆ ได้มีการศึกษาจะได้ไม่ต้องมามีชีวิตลำบากเช่นตอนที่เรียนมาน้อย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาของหญิงกลางคน ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนเพราะความยากจน ทำให้ต้องทำงานหนักกว่าคนที่ได้เรียน

จะเห็นว่าตัวละครเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างของคนที่ไม่ได้รับการศึกษาเพราะไม่มีหลักฐานจากราชการ และความยากจน แต่อาจมีสาเหตุอื่น ๆ อีก เช่น ความพิการ เป็นต้น แต่จะเห็นว่ามานพ ถนอมศรี เน้นให้เห็นถึงสาเหตุความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่เป็นสาเหตุมากที่สุดคือความยากจน ดังปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 14 ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา

ชื่อเรื่องสั้น	ไม่มีหลักฐานจากราชการ	ความยากจน
วันเด็กของหรั่ง	หรั่ง เป็นเด็กกำพร้า เกิดจากแม่ที่เป็นโสเภณี พ่อซึ่งเป็นทหารต่างชาติ ทาให้ไม่มีหลักฐานการเกิดทำให้เข้าโรงเรียนไม่ได้	พ่อแม่ทอดทิ้ง อาศัยอยู่กับยายที่มีฐานะยากจน
ความรู้สึกสี่ขาว		พ่อแม่เสียชีวิต ต้องลาออกจากโรงเรียนมาขายกระเพาะปลาเลี้ยงตนเองและน้องสาว
ยางเปลี่ยนใบ		เด็กหนุ่มอาชีพกรีดยางไม่ได้เรียนต่อ เพราะพ่อไม่มีเงิน
ผู้ถูกกล่าวหา		พ่อต้องตัดสินใจขายที่นาแปลงสุดท้ายเพื่อให้ลูกได้เรียนสูงจะได้ไม่ต้องลำบาก เป็นชานาเช่นพ่อ
บัวคนละสี่		หญิงกลางคน ต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกแต่เพียงผู้เดียว เพื่อให้ลูกได้เรียนสูง ๆ จึงต้องทำงานหนักทั้งกลางวัน กลางคืน

รวม 5 เรื่อง

3. ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม

จากการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์ประกอบกับเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์เกิดความสับสนและเกิดความกดดันในการปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย ซึ่งมานพ ถนอมศรี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคมในเรื่องสั้น 3 ประเด็นดังนี้

3.1 ปัญหาความเชื่อและค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม มนุษย์มีความเชื่อและค่านิยมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และชุมชน ทั้งที่มีมาแต่โบราณหรืออาจเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง

อนึ่งค่านิยมที่ดีนั้น วิทยากร เชียงกุล (2535 : 8-12)) กล่าวว่า ควรยกย่องคนดี คนซื่อสัตย์ คนมีจรรยาบรรณวิชาชีพ วิพากษ์วิจารณ์ประณามคนที่เอาเปรียบฉ้อฉลได้ฉ้อฉล และความรวยมาด้วยการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น เพราะจิตใจค่านิยมของมนุษย์เปลี่ยนไปทางเห็นแก่เงินเห็นแก่การบริโภค โลกธรรมชาติจึงถูกทำลายอย่างหมดสิ้น ดังนั้นจึงควรตรวจสอบเรื่องของจิตใจและค่านิยมของมนุษย์ให้ได้ก่อน แล้วจึงจะแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมและปัญหาอื่นๆ ได้

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น พบว่าทั้งในเมืองและชนบทมีปัญหาคือทั้งสิ้น จำนวน 21 เรื่อง ได้แก่ เรื่องผีปอบ เรื่องอีหล่าน้อย เรื่องไฟสีดำ เรื่องยาเมดสีชมพู เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องกองบุญ เรื่องฉิบ-หวย เรื่องบุญ เรื่องผู้พ่ายแพ้ เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องดอกไม้สีดำ เรื่องฆาตกร เรื่องฉันท...ไอ้คนบัดซบ เรื่องความอยาก เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องคืนดาวตก เรื่องซิมบวีย เรื่องที่ติดผมสีเหลือง เรื่องราคาแห่งความสูญเสีย และเรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน

เรื่องผีปอบ และเรื่องอีหล่าน้อย เป็นเรื่องความเชื่อในเรื่องผีของคนชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เมื่อเกิดความเจ็บป่วยหรือเกิดโรคระบาดในหมู่บ้าน ทำให้มีคนตายเป็นจำนวนหลายคนพร้อม ๆ กัน แต่กลับโทษครอบครัวหนึ่งซึ่งสงสัยว่าจะเป็นผีปอบ จึงใช้กฎหมายขับไล่และลงโทษโดยการทำร้ายร่างกาย และทำลายทรัพย์สิน จนครอบครัวดังกล่าวบ้านแตกสาแหรกขาด ส่วนเรื่องอีหล่าน้อยเป็นความเชื่อ เรื่องผีว่าเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยของ

แม่อีหล่าน้อย การรักษาทำตามความเชื่อคือ นิมนต์พระมาทำน้ำมันแล้วสาธิตที่ร่างของแม่ที่กำลังเจ็บไข้ วันรุ่งขึ้นแม่ก็เสียชีวิตลง

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ เป็นความเชื่อของชาวชนบทที่นำเรื่องผีมาอธิบายความเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุที่แท้จริง ทำให้พบกับความสูญเสียไม่ว่าจะเป็นชีวิตหรือทรัพย์สิน นักเขียนต้องการแสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วสังคมชนบทยังไม่มีความจริงทางการแพทย์ ความเชื่อดั้งเดิมของชาวชนบทจึงยังคงหลงเหลืออยู่ ซึ่งสร้างความเศร้าเสียใจให้แก่คนอีกหลายคน เพราะความเชื่อผิด ๆ คงเปลี่ยนแปลงยาก

ในเรื่อง ยาเม็ดสีชมพู และเรื่อง บ้านเล็กของยาย เป็นเรื่องของหญิงชราที่มีความเชื่อว่าอาการปวดศีรษะเกิดจากมีแมงตัวเล็ก ๆ เข้าไปอยู่ในสมองและกำลังซ่อนไขจนหญิงชราได้รับความเจ็บปวด และคิดว่าหาอย่างไรจึงจะกินยาเข้าไปฆ่าแมงตัวเล็ก ๆ เหล่านั้นให้ตายให้หมด แล้วอาการปวดคงจะหายไปเอง ส่วนหญิงชราในเรื่อง บ้านเล็กของยาย มีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์คงช่วยคลั่งคล้าให้อาการเจ็บป่วยของสามีหายไปได้ หญิงชราจึงเฝ้าบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สุดท้ายสามีก็ตายจากไปด้วยความทุกข์ทรมาน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ผิด ๆ ของหญิงชราที่เกี่ยวกับเรื่องความเจ็บป่วย ดังนั้นวิธีการรักษาจึงไม่ตรงกับสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการดังกล่าว โรคภัยไข้เจ็บที่เป็นจึงไม่อาจลดลงหรือหายจากอาการเจ็บป่วยได้ เพราะมนุษย์เฝ้าแต่อ่อนน้อมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโทษสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์ได้

เรื่อง ฉัน...ไอ้คนบัดซบ และเรื่อง ความอยาก เป็นเรื่องของชายหนุ่ม ที่ต้องการเป็นผู้ได้เปรียบหรืออยู่เหนือคนอื่นบ้างและมีความเชื่อว่าเงินสามารถซื้อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณีซึ่งชายหนุ่มมองว่าเป็นคนที่ด้อยที่สุดในสังคม จึงสามารถจ่ายเงินบังคับให้ผู้หญิงโสเภณีทำตามความต้องการได้ทุกอย่าง เช่น การเสียผ้าเท้า การใช้มีดตัดเตอร์กรีดแขนตนเอง เป็นต้น

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่อง แสดงถึงความเชื่อในทางที่ผิดของคนในสังคม ที่เห็นว่าผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณีต่ำต้อยกว่าคนอื่น ๆ จึงแสดงความข่มขู่และกดขี่ โดยใช้เงินเป็นสิ่งบังคับ เพราะเชื่อในอำนาจของเงินว่า สามารถซื้อความเป็นคนได้

เรื่อง ศตวรรษ 26 เรื่อง คืนดาวตก และเรื่อง ราคาแห่งความสูญเสีย เป็นเรื่อง

ของความเชื่อในเรื่องเงินตราว่าสามารถบันดาลความสุขให้กับตนเองและครอบครัวได้ จึงมุ่งหวังกอบโกยเงิน โดยไม่สนใจวิธีการที่จะได้เงินมาด้วยวิธีผิด ๆ และขัดต่อเมตตาทรรรม เช่น การโกหกหลอกลวงเพื่อขายสินค้า เป็นต้น ส่วนในเรื่องราคาแห่งความสุขเสีย ที่มีคนรวยใช้เงินของตนไปแลกกับความผิดของลูกชายที่ขับรถชนคนตาย เพราะเชื่อว่าเงินสามารถทดแทนชีวิตมนุษย์ได้

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่อง นักเขียนชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีความเชื่อมั่นในเงินตราสูงมาก จนกลายเป็นสาเหตุให้มนุษย์ทำสิ่งผิด ๆ โดยไม่สนใจความทุกข์ยากของผู้อื่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนเป็นลูกโซ่ไม่สิ้นสุดในสังคมปัจจุบัน

เรื่องพัสต้า เรื่องลิป-หวย เรื่องบุญ เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องคืนดาวตก และเรื่องขี้มั่ว เป็นเรื่องของมนุษย์ที่มีค่านิยมเกี่ยวกับเงินว่าเป็น สิ่งบันดาลความสุขให้กับชีวิต และเงินคือสิ่งที่สำคัญที่สุดในโลกยุคปัจจุบัน ใครมีเงินมากก็ยิ่งได้รับความเกรงกลัวจากคนอื่น มนุษย์ที่มีค่านิยมเช่นนี้จึงมุ่งสะสมเงินกันมากจนเกินความจำเป็น ทั้งยังมุ่งสะสมเพื่อลูกหลาน และอนาคตข้างหน้าอีกด้วย

เรื่องสั้นทั้งหกเรื่อง นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าจากความเชื่อที่ผิด ๆ ของมนุษย์ สังคมมากขึ้นจนกลายเป็นค่านิยมที่ผิด เช่น เรื่องเกี่ยวกับเงินตราและวัตถุที่มนุษย์จำนวนมาก ทั้งคนจนคนรวยให้ความสำคัญ และหลงใหลกับสิ่งเหล่านั้นจนมีชีวิตที่ดั้นร่นชวนชวาย แก่งแย่งชิงดีไม่สิ้นสุด

เรื่องกองบุญ และเรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน เป็นเรื่องของค่านิยมในการทำบุญ เช่น คณะผ้าป่าที่ต้องการหาเงินบริจาคเข้าวัดให้มากที่สุด เพราะคิดว่าผลบุญจะไปรอคอยตน ให้ส่วยสุขหลังจากตายไปแล้ว บางคนก็ต้องการทำบุญเพื่อหวังชื่อเสียงให้คนกล่าวขานกันมาก ๆ

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่อง นักเขียนต้องการแสดงให้เห็นว่า เรื่องของการทำบุญ มิใช่เป็นการทำเพื่อความสบายใจอีกต่อไป แต่ค่านิยมของการทำบุญทำทานก็เพื่อหวังผลให้ย้อนกลับมาสู่ตนเอง และใช้การทำบุญเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ให้กับชื่อเสียงของตน ซึ่งเป็นค่านิยมที่ไม่ถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนา

เรื่องผู้ขายแพ เรื่องฆาตกร และ เรื่องยาเม็ดสีชมพู เป็นคำนิยามของมนุษย์เกี่ยวกับการนิยามยกย่องคนรวยว่าเป็นคนดีมีคุณค่าน่าคบหาสมาคมด้วย ในทางตรงข้ามกลับมองคนจนเป็นคนไร้ค่าไม่สมควรได้รับการต้อนรับ หรือความช่วยเหลือใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น ชายหนุ่มยากจนไปบวชเป็นพระในวัดแห่งหนึ่งซึ่งมีพระที่มีฐานะร่ำรวยอยู่ด้วย พระหนุ่มได้รับแต่ความรังเกียจ และดูหมิ่นเหยียดหยาม ขณะที่พระอีกรูปซึ่งมีการศึกษาและฐานะร่ำรวยได้รับการปฏิบัติที่ดีจากพระรูปอื่นโดยให้ความช่วยเหลือ ยกย่อง ทานองเดียวกันชายหนุ่มกับหญิงสาวฐานะปานกลางเข้าไปนั่งรับประทานอาหารในร้านหรูหราก็ได้รับการเลือกปฏิบัติจากพนักงานในร้านแตกต่างจากลูกค้าที่ร่ำรวย ชายยังถูกดูหมิ่นว่าไม่รู้จักรับประทานอาหาร ถ้ารู้ว่ตนเองฐานะยากจน ก็ไม่ควรเข้ามาในร้านแห่งนี้ซึ่งเปิดกิจการไว้บริการเฉพาะคนรวยเท่านั้น แม้แต่แพทย์ในเรื่องยาเม็ดสีชมพูก็ยังเลือกเมตตาคนไข้ที่มีเงินเท่านั้น เพราะยายไม่มีเงินเพียงพอกับค่ารักษาจึงได้รับความหมกเหม็นจากนายแพทย์คนนั้น

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องชี้ให้เห็นว่า คำนิยามของมนุษย์ในเรื่องคนดีคือคนรวย และคนชั่วคือคนจนจึงไม่ควรคบหาหรือให้ความช่วยเหลือ คำนิยามนี้เริ่มครอบงำจิตใจมนุษย์ในสังคมจนเกิดความสับสนในคุณค่าความเป็นคนที่ดีว่าเป็นเช่นไร ทั้งนี้เนื่องมาจากคำนิยามที่ผิดในเรื่องเงินนั่นเอง

เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องดอกไม้สีด้า และ เรื่องที่ดินผืนสีเหลือง เป็นเรื่องคำนิยามในการสะสมวัตถุจนเกินฐานะของตนเอง เพราะบักเคนและภรรยามีความคิดว่า คนในเมืองหลวงต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านให้ครบถ้วน ส่วนคนรวยในเรื่องดอกไม้สีด้ามีคำนิยามว่า ต้องสั่งอาหารมาให้ล้นโต๊ะเพื่อเป็นการอวดอ้างว่า ตนเองนั้นเป็นคนรวยเพราะคนรวยเท่านั้นจึงจะทำได้เช่นนี้ ในขณะที่คนในเมืองหลวงจากเรื่องที่ดินผืนสีเหลืองมีคำนิยามหลงตนเองว่าคนในเมืองหลวงมีความโดดเด่นพิเศษกว่าคนภาคอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย บุคลิกลักษณะ ความเจริญทางวัตถุ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ศูนย์รวมความเจริญต่าง ๆ ล้วนรวมอยู่ในเมืองหลวงทั้งสิ้น คนในเมืองนี้จึงต้องฉลาดและเป็นผู้ได้เปรียบคนอื่น

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่อง นักเขียนเน้นให้เห็นว่ามนุษย์กำลังหลงลืมธรรมชาติของความ เป็นคนที่แท้จริงว่าอยู่ที่จิตใจมิใช่วัตถุ และมนุษย์กำลังเดินทางว้าวุ่นหรือเงินตราตลอดจนถิ่นที่อยู่เป็นเครื่องบ่งบอกความก้าวหน้า ความมีพละกำลังทำให้ตนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้

ให้อ้วคฺหาคนอื่นเกิดความตะลึงงันกับความผิดเพี้ยนที่ไม่เหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีฐานะยากจนและไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตสุขสบายเช่นคนรวย

เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เป็นเรื่องค่านิยมในการจัดงานศพที่ใหญ่โต เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณมารดาและแสดงความร่ำรวยกับเพื่อนบ้าน ตลอดจนแสดงว่าตนเองรักและเทิดทูนมารดามากที่สุด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการแสดงค่านิยมในการจัดงานศพในทางที่ผิด เพราะนอกจากจะต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดงานแล้ว งานที่จัดยังกลายเป็นงานรื่นเริงที่มีการดื่มสุรา และร้องเพลงกันจนครึกครื้นไปทั้งงาน อีกทั้งคนตายคงไม่ได้รับรู้การตอบแทนเช่นนี้ หรือถ้ารับรู้ได้ก็คงได้แต่เสียใจกับการกระทำดังกล่าวของลูกหลาน

ความเชื่อและค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคมจึงกลายเป็นปัญหาที่สำคัญ และแก้ไขได้ยากที่สุดด้วยเพราะเป็นการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาช้านาน แล้วแสดงออกมาเป็นการกระทำที่ทุกคนเห็นว่าดีงามจึงปฏิบัติต่อ ๆ กันมา โดยเฉพาะความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเงินตรา ค่อนข้างแพร่หลายไปสู่บุคคลทุกระดับชั้นและอาชีพ เพราะสามารถตอบสนองความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานได้เป็นอย่างดีจนละเลยความถูกต้อง ซึ่งประเภทของความเชื่อ และค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 15 ปัญหาความเชื่อ และค่านิยมทางที่ผิดของคนในสังคม

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อทางที่ผิด ของคนในสังคม	ค่านิยมทางที่ผิดของคนในสังคม
ผีปอบ	การตายของคนในหมู่บ้าน เชื่อว่าเป็นการกระทำของ ผี และเชื่ออีกว่า มีครอบครัวของ แพงเก็บผีปอบซึ่งเป็นสาเหตุของ เรื่องร้ายทั้งหมด	
อีหลำน้อย	แม่ของอีหลำน้อยป่วยเป็น ไข้ แต่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็น ผีทำ จึงนิมนต์พระมารดา มนต์สำราญของแม่จนเสีย ชีวิต	
โพลีดา		เงิน คือสิ่งที่สามารถบันดาล ความสุขและทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ ครอบครัวได้
ยาแม่คัสซิมู	ยายเชื่อว่าสิ่งที่ทำให้ยาย ปวดศีรษะคือ แมงตัวเล็กๆ ที่กำลังซ่อนไขอยู่ในหัว	แพทย์ที่ต้องการรักษาแต่คนที่มีเงิน โดยลืมจรรยาบรรณของแพทย์

ตาราง 15 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อในทางที่ผิด ของคนในสังคม	ค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม
บ้านเล็กของยาย	การบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ ช่วยรักษาสามีของยาย ให้พ้นจากการเจ็บป่วย	
กองบุญ		การทำบุญด้วยเงินจำนวนมากจะ ทำให้ได้รับผลบุญกุศลมากไปด้วย
จับ-ห่วย		เงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต
ผู้พ่ายแพ้		พระในวัดบางรูปคิดว่า คนรวยมี การศึกษา จึงจะเป็นพระที่ดีได้จึง นำมาให้อยู่กับพระที่มีฐานะยากจน และกำลังอยู่ในช่วงปรับตัว
บุญ		ชายหนุ่ม ยอมบวชเพื่อหวังเงิน ค่าบวชจากมารดา
ดอกไม้ข้างหีบศพ		การจัดงานศพใหญ่โต เพื่อเป็นการ ทดแทนบุญคุณมารดา และอวดความ ร่ำรวย

ตาราง 15 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อในทางที่ผิด ของคนในสังคม	ค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม
เรื่องตลกของบักเคน		คนจนที่มุ่งสะสมวัตถุจนเกินฐานะ ของตน
ดอกไม้สีดำ		คนรวยที่สั่งอาหารมารับประทาน จนเกินความต้องการเพื่ออวดความ มั่งมี
ชาตกร		พนักงานในร้านอาหาร จะเลือก บริการ และให้ความสำคัญกับ คนรวยเท่านั้น
จัน... ไอ้คนบัดซบ	เชื่อว่า โสเภณีคือคนที่ด้อย ที่สุดในสังคม และสามารถ ซื้อได้ด้วยเงิน	
ความอยากร	เชื่อว่า โสเภณี เป็นคนที่ ด้อยค่าและสามารถซื้อ ความเป็นคนได้ด้วยเงิน	

ตาราง 15 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อในทางที่ผิด ของคนในสังคม	ค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม
ศตวรรษ 26	เชื่อว่า การสะสมเงินให้ ได้มากเป็นสิ่งดี โดยไม่ ต้องสนใจวิธีการที่จะได้ เงินมา	เงิน คือสิ่งบันดาลความสุข และ สามารถซื้อทุกอย่างได้
คืนดาวตก	ไม่สนใจวิธีการที่จะได้เงิน มาว่าจะเอาเปรียบ หรือ คดโกงใคร	เงิน คือสิ่งบันดาลความสุข และ ให้ทุกอย่างที่ต้องการได้
ขี้มั่ว	ความสุขทางกาย มีค่า มากกว่าความสุขทางใจ	นายทุนต่างชาติ ที่มุ่งกอบโกย ผลกำไร โดยใช้เล่ห์อันชาญฉลาด เอาเปรียบผู้บริโภค
ที่ติดम्मสีเหลือง		คนในเมืองหลวงมีลักษณะโดดเด่น พิเศษกว่าคนอื่น
ราคาแห่งความสูญเสีย	คนรวย เชื่อในอำนาจเงิน ตราว่าจะสามารถช่วยลูก ชายที่ทำความผิดให้พ้นโทษ ได้	

ตาราง 15 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ความเชื่อในทางที่ผิด ของคนในสังคม	ค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม
มนุษยธรรมของลุงปวน		การทักท้วงเพื่อหวังชื่อเสียง

รวม 21 เรื่อง

3.2 ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง ชนบทเป็นสถานที่นอกเขตเมืองที่คนมีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ถ้าปีใดมีฝนตกน้อย ผลผลิตก็น้อยตามไปด้วย ความทุกข์ยากความยากจนมีที่ล้นก็จะตามมาเป็นเงาตามตัว และมีมาตรฐานความเป็นอยู่ต่ำกว่าในเมือง คือมีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่มีสิ่งฟุ้งเฟ้อล่อตาล่อใจ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเท่ากับคนในเมือง ทุกคนทำงานเพียงเพื่อหวังมีปัจจัยพื้นฐานพอกับการดำรงชีวิตเท่านั้น ความเฉื่อยชาจึงมีมาก เพราะไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันเหมือนคนในเมือง คนชนบทจึงไม่ค่อยมีความคิดริเริ่ม หรือกระตือรือร้นในการสร้างฐานะให้ดีขึ้น แต่ในเขตเมืองมีคนที่แตกต่างกัน อพยพมารวมกันอยู่มากมายเพราะเป็นศูนย์รวมของความเจริญทุกชนิดระบบงานทุกอย่างเป็นระบบตายตัว ความสัมพันธ์ของคนในเมืองเป็นแบบติดต่อกันตามสถานภาพ เช่น นายจ้างกับลูกจ้าง คนซื้อกับคนขาย เป็นต้น ทุกสิ่งขึ้นกับเวลาไม่ว่าจะเป็นเวลาอนนอน เวลาทำงาน และเวลาพักผ่อนต้องเป็นไปตามกำหนด นอกจากนี้ในเขตเมืองยังมีสิ่งเย้ายวนหรือล่อตาล่อใจจำนวนมาก เช่น สถานบันเทิงรมย์ต่าง ๆ การเก็บหอมงอมจูงมวน ทำให้เป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ และยังมีการแข่งขันกันทำให้ชีวิตของคนเมืองอยู่แบบตัวใครตัวมัน ชีวิตต้องดิ้นรนตลอดเวลา ทำให้ประสาทเครียด และมีความกดดันทางจิตมากขึ้น (สุพิศรา สุภาพ. 2527 : 164-168)

มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง ใน

เรื่องสั้นว่าคนในชนบทมีความเป็นอยู่เรียบง่าย ต้องประสบกับปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน ในขณะที่คนในเมืองมีสภาพชีวิตที่สุขสบายพร้อมในด้านปัจจัยพื้นฐาน แต่ชีวิตก็ต้องดิ้นรนแข่งขันกันมาก เพื่อมุ่งสะสมวัตถุและเงินตรา จากชีวิตที่สำเค็มของชาวชนบททำให้ชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมืองกันมากขึ้น ซึ่งนักเขียนแสดงทัศนะนี้ไว้ในเรื่องสั้น จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ เรื่องผณแล้ง เรื่องผู้อพยพ เรื่องดอกไม้อีสาน เรื่องผู้ถูกกล่าวหา เรื่องทางสายรุ้ง เรื่องที่ติดผมสีเหลือง เรื่องกามาฆาตรกรรม เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องกรุงเทพฯ และเรื่องบ้านเล็กของยาย

เรื่องผณแล้ง และเรื่องผู้อพยพ เป็นเรื่องสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบท ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เมื่อฝนไม่ตกก็ไม่สามารถทำนาได้ จึงต้องอพยพไปหาสิ่งที่ดีกว่าในเมืองและต้องเผชิญกับปัญหามากมายในสังคมเมือง บางคนที่ยังลุ่มหลงยอมอยู่ในท้องถิ่นตน ความขาดแคลนทำให้คนไร้เรี่ยวแรงและความหิวทำให้คนตัดสินใจทำสิ่งที่ไม่เคยคิดจะทำมาก่อน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่าชนบทมีความเรียบง่าย ไม่มีใครช่วยเหลือได้นอกจากคนเหล่านั้นจะกระเสือกกระสนดิ้นรนที่จะมีชีวิตรอดเอาเอง ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นความแออัดในสังคมเมือง เพราะมีคนชนบทอพยพเข้ามาหากินในเมืองเนื่องจากทนความหิวโหยในชนบทต่อไปไม่ไหว คนที่หมดหนทางจริง ๆ อาจกลายเป็นขอทานในเมือง

เรื่องดอกไม้อีสาน เรื่องเรื่องตลกของบักเคน เรื่องที่ติดผมสีเหลือง และเรื่องกามาฆาตรกรรม เป็นเรื่องผู้อพยพที่มาจากชนบททั้งสิ้น ทุกคนที่มีความแข็งแรง และความยากจนเข้ามาเผชิญชีวิตในเมือง หลายคนประสบกับปัญหาชีวิตมากมายต้องดิ้นรนเพิ่มขึ้น นอกจากจะมีชีวิตรอดแล้วยังต้องเร่งสะสมวัตถุให้ทัดเทียมคนอื่น บางคนเกิดความกดดันจนต้องฆ่าตัวตาย บางคนเกิดความตระหนกทางวัฒนธรรมจนหึกห้ามใจไม่ได้กลายเป็นสาวกรฆ่าผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว และหลายคนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของคนเมือง

เรื่องสั้นทั้งสี่เรื่อง นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าสังคมเมืองกับสังคมชนบทนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และต้องการสื่อว่า สังคมเมืองกำลังมีปัญหามากมาย คือเป็นเมืองที่น่ากลัวไม่เหมาะที่ชาวชนบทจะดิ้นรนเข้ามาอยู่

เรื่องผู้ถูกกล่าวหา และ เรื่องทางสายรั้ง เป็นเรื่องที่กล่าวถึงสภาพของชนบทว่า ไม่มีความเจริญ มีแต่ความแห้งแล้งชาวนายากจน จนที่นาต้องตกเป็นของนายทุน จากเรื่องผู้ถูกกล่าวหา ส่วนในเรื่องทางสายรั้ง มีชาวชนบทอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมืองมากมาย แต่เมื่อรัฐบาลสนับสนุนโครงการพัฒนาอีสานเขียว ทำให้ดินแดนที่เคยแห้งแล้งกันดารกลายเป็นความอุดมสมบูรณ์ ชาวชนบทจึงพากันอพยพคืนสู่ถิ่นอีสาน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่าดินแดนชนบทมีความร่ำรวยแค่ไหนปรากฏให้เห็นทั่วไป เพราะไม่มีความเปลี่ยนแปลงเท่ากับเขตเมือง คนไทยยากจนก็จะยิ่งจนลงไปอีก จนไม่เหลือที่นาก็เพราะทุกสิ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติ นอกจากนี้ยังกล่าวสนับสนุนโครงการพัฒนาภาคอีสานของรัฐบาล และเอกชน และคาดหวังว่าชาวชนบทจะพากันอพยพคืนถิ่นฐานกันทุกคน

เรื่องกรุงเทพฯ เป็นเรื่องของบรรยากาศในชนบทที่มีอากาศบริสุทธิ์ แต่คนชราถูกลูกหลานทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังในชนบท เพราะมีหนุ่มสาวอพยพเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ และใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ โดยไม่ย้อนกลับชนบทอีกต่อไป

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ชี้ให้เห็นปัญหาของการอพยพเข้าสู่เมือง ตลอดจนปัญหาของคนชราถูกทอดทิ้งในชนบทซึ่งมีให้พบเห็นมากมาย แต่ไม่อาจแก้ปัญหานี้ได้ตราบดีที่ชนบทกับเมืองยังแตกต่างกันทุกด้านเช่นนี้

เรื่องศตวรรษ 26 เป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ในอนาคตของชนบทและเมืองว่า ในชนบทไม่มีฝนตกเป็นเวลานานทำให้ชาวชนบทพบความอดอยาก และพากันอพยพเข้ามาเป็นขอทานในเขตเมืองกันมาก จนทางทหารต้องสร้างค่ายกักกันสำหรับชาวชนบท ส่วนในเขตเมืองมีการพึ่งพาสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย เพราะมลภาวะเป็นพิษ คือมีอากาศเป็นพิษและน้ำเน่าเสีย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสภาพชนบท และสภาพเมือง ที่มีแนวโน้มจะไม่น่าอยู่มากยิ่งขึ้น อันสืบเนื่องมาจากมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวทำลายธรรมชาติจนเสียความสมดุลโดยลืมนึกไปว่า ไม่ว่าชนบทหรือเมืองจะอยู่ในสภาพต่างกันเช่นไร ก็ยังตั้งอยู่บนโลกใบเดียวกัน

เรื่องบ้านเล็กของยาย เป็นเรื่องความเจริญของสิ่งปลูกสร้างที่แพร่ขยายครอบคลุม

เขตเมืองและเขตชานเมืองจนหมดสิ้น ทุ่งนากลายเป็นบ้านจัดสรร โรงภาพยนตร์ และศูนย์-การค้า

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงของเขตเมืองและชานเมืองรวดเร็วมากจนคนปรับตัวไม่ทัน ดังนั้น อีกไม่นานสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวคงถูกลามไปสู่ชนบทในอนาคตอันใกล้ วิถีชีวิตของคนคงสับสนและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง ในชนบทขึ้นอยู่กับธรรมชาติทำให้ชาวชนบทยากจน จึงพากันอพยพเข้าสู่เมือง ทอดทั้งเด็กและคนชราให้เผชิญความยากลำบากแต่เพียงลำพัง เมื่อชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมืองกันมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม และอาจก่อคดีสะเทือนขวัญ เพราะตื่นตกใจกับวัฒนธรรมของคนเมือง แม้ชีวิตจะสุขสบายขึ้นแต่ก็แลกมาด้วยการทำงานหนักมากกว่าเดิม จนเห็นว่าความแตกต่างของชนบทกับเมืองมีปัญหาคือต้องแก้ไขกันไปคนละด้าน ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง

ชื่อเรื่องสั้น	ชนบท	เมือง
ฝนแล้ง	ความแห้งแล้ง ขาดแคลน ปัจจัย	
ผู้อพยพ	ความแห้งแล้ง ขาดแคลน ปัจจัย	ความเจริญ ผู้คนมากมาย แต่ต้องมีเงินตราเป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยน
ดอกไม้สีดำ	ชาวนายากจน เป็นหนี้ นายทุน	คนรวยมีอาหารการกิน ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบาย แต่มีข้อทอน

ตาราง 16 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ชนบท	เมือง
ผู้ถูกกล่าวหา	ไม่มีความเจริญ ที่นาได้ ตกเป็นของนายทุน	
ทางสายรุ้ง	ดินแดนที่แห้งแล้ง	
ที่ตีผมสีเหลือง	ความแห้งแล้ง คนยากจน	ความเจริญทางวัตถุ ผู้คนอยู่แบบ เอาตัวรอด และหลอกลวงกัน
กามาฆาตกรรม	ไม่มีสิ่งเจริญหูเจริญตา	สิ่งยั่วยวนทางเพศมากมาย เช่น การแต่งกายไม่มีคิซิคของสตรี พฤติกรรมของหนุ่มสาวในสวน สาธารณะ
เรื่องตลกของบักเคน	ต้องทำงานหนักเพื่อชีวิต รอด	ต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อสะสม วัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวก
ศตวรรษ 26	ความแห้งแล้ง ความอด- อยากทำให้คนชนบทพากัน อพยพเข้าสู่เมือง	การพึงพาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ชีวิตรอด คนชนบทมา เป็นขอทานกันมากมาย

ตาราง 16 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	ชนบท	เมือง
กรุงเทพฯ	อากาศบริสุทธิ์ คนชราถูกทอดทิ้ง	หนุ่มสาวจากชนบทมาทำงานและใช้ชีวิตในเมือง
บ้านเล็กของยาย		ที่ดินแถบชานเมือง พัฒนาเป็นเขตเมืองอย่างรวดเร็ว มีบ้านจัดสรร ถนนตัดผ่านหลายสาย และสิ่งอำนวยความสะดวกอีกมากมาย
รวม 11 เรื่อง		

3.3 การขาดวัฒนธรรม สืบเนื่องจากความเชื่อและค่านิยมในทางที่ผิดของคนในสังคม ตลอดจนความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง ก่อให้เกิดคนรวยมากกับคนจนมาก คนด้อยโอกาสในสังคมมีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จิตใจของมนุษย์เริ่มเสื่อมทรามลง มีแต่ความเห็นแก่ตัว การกดขี่ผู้ด้อยกว่าและการเอารัดเอาเปรียบผู้ยากไร้ มานพ ฤทธมณี แสดงให้เห็นทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคมว่า สังคมทุกวันนี้เป็นสังคมทุนนิยม ทุกคนพร้อมที่จะเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้นำทำลายได้ตลอดเวลา เพราะทุกคนขาดวัฒนธรรมในจิตใจนั่นเอง ซึ่งปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 46 เรื่อง ได้แก่ เรื่องไฟไหม้ เรื่องความอยาก เรื่องซอสายขาด เรื่องผู้จัดการ-ของไอ้แคะ เรื่องลมหายใจดอกไม้นี้ เรื่องบัวเข็ม เรื่องเมถุน-สังวาส เรื่องจัน...ไอ้คนบัดซบ เรื่องไม่ยากเป็นนก เรื่องท่อนานเชื่อดอกไม้นี้ เรื่องแดดเหลือง เรื่องฆาตกรรม เรื่องการตัดสินใจในคืนอันเงียบเหงา เรื่องราคาแห่งความสูญเสีย เรื่องวันเด็กของหรั่ง

เรื่องอีหล่าน้อย เรื่องผู้ขายแพ เรื่องฆาตกรรม เรื่องที่ติดผมสีเหลือง เรื่องกามตัมหา เรื่องมารท้าวชน เรื่องกามาฆาตกรรม เรื่องผีบอบ เรื่องคือความเจ็บปวด เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ เรื่องยาเม็ดสีชมพู เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เรื่องดอกหญ้าปลายสวน เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น เรื่องเส้นทางสายไหม เรื่องดอกไม้สีดำ เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องผู้ไม่ยอมจำนน เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องฆาตกร เรื่องกรุงเทพฯ เรื่องบุญ เรื่องกองบุญ เรื่องผู้ก่อการร้าย เรื่องกระเจกเงา เรื่องฝนฟ้าขาว เรื่องอัตตวิบากกรรม เรื่องอีเซีย เรื่องศาลา 1 และเรื่องนางนวล

เรื่องไพนัม เรื่องซอสายขาด และเรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ เป็นเรื่องของคนพิการ ที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากคนปกติทั่วไป บางคนตกเป็นเหยื่อเครื่องมือเพื่อสร้างความรำวร้ายให้กับคนปกติ เช่น พวกขอทานพิการทั้งหลาย ทั้งที่หัวใจของพวกเขานั้น ไม่ได้พิการไปด้วย

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่อง นักเขียนแสดงให้เห็นว่ายังมีผู้พิการอีกจำนวนมากที่ถูกกดขี่ทั้งร่างกายและจิตใจจากมนุษย์ด้วยกันอย่างไร้ความเมตตาปราณี

นอกจากนี้ผู้ที่มิมีมด้อยทางร่างกายบางคนเมื่อถูกกระทำ หรือ ถูกรังแกมาก ๆ ก็อาจแสดงความก้าวร้าวต่อผู้ที่ต่ำกว่า เช่นโสเภณี ได้แก่เรื่องความอยาก

เรื่องความอยาก เป็นเรื่องของชายหนุ่มร่างเตี้ยที่เสียเปรียบในด้านรูปร่าง เวลาขึ้นรถเมล์จึงรู้สึกหงุดหงิดและไม่พอใจทุกสิ่งรอบข้าง จนมีความรู้สึกที่ตนเองถูกรังแกตลอด จึงอยากหาคนที่ต่ำต้อยกว่ามารังแกบ้าง เพื่อหวังจะทำให้ตนเองมีค่า และสูงส่งขึ้น เพราะทุกวันนี้สังคมคือการเหยียบย่ำคนที่ต้อยกว่า

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นวัฏจักรของความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ว่า ทุกคนเป็นทั้งเหยื่อและผู้เอาเปรียบ ในขณะที่เดียวกันทุกคนคงถึงแต่ตนเองโดยลืมนึกถึงจิตใจและความรู้สึกของผู้อื่น

เรื่องลมหายใจดอกไม้ เรื่องบัวเข็ม เรื่องเมณ-สังวาส และเรื่องฉัน...ไอ้คนบัดซบ เป็นเรื่องของหญิงที่มีอาชีพโสเภณี ซึ่งบางคนอาจเป็นโสเภณีเพราะความจำยอม จำใจ บางคนถูกข่มเหงรังแกจนต้องมามีอาชีพเหล่านี้ เมื่อมาประกอบอาชีพดังกล่าว ก็ยังถูกดูหมิ่นเหยียดหยามและเอาไรต์เอาเปรียบจากนักเที่ยวและนายทุนที่มองเธอเหมือนเครื่องจักร

เหมือนไม้เชคน แต่ยินดีทำทุกอย่างเพื่อเงิน แม้แต่ชีวิตก็ขายได้

เรื่องสั้นทั้งสี่เรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นถึงอาชีพาสภณณที่สังคมตราหน้าว่าเป็นอาชีพชั้นต่ำ ซ้ำยังตกเป็นทาสอารมณ์ของผู้อื่นที่ต้องการผ่อนคลายอารมณ์ก้าวร้าวอันเกิดจากความกดดันสังคมรอบข้าง โดยมีเงินตราเป็นสิ่งบีบบังคับให้ต้องยอมจำนน

เรื่องม่อยากเป็นนก เรื่องวันเด็กของหรั่ง และเรื่องอีหล่าน้อย เป็นเรื่องราวของเด็กกาพรว้า และเด็กที่พ่อแม่ไม่ให้ความรักความอบอุ่น พวกเขาไม่มีอำนาจไปขู่บังคับให้พ่อแม่มารับผิดชอบ ไม่มีสิทธิ์ร้องเรียนให้พ่อแม่เป็นคนดีเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูกๆ เด็กเหล่านั้นจึงต้องทนทุกข์ทรมานเพียงลำพัง และจมอยู่กับโลกแห่งความฝัน

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ นักเขียนต้องการสื่อให้เห็นว่า ในสังคมมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น แม้แต่พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดมุ่งหาความสุขสำเริงตน โดยลืมนึกถึงผลผลิตอันเกิดมาในโลกนี้ จึงมีเด็กกาพรว้ามากมาย ทั้งที่เด็กเหล่านั้นไม่มีความผิดเลยเพราะเขาไม่สามารถเลือกเกิดหรือเลือกพ่อแม่ได้

เรื่องทอนานช่อดอกไม้ เป็นเรื่องความเห็นแก่ตัวของผู้เป็นครูที่ต้องการย้ายลูกศิษย์สาว เมื่อไม่ได้ดังประสงค์ก็พยายามกลั่นแกล้งศิษย์คนนั้น จนเธอทนต่อไปไม่ได้ต้องเลิกเรียนวิชานั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่ายังมีผู้ที่อาศัยอาชีพของตนทำลายความศรัทธาที่ศิษย์จะพึงมีต่อผู้เป็นครู เพียงหวังความสุขทางกามารมณ์เท่านั้น นับว่าเป็นความเห็นแก่ตัวอย่างไม่น่าให้อภัยอย่างยิ่ง

เรื่องแดดเหลือง เป็นเรื่องความเห็นแก่ตัวของพวกนายทุนที่จุคไฟเผาเผาฆ่าล้างโรงเรียนทำให้ควันไฟไหม้โรงเรียนจนนักเรียนทั้งหมดแทบจะสาละกวันตาย และเป็นความล่าช้าของระบบราชการที่ตำรวจดับเพลิงมาดับไฟช้าเกินไป เพียงเพราะไม่มีลูกหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนแห่งนั้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการบันทึกเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นว่า พวกนายทุนคิดถึงแต่การประหยัดเงินของตน จึงลืมนึกไปว่า การกระทำดังกล่าวอาจทำลายชีวิตอีกหลายชีวิตที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยเลย

เรื่องฆาตกรรม เป็นเรื่องราวของคนบนรถเมล์ที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดเหตุการณ์ ทุกคนแสดงความเห็นแก่ตัว เช่น การถูกล้วงกระเป๋า การแย่งคนแก่นั่ง การแย่งกันขึ้นรถเมล์ จนมีคนตกมาตายซึ่งทุกคนมีส่วนทั้งสิ้น แต่ทุกคนต่างพากันคิดว่าไม่ใช่ความผิดของตน ทำให้สบายใจขึ้น

เรื่องสั้นเรื่องนี้มักเขียนชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยจนถึงขั้นกลายเป็นเรื่องใหญ่คือมีการตายเกิดขึ้น แต่ทุกคนก็บิดความรับผิดชอบไปจากจิตใจตนเอง ด้วยการโกหกแม้แต่ความรู้สึกของตน

เรื่องการตัดสินใจงานคืนอ้นเงียบเหงา เป็นเรื่องของความเห็นแก่ตัว ทั้งจากพระบุคคลทั่วไป ที่ไม่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่เพิ่งพ้นโทษออกมา และยังแสดงความรังเกียจเหยียดหยามจนเขาไม่มีที่ไป เพราะสังคมไม่มีคำว่าให้อภัยเหลืออยู่อีกต่อไป

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ว่า บางคนที่สำนึกผิดก็ควรได้รับการให้อภัยจากสังคม ไม่ใช่ถูกเหวี่ยงหน้าไปจนตายไม่สามารถเริ่มต้นใหม่ได้ ทุกคนกลับซ้ำเติมและลงโทษด้วยความเย็นชาไร้มนุษยธรรม

เรื่องผู้ขายแพ เป็นเรื่องภายในวัดที่มีการแบ่งชั้นวรรณะของพระที่บวชตามฐานะการเงิน ไม่ว่าจะเป็นคาพุทและการกระทำที่เหยียดหย้าซ้ำเติมให้เจ็บซ้ำ จนทำให้พระที่ยากจนทนต่อไปไม่ได้ต้องสึกกลางพรรษา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการแสดงให้เห็นว่าแม้แต่ในวัดซึ่งเป็นสถานที่ของความเสมอภาค ก็ยังมีการกดขี่เอารัดเอาเปรียบอยู่ เพราะพระเหล่านั้นยังตัดทางโลกไม่ขาด มีรัก โลภ โกรธ หลง อยู่ในหัวใจ

เรื่องราคาแห่งความสูญเสีย เป็นเรื่องของหญิงหม้ายที่ต้องรับภาระส่งลูกเรียนโดยยึดอาชีพขายถ่าน หญิงหม้ายเป็นคนที่มีความใจงาม แต่แล้วเธอก็ต้องถูกรถยนต์ของคนรวยซึ่งขับด้วยความคึกคะนองจนจนถึงแก่ความตาย และหวังจะนำเงินก้อนหนึ่งมาปิดคดี เพื่อไม่ต้องรับโทษทางกฎหมาย

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนแสดงให้เห็นว่าคนรวยมีความเห็นแก่ตัว และคิดว่าเงินของตนมีค่าพอที่จะซื้อชีวิตของคนดี ๆ ได้ โดยไม่ยอมรับกรรมที่ตนเองได้ก่อขึ้นมา

เรื่องฆาต-กาม เรื่องที่ดินผืนสี่เหลี่อง เรื่องกามตัณหา เรื่องมารหัวชน และเรื่อง

กามาฆาตกรรม เป็นเรื่องความต้องการทางเพศ ที่ไม่รู้จักกอดกั้นจนก่อให้เกิดปัญหาฆ่าข่มขืน หรือเกิดการทิ่มแทงจนตาย ผู้รับเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นหญิงสาวที่มาจากต่างจังหวัด และตกเป็นเหยื่อของคนเมืองที่วิปริตทางเพศ เห็นแก่ความสุขของตนเป็นที่ตั้ง

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่อง นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น เรื่องเกี่ยวกับความมั่งคั่งมาก และความวิปริตทางเพศก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง เพราะชายเหล่านั้นมีความเห็นแก่ตัว

เรื่องผีปอบ เป็นเรื่องการกดขี่ครอบครัวที่ถูกสงสัยว่านำความหายนะมาสู่หมู่บ้าน ทำให้มีคนตายพร้อม ๆ กัน จึงทุ่มเทความเกลียดชัง และทำลายครอบครัวนี้จนบ้านแตก-สาแหรกขาด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนชี้ให้เห็นว่าการขาดความรู้ การขาดความเจริญ และความคับแคบของจิตสำนึกมนุษย์ทำให้ลงความเห็น ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผิดพลาด และมักจะมีความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ยกความผิดให้กับผู้อื่นที่ด้อยกว่า

เรื่องยาเม็ดสีชมพู เป็นเรื่องหญิงสาวที่มีอาการเจ็บป่วย จนสุดท้ายจึงหอบสังหารไปหาแพทย์ที่คลีนิก แต่แพทย์วินิจฉัยโรคไม่ละเอียดรอบคอบ หรือทั้งแสดงอาการดูถูกเหยียดหยาม เมื่อหญิงสาวไม่มีเงินจ่ายให้เพียงพอกับการเรียกค่ารักษาและค่ายา

เรื่องสั้นเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์มีอยู่ทุกคน เช่น นายแพทย์ที่คิดค่ารักษาแพง และเห็นแก่เงินมากกว่าเห็นแก่มนุษยธรรมที่จะช่วยหญิงสาวที่ยากจน

เรื่องคือความเจ็บปวด และ เรื่องของขวัญผู้ยากไร้ เป็นเรื่องของกรรมกรพาเข้ากินค่า ที่ถูกผู้ที่แข็งแรงมีอำนาจมากกว่ากดขี่ข่มเหงจนไม่มีทางไป ไม่ว่าจะไล่ที่ รื้อบ้าน จากเรื่องของขวัญผู้ยากไร้ หรือแย่งเอาเงินที่ขายขบมาได้ และทำลายเครื่องมือทำมาหากิน คือรถสามล้อสำหรับบรรทุกขนมาขาย

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าผู้ด้อยโอกาสในสังคมมักถูกกลั่นแกล้งและเอาเปรียบจากผู้อื่นอยู่เสมอ จนไม่สามารถอยู่ด้วยความมั่นคงเพราะชีวิตต้องล้มลุกคลุกคลานตลอด อันเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ด้วยกัน

เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องบุญ เรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น และ เรื่องกรุงเทพฯ เป็นเรื่องของหญิงสาวที่เคยพบรักเลิยงดูถูกเป็นอย่างดี เมื่ออายุมากขึ้น

ทำอะไรไม่ค่อยไหว จึงกลายเป็นกาฝากในสายตาของลูกหลานได้รับแต่ความหมางเมิน ความเบียดเบียน ลูกบางคนตอบแทนคุณด้วยวาจาหยาบคาย บางคนบ๊องบึ้งคืบค้ำหยักทรวงภัยสมบัติให้เร็ว ๆ บางคนทิ้งให้หาเลี้ยงชีพเอง และบางคนคิดจัดงานศพให้ยิ่งใหญ่ เพื่อหน้าตาของลูก ๆ

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่องนี้ นักเขียนต้องการสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ ความกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณกำลังจะหมดไปจากสังคมไทย คนสูงอายุนิจกลายเป็นภาระหรือเป็นบุคคลที่ไร้คุณค่าในสายตาของลูกหลานที่เห็นแก่ตัว

เรื่องผู้ก่อการร้าย เป็นเรื่องของคนชราที่ถูกทำร้ายจากกฎระเบียบของบ้านเมือง ตลอดจนคนของทางการ ทุกคนต้องยอมจำนนโดยไม่มีทางสู้ และไม่มีใครช่วยได้ หญิงชราเป็นแม่ค้าขายปลาแห้ง โดยสารรถไฟไปพบกับทหารปราบผู้ก่อการร้ายที่บ้าอำนาจ เขาพยายามยึดเยื้อขอร้องว่าขายนาเสียบ้างอาหารไปส่งพวกคอมมิวนิสต์บนเขา

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการแสดงให้เห็นว่าบางครั้งกฎระเบียบของบ้านเมืองไม่ได้เอื้อต่อคนยากจนเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่มาข่มเหงประชาชนที่ไม่มีทางสู้

เรื่องเส้นทางสายใหม่ และ เรื่องฝนฟ้าขาว เป็นเรื่องราวของข้าราชการครูที่ถูกกดขี่จากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจอิทธิพลเหนือกว่า บังคับให้ทำในสิ่งผิด เช่น หาเสียงช่วยในการเลือกตั้ง ให้ทำตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัด และประจานต่อหน้าคนมากมายโดยไม่ให้เกียรติกัน

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าการกดขี่มีทุกวงการ แม้แต่ข้าราชการด้วยกันก็รังแกกันเอง โดยมีความเห็นแก่ตัว หลงตนเองเป็นหลักจนลืมนึกถึงหลักมนุษยธรรมและความถูกต้อง

เรื่องอัตตวิบากกรรม เรื่องฆาตกร เรื่องดอกไม้สีดำ เรื่องผู้ไม่ยอมจำนน และ เรื่องกระเจ๊กเงา เป็นเรื่องของ การเอาชีวิตเอาเปรียบของพวกนายทุน โดยใช้กลโกงสารพัด เพื่อเพิ่มผลกำไรให้กับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า นักการเมือง เจ้าของโรงสี คนขับรถแท็กซี่ คนขับรถเมล์ เจ้าของร้านอาหาร เจ้าของโรงพิมพ์ ทุกคนแสดงความเห็นแก่ตัวทั้งโดยคำพูด และการกระทำ คนส่วนมากต้องยอมตกเป็นเหยื่อ แต่มีเพียงไม่กี่คนที่ไม่ยอม

เรื่องสั้นทั้งห้าเรื่องนี้ นักเขียนต้องการตีแผ่กลโกงของบรรดานายทุนหรือผู้มีโอกาสทางสังคมมากกว่าคนอื่น ทุกคนหวังกอบโกยประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงหลักเมตตาธรรม

ปราศจากการให้ด้วยความจริงใจทั้งสิ้น

เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย เป็นเรื่องของการกดขี่ข่มเหงของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ที่ไม่เมตตาต่อยาย กลับทำลายแพ้งุ้งที่ยายปลูกไว้เลี้ยงชีพจนหมด

เรื่องสั้นเรื่องนี้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้ยากไร้ อันแสดงถึงความไร้มนุษยธรรมในจิตใจ

เรื่องศตวรรษ 26 เรื่องกระเจกเงา และเรื่องดอกหญ้าปลายสวน เป็นเรื่องความเห็นแก่ตัวของนายทุน ที่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน แต่ไม่สนใจความทุกข์ยากของคนอื่น บางคนอาจกดขี่ข่มเหงคนอื่นอีกด้วย เช่นนายทุนจากเรื่องศตวรรษ 26 ที่เห็นแก่ตัว แม้แต่ชอกติกกักหวงไม่ให้คนยากจนเข้าไปอาศัยร่วมเงาเพื่อหลบจากแสงแดดอันร้อนแรง พร้อมทั้งสั่งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไปจับคนเหล่านั้นเข้าที่กักกัน และนายทุนจากเรื่องดอกหญ้าปลายสวน ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ฟังเหตุผลจากลูกจ้างว่าสาเหตุที่มาทำงานสายเพราะมีตัวไปช่วยอุ้มขอรานคนท้องซึ่งขาแขนค้ำทั้งหมัดเหวี่ยงพ้นจากความหนาวตายเพราะฝนตกหนัก ตลอดจนผู้ประกอบการค้าทั้งหลายที่มีความเห็นแก่ตัวจึงมุ่งหลอกลวงคนซื้อเพื่อขายสินค้าให้ได้มากที่สุด

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่อง ชี้ให้เห็นถึงการขาดไร้มนุษยธรรมของผู้ที่มีโอกาสในสังคม ที่มุ่งแต่เอาเปรียบผู้ที่ค้ำคองกว่าในสังคมจนทำให้เกิดความทุกข์ในสังคมโดยที่คนเหล่านั้นไม่มีความรับผิดชอบต่อคนในสังคมซึ่งร่วมชะตากรรมเดียวกัน

เรื่องกองบุญ เป็นเรื่องความเห็นแก่ตัวของคนชั่วบทรณะผ้าป่า ที่ใช้อารมณ์ทั้งหวงและความโกรธแค้นทำลายชีวิตผู้คนเป็นจำนวนมาก โดยการละทิ้งหน้าที่คนขับ ขณะที่รถกำลังแล่นลงจากภูเขา ทำให้รถตกเขามีคนได้รับบาดเจ็บมากมาย ตลอดจนชาวบ้านแถบนั้นก็ยังมาลักขโมยของมีค่าจากคนที่บาดเจ็บอีกด้วย ใครขัดขืนไม่ให้ก็ใช้ไม้ตีจนเสียชีวิต

เรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงจิตใจของมนุษย์ที่มีแต่ความเห็นแก่ได้โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีจิตใจที่โหดร้ายจนสามารถทำลายชีวิตของผู้อื่นได้อีกด้วยแสดงให้เห็นว่า การขาดไร้มนุษยธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงในสังคมปัจจุบัน

นอกจากมนุษย์จะขาดไร้มนุษยธรรมให้มนุษย์ด้วยกันเองแล้ว มนุษย์ยังไร้เมตตาธรรม

ให้กับบรรดาสัตว์ต่าง ๆ อีกด้วยเช่น พราลูกสุนัขไปจากแม่ของมัน และทูบตีрманสุนัขใน เรื่องอีเซีย และเรื่องนางนวล แสดงความรังเกียจลูกแมวสีดำที่อยู่หน้าวัด ในเรื่องศาลา 1 สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทั้งสิ้น การขาดไร้มนุษยธรรมจึงบังเกิดโดยทั่วไปและนับวันจะแพร่ขยายออกไปมากขึ้นแม้ในหมู่ผู้ทรงศีลทั้งหลาย

การขาดไร้มนุษยธรรม มีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการกดขี่ข่มเหง การดูหมิ่นเหยียดหยาม และการเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในสังคมทำให้สังคมไม่สงบสุขมีความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจปรากฏโดยทั่วไปและเป็นปัญหาของสังคม ของชาติ และของโลกที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่ง ซึ่งลักษณะการขาดไร้มนุษยธรรมจะเห็นได้ตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 การขาดไร้มนุษยธรรม

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ความอยาก	บังคับโสเภณีให้กรีดแขนตัวเอง	โสเภณีคือคนที่ขายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	
ไฟหนุ่ม		หนุ่มเป็นน้ำได้ได้รับความรังเกียจจากโสเภณี	
แดดเหลือง	นายทุนสร้างความเดือดร้อนให้แก่เด็กนักเรียน		นายทุนต้องการประหยัดเงินในการกำจัดหญ้า
ผู้จัดการของไอ้แคะ	คนปรกติบังคับให้คนพิการหาเงินจากการขอทาน		ตักตวงความร่ำรวยจากความทุกข์ยาก

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ลมหายใจดอกไม้	ตำรวจไม่พอใจโสเภณี จึงสั่งจับไปโรงพัก		ตำรวจเอาเปรียบ โสเภณีเพื่อความ สุขทางเพศ
บัวเข็ม	เจ้าของห้องบังคับให้ ผู้หญิงขายตัว	โสเภณีทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อเงินเท่านั้น	ผู้ชายที่มาใช้บริการ ต้องการแต่ความสุข
เมถุน-สังวาส			มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ต้องการแต่ความสุข ให้กับตนเอง แม้แต่ สุนัขก็มาฝึกให้ทำน านสิ่งที่ไม่ดีธรรมชาติ
ฉัน...ไว้คนบัดซบ	บังคับโสเภณีให้กรีดแขน ตัวเอง และเสียวผ่าเท้า	โสเภณีคือ ผู้หญิงที่ซื้อ ได้ด้วยเงิน	
ไม่อยากเป็นนก	พ่อแม่ที่บังคับ คบตีลูก ให้ หาเงินมาใช้จ่ายตั้งแต่วัย เด็ก		พ่อ แม่ มีความเห็น แก่ตัว ไม่เป็นตัว อย่างที่ดีให้แก่ลูก

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
หนอนในช็อคโกแลต	ครูหนุ่มใช้คะแนนบังคับ ลูกศิษย์สาวให้ทำตามความ ต้องการของตน		ครูหนุ่มเห็นแก่ความ สุขส่วนตัวจนลืม บทบาทความเป็น ครูที่ดี
ซอสายขาด		เด็กหนุ่มสาวไม่พอใจที่ ทาทานแก่ชายสี่ขอ เพราะไม่รู้จักทาทากัน	
การตัดสินใจในคืน อันเงียบเหงา		ชายที่เพิ่งพ้นโทษได้รับ แต่ความรังเกียจ และ หวาดระแวงจากผู้คน	
เส้นทางสายใหม่	นายอำเภอบังคับข่มขู่ให้ ครูใหญ่ช่วยหาเสียงให้		ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง ในการหาเสียง
ผู้ก่อการร้าย	เจ้าอำนาจข่มขู่หญิงชราบน รถไฟ ว่าส่งเสียให้ผู้ ก่อการร้ายบนเขาพร้อม กับจับส่งให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจ		

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
วันเด็กของหรั่ง		เด็กยากจนที่เป็นกาพร้า ไม่ได้รับโอกาสที่ดีใน สังคม	พ่อแม่ไม่มีความ รับผิดชอบ
ผู้ขายแพ		คนยากจน เมื่อบวชเป็น พระ ยังถูกแบ่งชนชั้น	
มารหัวชน		เด็กสาวตัดสินใจทานทั้ง เพราะเกรงความในทา	เด็กหนุ่มสาวเห็น แก่ความสุขของตน เป็นหลัก
ดอกไม้สีดำ	นายทุนขูดรีดขานาด้วย การคิดดอกเบี้ยมาก ๆ	คนรวยดูถูกขอทาน และ ไม่ให้ความช่วยเหลือ	นายทุนและคนรวย เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตน
อิหล่าน้อย		เด็กกาพร้าไม่ได้รับการ เหลียวแลจากญาติ โดย ใช้คำพูด การกระทำที่ทำ ให้เจ็บปวด ช้ำใจตลอดมา	

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ศาลา 1		มนุษย์ให้ความสำคัญซึ่งแม่ สีดำ โดยเฉพาะในงาน ศพ แม่สีดำจะถูกไล่ตี	
ที่ติดผมสีเหลือง	คนในเมืองหลวงใช้ ความฉลาดหลอกลวงคนที่ ด้อยกว่า		คนมีความเห็นแก่ตัว และไม่ช่วยเหลือ เพื่อนมนุษย์ที่กำลัง ประสบชะตากรรม อันโหดร้าย
ราคาแห่งความ- สูญเสีย		คนรวยใช้เงินทดแทนชีวิต คนจน	คนรวยต้องการพ้น จากความผิด โดย ใช้เงินเป็นสิ่ง แลกเปลี่ยน
ยาเม็ดสีชมพู		แพทย์ไม่ให้ความสำคัญ เมื่อรู้ว่ายายไม่มีเงิน	
ดอกไม้ข้างหีบศพ	ลูกชาย และลูกสะใภ้ วาจา และกิริยาที่ไม่สุภาพ กับผู้เป็นแม่		ยายที่แม่แก่ชราลง ไม่สามารถทำงาน บ้านได้ ลูกๆ แสดง ความรังเกียจ

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การก่อกวน	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ดอกหญ้าปลายสวน			นายทุนไม่ยอมรับฟัง สาเหตุที่พ่อไปทำงาน สายเพราะช่วยชาย ขอทานให้พ้นจาก ความหนาว
ดอกไม้น่าเกลียด	ลูกสาวใช้ว่าจ้ะแม่ทั้ง ที่แม่ทำงานบ้านให้ทุกอย่าง		ลูกสาวรำคาญเสียง แม่วร้องจึงเข้าเพื่อ แม่วจนตาย
กองบุญ			คนชั่วบงกชไม่พอใจที่หญิง สาวไม่ให้ความสนใจจึง กระโดดหนีจากพงมาลัย ขณะที่รถเล่นทำให้รถพลิก คว่ำ และยังมีคนฉวย โอกาสปล้นทรัพย์สิน
ผีปอบ	ชาวบ้านพากันขับไล่ขว้าง ปาครุฑที่ถูกละเลยว่าเป็น สาเหตุการตายของคน ในหมู่บ้าน		

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
คือความเจ็บปวด	กลุ่มวัยรุ่นพากันแย่งชิงเงิน และทำร้ายชายหนุ่มที่หา เงินด้วยความสุจริต	กลุ่มวัยรุ่นนำใช้คำพูดดูหมิ่น ชายหนุ่มว่า เป็นคนโง่ มาจากภาคอีสาน	คนที่แย่งชิงเงินคน คนอื่นเอาไปเป็นของ ตน คือ คนที่เอา— เปรียบเห็นแก่ตัว
ผู้ไม่ยอมจำนน	นายทุนหลอกให้เขียนภาพ แต่ไม่ยอมจ่ายค่าจ้าง คนขับรถประจำทางด้วย ความดีคณะน้อง จน ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บ		มนุษย์ไม่ยอมเสีย เปรียบจนกลายเป็น เป็นการแข่งขัน และเห็นแก่ตัวใน ที่สุด เช่น การ แย่งกันนั่งบนรถ ประจำทาง
กระเจกเงา	มีคนที่ทำกิน โดยการจับ สัตว์น้ำมาวางขายตาม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ คนใจบุญซื้อไปปล่อย		พวกพ่อค้าหลอก ขายสินค้าเพื่อหวัง เงินกำไรมาก ๆ
อีเชียว	คนทำร้ายสุนัข เมื่อเห็นว่า มันไม่น่ารักอีกต่อไป		คนเห็นแก่ตัว เมื่อ หมดความเอ็นดู สัตว์ก็ทำร้าย

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
นางนวล	คนนำลูกสุนัขไปปล่อยแต่ ความเป็นแม่ทำให้มันออก ตามหาลูกจนทั่ว		เมตตาของคนที่คิดจำกัด จะเลี้ยงแต่แม่ ไม่ยอม เลี้ยงลูกของมันเข้ายัง พรากรลูกจากแม่อีก
กรุงเทพฯ	ขโมยแอบลักเอาเงินของ หญิงชราที่ต้องหาเลี้ยงตัว เองด้วยความลำบาก		ขโมยมีความเห็นแก่ตัว ไม่เว้นแม้แต่ลักเงินคนแก่ ที่น่าสงสาร
บ้านเล็กของยาย			ลูก ๆ ของยายต้องการ ให้ยายแบ่งที่ดิน เพื่อขาย ให้พวกนายทุน แต่ยาย ต้องหาเลี้ยงตนเองจนตาย
ฆาตกรรม	มีการล้วงกระเป๋าบน รถประจำทาง และการ แย่งคนชราที่นั่งเมื่อมี คนสละที่นั่งให้		มีการแย่งกันขึ้นรถประจำ- ทาง จนมีคนตกจากประตู ที่โชน ขณะที่รถกำลังแล่น จนเสียชีวิต ทุกคนต่าง ปฏิเสธว่าไม่ได้มีส่วนใน การตายครั้งนี้ เพียงแต่ จะเบียดลงจากรถก่อนถึง ป้ายเท่านั้น

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ศตวรรษ 26	พวกนายทุนใช้ให้เจ้าหน้าที่ ลากตัวบรรดาขอทานไปกัก ขัง เพราะบังอาจมาอาศัย เงาของชอกติกลบความ ร้อนจากแสงแดด		
อัตตวิบากกรรม			พวกเจ้าของห้างฯ ใช้วิธีการล่อหลอก ให้คนซื้อของลงกลว่า ลดราคาสินค้าแต่ เป็นการเพิ่มกำไร ให้กับตนเอง
บุญ			ลูกที่มีความเห็น แก่ตัวไม่คำนึงถึง ความรู้สึกของแม่ แต่ยอมบวชเพื่อ เงิน
ฝนฟ้าขาว		ผู้บริหารใช้คำพูดวาง อำนาจกับครูผู้น้อยกลาง ที่ประชุม	

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ฆาตกร		พนักงานในร้านอาหาร ใช้วาจา ที่ไม่สุภาพกับคน มาใช้บริการเพียงเพราะ ตกใจที่ราคาอาหารแพง จนเกินไป	เจ้าของร้านอาหารที่ มุ่งแต่กำไร คนขับรถ ที่เรียกราคามากเกิน ไปจนผู้ใช้บริการแทบ ไม่มีเงินจ่าย
กามาฆาตกรรม	ชายหนุ่มจากต่างจังหวัด จุดหญิงสาวไปชมขึ้นจนเสีย ชีวิต		
กามค้นหา	พ่อเลี้ยงข่มขืนลูกสะใภ้จนมี บุตรด้วยกัน		พ่อเลี้ยงเห็นแก่ความ สุขส่วนตัวไม่สนใจ ความทุกข์ของผู้อื่น
ฆาตคาม	กลุ่มวัยรุ่นดักจุดหญิงสาวไป ข่มขืนจนเสียชีวิต		การมีความสุขบน ความทุกข์ของผู้อื่น
ของขวัญผู้ยากไร้	คนรวยซื้อที่ดินไว้ในครอบ ครอง แล้วขับไล่คนจนให้ ออกไป	คนรวยให้ค่าตอบแทนเพียง 200 บาท เพื่อแลกกับบ้าน อันแสนอบอุ่นของคนจน	

ตาราง 17 (ต่อ)

ชื่อเรื่องสั้น	การกดขี่ข่มเหง	การดูหมิ่นเหยียดหยาม	การเห็นแก่ตัว
ความหวังขึ้นสุดท้าย	เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้าพัน และถอนเพศกั๊งของยาย โดยไม่ฟังคำร้องขออ้อนวอน จากยาย		

รวม 46 เรื่อง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การแสดงทัศนะทางสังคมของมานพ ถนอมศรี ในเรื่องสั้นดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงความรู้สึกรู้สึกคิด ความเชื่อ และค่านิยมของนักเขียนที่มีต่อมนุษย์ในสังคม สถาบันในสังคม และสภาพปัญหาของสังคมด้านต่าง ๆ ส่งผลไปสู่การแสดงพันธกิจทางสังคม ที่ทำให้เห็นถึงความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม ในด้านบันทึกเหตุการณ์ของสังคม การวิพากษ์วิจารณ์สังคม และการเสนอวิธีแก้ปัญหาซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 3

วิเคราะห์พันธกิจทางสังคมของมานพ ถนอมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น

เรื่องสั้นที่มานพ ถนอมศรี สร้างสรรค์ขึ้นมาจากประสบการณ์ที่ตนเองประสบมา ผสมผสานกับจินตนาการอันกว้างไกล รวมทั้งสอดแทรกทัศนะความคิดเห็นในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเฉพาะชีวิตของผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ไม่มีใครเหลียวมองหรือให้ความช่วยเหลือ มานพ ถนอมศรี ถือเป็นการกิจหลักที่จะเป็นผู้เป่าประกาศเรียกร้องความสงสาร ความยุติธรรม ตลอดจนความช่วยเหลือ จากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงได้แสดงพันธกิจไว้ในเรื่องสั้นของตน

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น ของมานพ ถนอมศรี พบพันธกิจทางสังคมที่โดดเด่น 3 ด้าน ดังนี้

1. การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม
2. การวิพากษ์วิจารณ์สังคม
3. การเสนอวิธีแก้ปัญหา

1. การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม

มานพ ถนอมศรี แสดงพันธกิจทางสังคมไว้ในเรื่องสั้น ในด้านการบันทึกเหตุการณ์ของสังคม ในช่วงปี พ.ศ.2520-2536 ได้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในยุคนั้นและสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการอีกหลายท่าน ที่เฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยความใส่ใจและห่วงใย จึงได้บันทึกสภาพการณ์ของสังคมไว้ในงานเขียนของตน อาทิ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ในหนังสือทฤษฎีระบบการเมืองไทย กรอบการวิเคราะห์ไตรลักษณ์รัฐ (2530 : 5-7) หนังสือบนฝั่งเจ้าพระยา (2534 : 29-51, 98-103, 136-137, 211-215, 300-311) และหนังสือกระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษารัฐ-สังคมฯ (2537 : 35-48) รวมทั้งวิทยากร เชียงกูล ได้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิกฤตของสังคมไทยในหนังสือ รัฐประหารเมืองไทย (2535 : 7-12, 43-59, 78-84) ดังจะได้กล่าวถึงเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมพอเป็นสังเขปดังนี้

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) จากการเร่งขยายการ

ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและฝึกหัดครู ทำให้เกิดการว่างงานมากขึ้น ประกอบกับ อัตราการเพิ่มของประชากรสูงมากเกินกว่าร้อยละ 3 ต่อปี ทำให้ประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน ต้องแบกรับเลี้ยงดูประชากรในวัยเด็กและวัยชรามากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวและ ก่อให้เกิดการะแกว่ารัฐบาล ในการให้บริการทางสังคมเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) จึงเน้นการลดอัตราการเกิดให้น้อยลง และมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงผลิตบัณฑิตด้านมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ทำให้มีผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ประกอบกับในยุคนี้ไทยต้องประสบกับปัญหา ความผันผวนทางการเงินของโลก และการเพิ่มราคาของน้ำมัน ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น ในประเทศ อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น ทั้งผู้ที่อยู่ในชนบทและในเมือง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีผู้ว่างงานถึง 160,000 คน

ทางด้านการศึกษายังมีความเหลื่อมล้ำในเรื่องโอกาสทางการศึกษาระหว่างใน เมืองกับชนบท

ทางด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นบริการของรัฐบาลก็มีความเหลื่อมล้ำ ระหว่างเมืองกับ ชนบท เพราะในชนบทมีความขาดแคลน บุคลากรทางการแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ ตลอด ความสำเร็จที่มีคุณภาพ

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ประเทศไทยยังคงประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ของราคาน้ำมัน ในช่วงปี พ.ศ.2523-2524 ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและการตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจ

เมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) รัฐบาลมุ่งกระจายสถานศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพลงในพื้นที่ยากจน ตลอดจนขยาย เขตบริการด้านสาธารณสุขไปยังชุมชน ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น แต่ผลผลิตทางการเกษตรและ อุตสาหกรรมเพิ่มต่ำกว่าเป้าหมาย ในขณะที่การกระจายบริการทางสังคมรัฐบาลทำได้ดี และ สามารถควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรได้

จนกระทั่ง ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) รัฐบาลมีนโยบายหลัก 3 ประการ คือ

1. การแก้ปัญหาความยากจน

2. ปัญหาการว่างงาน

3. ปัญหาภาระหนี้สิน

จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดจากการพัฒนาสังคมในแผนพัฒนา ฉบับที่ 1-5 ที่มุ่งเน้นพัฒนาด้านวัตถุมากเกินไป จนละเลยการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ระบบเศรษฐกิจไทยมีความเจริญเติบโตค่อนข้างสูง แต่การกระจายรายได้ยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทกับเมือง ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ยังคงตกอยู่กับคนกลุ่มน้อยในเขตเมือง ขณะที่ชนบทเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ชนบทเริ่มนิยมวัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนค่านิยมตามแบบแผนการดำรงชีวิตแบบสังคมเมือง เช่น การเลียนแบบการบริโภค ในขณะที่รายได้ของคนในชนบทยังไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ ผลผลิตทางการเกษตรไม่ถุกเน้น แต่เน้นภาคอุตสาหกรรมส่งออกเป็นหลัก

เมื่อภาคเกษตรกรรมลดความสำคัญลง จึงเกิดการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ติดตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนที่เสื่อมลง ปัญหาวัฒนธรรมในท้องถิ่นถูกทำลาย และผลกระทบของการที่ประเทศไทยก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ก่อให้เกิดผลต่อสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ผลต่อระบบเศรษฐกิจ ผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทและสังคมเมือง

ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เนื่องจากการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม และมุ่งเพิ่มผลผลิตทางด้านนี้ให้มากที่สุด ทำให้ต้องเพิ่มปัจจัยในการผลิตตามไปด้วย ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้จากธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนกระบวนการผลิต ก็เป็นการเพิ่มมลภาวะที่เป็นพิษ ได้แก่ อากาศเป็นพิษ น้ำ-น้ำเสีย ให้เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว

ส่วนผลกระทบต่อทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งแรงงานเหล่านี้ต้องเสี่ยงต่อการเกิดโรค เพราะมีการใช้สารเคมีในกระบวนการ

การผลิตที่ก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ นอกจากจะกระทบต่อสุขภาพแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอีกด้วย เนื่องจากทุกขั้นตอนการผลิตมีการนำเครื่องจักรมาใช้ร่วมกับแรงงาน จะเห็นว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2517-2522 จำนวนผู้ประสบเหตุจากการทำงานเพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก คือ จาก 1,400 คน/คนงาน 100,000 คน ในปี พ.ศ.2517 เพิ่มขึ้นเป็น 3,600/คนงาน 100,000 คน ในปี พ.ศ.2522 (วิภาวี พิจิตบันดาล. 2533 : 198-199)

แรงงานที่อพยพมาจากสังคมชนบท ซึ่งด้อยโอกาสทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจถูกพวกนายทุนกดขี่ในรูปแบบของการจ้างแรงงานในอัตราต่ำ ทำให้ต้องดำรงชีวิตแบบอัตคัดจนถึงแบบควรแก้อัตภาพ ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพื่อเรียกร้องค่าจ้าง ค่าแรง หรือสวัสดิการอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานเหล่านี้ก็ยังขัดสน เนื่องจากค่าจ้างแรงงานเป็นที่มาของปัจจัยสี่ โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การประสบอุบัติเหตุ ปัญหาสุขภาพและการ ส่งผลไปยังประสิทธิภาพในการทำงาน แรงงานเหล่านี้ก็ยังคงอยู่แนวजरความยากจนลงในขณะที่นายทุนร่ำรวยขึ้น

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย อันเนื่องมาจากการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ล้วนแต่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น

ในสังคมเมือง ซึ่งเป็นศูนย์รวมของความเจริญทุกด้าน จะพบว่า มีสภาพการแข่งขันกัน เพื่อความอยู่รอดที่ดีกว่า จึงทำให้เกิดความขัดแย้งทั้งระดับกลุ่มและบุคคล ความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อผลประโยชน์และอาชีพ สังคมถูกขึ้นไปด้วยลัทธิทุนนิยม ผู้ใดมีเงินทองมาก ผู้นั้นมีคุณค่าสูง ความมีน้ำใจความจริงใจลดน้อยลง ถ้าขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจและไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง อาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมาเช่น ความไม่เป็นระเบียบของสังคม บุคลิกภาพของคนในสังคม ปัญหาทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยม

ความไม่เป็นระเบียบของสังคม คือภาวะที่สังคมหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไม่สามารถควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ตั้งไว้ ซึ่งระเบียบแบบแผนที่สังคมยอมรับ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความอดทน การเคารพผู้อาวุโส จะเห็นว่า สมาชิกในสังคมมีการละเลยไม่ปฏิบัติตามและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกันมากขึ้น

ในด้านบุคลิกภาพของคนในสังคม มีการอพยพย้ายถิ่นจากสังคมชนบทเข้าสู่เมือง

เพื่อหาคำตอบแทนแรงงานที่สูงกว่า หรือแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ประสบปัญหา ความกดดันด้านต่าง ๆ เช่น ความเป็นอยู่แออัดไม่ถูกสุขลักษณะ การแก่งแย่งกันทำมาหากิน ความไม่พอเพียงของการบริการจากรัฐในด้านสาธารณสุข สาธารณสุข ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของคนในสังคม อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในที่สุด

นอกจากนี้มนุษย์มีสภาพการทำงานคล้ายเครื่องจักร ทำให้ลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ลง ขาดความสุขในการทำงาน ส่งผลกระทบต่ออารมณ์และบุคลิกภาพ มีความบิคับคั่งทางประสาท เกิดความเจ็บป่วยทางร่างกาย จนไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริง

ลักษณะครอบครัวในเมืองเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว บิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทั้งการเลี้ยงดูบุตรไว้กับคนรับใช้หรือศูนย์รับเลี้ยงเด็ก และส่วนใหญ่มิมีการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นขาดความเชื่อถือ ความศรัทธา ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น การดื่มสุรา เสพยั่วเสพติด เล่นการพนัน จนถึงขั้นการก่ออาชญากรรม ซึ่งการกระทำผิดเหล่านี้มักเกิดจากภาวะความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวไม่ราบรื่น

ส่วนปัญหาทางด้านวัฒนธรรมและค่านิยม ในสังคมเมืองมีการรับเอาวัฒนธรรมและค่านิยมของต่างชาติเข้ามาเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตมาก เน้นในเรื่องวัตถุ ความมั่งคั่ง ความหรูหรา พุ่มเฟิย และอำนาจ ซึ่งการสรรหาสิ่งเหล่านี้มาครอบครองโดยไม่คำนึงถึงที่มาว่าได้มาโดยวิธีใด คนในเมืองจึงมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีความทะเยอทะยานมากขึ้น แต่ในเรื่องความมีน้ำใจกลับลดลง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลผลิตจากการพัฒนาอุตสาหกรรม จนละเลยการพัฒนาสังคมนั่นเอง

ในส่วนผลกระทบต่อสังคมชนบท มีความไม่เท่าเทียมในเรื่องของความเจริญที่แตกต่างกัน การกระจายรายได้ไม่ถึงชนบท ทำให้เกิดการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง โดยเฉพาะประชากรในวัยทำงาน ทำให้เหลือเฉพาะเด็ก สตรีและผู้สูงอายุในชนบท ผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับผลิตเพื่อยังชีพเท่านั้น

เมื่อสื่อต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่ชนบท หรือจากการเลียนแบบในการบริโภคแผ่ขยายไปทั่วทุกชุมชนหมู่บ้าน เกิดจากผู้คนหมู่บ้านที่ย้ายไปขายแรงงานในเมืองเป็นแรงกระตุ้น

พฤติกรรมของชาวชนบทให้หลงใหลในมนวิถชีวิตของคนเมือง จึงเริ่มมีการสะสมเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย ความสัมพันธ์ในชนบทแบบเดิมเริ่มหมดไป ชาดความเห็นอกเห็นใจ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้ อาจเกิดความกดดัน ความข้องใจ และอาจก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

จะเห็นว่า สภาพสังคมในช่วงที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศเป็นอุตสาหกรรมใหม่ โดยมุ่งเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม จนมีการย้อนกลับมาทบทวนแผนพัฒนาฯ และเพิ่มเติมการพัฒนาทางด้านจริยธรรม คุณธรรมของมนุษย์ เข้าไปในแผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ มา

การบันทึกเหตุการณ์ของสังคมในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบว่า สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพสังคมเมืองและสังคมชนบท มานพ ถนอมศรีเขียนบรรยายไว้ในเรื่องสั้นถึงสภาพสังคมเมืองที่มีความเจริญทางวัตถุหลากหลาย ในขณะที่สังคมชนบท โดยเฉพาะแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีแต่ความแร้นแค้น ทุกสิ่งต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติ นักเขียนต้องการเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นถึงความแตกต่างของสังคมเมืองกับสังคมชนบท

สภาพสังคมเมืองมีความเจริญทางวัตถุมากที่สุด มีการก่อสร้างอาคาร ห้างสรรพสินค้า เพื่อรองรับความเติบโตของเขตเมือง และสนองต่ออัตราการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น จะเห็นว่าฉากของเรื่องสั้น กล่าวถึงสถานที่ดังกล่าว ได้แก่ เรื่องกามมาตกรรม ใช้ฉากของศูนย์การค้าที่กำลังก่อสร้าง เรื่องแดดเหลือง กล่าวถึงสถานที่ที่จะสร้างห้างสรรพสินค้า เรื่องผู้พยาย กล่าวถึงบันไดของห้างสรรพสินค้าที่ยาวนึ่งขอลาน โดยเฉพาะในเรื่องที่คิดผมสีเหลือง ที่กล่าวถึงความเจริญในด้านวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นร้านขายสุรา โรงบิลเลียด หรือสถานเริงรมย์ต่าง ๆ มากมาย

... ร้านเหล้า โรงบิลเลียด ช่องใส่เกณี่ และสถานที่อย่างเดียวกันนี้อีกมากมายที่มีอยู่ในเมืองหลวง...สถานที่ต่าง ๆ ที่บ้านเมืองอันเจริญงดงามแห่งนี้มีไว้บริการ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม อบอบนวด และเรียงรายไปตลอดทาง ถนนหนทางก็มีการติดไฟฟ้าสว่างไสว... ถนนซึ่งเต็มไปด้วยยวดยานมากมาย...ผู้คนสวนทางผ่านฉัน

ไปมามากมายตามท้องถนนมีแสงสีไฟฟ้าบรรเจิด ร้านสรรพสินค้าเรียงรายไปตลอด
ทาง ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 จ : 192-193)

สังคมเมืองมีการขยายเขตการก่อสร้างออกไปจากเขตเมืองไปสู่ย่านชานเมือง
ดังในเรื่องบ้านเล็กของยาย ซึ่งเมื่อก่อนเป็นที่นาและสวน ต่อมาได้ขายให้กับพวกนายทุน
นามาส่งศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ ตลอดจนที่ดินจัดสรร เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของ
เขตเมือง

"... ถนนสายใหม่ตัดผ่านเข้ามา และเริ่มมีบ้านเรือนสวย ๆ เกิดขึ้น...พวกเขา
มาพร้อมกับบ้านจัดสรร ถนน ไฟฟ้า และความเจริญร่ำรวยทางวัตถุต่าง ๆ นานา" (มานพ
ถนอมศรี. 2527 ง : 13-14)

หรือสินค้าชนิดต่างๆ ที่นำมาเสนอขายแก่ประชาชนในเมืองหลวง ในเรื่องกระเจ๊กเงา

"... สินค้ามากมายของร้านรวงที่วางเรียงกันอย่างแน่นชิด ณ ใจกลางเมืองหลวง
ที่เจริญก้าวหน้า..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 จ : 185)

ดังนั้น คนในกรุงเทพฯ จึงต้องไขว่คว้าความสะดวกสบายจากสินค้าที่มัลล่อตาล่อใจ
จนกลายเป็นความจำเป็นในการสะสมวัตถุไว้ในครอบครอง ดังในเรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน
ซึ่งพากันเลียนแบบการบริโภคของคนเมือง ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ เทป ตู้เย็น ทั้ง ๆ ที่มี
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เพราะมีค่านิยมที่ผิด ๆ

"... ไม่ควรเพื่อเหิมทะเยอทะยานซื้อข้าวของมาจนเกินฐานะ... สิ่งเหล่านี้เป็น
ของจำเป็นสำหรับชีวิตคนกรุงเทพฯ ใคร ๆ เขาก็มีกันทั้งนั้น แล้วทำไมมันจึงมีกับเขาด้วย
ไม่ได้..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 จ : 69)

ในด้านการสะสมวัตถุและการเลียนแบบการบริโภคของสังคมเมือง ทำให้ต้องมีการ
แข่งขัน แย่งชิง ดันรันทนหาเลี้ยงชีพ แม้แต่การขึ้นรถประจำทางที่ต้องแย่งกันยืนในที่ร่ม
เพราะไม่มีศาลารอรถประจำทาง มีเพียงป้ายหยุดรถเท่านั้น สภาพของรถประจำทางมีแต่
ความเก่าทรุดโทรม และยังมีรถสองแถววิ่งโดยสารอีกมากมายหลายคันหลายสาย การขึ้นลง
ต้องแย่งชิงเพื่อให้ได้ที่นั่งที่ดีที่สุด จากในเรื่องผู้ไม่ยอมจำนน

"... ในทันทีที่เท้าเหยียบขึ้นบนนครเมล์ ความเคยชินอันฝังแน่นที่สอนให้คนทุกคนในเมืองหลวงรู้จักกับการแย่งชิง..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 จ : 99)

เพราะทุกคนในสังคมเมืองมีแต่ความเห็นแก่ตัว ไร้น้ำใจให้แก่กัน ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการแข่งขัน และต้องมีเพียงผู้ชนะกับผู้แพ้เท่านั้น

"... ในสายตาของเราที่สัมผัสกัน มีการต่อสู้และความหยิ่งรู้ถึงความต้องการที่จะครอบครองความสุขสบายจากที่นั่งร่วมแดดที่นั้นอยู่อย่างเต็มเปี่ยม และในสายตานั้นบอกด้วยว่าผมเป็นผู้พ่ายแพ้..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 จ : 100)

อย่างไรก็ตาม ถึงมนุษย์จะทำร้ายทำลายกันเองตลอดเวลา ธรรมชาติก็เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเมืองบังเกิดปัญหาได้นับการ ดังในเรื่อง ปัญหาหน้าท่วมในกรุงเทพฯ เกือบทุกปีที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนทุกคน ซึ่งมานพ ถนอมศรี บรรยายไว้ในเรื่อง เดือนสิบเอ็ดนั้นเอง ว่า

... เดือนสิบสองของทุกปี กรุงเทพฯ ตกอยู่ในเทศกาลน้ำขัง ผนตกลงมาสักสองสามท่า กรมอุตฯ ก็ประกาศว่า จะมีดีเปรสชั่นเข้ามาหลายสิบลูก ผู้คนในกรุงเทพฯ เมืองหลวงและมหานครอันยิ่งใหญ่ในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ก็เตรียมตัวกันคึกคัก โดยเฉพาะชาวบ้านร้านชอย "สุขเย็น" ซึ่งเป็นชอยอันสำคัญยิ่งใหญ่มากไม่แพ้ชอยอื่น ๆ ที่อยู่ริมถนนลาดพร้าว อันเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโซนที่น้ำจืดเป็นต้องขังมากที่สุด ...
(มานพ ถนอมศรี. 2527 ข : 32)

จากสภาพการณดังกล่าว ส่งผลให้คนที่ทำงานกวาดถนนไม่มีงานทำ กลายเป็นคนไม่มีรายได้ที่จะเลี้ยงชีพ เพราะ

"... เกือบเดือนมาแล้วที่แม่น้ำขังอยู่บนถนน และเกือบเดือนมาแล้วที่แกไม่มีถนนจะกวาด มันได้กลายเป็นคลองเล็ก ๆ ตื้น ๆ ที่กวาดขยะทุกชนิดของแกลงไปตามท่อระบายและจมหายอยู่กันคลองจนหมดสิ้น..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 ข : 32)

นอกจากนี้มานพ ถนอมศรี ยังบันทึกเหตุการณ์ของไฟไหม้ทุ่งหลักช้างโรงเรียนหอวัง เพื่อใช้พื้นที่ตรงนั้น ก่อสร้างเป็นห้างสรรพสินค้า เช่นทรัลพลาซ่า ในเรื่องแดดเหลือง บันทึก

ความเปลี่ยนแปลงย่านชานเมืองแถวตลาดบางกะปิ บางเตย ที่เคยเป็นทุ่งนา และกลับกลายมาเป็นตึกกรมบ้านช่องใหญ่โต โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า ในเรื่องบ้านเล็กของยาย บันทึกการขยายตัวของเศรษฐกิจเมืองหลวง การเล่นแชร์น้ำมันเม้มน้อยจนกลายเป็นชาวอื้อฉาว เมื่อเกิดการคดโกงกันขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อคนที่ยอมเสียเงินไปร่วมลงทุนด้วย เพราะความโลภมากจึงกลายเป็นความสูญเสีย ในเรื่องฉิบ-หวย และบันทึกความทุกข์ของคนในเมืองหลวงที่ต้องดิ้นรนสะสมวัตถุ จนไม่มีเวลาพักผ่อนหรือหาความสุขใจ ได้แก่เรื่องทุกข์ขัง เรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน

จากสภาพการณ์ความเจริญเติบโตทุกด้านในสังคมเมืองหลวง ทำให้เกิดการอพยพแรงงานจากชนบทเข้ามาสู่เมืองตลอดเวลา และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ มานพ ญามศรี ได้บันทึกถึงเรื่องการอพยพของชาวชนบทไว้อย่างน่าสนใจในเรื่องผู้อพยพ ที่ทุกคนล้วนต้องการสิ่งที่ดีกว่าเดิม จึงตัดสินใจอพยพเข้ามาแสวงหาชีวิตในเมืองหลวง มานพ ญามศรีกล่าวถึงหญิงชราที่ทนความหิวโหยในชนบทต่อไปไม่ไหว จึงออกเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อติดตามลูกหลาน แต่ในเมืองหลวงที่กว้างใหญ่เต็มไปด้วยผู้คนแปลกหน้า ไม่มีใครสนใจเรื่องของคนอื่น ทำให้หญิงชรารู้สึกตามหาลูกหลานได้ที่ไหน ไม่รู้จะพึ่งใคร เมื่อความหิวมีเพิ่มมากขึ้น ทนทางสุดท้ายเมื่อเหลือบเห็นหญิงชราในวัยเดียวกันกำลังนั่งขอทานอยู่บนบันไดศูนย์การค้า ทำให้หญิงชราเกิดความคิดว่า ควรจะทำเช่นไรจึงจะมีชีวิตรอดต่อไป ในสังคมเมืองแบบตัวใครตัวมันเช่นนี้

หญิงสาวที่อพยพเข้ามาทำงานในเมือง บางคนถูกล่อลวง และตกเป็นทาสทางกามารมณ์ของคนเมืองที่บริติทางเพศ จนเสียชีวิตอย่างน่าอนาถ ซึ่งมานพ ญามศรี ได้บันทึกไว้ในเรื่องที่ดินผืนสี่เหลี่อง

ส่วนชายหนุ่มที่เป็นกรรมกรก่อสร้างจากเรื่องกามาชาตกรรม เกิดความตระหนกทางวัฒนธรรม เห็นหญิงสาวทำงานห้างสรรพสินค้าแต่งกายทันสมัย สวยงาม เกิดความเคลิบเคลิ้มหลงใหลจนถึงขั้นอยากมีเพศสัมพันธ์ด้วย ประกอบกับสภาพแวดล้อมในสวนสาธารณะที่หนุ่มสาวหลายคู่พากันไปใช้สถานที่พร่ำพรอดความรัก ยิ่งทำให้อารมณ์ของหนุ่มกรรมกรเกิดความต้องการมากยิ่งขึ้น มาสบโอกาสเมื่อหญิงสาวเดินลงจากรถเมล์ในยามค่ำคืน ชายหนุ่มจึงฉวยไปข่มขืนยังสถานที่ก่อสร้าง แต่หญิงสาวตื่นตระหนกจึงถูกฆ่าตาย แต่ผลสุดท้ายหนุ่มกรรมกรก็ถูกตัดสิน

ประหารชีวิตฐานข่มขืนแล้วฆ่าคนตาย

จะเห็นว่า สภาพของผู้พยพม์มีความแตกต่างกันไป ล้วนแต่ต้องพบกับอุปสรรคนานับการพบกับความยากลำบาก บางคนต้องเอาชีวิตเสี่ยงเว่ย บางคนยังคงดิ้นรนต่อไปในสังคมของคนเห็นแก่ตัว

ในความโหดเหี้ยมทางค่านิยม และความหลากหลายในด้านวัตถุ มานพ ญามศรี ยังได้ตีแผ่ให้เห็นมุมมองของแหล่งเสื่อมโทรมที่เรียกว่า สลัม ในสังคมเมืองที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่สกปรกผิดสุขอนามัย ชีวิตของผู้คนในสลัมมีแต่ความเย็นชา มีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น เห็นได้จากเรื่อง บุพผามาลี ตัวละครบรรยายถึงสภาพสลัมดังนี้

... ฉันเดินตามหญิงชราเข้าไปในซอยเล็ก ๆ คับแคบและสกปรกอย่างไม่น่าเชื่อ ร้อนกลิ่นน้ำคูลาที่หล่อเลี้ยงอยู่ตามพื้นได้ถูกบ้านเรือนซึ่งปลูกเรียงรายกันอยู่อย่างแออัด ทั้งสองปากซอย ลอยแผ่วเบาขึ้นมาตลอดเวลา ผู้คนมากมายในแถบแถวนี้ หันมองฉันอย่างเฉยเมย ก่อนหลบทางให้เดินผ่านเข้าไปอย่างไม่สนใจใครสักคน

ผู้หญิงบางคนกำลังล้างจานซักผ้ากองโตอยู่กับถังน้ำและละครวิทยุที่ดังลั่นออกมาจากทรานซิสเตอร์ขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ข้างตัว ขณะที่ชายบางคนนั่งเอนตัวพิงเสาอยู่ที่ฝาผนัง พร้อมด้วยควันบุหรี่และความเกียจคร้านที่ฉายแววออกมาจากดวงตาสีงจิกจิกของน้ำและเสียงพูดคุยกันของผู้คนกับเสียงคำทอไต่เถียงกันอย่างรุนแรงของเด็ก ๆ ซึ่งอาศัยลานดินเล็ก ๆ หน้าบ้านหลังหนึ่งเป็นที่เล่นหยอดหลุมดังสอดผสมคละเคล้ากันจนสับสนวุ่นวาย ... (มานพ ญามศรี. 2523 จ : 49-50)

สภาพบ้านเรือนในแหล่งเสื่อมโทรม บลูก่อสร้างแบบไม่ถาวร ใช้วัสดุที่หาได้ตามกองขยะ โดยไม่ต้องซื้อหา มา นพ ญามศรี บรรยายลักษณะของคนยากจนไว้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ได้แก่เรื่อง ของขวัญผู้ยากไร้

"... หลังจากทีปะติดต่อกันด้วยจาก, แผ่นพลาสติก, ลังกระดาษ และอื่น ๆ อีกหลายสิ่งหลายอย่าง..." (มานพ ญามศรี. 2521 ข : 76)

จากเรื่อง ดอกหญ้าปลายสวน บรรยายถึงสภาพบ้านเมื่อยามฝนตกลงมา

... พันแตกและช่องรั้วที่กระดานยาวไม่ถึงกัน ขึ้นไปบนหลังคามันไม่น่าจะเรียกว่า เป็นหลังคาเอาเสียเลย อะไรรู้ไม่รู้อะไรวางทับกันอยู่บนนั้น บางที่ซึ่งเป็นแผ่นงู ปลาสติกหย่อนยานลงมา เพราะน้ำหนักของน้ำที่อุมซังอยู่ หยดน้ำไหลลงมาจากที่ ตรงนั้นตรงนี้และตรงโน้นจนพื้นกระดานเปียกนองไปทั่ว ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 ง : 71-72)

หรือในเรื่องซอสายขาด ที่ตัวละครต้องไปปลุกบ้านท้ายตลาดข้างกองขยะ เพราะ ไม่มีที่เป็นของตนเอง และฐานะความเป็นอยู่ยากจน

"... เฟิงเล็กที่เก๋พยายามหาเศษไม้ ลังกระดาษ ลังกะสีเก่า ๆ และอื่น ๆ เท่าที่จะหาได้ปะติดต่อกันให้พอเป็นที่ซุกตัวนอนของแก เมียและลูก..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ค : 35-36) แม้แต่ที่ริมคลองก็มีคนยากจนเข้าไปจับจองปลูกเฟิงพักอาศัย ดังในเรื่องลมหายใจดอกไม้วัว บ้านของแจ่มปลุกอยู่ที่ริมคลอง และประกอบอาชีพโสเภณีบนเรือสำปั้น

"... เฟิงหลังหนึ่งที่ยืนยัยเย้อยู่ริมน้ำสี่ดา... ทำน้ำซึ่งทำด้วยกระดานแผ่นเดียว แท่งยื่นเข้าไปในเว้งสี่ดาของพื้นน้ำ..." (มานพ ถนอมศรี. 2521 ท : 90) และท่ามกลางความเจริญทางวัตถุ มีอาชีพหญิงขายบริการเฟื่องฟูมากขึ้น มานพ ถนอมศรี กล่าวถึงหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศว่าในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ได้แก่เรื่องลมหายใจดอกไม้วัว ที่มีตัวละครชื่อแจ่ม ขายบริการทางเพศบนเรือสำปั้น ตามอย่างแม่ของตนที่มีอาชีพดังกล่าว ในเรื่องบุพผามาลี กล่าวถึงหญิงที่มีอาชีพโสเภณี ขายบริการทางเพศที่บ้านของตนในแหล่งเสื่อมโทรม โดยมีหญิงชราไปคอยเชิฐชวนให้มาใช้บริการ แล้วย้ายรถประจำทาง และได้รับค่านายหน้าจากหญิงบริการเหล่านั้นตอบแทน เรื่องบัวเข็ม เรื่องความอยาก เรื่องจัน...ไอ้คนบัดซบ เรื่องไฟไหม้ เรื่องขี้ม้วย เรื่องปรารภนา และเรื่องทุกซัซัง ตัวละครและตัวประกอบในเรื่องเหล่านี้ล้วนมีอาชีพโสเภณีทั้งสิ้น และในเรื่องกลั่นเนื้อหมัน ยังได้กล่าวถึงโสเภณีชายอีกด้วย

นอกจากโสเภณีเหล่านี้ จะเป็นที่รองรับอารมณ์ใคร่ของแขกที่มาใช้บริการแล้ว ยังอาจได้รับความทรมาณทางร่างกายและจิตใจจากความวิปริตของจิตใจมนุษย์ที่มีเพิ่มมากขึ้น ตามความเจริญทางเทคโนโลยีและความบีบคั้นกดดันจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคของ

ความสับสน เช่นในเรื่องที่ติดผมสี่เหลือง ซึ่งกล่าวถึงหญิงสาวบ้านนอกเข้ามาทำงานในร้านขายอาหารและสุรา ต้องคอยบริการแขก จนวาระสุดท้ายถูกฆ่าตาย หลังจากการร่วมเพศแบบวิบัติการ ลงข่าวในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน

จะเห็นว่าในสังคมเมืองที่เจริญทางวัตถุ แต่สภาพจิตใจของมนุษย์กลับเสื่อมทรามลง และมีความวิปริตมากขึ้น มีข่าวการฆ่าข่มขืนแล้วฆ่าปรากฏให้เห็นมากมาย ดังในเรื่องที่ติดผมสี่เหลือง หรือเรื่องฆาตกรรม ที่กลุ่มวัยรุ่นดักจู่หญิงสาวไปข่มขืนแล้วฆ่า เรื่องกามาสาตกรรม ที่หนุ่มกรรมกรก่อสร้างจู่หญิงสาวไปข่มขืนแล้วฆ่าจนตาย เรื่องเมถุน - สังวาส เป็นเรื่องของสมศรี เด็กสาวที่ถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน เมื่อเป็นเด็กรับใช้ในบ้านคนรวยมีการศึกษาลับถูกคุณผู้ชายข่มขืน โดยมีคุณนายเฝ้ามองด้วยความสุขใจ สุดท้ายจึงมีอาชีพแสดงทำเฝ้ายวนกับสุนัขฝรั่งตัวใหญ่ ส่วนในเรื่องกามตัมหา เป็นเรื่องของพ่อเลี้ยงข่มขืนลูกสะใภ้จนมีลูกด้วยกัน

นอกจากนี้ยังมีขอตานปรากฏให้เห็นอยู่ตามชุมชนที่เจริญแล้ว ไม่ว่าจะเป็นตามบันไดทางสรรพสินค้า บันไดสะพานลอยข้ามถนน ตามทางเท้าหน้าร้านค้า ค้างป้ายหยุดรถประจำทาง เป็นต้น เช่นในเรื่องผู้อพยพ เรื่องซอสายขาด เรื่องผู้จัดการของไอ้แควระ และเรื่องดอกหญ้าปลายสวน

ในเรื่องซอสายขาด บรรยายให้เห็นสถานที่ที่มีขอตาน

"... ขอตานที่เห็นเมื่อวาน และวันก่อนซุกตัวอยู่ใต้ร่มเงาของเสาไฟฟ้า ถัดขึ้นไปบนเชิงสะพานขอตานหญิงอีกคนหนึ่งแบลูกไว้บนพื้นซีเมนต์..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ค : 42)

และจากเรื่องดอกหญ้าปลายสวน ที่มีขอตานนั่งอยู่บนสะพานลอย

"... พ่อไม่หนวสนั่งอยู่สะพานนี้ เพียงผู้เดียวเสียแล้ว ร่างของชายกลางคน ขาดวั้นทั้งสองข้างกองอยู่ตรงนั้น เขาเป็นขอตานที่พ่อเห็นมาทุกวัน..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ง : 83)

หรือในเรื่องผู้จัดการของไอ้แควระ ก็แสดงถึงสถานที่ที่ขอตานมานั่งขอเงิน ซึ่งมักจะเป็นสถานที่ชุมชนมีคนพลุกพล่าน เดินผ่านไปมา เกือบทั้งวัน

... ที่ทำงานของของเขา น้ำด้วนและยายเต็มเป็นย่านการค้าใหญ่โตซึ่งตลอดวัน จะมีทั้งพ่อค้า แม่ค้าและผู้คนคราคร่ำไปหมด... น้ำด้วนได้ขึ้นไปบนสะพานลอย ยายเต็มเดินหายเข้าไปในตลาด และเขาข้ามพากมานั่งอยู่ที่บาทวิถีหน้าโรงหนัง และย่านการค้า ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 จ : 62)

ซึ่งสาเหตุของความพิการของคนเหล่านี้ บางคนก็เป็นมาแต่กำเนิด บางคนประสบอุบัติเหตุขณะปฏิบัติหน้าที่ อย่างเช่น น้ำด้วน ในเรื่องผู้จัดการของไอ้แคว ที่เคยเป็นทหาร รับจ้าง ออกรบนอกประเทศจนต้องเสียขาไปทั้งสองข้าง

... น้ำด้วนเกิดมาอย่างพรักพร้อมทุกอย่าง แต่แล้วน้ำด้วนก็ต้องเสียความพรักพร้อมนั้นไปอย่างสุดเสียตาย แกเล่าว่า แกต้องเสียขาให้กับการรบที่เมืองลาว... ้วยหนุ่มและสภาพตงงานของแก ทำให้แกตัดสินใจสมัครเป็นทหารรับจ้าง ออกไปรบ นอกประเทศในนามรัฐบาลลาวสมัยนั้น และผลท้ายสุดแกก็ต้องเสียขาทั้งคู่ให้กับ ระเบิดของฝ่ายตรงข้าม ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 จ : 61)

นอกจากคนพิการเหล่านี้ต้องมีอาชีพขอทานแล้ว คนพิการบางคนอาจไปมีอาชีพอื่น เช่น อาชีพรับเลี้ยงมกรอบพระ จากเรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี

... กูนี่แหละคือคนที่ยอมสละชีวิตให้กับประเทศชาติได้ กูนี่แหละที่ผ่านสนามรบมา อย่างโชกโชน กูฆ่าไอ้พวกศัตรูมาแล้วเป็นร้อย ๆ คนกูได้เอาชีวิตของกูเข้าแลก ความปลอดภัยของประเทศ... จนกระทั่งต้องสังเวยความเสียสละอันยิ่งใหญ่ด้วย ขาข้างหนึ่งของตัวเอง... ไอ้ด้วนที่นั่งอยู่ตรงนั้นแหละ คือผู้บังคับหมู่ผู้กล้าหาญ แห่งกองพันจางอวี่ในสงครามเวียดนาม ... (มานพ ถนอมศรี. 2527 ซ : 89-90)

นอกจากชาวไทยจะได้รับผลพวงของสงครามแล้ว หญิงไทยบางคนก็มีอาชีพโสเภณี

คอยบริการทหารต่างชาติที่เข้ามาตั้งฐานทัพในเมืองไทย ผลที่ตามมาคือมีเด็กลูกผสมและเด็ก
กาฬร่าเกิดขึ้นมากมายในสังคมเมือง มานพ ถนอมศรี บันทึกไว้ในเรื่องสั้น ใต้เงาเรื่องวันเด็ก
ของหญิง

... เอ็งไม่ใช่หลานแท้ ๆ ของยายหรอก พ่อเอ็งเป็นอเมริกา อีศรีมันหากินอยู่ท่าเรือ
ได้เป็นหัว พ่อมีเองไอ้หญิงมันก็กลับเมืองนอก อีศรีเลยเอาเองมาจ้างยายเลี้ยง แต่
จริง ๆ แล้วมันให้ค่าจ้างแค่เดือนเดียว เดือนหลัง ๆ มันก็หายหัวไป ... (มานพ
ถนอมศรี. 2527 ช : 41)

และในเรื่อง ความปลื้มปิติของหญิงชรา ซึ่งมีความสุขกับการได้โอบอุ้มชีวิตของเด็ก
กาฬร่า คนแล้วคนเล่า ให้มีชีวิตรอดต่อไปในสังคม ถึงแม้จะไม่ได้สิ่งใดตอบแทน แต่ความ
สุขใจที่ได้รับ ก็ทำให้ชีวิตของคนชรามีชีวิตชีวาและมีความมากขึ้น

จะเห็นว่า สภาพสังคมเมืองมีความสับสนวุ่นวายไม่จะเป็นการขยายตัวทางด้าน
การก่อสร้างบ้านเมืองให้กลายเป็นตึกรามใหญ่โต การบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้น
การอพยพของชาวชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อหาสิ่งที่ดีกว่าให้กับชีวิตตน ทำให้เกิดแหล่งเสื่อม
โทรมขึ้นในเขตเมืองหลายแห่ง เกิดอาชีพแปลก ๆ ขึ้นมากมาย และทำให้อาชีพอาชีพเดิมที่มีมา
แต่ดั้งเดิมอยู่เพียงมากยิ่งขึ้น ชีวิตของคนในเมืองมีการแข่งขัน แย่งชิงกันมากขึ้น

ในทางกลับกัน สภาพสังคมชนบทยังคงมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ทุกสิ่งต้องพึ่งพา
ธรรมชาติ และยังคงมีสภาพที่ตกเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีแต่ผู้สูงอายุที่เฝ้าถิ่นฐาน ส่วน
หนุ่มสาวในวัยทำงานต่างอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ คนส่วนใหญ่ในชนบทประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องพึ่งพาพวคนายทุน และมีความเชื่อในเรื่อง
ไสยศาสตร์และภูติผี นิยมใช้กฎหมายมากกว่าพึ่งพากฎหมาย แต่ในสิ่งที่เหมือนกันของสังคมชนบท
กับสังคมเมือง ก็คือในเรื่องของปากท้อง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต มนุษย์จะมี
ความเห็นแก่ตัวกันทุกคนจนกลายเป็นการแข่งขัน แย่งชิง จับจองเอาเป็นของตน

ดังจะกล่าวถึงสภาพชนบทโดยทั่ว ๆ ไป ที่มีแต่ความแห้งแล้งและต้องรอฝนฟ้าที่
ไม่ค่อยตกต้องตามฤดูกาล มานพ ถนอมศรี บันทึกเหตุการณ์ไว้ในเรื่อง ฝนแล้ง

"... หลังจากฝนฟ้าที่ตกหายไปและไม่ตกมาตามวันเวลาที่รอคอย ความยากลำบากในการมีชีวิตอยู่ของชาวนาจน ๆ อย่างพ่อและครอบครัว ก็หมุนกลับมาหาอีกครั้ง..." (มานพ ฤณอมศรี. 2523 ช : 168)

จากสภาพการณดังกล่าว ทำให้ชาวนา ไม่สามารถทานาได้ ความยากจนจึงมีเพิ่มมากขึ้น วัว ควาย ที่นาที่มีอยู่จึงต้องนำไปขายและจำนองกับพวกนายทุนในท้องถิ่น เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว และเผื่อว่าฝนจะตกมาอีกเมื่อใด

... วัวตัวที่สองหลุดมือไปอีกครั้ง... ไม่นานพ่อก็ต้องเอาที่ดินไปจำนองเข้าแก่น อาเภอ เพื่อเอาเงินมาต่อชีวิตของตนเองและครอบครัวให้อยู่ต่อไปพร้อมกัน ความแห้งแล้งของทุ่งที่ทอดยาวไปข้างหน้า ทั้งที่ฝนฟ้ายังแล้งหนัก จนพ่อและครอบครัวต้องเดินทางออกหาสิ่งของประทังชีวิตด้วยระยะทางที่ไกลแสนไกล ... (มานพ ฤณอมศรี. 2523 ช : 180)

และในเรื่องผู้ถูกกล่าวหา ก็ได้กล่าวถึงสภาพของชนบทที่มีแต่ความทุกข์ยากเอาไว้ว่า

... มีชีวิตอยู่กับทุ่งนาป่าเขาและทางไกลทุกสิ่งทุกอย่างที่เรียกว่าความเจริญ ชีวิตที่ได้มาไปด้วยการต่อสู้กับความเป็นอยู่ของตัวเอง ชีวิตที่โดดเดี่ยวอยู่กลางทุ่งพร้อมด้วยวัว ควาย และแดดจ้าซึ่งมองไม่เห็นเส้นทางแห่งความเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นสบายขึ้นอย่างไร นอกจากความซ้ำซากจำเจ หยุตน์ยังอยู่กับที่เคยเป็นมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายายอย่างไร ก็คงเป็นอยู่อย่างนั้น ... (มานพ ฤณอมศรี. 2521 ช : 154)

ในเรื่องเส้นทางสายใหม่ กล่าวถึงความแปรปรวนของฤดูกาลที่ไม่แน่นอน บางครั้งฝนตกจนน้ำท่วม แต่บางครั้งฝนไม่ตกกลายเป็นความแห้งแล้งเข้ามาแทนที่

... หมู่บ้านของเขาเป็นอย่างนี้เอง แล้งก็แล้งเสียหนัก แต่พอฝนตกลงมา
มันกระหน่ำลงมา จนน้ำป่าเอ่อล้นท่วมบ้านเรือนไร่นาเสียหายไม่มีขึ้นดี เขายังจำ
ครั้งที่ฝนตกหนักครั้งก่อนได้ ดวงอาทิตย์เหมือนถูกแสงให้เดินลงทางไปจากหมู่
บ้าน จะมีก็แต่แสงสลัวอึมครึมที่ผ่านเมฆและสายฝน ฝนตกตลอดเวลา โรงเรียน
ต้องประกาศหยุดฉุกเฉิน ผู้คนเดือดร้อน ขนหมูไก่ขึ้นดอย บางบ้านถูกน้ำพัดเกือบพัง
และกว่าที่ฟ้าจะโปร่งใสขึ้นมาก็กินเวลาเสียสามวันเต็ม ... (มานพ ถนอมศรี.

2522 ช : 199-200)

จะเห็นว่า ชาวชนบทต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักและบางครั้งก็ถูกรธรรมชาติทำร้าย
ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความเจริญต่าง ๆ ยังเข้าไปไม่ถึง โดยเฉพาะในด้านการแพทย์-
แผนใหม่ ดังนั้นเมื่อเกิดความเจ็บป่วย หรือเกิดการตายในหมู่บ้าน จึงโทษว่าอำนาจอันลึกลับ
หรือผีเป็นผู้กระทำให้เป็นไปต่าง ๆ นานา ซึ่งมานพ ถนอมศรี กล่าวไว้ในเรื่องสั้นเรื่อง
ผีปอบ เรื่องอีหลำน้อย

ในเรื่องผีปอบ กล่าวถึง ความเชื่อที่มลายของชนในชนบทเกี่ยวกับเรื่องผีและ
เวทมนตร์คาถา โดยนำสิ่งเหล่านี้มาใช้อธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดย
เฉพาะเหตุร้ายแรงจนถึงชีวิต ครอบครัว หรือบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
และถูกขับไล่ออกจากสังคม โดยใช้กฎหมายเป็นเกณฑ์ตัดสิน

... พวกชาวบ้านพากันเล่าลือว่า ตาเป็นผีปอบ นอกจากนั้นตายังเลี้ยงผีไว้ในห้อง
ของตาก็มากมาย... พวกชาวบ้านยังเชื่อกันอีกว่า ตามีเวทย์มนตร์วิเศษที่สามารถ
ทำสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นตามที่ตาต้องการได้ การร่ำรวยอย่างผิดสังเกตของตา
ทำให้พวกชาวบ้านพากันปักใจเชื่อว่า ตามีคาถาเรียกข้าวเรียกของมาจากคนอื่น
นอกจากนั้นยังสามารถบังคับผีให้มาช่วยตาทำงานในนาด้วยได้ ... (มานพ
ถนอมศรี. 2526 ช : 191)

ในเรื่องอีหลำน้อย บรรยายถึงอาการเจ็บป่วยของแม่อีหลำน้อย จนกระทั่งเสียชีวิต

แต่ชาวบ้านรวมทั้งญาติพี่น้องก็เชื่อมั่นว่า เป็นผีกระทำให้นาย

... แม่ของนางเริ่มไม่สบายอย่างรุนแรงหลังจากเกิดน้องชายได้ไม่นาน อาการของแม่น่ากลัวมาก พุดจาฟังไม่รู้เรื่อง บางครั้งแม่ร้องไห้ บางครั้งแม่หัวเราะบ่อยที่เดียวที่แม่ร้องว่าหนาว นอนตัวสั่นทั้งที่ร่างของแม่ร้อนเหมือนไฟ แม่เพ้อคลั่งด้วยการดึงทิ้งเนื้อตัวผมเผ้าตลอดเวลา... แม่เริ่มเป็นอย่างนั้นสักสองสามวัน ชาวบ้านก็เริ่มพูดกันว่า แม่เป็นผี ในตัวของแม่มีผีอาศัยอยู่ ยิ่งในระยะหลังที่แม่มีอาการรุนแรงมากขึ้น ถึงขนาดหยิบถ่านไฟแดง ๆ จากในเตามาใส่ปากเคี้ยวกิน พร้อมกับส่งเสียงร้องไห้และหัวเราะสลับกัน มันยิ่งทำให้ชาวบ้านกลัวเชื่อเรื่องผีสิงแม่น่ากลัวยิ่งขึ้น พ่อเองก็เชื่ออย่างนั้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ช : 81)

การรักษาพยาบาลจะนิมนต์พระมาทำพิธีขับไล่ภูติผีออกจากร่าง โดยใช้มนต์สาธยายที่ร่างของคนป่วย แต่แล้วคนป่วยก็เสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น

... พระนั่งลงหน้าแม่ หลับตาสวดมนต์ พร้อมกับปล่อยยาให้เทียนหยดลงไปในน้ำ พ่อให้นมนต์เสร็จท่านก็ลุกขึ้นหยิบจอกขึ้นตักน้ำสาธยายลงไปในตัวของแม่ แม่สะดุ้งสุดตัว ร้องกรีดเสียงดังและพรวดไต่ออกมาอย่างรวดเร็ว... ตอนนั้นร่างของแม่สงบนิ่งไปแล้ว ไม่มีเสียงร้อง ไม่มีเสียงพูด ไม่มีอาการหนาวสั่น และไม่มีอาการเคลื่อนไหว ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ช : 82)

จากสภาพการณ์ของชนบทที่ห่างไกล กันดาร ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอำนาจลึกลับ และการลงโทษจากธรรมชาติ ทำให้เกิดการอพยพไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม ในที่แห่งใหม่ที่มีงานให้ทำ มีอาหารให้กินอย่างอุดมสมบูรณ์ ถึงแม้จะต้องแลกด้วยแรงกาย หรือด้วยชีวิตก็ตาม สถานที่ดังกล่าวที่ชาวชนบทเหล่านั้นจะเข้ามาเผชิญโชคได้แก่เมืองหลวง ที่ซึ่งคนชราต้องทนอดอยากอยู่ที่ชนบทแต่เพียงลำพัง จากเรื่องผู้อพยพ ได้บรรยายเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ว่า

... หลายปีมาแล้วที่ท้องทุ่งท้องนาแห้งแล้งอย่างนี้ หลายปีมาแล้วที่ผู้คนแถบถิ่นนี้
มิได้ทำนา และหลายปีมาแล้วที่พวกเขาต้องทุกข์ทนอยู่กับความอดอยากแสนเช็ด
มีชีวิตอยู่ไปเพียงหวังความตายมาพรากลมหายใจอันหม่นหมอง... ความจริงแฉ่งใจ
จะไปหาลูก ๆ ที่ทอดทิ้งบ้านเกิดยากลำบากและกันดาร เดินทางเข้ามาทำงานท่า
ในกรุงเทพฯ เหมือนดังที่คนหนุ่มสาวในจังหวัดของแกทำกัน... (มานพ ถนอมศรี.
2523 ฉ : 205)

แต่ต่อมาในช่วงที่รัฐบาลกับทหารและภาคเอกชนร่วมมือกันจัดทำโครงการอีสานเขียว
ขึ้นเพื่อพัฒนาภาคอีสาน โดยเฉพาะแถบถิ่นที่ได้ชื่อว่า ทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งได้ชื่อว่าแห้งแล้งมาก
ที่สุด โดยมีการขุดลอกคลองส่งน้ำไปสู่ทุ่งนา ทำให้เกษตรกรมีน้ำพอเพียงสำหรับการทำนา
และเริ่มมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งมานพ ถนอมศรีได้บันทึกไว้ในเรื่องสั้น เรื่องทางสายรุ้ง

"... ผู้คนทั้งหมดที่ลงจากรถไฟกำลังเดินไปบนสายรุ้งที่โอบกอดรุ่งอรุณอยู่ไกลออกไป
ไปท้องทุ่งกว้างใหญ่แผ่ไกลสุดสายตา พืชพันธุ์ไม้เขียวขจี ทิวเขาแน่นหนาไปด้วยต้นไม้ แม่น้ำ
ลำธารและคูคันทดน้ำเลื้อยประสานกันเหมือนร่างแห..." (มานพ ถนอมศรี. 2527 ค :
29)

ซึ่งต่างจากอีสานในอดีตที่ทุกคนยังจดจำภาพเก่า ๆ ของภาคอีสาน ที่มีแต่ความแห้ง
แล้ง ความลาเค็ด และความอดอยาก

... มันทั้งแล้ง ทั้งกันดาร ธรรมชาติมันโหดร้ายเสียจนคนอีสานต้องตกอยู่กับความ
แล้งเช็ด หน้าหนาวก็หนาวจัดจนต้องผิงไฟ เวลาหน้าร้อนลมก็เหมือนจะหอบเอา
เปลวไฟเข้ามาเผาตัว ท้องนาแห้งจนดินกลายเป็นทราย แล้วก็อะไรต่ออะไรมันก็
ล้วนแต่ไม่น่าอยู่ทั้งนั้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2517 ค : 27)

โดยสรุปแล้ว สภาพสังคมชนบทเป็นสังคมที่มีความอบอุ่น แต่บางครั้งความอดอยาก
อาจส่งผลให้เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นได้ ซึ่งปัจจุบันสภาพสังคมชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น
ไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา ไฟฟ้า ถนนที่ตัดผ่านทั่วบ้านหม้อบ้านท่าไกล รวมทั้งการเปลี่ยนแปลง

การบริโภคแบบคนเมือง โดยที่คนในชนบทที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง นักลับไปเผยแพร่ยังบ้านเกิด ซึ่งในสภาพการณ์เช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามานพ ถนอมศรี ยังขาดช่วงในการบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเขียนใช้ชีวิตอยู่แต่ในเขตกรุงเทพฯ จึงไม่ได้บันทึกความเปลี่ยนแปลงของชนบทที่เกิดขึ้น และยังคงดำเนินต่อไปตลอดเวลา

1.2 สภาพเศรษฐกิจ มานพ ถนอมศรี ได้บันทึกสภาพเศรษฐกิจในสังคมไทยเอาไว้หลายแง่มุม โดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีฐานะยากจน ตลอดจนเสียดสีความมั่งมีของพวกนายทุนที่มีโอกาสในสังคมที่มีเพียงไม่กี่คน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเร่งรัดในเรื่องความเจริญเติบโตในเขตเมืองแต่ไม่มีการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทนั่นเอง ทำให้มีความเหลื่อมล้ำในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความไม่เท่าเทียมในเรื่องของชนชั้นนายทุนกับผู้ยากไร้

ภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนจากเศรษฐกิจเกษตรกรรมไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการติดต่อค้าขายกับนานาชาติ และมีการส่งสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานสูงเป็นหลัก ในช่วงปี 2523-2534 เศรษฐกิจไทยมีความเปลี่ยนแปลงผันผวนสูงมาก ทั้งซบเซาและเจริญรุ่งเรืองสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันการบริการพื้นฐานที่รัฐพึงมีให้กับประชาชนค่อนข้างต่ำและไม่พอเพียง ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมลดลง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากรัฐมุ่งเน้นให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นตัวนำความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยได้รับแรงกระตุ้นจากการกีดกันทางการค้าของสหรัฐฯ และยุโรป ต่อประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จึงมีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตส่วนหนึ่งมายังประเทศไทย ซึ่งมีบรรยากาศเอื้อต่อการลงทุน อีกประการคือ ประเทศไทยได้เปรียบในด้านแรงงานที่มีคุณภาพ และมีอัตราค่าจ้างต่ำกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่น ๆ ตลอดจนมีความมั่นคงและเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจและการเมืองค่อนข้างดี จึงทำให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

ส่วนภาคเกษตรกรรม มีแนวโน้มของผลผลิตลดลง เนื่องมาจากราคาพืชผลหลักผันผวนมากในช่วงปี 2528-2530 และปี 2533-2534 โดยเฉพาะข้าวและข้าวโพด ประการต่อมาคือ การเพิ่มผลผลิตยังมีขีดจำกัดอยู่ที่การขยายพื้นที่เพาะปลูก การเพิ่มประสิทธิภาพโดยการนำ

เทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้ยังไม่แพร่หลาย ประการสุดท้าย คือรัฐบาลมีนโยบายปิดป่าเพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่า ส่งผลให้การผลิตไม้ซุงลดลง

รายได้ของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นมาก แต่มีความเหลื่อมล้ำ คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ เกษตรกร และผู้ประกอบการอิสระอื่น ๆ ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ ได้รับผลประโยชน์จากความเฟื่องฟูของเศรษฐกิจในช่วงนี้น้อยที่สุด ในขณะที่กลุ่มผู้ถือครองทรัพย์สินกลับเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากรายได้ดอกเบี้ย ค่าเช่า และเงินปันผล

ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนเพิ่มสูงมากขึ้น แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค คือ มีการใช้จ่ายเพื่อการซื้อเสื้อผ้า บ้านเท่ง และพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการไปเที่ยวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารมีสัดส่วนต่ำลงและในช่วง 2530-2534 มีการซื้อเฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์เครื่องใช้ในบ้าน รวมทั้งเครื่องประดับประเภททองคำเพิ่มมากขึ้น

การออมมีการขยายตัวสูงมากในช่วงแผนฯ 6 (2530-2534) จากครัวเรือนมาเป็นภาคธุรกิจเอกชนและรัฐบาล เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่สูงในระบุดังกล่าว ทหารายได้ให้กับครัวเรือน แต่รายจ่ายก็มีเพิ่มมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคที่กล่าวมาแล้ว

การลงทุนจึงขยายตัวสูงมากในระยะหลังได้แก่ การลงทุนในการก่อสร้าง การลงทุนเครื่องจักร เครื่องมือ การก่อสร้างที่เพิ่มมากขึ้นได้แก่ บ้านอยู่อาศัย อาคารคอนโดมิเนียม แต่เนื่องจากสัดส่วนการออมกับการลงทุนไม่สมดุลกัน รัฐบาลจึงต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ และในช่วงที่เศรษฐกิจเฟื่องฟูขึ้น ภาคเอกชนจึงต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศด้วยเช่นกัน

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า เศรษฐกิจของไทยมีปัญหาและซับซ้อนในระบุดังกล่าว (พ.ศ.2521-2524) แต่เริ่มดีขึ้นในระยะหลังทศวรรษ เศรษฐกิจ เป็นแบบอุตสาหกรรมและเข้าสู่นานาชาติมากขึ้น กิจกรรมเศรษฐกิจภาคเอกชนมีการขยายตัวอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงหลังทศวรรษ ส่งผลให้การกระจายรายได้เหลื่อมล้ำมากขึ้น การออมกับการลงทุนไม่มีความสมดุล ดังนั้นในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ตั้งแต่ปี 2535-2538 รัฐบาลจึงดำเนิน

นโยบายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว คือ ประการแรกเร่งระดมเงินทุนจากต่างประเทศโดยตรง ส่งเสริมการค้าเสรี เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ โดยนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ ลดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบหลายชนิด และประการสุดท้ายคือ กระจายกิจกรรมเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยขยายการลงทุนการให้สินเชื่อเพื่อการลงทุน อุตสาหกรรมขนาดชนบทเพื่อยกระดับผลตอบแทนของกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย และกลุ่มลูกจ้างแรงงาน โดยรัฐบาลจะมุ่งเน้นเราย้ายไปในด้านการพัฒนาและเพิ่มคุณภาพทางการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อยกระดับศักยภาพแรงงานในประเทศให้สูงขึ้น มีการเร่งระดมเงินออมภายในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาเงินออมจากต่างประเทศ เพื่อรองรับการลงทุนที่มีแนวโน้มจะขยายตัวสูงขึ้น โดยดึงเอาภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจที่แปรสภาพเป็นเอกชนเข้าร่วมดำเนินการมากขึ้น (สำนักงานกฤษฎีกา. 2536 : 1-12)

ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มานพ ถนอมศรี ในฐานะนักเขียนได้บันทึกสภาพเศรษฐกิจ ไว้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง แต่ค่อนข้างจะเสียดสีเศรษฐกิจของคนร่ำรวยที่เป็นกลุ่มนายทุนและบันทึกความแร้นแค้นของคนยากคนจนที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ และเป็นกำลังสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ รongจากเงินตราที่แปรเป็นเงินทุนของกลุ่มผู้ประกอบการ

ดังนั้น การบันทึกสภาพเศรษฐกิจของมานพ ถนอมศรี จึงแยกเป็นเศรษฐกิจของภคนายทุนที่รุ่งเรืองขึ้น และเศรษฐกิจของคนฐานะปานกลางจนถึงคนยากจนที่ยังคงดิ้นรนหาเช้ากินค่ำเปรียบเทียบกับไป เนื่องจากมีความไม่เท่าเทียมกันในสังคมนั่นเอง

ในเรื่อง ดอกไม้สีดำ มีตัวละครที่เป็นตัวแทนของคนรวย มานพ ถนอมศรี ได้บรรยายพฤติกรรมการบริโภคของคนรวย เอาไว้ดังนี้

"ร่างของชายอ้วนที่นั่งกินอาหารอยู่อย่างละเลียด เขาสั่งอาหารมากมายจนล้นโต๊ะ เหล้า เบียร์ และเครื่องบาร์บูดาเรออีกหลายอย่างอัดแน่นอยู่บนโต๊ะของเขา ทั้งที่เขาั่งอยู่เพียงผู้เดียว เขากำลังพูดจาตะลอมพนักงานเสิร์ฟอย่างสนุกสนาน" (มานพ ถนอมศรี. 2523 ค : 194)

ในขณะที่คนรวยมีอาหารการกินที่สมบูรณ์ ยังมีคนยากไร้ที่ยังต้องการอาหารมาหล่อเลี้ยงชีวิต

"... หญิงขอทานร่างกายสกปรกมอมแมมกับเด็กเล็ก ๆ ในเซน เดินเข้าไปยื่น เบื้องหน้าเขาพร้อมกับแบมือขออาหารส่วนหนึ่งให้ลูกและตัวเอง..." (มานพ ถนอมศรี. 2523 ค : 195)

ในเรื่องฝนแล้ง จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทยังไม่มี ประชาชน จึงต้องประสบกับความอดอยาก เมื่อไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะธรรมชาติ ไม่อำนวย

... หลังจากฝนฟ้าที่ตกหายไปและไม่ตกมาตามวันเวลาที่รอคอย ความยากลำบาก ในการมีชีวิตอยู่ของชาวนาจน ๆ อย่างพ่อและครอบครัวก็หมุนกลับมาหาอีกครั้ง ชาวนาเฝ้าลดปริมาณลงไปกว่าเดิม น้ำปลาน้ำขวดเหือดแห้งและพริกในกลัก เหลือน้อยลงไปทุกที ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ช : 168)

แม้แต่ในเมืองที่มีหนุ่มสาวจากต่างจังหวัดอพยพเข้ามาทำงาน แต่ทุกคนมีความรู้ น้อย จึงต้องทำงานหนัก แต่ได้ค่าตอบแทนน้อย ดังในเรื่องคือความเจ็บปวด ทองดีเป็นตัวแทนของ หมู่ชนบทที่มีอาชีพกรรมกรก่อสร้างในตอนกลางวัน และมีอาชีพเก็บสามล้อชายชนบทในตอน กลางคืน หรือในเรื่องเรื่องตลกของบั๊กเคน ที่ตัวละครคือบั๊กเคนต้องทนทำงานหนักทั้งกลางวัน กลางคืน เพื่อหาเงินมาผ่อนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในบ้าน

ส่วนคนชั้นกลาง ได้แก่ ข้าราชการก็ยังคงดิ้นรนหาเงินเพื่อสะสมวัตถุ และเพื่อ ครอบครองให้อยู่ได้ในสภาพสังคมเมืองที่มีการแข่งขันในระดับสูง ข้าราชการหญิงระดับที่ 5 ใน เรื่องฉิบ-หาย มีเงินเดือนเพียง 4,945 บาท ต้องหารายได้เสริมโดยการขายทัพเพอร์แวร์ ผ้าปูที่นอน สายสร้อย ไปจนถึงแหวนเพชร ให้กับเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งการลงทุนเล่นแชร์ นำนับกับผู้หญิงชื่อช้อยจนล้มจมหมดตัว และต้องหันไปหาการเสี่ยงโชคโดยการ เล่นหวยใต้ดิน ตลอดจนเป็นนายหน้าขายประกัน

สภาพชีวิตของคนชั้นกลางในเรื่องทุกข์ขัง ดูจะไม่แตกต่างจากเรื่องฉิบ-หาย

... มีบ้านหลัง เล็กบนเนื้อที่คับแคบแถบชานเมืองซึ่งต้องผ่อนส่งกับธนาคาร เดือนละ สี่พันเก้าร้อยบาท มีรถยนต์มือ 4 รุ่นเก่าแก่ ที่ต้องผ่อนกับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์อีก เดือนละสามพันกว่าบาท ทั้งนี้ยังไม่นับเตาแก๊ส โทรทัศน์ พัดลมและเครื่องครัว บางชนิด ซึ่งผ่อนส่งไปได้จนเกือบหมดแล้ว ... (มานพ ถนอมศรี. 2533 ๗ : 194)

นอกจากนี้ผู้เป็นภรรยาจะต้องรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าที่บ้านหลังจากเลิกงานแล้ว และทำงานต่อไปจนดึกจึงจะได้พักผ่อน

สรุปแล้วสภาพเศรษฐกิจงานเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี ถ้าจะนับว่าเศรษฐกิจดี ก็คือ คนไม่มีคนงานสังคม ได้แก่ นายทุนทั้งหลาย ตลอดจนพวกนักการเมือง แต่คนยากไร้ในสังคม ก็ยังคงเป็นเหยื่อหรือผู้ด้อยโอกาส คือมีฐานะยากจนเช่นเดิม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพวกเจ้าเร่ร่อน หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการบริโภคนิยมแบบสังคมเมืองจนลืมนึกถึงรายได้ของตน ซึ่งมานพ ถนอมศรี สามารถบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวได้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และเกี่ยวโยงกับสภาพความเจริญเติบโตของเมือง และการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศผู้นำอุตสาหกรรมในโลกที่สามตามนโยบายรัฐบาล ที่ระบุเอาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจเกือบทุกฉบับ

นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจยังมองภาพรวมแต่ในเมืองหลวงเท่านั้น ส่วนในชนบทยังคงถูกเมินเฉยและละเลยที่จะกล่าวถึง ซึ่งมานพ ถนอมศรี พยายามหยิบยกสภาพของชนบทเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ตลอดจนความเชื่อค่านิยม และการอพยพย้ายถิ่นไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิมของชาวชนบทที่อยู่ในวัยทำงาน ทำให้ละทิ้งบ้านเกิด ทั้งเด็กและคนชราให้เผชิญชะตากรรมแต่เพียงลำพัง

1.3 สภาพการเมือง การปกครอง มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนที่ไม่ค่อยสนใจการเมืองเท่าใดนัก เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องของคนเพียงไม่กี่คนที่ได้ประโยชน์ ดังนั้นในงานเขียนเรื่องสั้นจึงบันทึกแต่เหตุการณ์การเลือกตั้ง เช่นในเรื่อง ดอกไม้พลาสติก และเรื่อง เลือกตั้ง ที่ตัวละครคือ ลุงแดงเห็นว่าไม่ว่ายุคสมัยใดถึงแม้ใครจะเป็นผู้แทนราษฎร จนถึง

เป็นผู้นำของประเทศ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนได้หมด ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ค่อยมีสัจจะในการหาเสียง ทุกคนพูดเพ้อเจ้อเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกและเมื่อได้เป็นแล้วก็อยากได้ตำแหน่งทางการเมืองต่อไป เพื่อจะใช้ตำแหน่งดังกล่าวกอบโกยผลประโยชน์เข้าสู่ตนและพรรคพวก ดังนั้นจะเห็นว่าการลงทุนมหาศาลโดยการซื้อเสียง เพราะการลงทุนได้ผลเกินคุ้ม หลังจากได้รับเลือกแล้ว ผลประโยชน์ต่าง ๆ จะตามมาภายหลัง

ในเรื่องเลือกตั้ง มีการกล่าวถึงการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร โดยผู้เข้าสมัครใช้แผ่นป้ายในการหาเสียง ทั้งที่เป็นกระดาษแผ่นเล็ก ๆ และแผ่นกระดานไม้อัดขนาดใหญ่

"...ถนนทุกสายไม่มีที่ว่าง มันถูกจับจองด้วยแผ่นไม้อัดที่มีรูปของนักการเมืองกับคำขวัญต่าง ๆ นานา ยิ่งวันใกล้การเลือกตั้งเลื่อนใกล้เข้ามา บรรดาแผ่นป้ายเหล่านั้นก็จะดูยิ่งเพิ่มทวีจำนวนมากยิ่งขึ้น จนแทบจะดูไม่รู้ว่าเป็นของใครเป็นของใคร..." (มานพ ถนอมศรี. 2533 ง : 119)

นอกจากใช้แผ่นป้ายในการหาเสียงแล้ว ยังมีการออกปราศรัยหาเสียง และใช้ถ้อยคำต่าง ๆ โจมตีคู่แข่ง ที่ลงสมัครชิงตำแหน่ง เช่นในเรื่อง ดอกไม้สี่ด้า

"...เขากำลังยืนโดดเด่นบนเวทีสูง ที่ดัดแปลงจากรถบรรทุกคันหนึ่งที่ขับมาจอดไว้กลางลานกว้าง เบื้องหน้าเขามีไมโครโฟนหลายอัน... น้ำเสียงแหบพร่า และถ้อยคำเหยียดหยามคำทอผู้อื่นที่หวังพุ่งออกมา..." (มานพ ถนอมศรี. 2533 ค : 189)

หรือบางครั้งก็ต้องหาคนที่เป็นที่เคารพ ศรัทธาของชาวบ้านมาเป็นหัวคะแนนของตน โดยใช้อำนาจอิทธิพลบังคับข่มขู่ เช่น ครูใหญ่ ตัวละครในเรื่อง เส้นทางสายใหม่ ที่ได้รับความกดดันทั้งจากนายอำเภอที่ลงสมัครเลือกตั้ง และนายทุนเจ้ามือหวยกินรวบที่อยู่ในตลาด

... พวกเราต้องช่วยกันหน่อยเดือนหน้าไปสัปดาห์ให้ฉันด้วย ฉันไม่ให้ลำบากมากนักเปล่า ๆ จะช่วยค่ารถค่าเรือหัวละยี่สิบบาท... ครูต้องช่วยฉัน ไปบอกชาวบ้านให้ฉันหน่อย เขาเชื่อครูแล้วครูอยากได้อะไรบอกฉันมา ฉันไม่ให้ครูเหนื่อยเปล่า ๆ หรอก เดียวนี้อะไรก็เป็นเงินเป็นทองทั้งนั้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 ช : 202)

ท่ามกลางบรรยากาศการเมืองไทยที่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรสี่ปีต่อหนึ่งครั้ง แต่บ่อยครั้งที่คณะรัฐบาลอยู่ได้ไม่ครบวาระ ประกาศยุบสภาบ้างหรือบางครั้งก็มีเหตุการณ์การเข้ายึดอำนาจของฝ่ายทหาร การเรียกร้องประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งมานพ ถนอมศรีมิได้บันทึกเหตุการณ์ดังกล่าว เพียงแต่กล่าวบรรยายอย่างผิวเผิน ในเรื่องดอกไม้พลาสติกผ่านตัวละครชื่อลุงเคง

"... คนเหล่านั้นต่างมาชุมนุมกันเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย นอกจากนั้นคนอื่น ๆ ยังพากันโจษขานพูดจากันต่าง ๆ นานา ซึ่งลุงเคงฟังไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ จึงแยกออกมาที่รถของแกแล้วเข็นกลับบ้าน..." (มานพ ถนอมศรี. 2534 ค : 5)

ส่วนในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน มานพ ถนอมศรี ค่อนข้างที่จะให้ความสนใจมากพอสมควร ดังนั้นจึงบันทึกเหตุการณ์ระหว่างตำรวจกับประชาชนทั่วไปในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ได้แก่เรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ ที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างตำรวจกับแม่ค้าหาบเร่ เนื่องจากทางการไม่อนุญาตให้แม่ค้าขายของเกะกะริมทางเท้า แต่แม่ค้าเหล่านี้ก็ไม่ว่าจะไปวางขายของตรงไหน เพราะความยากจนไม่มีร้านค้าเป็นของตนเอง จึงต้องใช้วิธีติดสินบนเจ้าพนักงาน

"... วันนั้นวันเกิดผม ผมเลยเอาของขวัญมาให้จำ เขาพูดพร้อมกับเดินมาจนชิดตัว และกระมิดกระเมี้ยนสอดคอของกระดาสแผ่นหนึ่งลงในมือ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ค : 116)

ในขณะที่มีตำรวจบางคนมีคุณธรรมประจำใจ ไม่นิยมยกย่องที่จะใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่กดขี่ราษฎร เช่น จำทองคำ ในเรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ

... เพื่อนตำรวจของแกหลายคน แนะนำให้แกใช้รถแท็กซี่ และใช้อำนาจเครื่องแบบเป็นคำโดยสาร แต่แกไม่เคยทำหรือคิดจะทำอย่างนั้นเลย แกรู้ว่า เวลาและหยาดเหงื่อของคนหาเช้ากินค่ำมีค่ามากมายเหลือเกิน การเสียเวลาเพื่อความสุขสบายของตัวเอง แต่สร้างความทุกข์ร้อนให้คนอื่น ไม่เป็นสิ่งที่แกต้องการเลย ...

(มานพ ถนอมศรี. 2521 ค : 120)

แต่ก็ยังมีตำรวจที่เอาเปรียบหญิงที่ขายเรือนร่างอย่างแจ่ม ในเรื่องลมหายใจคอกน้ำ เมื่อแจ่มปฏิบัติหน้าที่ให้ตำรวจร่วมเพศเป็นครั้งที่สอง แต่จ่ายค่าบริการเพียงครั้งเดียว

"ไปโรงพัก" ชายคนนั้นกระซอกเสียงดังลั่น มือเธอถูกจับกุมแน่นหนา...ครู่หนึ่ง เสียงนกหวีดบนฝั่งดังลั่นขึ้น เธอใจหายวาบ เอาอีกแล้วเสียเงินกันอีกแล้ว ทานมเขาจึง ตั้งหน้าตั้งตาร้างแกล้งถามอย่างเธอเสียจริง..." (มานพ ถนอมศรี. 2521 ท : 107-108)

จะเห็นว่า ภาพลักษณ์ของตำรวจจึงเป็นภาพที่ไม่น่าดู ไม่น่ายกย่องชมเชยในสายตาคนทั่ว ๆ ไป เพราะถ้าหากว่าผู้รักษากฎหมายไม่ซื่อสัตย์ ไม่เป็นมิตรกับประชาชนเสียแล้ว ประชาชนคงไม่ให้ความเชื่อถือศรัทธาต่อสถาบันนี้อีกต่อไป ดังนั้นในเรื่องเดือนสิบเอ็ดนาง จึงกล่าวถึงความดีใจของประชาชนชาวซอยแถวถนนลาดพร้าวที่ได้ข่าวว่าสถานีตำรวจจะย้ายออกไปจากซอยนี้ เพราะอยู่ไปก็ไม่ได้สร้างความสงบสุขให้กับชาวบ้านแต่อย่างใด

... นับตั้งแต่ สน.มาและจน สน.จะย้ายไป ชาวบ้านร้านชอยรู้ดีว่า พวกเขาไม่เคยได้รับความดีความอะไรเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมเลย จากท้องถนนที่เคยว่าง เริ่มเกะกะไปด้วยรถที่พียงยับเยินเป็นเศษเหล็ก จากถนนที่เคยใหญ่ก็เลยเหลือแคบจนคนแทบจะไม่มีที่เดิน ด้วย สน.ไม่เคยพิถีพิถันในการวางเศษเหล็กเหล่านั้นให้กีดขวางทางคนอื่นเขาหน่อยที่สุด รถเริ่มติดตั้งแต่ สน.จนถึงปากซอย ด้วยรถของคนใน สน. และผู้อื่น บางทีติดกันเป็นลิบนาท โดยที่ไม่มีใครใน สน.สักคนออกมาจัดการ รถตุ๊กๆ เล็กที่วิ่งในซอยเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว และไอ้เด็กที่เพิ่งออกจากโรงเรียน ประถมเมื่อต้นปีก็ขับรถในซอยนี้ได้ บางครั้งมันเจี้ยวเด็ก บางครั้งมันชนรถจักรยาน และบางครั้งมันเปลี่ยนชอยาท์กลายเป็นสนามแข่ง ไม่มีใครรู้ว่า สน.มองไม่เห็นเหตุการณ์พวกนี้เพราะอะไร นอกจากที่ไอ้พวกคนขับรถพวกนั้นมันพูดกันเอง...เงิน ... (มานพ ถนอมศรี. 2527 ช : 35)

ส่วนในเรื่องแดดเหลือง มานพ ถนอมศรี ได้บันทึกเหตุการณ์ไฟไหม้หน้าข้างโรงเรียน อันเกิดจากพวกนายทุนที่ต้องการกำจัดความรกรกของหน้า และประหยัทรายจ่ายเพื่อ

จะใช้พื้นที่ตรงนั้นสร้างโรงแรมและห้างสรรพสินค้า และบันทึกถึงความล่าช้าของตำรวจ
ดับเพลิงที่มานั้นเวลา จนเด็กนักเรียนแทบจะสลัดควันตาย

... มีรถดับเพลิงคันหนึ่งค่อย ๆ แล่นเข้ามาจอด ฉันเห็นพนักงานดับเพลิงสองคน
เดินลงมาจากรถ เขาลุยต่อลงไปในถ้ำด้านสี่ของหุบเขากลางลานกว้าง และยื่น
หุคอะไรกันอีกสองสามคำ ก่อนเดินกลับมาที่รถและขับกลับไปโดยที่ไม่ได้เสียน้ำสัก
หยด ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ท : 127)

ในช่วงที่มีการปราบปรามผู้ที่ฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ ประชาชนต้องหวาดระแวง
เกรงว่าจะถูกมองว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ ทหารจะได้รับมอบหมายให้กำจัดและควบคุมผู้ที่มี
พฤติกรรมต้องสงสัย ในเรื่องผู้ก่อการร้าย มานพ ถนอมศรี ได้บันทึกถึงเหตุการณ์การเดินทาง
บนรถไฟที่มีชายแต่งกายชุดเขียวคล้ายทหาร กำลังข่มขู่หญิงชรา กล่าวหาว่าจะเอาปลา
แห้งไปส่งพวกคอมมิวนิสต์บนเขา แล้วจึงจับหญิงชราส่งให้พวกทหารด่านต่อไปของสถานีรถไฟ
นอกจากนี้ชายคนดังกล่าวยังบังคับให้ชายที่นั่งข้าง ๆ กินเหล้าด้วย โดยใช้มีดปักเฉียงขาจน
เลือดไหล ซากางเกงขาด ซึ่งกว่าจะถึงกรุงเทพฯ ชายชุดเขียวก็เมาจนครองสติไม่อยู่ พร่ำ
พูดถึงแต่ความรักชาติ การปราบปรามผู้ก่อการร้าย

ในด้านของกฎระเบียบของทางราชการ โดยเฉพาะเรื่องของการปลูกสร้างอาคาร
บนที่ดินของถนนในเขตกรุงเทพมหานคร มานพ ถนอมศรี ได้บันทึกเหตุการณ์ของตากับยายคู่หนึ่ง
ที่ต้องขึ้นไปติดต่อขอแบ่งที่ดินให้ลูกบนสถานที่ราชการ ซึ่งมีแต่เจ้าหน้าที่ที่ททหน้าดุและไม่ให้ความ
สนใจตากับยาย การพูดจาไม่ไพเราะ แต่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่บางคนที่มีน้ำใจต่อผู้สูงอายุทั้งสอง
แต่แล้วปัญหาาก็เกิดขึ้น เมื่อที่ดินของตามีเพียง 50 ตารางวา และต้องการจะแบ่งออกเป็น 4
ส่วน ต้องเสียค่าใช้จ่ายดังนี้ ค่ารังวัด 1,000 บาท เมื่อเจ้าหน้าที่มาที่บ้านกลับรังวัดไม่ได้
เพราะบ้านผิดเทศบัญญัติ ต้องจัดการให้ถูกต้องเสียก่อนภายใน 30 วัน เนื่องจากตามกฎ-
เทศบัญญัติต้องปลูกบ้านห่างจากเขตแบ่งด้านละ 1 เมตร ดังนั้นบ้านทั้ง 4 หลัง ที่อยู่บนพื้นที่
50 ตารางวา ต้องทุบทิ้งทั้งหมด เพราะปลูกจนเต็มเนื้อที่ไปหมด ผิดกฎหมายบ้านเมือง

โดยสรุปแล้ว การบันทึกสภาพการเมือง การปกครองในสังคมไทย มานพ ถนอมศรี

จะบันทึกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งสอดแทรกความคิดเห็นไปด้วย เพราะบนความถูกต้องนั้น ยังมีความไม่เท่าเทียมปะปนอยู่ด้วยเสมอ แม้แต่เทคโนโลยีที่ผ่านขั้นตอนมากมาย และผ่านการกลั่นกรองมาแล้ว ยังไม่เอื้อต่อคนยากไร้ที่มีที่ดินถือครองเพียงน้อยนิด

1.4 สภาพวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม สังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งในเมืองและชนบท มีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนรุ่นใหม่มีความเชื่อที่ทรงพลังมหาศาลต่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ทำให้โครงสร้างสังคมแบบเดิมที่ร้อยรัดคนไว้ด้วยความสัมพันธ์กันที่แน่นแฟ้น เครือญาติ เพื่อนฝูง และมิตรสหาย ที่มีทั้งการเคารพในเรื่องอาวุโส และความเป็นกันเองอย่างเสมอภาค มาเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ที่แสดงความแตกต่างทางชนชั้นในลักษณะสูงต่ำ ระหว่างผู้มีความมั่งคั่งและอำนาจกับผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัย อันได้แก่คนยากจนในสังคม ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งปวงที่เกิดขึ้นอันมีวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจอย่างปัจจุบันเป็นฐานนั้น มีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์อยู่ เห็นได้ชัด

ดังจะเห็นได้ว่าศีลธรรม จริยธรรม เสื่อมทรามลงและสวนทางกับวิทยาการและเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น ความโลภ ความโกรธ และความหลงของมนุษย์เพิ่มขึ้น ความรู้ความสามารถมีเงินทองและอำนาจที่ค้ำอยู่บนฐานของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่จะสนองตัณหาของมนุษย์ได้มากเข้าไปอีก ดังนั้นการสวนทางกันระหว่างความรู้ความสามารถที่จะควบคุมและพิชิตธรรมชาติในตัวของมนุษย์เองนั้น จึงเป็นจุดวิกฤติที่มีอันตรายยิ่งนัก (ศรีศักร วัลลิโภดม และเอกวิทย์ ๗ กลาง. 2536 : 59, 89-90)

ส่วนปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมของสังคมไทยก็คือ การพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบเน้นการเพิ่มสินค้าและบริการ เน้นการค้า การหากำไร การบริโภคนิยมอย่างรวดเร็วมก จนทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ค่านิยมแบบเก่า คนบางส่วนเปลี่ยนไปรับวัฒนธรรมค่านิยมใหม่ บางส่วนสับสนระหว่างค่านิยมแบบเก่าและค่านิยมแบบใหม่ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ชนชั้นล่างของสังคม ได้แก่ เกษตรกร และกรรมกร อาจสับสนเพราะไม่เข้าใจของใหม่ทั้งหมด ทำให้ปรับตัวไม่ทัน แต่ถูกกระแสดความเปลี่ยนแปลงให้ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ส่วนปัญญาชนชนชั้นกลางสับสนว่าจะเลือกรับของใหม่มากน้อยเพียงใด และทำอย่างไรจึงจะรักษาเอกลักษณ์รากเหง้าความรู้สึทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ขณะเดียวกันทำอย่างไรจึงจะ

สามารถตีความหาความสับสนชีวิตแบบใหม่ในสังคมใหม่ได้มากที่สุด (วิทยากร เชียงกุล.
2535 : 8-9)

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการหาเงินเพื่อการบริโภค ทำให้ค่านิยมของสังคม
ยกย่องคนมีเงิน คนมีอำนาจ ไม่ว่าจะได้มากด้วยวิธีใดก็ตาม เพราะมีความคิดว่าสิ่งสำคัญ
ชีวิต คือ การหาเงิน และหาอำนาจมาไว้ในครอบครอง

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2531 : 9) ได้วิจัยเกี่ยวกับสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมวัฒนธรรมของไทยว่าเกิดจากปัจจัย 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ปัจจัยภายนอกสังคมไทย ได้แก่ อิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี
ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ค่านิยมความเชื่อแบบเน้นความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล
และเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่มาจากประเทศตะวันตก

2. ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในสังคมไทย ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การ
เพิ่มขึ้นของความเป็นเมือง การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการขยายตัวของ
บทบาทของภาครัฐบาลและเอกชน

ซึ่งปัจจัยทั้งจากภายนอกและภายในประเทศส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
พฤติกรรมและบทบาทของคนและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยจากแบบดั้งเดิม ไปสู่แบบที่เรียก
ว่าสมัยใหม่

แล้วความเป็นสมัยใหม่ตามแบบวัฒนธรรมตะวันตก ก็เข้ามาทำลายวัฒนธรรมอันดีงาม
ของไทย นักเขียนดีเฒ่าให้เห็นความเสื่อมของศิลปการแสดงลิเก เนื่องจากประชาชนหันไป
สนใจศิลปการแสดงของชาติตะวันตกที่มาพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีและการติดต่อ
ค้าขายกับนานาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นดนตรีสากล
ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น ลิเกและดนตรีไทย จึงกลายเป็นความล้าสมัยในสายตา
ของคนปัจจุบัน เห็นได้จากเรื่องสั้นทั้งสามเรื่อง ได้แก่ เรื่องตัวโน เรื่องยี่เก และเรื่อง
ข้อสายขาด

ในเรื่อง เรื่องตัวโน ที่มีตัวโนชา เป็นเจ้าของคณะลิเก และยึดมั่นในการอนุรักษ์การแสดง
ลิเกตามแบบโบราณ แต่เมื่อมีทีวีเข้ามามากจนเกือบทุกบ้าน การแสดงลิเกจึงไม่ได้รับความนิยม
และความสนใจจากผู้ชม ไม่มีใครมาว่าจ้างให้ไปแสดง จึงต้องหาแหล่งแสดงเอง และเก็บเงิน

เรียไรจากคนดูแลเอง แต่ก็ต้องพบกับความผิดหวังเพราะไม่มีคนดู พระเอก-นางเอกไม่ยอมมาเล่นให้ ตัวโนชจึงต้องล้มคณะด้วยความเศร้าโศก

ในทานองเดียวกัน ในเรื่องยี่เก ที่มานพ ฤทธมณี บันทึกเปรียบเทียบระหว่างเรื่องราวที่แสดงกับเรื่องในชีวิตจริงแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน เพราะในชีวิตจริงคนที่เล่นลิเกก็คือคนธรรมดาที่ต้องกินต้องใช้ แต่อาชีพขายอาหารตาอาหารใจก็สู้อาชีพที่ขายของกินไม่ได้

นอกจากอาชีพลิเกที่ถูกเมินแล้ว คนตรีไทยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คนในปัจจุบันไม่ให้ความสนใจและกลับเหยียดหยามอีกด้วย ในเรื่องขอสายขาด นักเขียนได้บันทึกถึงความเสื่อมถอยของอาชีพนี้ ผ่านตัวละครที่เป็นชายชรา และเป็นนักสืบทอดที่โด่งดังในอดีต

... ครั้งที่แกยังหนุ่ม เคยติดตามวงเครื่องสายที่แกประจำอยู่ไปเล่นในงานต่าง ๆ ข้ามบก ข้ามทะเลไปแทบทั่วทุกจังหวัด... แกเป็นคาราเนื้อหอมประจำวง ไปเล่นที่ไหนถ้าขาดแกแล้ว วงจะกร่อยเหมือนกินน้ำท่า... แกโด่งดังอยู่ได้ไม่นาน วงดนตรีฝรั่งก็เริ่มเข้ามาสู่เมืองไทย ผู้คนเลยพลอยเห่อของใหม่ตามกันไปหมด จะมีเหลือก็ตามบ้านที่ยังมีคนเก่าคนแก่อยู่ ซึ่งก็น้อยเต็มที ไม่ช้าความนิยมเรื่องเพลงไทยก็ค่อยเสื่อมสูญไป ... (มานพ ฤทธมณี. 2522 ค : 45-46)

ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมทางการแสดง มาพร้อมกับความเชื่อของคนในปัจจุบันที่เชื่อว่า การทำตัวเลียนแบบต่างประเทศ ถือว่าเป็นคนทันสมัยและเป็นคนที่เจริญแล้ว คนในเมืองหลวงจึงเป็นผู้ลอกเลียนแบบต่างชาติ และเป็นแม่แบบให้กับคนในภาคอื่น ๆ ต่อไป ในเรื่องที่ติดผมสีเหลือง ตัวละครที่เป็นผู้เล่าเรื่องได้บรรยายถึงความภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนเมืองหลวงเอาไว้ว่า

... ในเมืองที่ฉันอาศัยอยู่มีทุกอย่างที่เป็นเครื่องหมายของความเจริญ บาร์ไนท์คลับ โรงแรมและโรงเรียนอัดแน่นอยู่ในเมืองของฉันอย่างพรักพร้อม ฉะนั้นคนที่อยู่ร่วมกันในเมืองแห่งนั้น จึงเป็นผู้คนที่มึนบุคลิกเฉพาะเป็นของตัวเอง นั่นคือรูปแบบของคนมีความรู้ คนทันสมัย คนมีรสนิยม มีการศึกษา และมีอารยะธรรม

ช่างโชคดีเหลือเกินที่ฉันได้เกิดและมีชีวิตอยู่ในเมืองที่ได้มาไปด้วยผู้คนซึ่งมีคุณภาพ และเยี่ยมยอดเช่นนี้ แม้ว่า... ฉันและใคร ๆ จะต้องดิ้นรน ต่อสู้ และขวานขวาย เพื่อฝ่าหาทรัพย์เงินทองเข้ามาเพื่อให้เพียงพอแก่การเสนาสนาของวัตถุต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว แต่ฉันก็อดภาคภูมิใจอยู่ลึก ๆ เสียไม่ได้ว่า ฉันเป็นคนเมืองหลวง ฉันเป็นคนเมืองอารยธรรมและมีการศึกษา รวมทั้งอยู่ในสังคมของผู้คนที่เปี่ยมหวัะหือที่สุดของประเทศอันยิ่งใหญ่ และเชื่อว่า ผู้คนในเมืองเดียวกับฉัน คงคิดและมีความรู้สึกนึกคิดแบบกว้างนี้หรือ ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ฉ : 92-93)

และจากความเชื่อที่ว่าเงินจะเป็นสิ่งที่บันดาลความสุขให้กับมนุษย์ได้ทุกอย่าง เพราะเงินสามารถซื้อทุกอย่างได้แม้แต่ความเป็นมนุษย์ ในเรื่องบุญ เป็นเรื่องของแม่ที่มี ความเชื่อว่า การบวชจะทำให้ลูกชายกลายเป็นคนดีได้ แต่ลูกชายกลับเรียกร้องเอาเงินจาก แม่เป็นข้อแลกเปลี่ยน ซึ่งแม่ก็ยอมรับปาก เพียงวันแรกของการบวช พระลูกชายก็ทวงถามเอา เงินจากโยมแม่ สร้างความเสียใจให้กับโยมแม่ แต่ก็จำยอมถวายเงินให้กับผ้าเหลืองที่ลูกชาย ยอมห่มให้แม่ได้เห็นก่อนวาระสุดท้ายของชีวิต

ในเรื่องฉิบ-หวย ตัวละครที่เป็นหญิงกลางคนมีอาชีพข้าราชการ แต่ยังไม่พอใจกับ เงินเดือนและชีวิตความเป็นอยู่จึงเร่งหาเงินโดยหาสิ่งของต่าง ๆ มาเร่ขายให้กับเพื่อน ร่วมงาน ตลอดจนตระเวนขายประกันโดยวิธีการที่คดโกง

... ทำให้หล่อนต้องใช้วิธีที่ไม่ซื่อตรงกับคนเหล่านั้น แต่หล่อนก็พยายามคิดว่ามักคือ ธุระกิจของหล่อน และในธุระกิจนั้นย่อมไม่มีบุญ ไม่มีบาป ไม่มีผิด ไม่มีผิด ถูก การได้เป็นคนรับประโยชน์เป็นสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งมันก็ช่วยให้หล่อนรู้สึกปลอดภัยจาก ความเลวร้ายและบาปได้น้อย ... (มานพ ถนอมศรี. 2533 ก : 148)

จะเห็นว่า ในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ เริ่มเลือนลางไปจากสังคมไทย เพราะ อาณาจักรเงินตราเข้ามาครอบงำจนหมดสิ้น ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน ดังในเรื่อง ความอยากร ที่ตัวละครเป็นชายใช้เงินตราเป็นสิ่งที่บังคับให้สเก๊ทำตามความต้องการของตน

"... ฉันไม่ชอบความไม่ยุติธรรม ฉันรังเกียจการให้ที่ไม่มีการตอบแทน ฉันได้เงินมาเพราะการทำงานแลกเปลี่ยน คงไม่ยุติธรรมนัก ถ้าฉันให้เงินคนอื่นเปล่า ๆ ในส่วนที่ตามข้อตกลงแล้วคนอื่นต้องแลกเปลี่ยนบางอย่างให้แก่ฉัน..." (มานพ ถนอมศรี. 2521 จ : 135)

สิ่งเหล่านี้ได้ฝังรากลึกในจิตใจของคนในสังคมจนกลายเป็นค่านิยมที่ผิด ๆ ในเรื่องของการสะสมวัตถุ การบริโภคที่เกินฐานะของตน ตลอดจนการไขว่คว้าหาเงินตรามาครอบครองให้มากที่สุดโดยไม่จำกัดวิธีการ

2. การวิพากษ์วิจารณ์สังคม

พันธกิจทางสังคม ในด้านการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ที่มานพ ถนอมศรี แสดงไว้ในเรื่องสั้น มีความสอดคล้องและสืบเนื่องมาจาก การบันทึกเหตุการณ์ในสังคม ซึ่งนักเขียนได้สอดแทรก ความคิดเห็นส่วนตนเข้าไปด้วย จากการวิจัยพบประเด็นการวิพากษ์วิจารณ์สังคม 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความเจริญทางวัตถุ กับความเสื่อมทางจิตใจ มานพ ถนอมศรี ค่อนข้างจะไม่เห็นด้วยที่ความเจริญทางวัตถุมีเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่สอดคล้องกับความเจริญทางจิตใจที่นับวันจะเสื่อมทรามลง ดังนั้นในเรื่องสั้นหลายเรื่อง มานพ ถนอมศรี วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเจริญทางวัตถุ ควบคู่กับความเสื่อมทางจิตใจ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน และกระตุ้นเตือนให้ทุกคนหันมาเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุ

ในเรื่อง คืนดาวตก นักเขียนได้เปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ของคนรวยกับคนจนที่มีความแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน แต่ในเรื่องของจิตใจแล้ว คนจนกลับมีความสุขมากกว่า

... มหาเศรษฐีนั้นไม่เคยมีความสุขเลย ฉันมีรถเก๋ง 12 คัน สำหรับใช้วันละคัน เมียใช้อีก 2 คัน นอกนั้นเป็นของลูกคนละคัน บ้านฉันใหญ่ชนิดที่แถมเดินเข้าไปเหลือตัวเท่ามด ที่ดินก็กว้างเป็น 10 ไร่ แต่แก่รู้ไหม มันไม่ได้ครึ่งของบ้านเกลเย มันไม่มีความรัก มันไม่มีความอบอุ่น มันมีแต่ความเคร่งเครียด มีแต่ระเบียบวินัย และมีแต่ความอยากได้ไม่รู้จักจบสิ้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2535 ข : 64)

เนื่องจาก ความนิยมวัตถุ และนิยมเงินตรา ทำให้มนุษย์มุ่งสะสมเงินกันมากขึ้น จึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เงินตรามาไว้ในครอบครองให้มากที่สุด

... ทุกคนอยากได้เงิน ทุกคนตกเป็นทาสของเงิน เงินสั่งพวกเขาให้ทำทุกอย่าง แม้แต่ความชั่ว ... คนบางคนถูกเงินสั่งให้ฆ่าคน ฆ่าสัตว์ ตัดต้นไม้ทำลายภูเขาลูกหนึ่งอย่างง่ายดาย แต่ สำหรับฉัน เงินมันสั่งให้ฉันโกหก โกหกกับทุกคน เพื่อให้ได้เงินมาจากเขาเท่านั้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2535 ช : 60)

ส่วนสาเหตุที่ทำให้มนุษย์นิยมเงินตราก็เพราะเข้าใจว่าเงิน เป็นสิ่งที่ยังคงความสุขทุกอย่างได้ และยังวางแผนต่อไปถึงอนาคตข้างหน้าด้วย

... เงินเท่านั้นที่ยังคงความสุข ... บางทีคนเราก็ห่วงตัวเองมากเกินไป เราไม่เพียงแค่นึกถึงพรุ่งนี้เท่านั้น หากนึกต่อไปถึงมะรืนนี้ เดือนนี้ ปีนี้ อีก 10 ปี 100 ปี เราไม่เพียงแค่นึกอนาคตของตัวเอง แต่เรากลับหันกลับไปเพื่ออนาคตของลูกของหลาน และของคน ทุก ๆ คนที่สืบทอดต่อไปจากเรา ... (มานพ ถนอมศรี. 2535 ช : 60)

มานพ ถนอมศรี ต้องการชี้ให้เห็นว่า ท่ามกลางความเจริญทางวัตถุนั้น มนุษย์กำลังตกเป็นทาสของเงินตรา สภาพจิตใจของความเป็นคนจึงต้องสูญเสียไปกับการกอบโกยวัตถุเหล่านั้นด้วย และต้องการเสียคสัฟฤติกรรมของคนรวยให้สักทีได้ว่า ตนเหลือความเป็นมนุษย์น้อยลงไปทุกที

... ฉันเจ็บปวด เวลาที่ฉันนึกขึ้นมาได้ว่า ฉันกำลังทำอะไรอยู่ ความเป็นคนของฉันเหลือน้อยลงไปทุกที สมองของฉันไม่เคยคิดอะไรเลย นอกจากกำไร ยิ่งฉันหากำไรมากเท่าไร ฉันจะร่ำรวยมากเท่านั้น ลูกของฉัน มันบอกฉันว่า ซัมเมอร์นี้ มันจะไปทัวร์ยุโรป เมียของฉันบอกว่า ในชีวิตของเธอ ไม่หวังอะไรอีกแล้ว หาก

เธอมีเงินในบัญชีแค่ 1,000 ล้าน ... (มานพ ถนอมศรี. 2535 ช : 60-63)

ดังนั้นในเรื่องศตวรรษ 26 จึงเป็นบทสรุปว่าจากการที่มนุษย์มุ่งสะสมวัตถุ และ กอบโกยเงินตรากันมากขึ้น ทำให้มนุษย์มุ่งทำลายแหล่งพลังงานทางธรรมชาติ จนขาดความ สมดุล เกิดวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติ และความวิบัติของฤดูกาล ส่งผลให้ทั้งคนรวยและ คนจนประสบกับความเดือดร้อนทั่วหน้ากัน แม้แต่เงินที่สะสมไว้ไม่สามารถใช้ซื้อชีวิตได้เลย

ในเรื่องศตวรรษ 26 มานพ ถนอมศรี สร้างตัวละครขึ้นมา 2 ตัว ระหว่างปู่กับ หลาน ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ปู่มีความคิดอยากให้สังคมกลับไปเป็นแบบเก่า มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมทั้งกล่าวเตือนสติลูกหลานว่า

"... โลกใบนี้เหมือนผลมะเดื่อ ซึ่งมีมนุษย์ทั้งหลายเป็นหนอนชอนไชอยู่ภายใน มนุษย์ขุดลงไปใต้ดิน เพื่อหาสิ่งที่อยู่ใต้นั้นมาค้ามาขายกันจนพรุนไปหมดแล้ว ลองคิดดูให้ดีสิ มีสิ่งใดที่เจ้าเอามาขายกัน แล้วไม่ทำให้โลกสูญเสียเลย..." (มานพ ถนอมศรี. 2535 ง : 43)

ในขณะที่ผู้เป็นหลานนั้นมีความคิด และค่านิยมแบบคนสมัยใหม่ ที่มองเห็นแต่ความ เจริญทางวัตถุ และเงินตราเป็นสิ่งที่ดีงาม โดยหลงลืมความเจริญทางด้านจิตใจ

... ทุกวันมันเป็นเรื่องของไฮเทคโนโลยี ที่ทุกสิ่งทุกอย่างเจริญก้าวหน้าไปอย่างที่ไม่ มีวันเข้าใจและตามทัน มันเป็นความเจริญที่เรียกว่าสูงสุดในประวัติศาสตร์ที่มนุษย์ เกิดขึ้นมา..เงินต่างหากที่ปู่ควรเสียตายและห่วงแทน รวมทั้งหาทางหยิบฉวยมา กองเอาไว้ในเชพของเรา ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะเงินสามารถซื้อ ทุกสิ่งทุกอย่างได้ ... (มานพ ถนอมศรี. 2535 ง : 42)

ก่อนที่จะเสียชีวิตรลงได้ฝากคำพูดสุดท้ายให้แก่หลานว่า "เงินมันกินไม่ได้ คนเรา ต้องกินข้าวไม่ใช่กินเงิน" (มานพ ถนอมศรี. 2535 ง : 43) ซึ่งเป็นความจริงที่ทุกคนพากัน ปฏิเสธ

บทจบของเรื่องเริ่มขึ้นเมื่อมีคนยากคนจนจากชนบทอพยพมาเป็นขอทานกันมากขึ้น

จนล้นเมืองหลวง ธรรมชาติก็เริ่มวิปริตมากขึ้น มีพายุหมุน แผ่นดินไหว ทุกคนพากันวิ่งลงจาก
ตึกสูงเพื่อหนีรอดจากตึกถล่ม แม้แต่คนสนิทภักซิดที่หลานปู่เคยไว้ใจกลับชิงตัดหน้าวิ่งหนีลงมา
ก่อน กว่าจจะรู้ว่าสิ่งที่ปู่เคยพูดตักเตือนไว้เป็นความจริงก็สายไปเสียแล้ว

ความเสื่อมทรามทางจิตใจของมนุษย์ ยังมีเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการตกเป็น
ทาสของวัตถุแล้ว มนุษย์ยังมีความวิปริตทางเพศ และทำร้ายมนุษย์ด้วยกันเองอีกด้วย

ในเรื่องที่ติดผมสีเหลือง เป็นเรื่องสั้นที่มานพ ถนอมศรี ต้องการวิพากษ์วิจารณ์ถึง
สภาพสังคมในเมืองที่มีความน่ากลัว สำหรับเด็กสาวที่มาจากชนบท พร้อมทั้งเปิดเผยถึงกลวิธี
ในการหลอกล่อหญิงเหล่านั้น

... หญิงสาวชาวต่างจังหวัด ผู้ต้องการหนีความแร้นแค้นผิเดเคืองของบ้านเกิด
เพื่อเข้ามาใช้เมืองหลวงเป็นแหล่งตายดาบหน้าโดยไม่รู้จักหรือเคยมาก่อน ...
ซึ่งนั่นถือว่าเป็นโชคดีของคนเมืองหลวง..ที่อยู่ ๆ เพื่อย่ออันหวานหอมและไร้พิษสง
ก็เดินเข้ามาในกามมือ ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ฉ : 98)

วิธีการหลอกลวงเด็กสาวเหล่านั้น นอกจากขึ้นกับสถานที่ลึบตาคนที่พาไปแล้ว ยังใช้
สุราเป็นเครื่องมือในการมอมเมาประกอบกับการเอาอกเอาใจอีกด้วย

... หากร้านอาหารสักแห่งหนึ่งสร้างความตายใจให้แก่เหยื่อ ใครก็ได้ในกลุ่ม
ของฉันทันจะต้องรับบทบาทพระเอกที่จะให้ความสำใจบริการ และพอพระแก่เหยื่อ จน
กว่าจะสำเร็จ ซึ่งหากว่าเหล่าที่พยายามจะยั่วยุให้เหยื่อดื่ม ไม่สามารถทำให้
หญิงสาวที่จับได้ปล่อยตัวปล่อยใจให้เป็นไปตามที่ฉันทันต้องการ สถานที่หลายแห่งที่อยู่
ในเมือง ... เป็นเครื่องมือขึ้นต่อไปที่ฉันทันและเพื่อนพ้องใช้สำหรับคบเคี้ยวเหยื่อ
ทุกรายให้เป็นไปตามใจ ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ฉ : 98-99)

แต่มนุษย์ไม่มีความเมตตาต่อกัน แม้แต่ผู้หญิงที่เป็นเพศเดียวกัน กำลังจะพบจุดจบ
ของชีวิตด้วยวิธีการโหดร้าย

... หญิงสาวที่สวมชุดสีน้ำเงินเข้ม จะรู้สึกอย่างไร เมื่อเธอได้รู้อยู่เต็มอกว่า ผู้หญิงบ้านนอกที่นั่งร่วมอยู่ที่โต๊ะเดียวกับเธอนั้น กำลังจะสูญเสียสิ่งที่ผู้หญิงอย่างเธอทุกคนรักและหวงแหนไปในเวลาข้างหน้า โดยที่เธอเองมีส่วนรู้เห็นและร่วมอยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้นตลอดเวลา ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ฉ : 101)

ความวิปริตทางเพศ อันเกิดจากความเสื่อมทรามทางจิตใจจึงพบมากขึ้นเรื่อย ๆ ควบคู่กับความเจริญทางวัตถุ

... ผู้ตายเป็นหญิงสาว อายุประมาณยี่สิบปี ไม่ทราบชื่อ นามสกุล และที่อยู่ นอนตายอยู่ในห้องหมายเลข 52 ของโรงแรม เอ เอ ศพอยู่ในสภาพเปลี่ยนนอนคว่ำหน้า ที่ทวารหนักมีรอยฉีกไปถึงอวัยวะเพศ เลือดไหลออกมาเป็นรอยกว้าง ... ก่อนตาย ผู้ตายถูกข่มขืนทางทวารหนักหลายครั้ง โดยคนร้ายไม่ต่ำกว่าสามคน ... (มานพ ถนอมศรี. 25 26 ฉ : 102)

ในทางองเดียวกัน ในเรื่องกามชาดกรรม และเรื่องชาตกาม มานพ ถนอมศรี ได้แสดงความคิดเห็นถึงความเสื่อมทางจิตใจของมนุษย์ที่มีความวิปริตทางเพศ จนสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นจนถึงแก่ชีวิต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมที่ยั่ววนทาท้าให้เกิดเหตุการณ์ หรืออาจเป็นเพราะอุปนิสัยของบุคคลนั้นอย่างแท้จริง

"... ภาพคนกอดกัน ดูดปากกันที่สวน กับภาพอีกคนสวยที่ศูนย์การค้านั้นยังลอยแว้งๆ อยู่ข้างหน้ากู พร้อมกับส่งกระแสน์แปลกประหลาดวาบ ๆ เข้าไปข้างในกูไม่หยุดหย่อน..." (มานพ ถนอมศรี. 2526 พ : 164-165)

สภาพของกลุ่มวัยรุ่นชายที่พากันล่อผู้หญิงมาข่มขืน เปรียบได้กับสุนัขรุมกัดกินซากศพ

... พวกมันต่างแย่งกันถอดเสื้อผ้า และโจนเข้าไปหาร่างของหญิงสาวที่แน่นิ่งอย่างสิ้นกระพ่าย ... นึกกลับไปถึงฝูงหมาที่รุมกันกัดทั้งซากศพในป่าช้า... ฉันยิ่งหวาดกลัวมากยิ่งขึ้น ฉันกัดฟันแน่น จ้องมองไปที่ใบหน้าของไอ้พวกมาหม่ำ แล้วหัน

กลับมามองหน้าไอ้คนที่ยืนมองพวกมันอยู่ด้วยรอยยิ้มอย่างสนุก ทำให้ฉันรู้สึกเหมือนกับว่า กำลังอยู่ท่ามกลางเหล่าภูตผีปีศาจมากมายที่มันสามารถเช่นซ้ำชีวิตของฉันได้ ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ง : 88-89)

ในเรื่องความวิปริตทางเพศ อาชีฟาสเณมีจะเป็นอาชีพที่ต้องรองรับความน่าเกลียด น่ากลัวนี้เป็นส่วนใหญ่ ดังในเรื่อง บัวเข็ม ซึ่งตัวละครที่ชื่อบัวเข็มมีอาชีพเณมี

... รู้สึกเกลียดชังเขามากยิ่งขึ้น คนอะไรจะให้คนอื่นเขาใช้เงินเสียปลายตีนให้ แค่ว่าที่ทำอยู่อย่างนี้ก็เกินกว่าความเป็นคน เขาจะทำให้กับคนด้วยกันแล้ว ... รู้สึกสมเพชในท่าทางและอาการที่เกิดขึ้นกับเขาเหลือเกิน นี่แหละมนุษย์ผู้อ้างตัวว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ เมื่อถึงเวลาที่อารมณ์ของเขาหลังไหลออกมา มันก็ไม่ได้กับสัตว์เดรัจฉานอื่นเท่าใดนักหรอก ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ง : 44-45)

นอกจากนั้นเรื่อง ความอยาก และเรื่อง ฉัน...ไอ้คนบัดซบ มานพ ถนอมศรี ยังได้ตีแผ่ให้เห็นพฤติกรรมของคนใบ้ยาวผู้หนึ่ง ว่าเกิดจากความกดดันของสังคมรอบข้างที่กดดันตนเองตลอดเวลา จึงอยากหาคนที่มีความต่ำต้อยกว่ามาเป็นสิ่งรองรับความกดดันนั้นบ้าง

... การดำเนินชีวิต ฉันเดินไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม ของบ้านเมือง และของโลก อย่างเชื่อง ๆ และเคยชิน ฉันไม่เคยคิดขัดขืนหรือเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ฉันทำตัวเป็นเครื่องจักรที่ดีของสังคม และเครื่องจักรตัวอื่นอย่างตั้งอกตั้งใจ และซื่อตรงที่สุด ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 จ : 126)

ในขณะที่มนุษย์ก้าวเดินไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ในเรื่องของจิตใจ มนุษย์กลับไม่มีการพัฒนาเลย เผ่าพันธุ์คิด แต่สิ่งที่ทำร้าย ทำลายมนุษย์ด้วยกัน

... มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งบนโลกที่ฉันเคยถูกรังแก ถูกทำร้าย น่าเบื่อหน่าย
น่ารำคาญ และซ้ำมาหะ ฉันเพิ่งรู้ว่า ฉันไม่ไร้ค่าเกินไป เดียวนี้ฉันค้นพบความสุข
อย่างใหม่ได้แล้ว ต่อไปฉันคงไม่ไร้ความหมายไปเสียทีเดียว เพราะอย่างน้อย
ก็ยังมีคนที่เล็กกว่าฉันต่ำกว่าฉันให้ฉันรังแกต่อมาบ้างอยู่เหมือนกัน... ก็มนุษย์ทุกวันนี้
มิได้อยู่ และเป็นอย่างที่ว่า "ฉัน" กำลังคิด และเป็นอย่างนี้ดอกหรือ ... (มานพ
ถนอมศรี. 2521 จ : 135-136)

ความต้องการเงินจึงเป็นจุดอ่อนสำหรับคนจน ทาให้ยอมทำทุกอย่างในสิ่งที่ไม่ต้อง
การทำ และกลายเป็นหนทางของผู้มีเงินใช้เป็นวิธีบังคับ เพื่อเอาเปรียบคนยากไร้เหล่านั้น

... หล่อนหิวเงิน และเงินซื้อชีวิตของหล่อนได้จริง ๆ บัดนี้ฉันซื้อความเกรงเคือง
ไม่พอใจและหงุดหงิด ในการยังไม่ลงมือทำอะไรกับหล่อนได้แล้ว และฉันจะต้อง
ซื้อต่อไปอีก ... มันไม่ใช่สิ่งที่น่าปลื้มปิติ และยินดีอย่างมีความสุขหรือหรือที่สามารถ
เป็นเจ้าของชีวิตของคนสักคนหนึ่ง ซึ่งสามารถสั่งให้ทำอะไรก็ได้ แม้แต่ก้มลงเลีย
ฝ่าเท้าที่ดำและสกปรกที่สุด ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 จ : 210, 216)

แม้แต่การแสดงระหว่างผู้หญิงกับสุนัขตามบาร์ก็ยังได้รับความสนใจจากผู้ชายทั่วๆ ไป
จนกลายเป็นอาชีพที่หารายได้ดี ในเรื่อง เมถุน-สังวาส มานพ ถนอมศรี สร้างตัวละครคือ
สมศรี ให้มีอาชีพดังกล่าว แต่ไม่ได้มีใจ และไม่ชื่นชมในอาชีพของตน เพราะความจำเป็นใน
ครอบครัว ประกอบกับเรื่องราวในอดีตที่เป็นสิ่งผลักดันให้สมศรีต้องมามีอาชีพแบบนี้

... ร่างขาวโพลนของหญิงสาวคนหนึ่งกำลังส่ายไหว ถึงเวลาที่บาร์กำหนดให้คน
เต้นเปลือยกายแล้ว... เปลื้องผ้าและแสดงบางสิ่งบางอย่างกับชาวเบียร์ ลูกบิงบอง
และกล้วยหอม... ทานมนุษย์ถึงได้ต่ำทรามกันถึงเพียงนี้ ... (มานพ ถนอมศรี.
2526 จ : 42-45)

มานพ ถนอมศรี ได้บรรยายเอาไว้ในเรื่องสั้นถึงความรู้สึกของสมศรี ที่มีต่ออาชีพ
ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเสื่อมทรามของจิตวิญญาณที่ยอมชมชอบกับพฤติกรรมวิปริตทาง
เพศ

... เสียงเชียร์ดังขึ้นจากที่ต่าง ๆ ... เวลาที่พวกเขาจะได้เห็นผู้หญิงคนหนึ่ง
ซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์พวกเดียวกับพวกเขา ถูกตรวจฉันทันทีข่มขืนให้ดูอยู่เบื้องหน้า
... คนจนที่ต้องอาศัยเงินเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางของชีวิตอย่างหล่อนไม่มีสิทธิ์คิดหรือ
พูดถึงความเจ็บปวดได้มากนัก ใครจะรู้ว่า ขณะที่หล่อนกำลังแก้ผ้า และแสดงท่าทาง
ให้พวกเขาจุดความกามกัณฑ์ให้ลุกโชนอยู่บนเวทีสูงนี้ หล่อนเจ็บปวดและร้าวรานมาก
มายเพียงใด ... (มานพ ถนอมศรี. 2526 ญ : 50)

ความวิปริตทางเพศยังมีให้เห็นแม้แต่ในหมู่ผู้มีหน้ามีตาในสังคม ที่มีเบื้องหน้าและ
เบื้องหลัง แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

... "นี่หรือคนที่มีการศึกษาสูง นี่หรือคนที่เรียกตนเองว่าคุณนายและนี่หรือมนุษย์
ผู้หญิงที่ได้มาไปด้วยคนนับหน้าถือตา เมื่อถึงเวลาที่สันดานสัตว์ของเขาเข้าครอบครอง
เธอหลอกให้ผู้หญิงอย่างหล่อนเข้ามาให้สามีข่มขืน เพื่อยินดูอยู่ด้วยความสุข" ...
(มานพ ถนอมศรี. 2526 ญ : 53)

แม้แต่ในความเป็นครูบาอาจารย์ก็ยังมีเรื่องทางเพศเข้าไปปะปน เพราะคนเป็นครู
ไม่มีจิตสำนึกของความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความน่าเคารพและศรัทธา

จากเรื่อง หนองนาคอกไม้ มานพ ถนอมศรี ให้สุนทรีเป็นผู้ถ่ายทอดความไม่ชอบ
พฤติกรรมที่ไม่ดีของคนที่มีวิชาชีพหวังพึ่งและศรัทธา

... เธอไม่เคยเกลียดและชิงชังใครเท่ากับคนที่ทรยศต่อความไว้วางใจของผู้คน
ซึ่งรวมกันมอบให้แก่ผู้นั้นเลย ทุกครั้งที่สุนทรีได้พบหรือเห็นข่าวของตำรวจ อันเป็น

ความหวังในการบิดเบือนความหวาดกลัว และอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน เป็นผู้สร้างความเลวร้ายให้กับประชาชนเสียเอง เธอจะรู้สึกดีแน่นอนด้วยความ รังเกียจ บ่อยครั้งที่สุนทรียากอาเจียน เมื่อได้ยินข่าวพระสงฆ์ ซึ่งเป็นที่รวมแห่ง ความศรัทธา ความไว้วางใจของผู้คน หันมาสร้างความบาดสีลามกอย่างตึงออก ตั้งใจ เธอเกลียดผู้คนพวกนี้เหลือเกิน ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ฦ : 66-67)

เมื่อสุนทรียต้องพบกับความเจ้าเล่ห์ของอาจารย์หนุ่มที่โกหกว่าเธอสอบตก และต้อง ลงเรียนใหม่ ทำให้สุนทรียเสียใจและไปอ้อนวอนขอสอบซ่อมใหม่ กลับถูกอาจารย์หนุ่มสวมกอด สุนทรียหมดสิ้นศรัทธาในตัวอาจารย์คนนี้ พร้อมทั้งไม่ให้ความสนใจในวิชาที่อาจารย์สอนไปด้วย เพราะ

... มันคือสัตว์ร้ายที่ดักขุมอยู่ในความมืด พลันความหวั่นวิตกกั้ประหวัดไปถึงเพื่อน นักศึกษาด้วยความห่วงใย ขออย่าให้ใครต้องพบกับเหตุการณ์ที่ร้ายแรงอย่างเธอเลย ภัยอันตรายของลูกผู้หญิงมีมากมายอยู่แล้ว อย่าให้พวกเขาต้องพบกับภัยอันเกิดจาก คนที่พวกเขาเฝ้าศรัทธาและมอบความไว้วางใจให้อีกเลย ... ถ้าหากโลกนี้จะหมด สิ้นความยุติธรรม เธอก็ขอเดินหน้าเข้าต่อสู้กับชะตากรรมและความผิดหวังด้วยความ เต็มใจ ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ฦ : 74, 78)

เนื่องจากมนุษย์ให้ความสำคัญกับเรื่องทางเพศ มากจนเกินไป มานพ ถนอมศรี พยายามชี้ให้เห็นว่าในเรื่องทางเพศ สามารถเป็นสาเหตุของความแตกแยกในชีวิตสมรสหรือ ครอบครัวได้ หรืออาจเป็นสาเหตุในเหตุการณ์อื่น ๆ ได้มากมาย

ในเรื่อง โพลีดา เป็นตัวอย่างของชีวิตครอบครัวคนหาเช้ากินค่ำ ที่ต้องมุ่งหาเงินมา ใช้ในครอบครัว สิ้นเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องออกไปทามาหากินแค้นไกล ทั้งลูกและเมียให้อยู่ที่บ้านเป็นเวลานาน ๆ ทำให้จิตใจของมาลีหวั่นไหว เมื่อมีชายหนุ่มเข้ามาติดพันจนถึงขั้นได้เสียกัน เพราะทนต่อความว่าเหว่นจิตใจไม่ไหว

... เธอไม่เคยมีความสุขหรือคือจิตใจต่อเงินที่เช่าให้เธอเลย มาสิกลับชิงชิงมัน
 านบางครั้งเสียด้วยซ้ำ เธอคิดว่าเพราะเงินจำนวนนี้เท่านั้น หรือที่ซื้อความสุขและ
 สิ่งที่เราได้รับตามฐานะของเมียของเธอไปเสียหมด ขึ้นไปแม้แต่คนที่เป็นผู้ทำให้
 ความเป็นเมียของเธอสมบูรณ์ที่สุดด้วย และต่อให้มันเป็นเงินจำนวนมหาศาลกว่านี้
 เธอก็ไม่ปรารถนามันเลย ... และต้องจากเธอไปด้วยระยะเวลาที่นานแสนนาน
 บ่อยเธอต้องนอนร้องไห้ เพราะความยุ่งยาก บั่นป่วนของจิตใจที่ต้องต่อสู้กับความ
 รู้สึกบางอย่างที่ซ่อนลึกอยู่ภายในด้วยความปวดร้าว ... (มานพ ถนอมศรี. 2521
 ณ : 25-26)

นอกจากมนุษย์จะมีความเลื่อมใสในเรื่องของการหมกมุ่นกับเรื่องทางเพศแล้ว
 มนุษย์ยังมีความเลื่อมใสมายใน เรื่องของการเคารพผู้อาวุโส หรือความอกตัญญู ต่อผู้มีพระคุณ
 เช่นใน เรื่องความปลื้มปิติของหญิงชรา ที่กล่าวถึงเด็กกำพร้าที่พ่อแม่ไม่ต้องการ
 และปล่อยปละละเลย ำให้กลายเป็นปัญหาของสังคม แม้แต่ยายซึ่งเป็นคนชราที่ยากจนแต่มีจิตใจ
 เมตตาเลี้ยงดูเด็กที่ถูกทอดทิ้ง แต่ผลสุดท้ายเมื่อเด็กโตขึ้นช่วยเหลือตัวเองได้ กลับใช้ถ้อยคำที่
 หยาบคายและไม่รักษาน้ำใจของยาย เพียงเพราะว่ายายไม่ใช่มะตัวจริงที่ทำกาเนิดเท่านั้น
 บางครั้ง ความเป็นมารดาและลูกที่แท้จริง ก็ยังมีอุปนิสัยที่แตกต่างกัน ดังคำพูดที่ว่า
 "เลี้ยงได้แต่ตัว แต่หัวใจเลี้ยงไม่ได้" ใน เรื่องดอกไม้น้ำต่างกลิ่น ผู้เป็นแม่มีจิตใจที่เมตตากรุณา
 ต่อสัตว์คือแมว แต่ลูกสาวไม่ชอบแมวกลับวางยาฆ่าแมวตายตัวแล้วตัวเล่า สร้างความเสียใจ
 ำให้กับแม่ยิ่งนัก

ใน เรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ เป็นเรื่องของหญิงชราที่อาศัยอยู่กับลูกชายและลูกสะใภ้
 เมื่อหมดแรงที่จะทำงานบ้านได้ ก็ได้รับแต่ความรังเกียจ ทั้งจากลูกชายและลูกสะใภ้ เปรียบ
 เหมือนกาฝากประจำครอบครัว ทำให้หญิงชราเกิดความเศร้าสลดใจจนตาย เมื่อจัดงานศพ
 กลับคิดที่จะจัดงานใหญ่โตเพื่อแสดงว่าลูก ๆ รักและเคารพมารดามากและเพื่อหน้าตาในสังคม
 ำให้คนอื่นรำลือว่าตนร่ำรวย

จะเห็นว่า ถึงแม้ความเจริญทางวัตถุจะพัฒนาไปมากเพียงใด จิตใจมนุษย์ก็
 เปลี่ยนแปลงไปทางไม่สร้างสรรค์มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งมานพ ถนอมศรี ำให้ความสำคัญกับการ

พัฒนาจิตใจ ตลอดจนถึงต่อต้าน การตกเป็นทาสของวัตถุ จนทำให้ความเป็นคนที่สมบูรณ์แบบทั้ง ร่างกาย จิตใจและมันสมอง กำลังจะหมดไปจากโลกมนุษย์ เพราะคนกำลังคล้ายเครื่องจักร ที่ไร้หัวใจ และความรู้สึกเข้าไปทุกที

2.2 ความเห็นแก่ตัวและการไร้มนุษยธรรม เมื่อมนุษย์พากันแข่งขันแย่งชิงซึ่งกันจะเป็น ผู้ร่ำรวยในเรื่องวัตถุให้มากที่สุด สภาพจิตใจของมนุษย์จึงเริ่มเสื่อมทรามลงตามปริมาณของ วัตถุที่ตนได้มาครอบครอง มนุษย์จึงกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวไม่สนใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น และไม่สนใจต่อวิธีการที่จะได้มา ทำให้เป็นคนไร้คุณค่า และไร้มนุษยธรรม

เรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเห็นแก่ตัวและการไร้มนุษยธรรม เอาไว้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากนักเขียนไม่เห็นด้วยที่มนุษย์จะมีพฤติกรรมเช่นนี้ เพราะจะทำให้สังคมไม่สงบสุข

ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์มีมากมายหลายรูปแบบ เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว ต้องการความสบายกันทุกคน มนุษย์จึงพากันตั้งดวงความสุจริตตนไว้ว่าจะเป็นทางร่างกาย และทางจิตใจ จนล่องละเมียดลึงของกันและกัน

ในด้านชีวิตครอบครัว ถ้าสามีหรือภรรยาไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ความสุขของตน เป็นหลัก อาจนำมาซึ่งความล่มสลายของชีวิตคู่ เช่น ในเรื่อง ไฟสีดา ที่ภรรยาทนต่อความต้องการทางเพศของตนต่อไปไม่ไหว จึงนอกใจสามี ในเรื่อง กลิ่นเนื้อหนุ่ม ภรรยาในวัย กลางคนเริ่มออกเที่ยวเตร่หาความสุขสำราญจนเกินขอบเขต นำพาโรคภัยมาสู่ครอบครัว แม้แต่เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายก็ชอบที่จะหาความสุขสำราญเช่นกัน เช่นในเรื่อง ปรารภนา และเรื่อง ทุกข์ขัง ที่สามีออกไปหาความสุขนอกบ้าน โดยที่ภรรยาไม่รู้เห็นด้วย หรือในเรื่อง ไม่ยากเป็นนก เป็นเรื่องสั้นที่มานพ ถนอมศรี ตีแผ่ชีวิตครอบครัวในชุมชนแออัดที่มีฐานะยากจน แต่กลับพาดนาให้เบาะประโยชน์พากันดื่มเหล้าเล่นการพนัน โดยไม่คิดถึงความรู้สึกของผู้เป็นลูก จนเด็ก ๆ เหล่านั้นขาดความอบอุ่นและสิ่งยึดเหนี่ยวหรือรูปแบบที่ดี ๆ ในการปฏิบัติตาม

แนวทางกลับกันสำหรับผู้เป็นลูกที่ไม่มีความหวังในความเป็นอยู่ของบิดามารดาที่แก่ชรา ตลอดจนถึงถึงความรู้สึกของคนชราเหล่านั้น มานพ ถนอมศรี ได้เขียนถึงพฤติกรรมของ คนชรา ตลอดจนถึงความเห็นแก่ตัวของลูกๆ เอาไว้มากมายหลายเรื่องด้วยความเห็นอกเห็นใจ

จากการสำรวจพบว่า ปี พ.ศ. 2521 ประชากรไทยทั้งหมด 45,344,170 คน มีประชากรผู้มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 2,262,570 คน คิดเป็นร้อยละ 4.99 ของประชากรทั้งหมด เป็นหญิง 1,221,260 คน เป็นชาย 1,041,230 คน (บรรลุ ศิริพานิช และคนอื่น ๆ. 2525 : 4) และมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับองค์การอนามัยโลก ประกาศในปี พ.ศ.2525 เป็นปีสุขภาพของผู้สูงอายุพร้อมทั้งให้คำขวัญเป็นภาษาอังกฤษไว้ว่า "Add life to years" ซึ่งแปลว่า "เพิ่มชีวิตชีวาให้กับอายุที่ยืนยาวออกไป" และให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุ เป็นอันมาก

จากการวิจัยของนิศา ชูโต (2525 : บทคัดย่อ) เกี่ยวกับคนชราไทย ในปี พ.ศ. 2525 โดยการสุ่มสำรวจจากคนชราไทย 1,000 คน จากกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดภาคอื่น ๆ พบว่า คนชราหญิงมีมากกว่าคนชราชาย ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา หรือแค่ระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร ฐานะยากจน ตกเป็นภาระของบุตรหลานและรัฐที่ต้องเกื้อหนุนร้อยละ 90 ของคนชราอยู่กับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาดูแลเลี้ยงเด็ก มีความชื่นชมกับการได้อยู่กับลูกหลาน มีคนชราเพียงร้อยละ 5 ที่ต้องอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง อีกร้อยละ 40 ยังต้องทำงานหาเลี้ยงตนเอง เพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ ปัญหาสำคัญของคนชรา คือ ปัญหาเศรษฐกิจและสุขภาพทรุดโทรม ขาดเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อย บริการทางสังคมไม่มีได้รับเลย หรืออาจได้รับน้อยมาก แต่คนชราก็ยังคิดว่าตนเองมีความสุขถึงร้อยละ 62

ในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี มีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว แต่มานพ ถนอมศรีต้องการให้ทุกคนในสังคมหันมาให้ความรัก ความเห็นใจแก่คนชราที่มีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพอนามัยและสุขภาพของจิตใจ จึงตีแผ่สภาพของคนชราให้เห็นในแง่ของความเห็นแก่ตัว ที่ทุกคนพากันมองบาทแก่คนชรา เช่นในเรื่อง ยายเมื่อดีสัมพู ที่มียายชราเป็นตัวแทนของคนชราที่ต้องอยู่ตามลำพังคนเดียวและยังต้องหาเลี้ยงตนเองโดยการมีอาชีพทำขนมขาย จากความตรากตรำโดยไม่ได้พักผ่อนตามวัย ทำให้ยายเจ็บป่วยลง ต้องดูแลรักษาตามมีตามเกิด เมื่อทนไม่ไหว ยายชราต้องพาตนเองไปหาหมอที่คลินิกกลับบ้าน ความยากจนที่ไม่มีเงินให้คำรักษาและค่ายา ทำให้ยายได้รับความหวังเมินจากผู้เป็นหมอโดยให้เพียงยาเม็ดสีชมพูมา 2 เม็ด ดังคำบรรยายว่า

... "จะเอาอย่างนั้นก็ตามใจ" หมอพูดด้วยสีหน้าและท่าทีที่เปลี่ยนเป็นไม่พอใจ
 อย่างเห็นได้ชัด รวบเงินสามสิบบาทของแกโยนลงไปในลิ้นชัก เหมือนเป็นของ
 ไม่มีค่า กวาดของยาที่จัดให้แกไปไว้ตรงมุมโต๊ะ ก่อนหยิบขวดสีชาใบใหญ่ขึ้นมา
 เทเม็ดยาออกมาส่งให้แกด้วยอาการเฉยเมยและใบหน้าบึ้งตึงสองเม็ด แล้วหัน
 กลับไปเรียกคนใช้รายอื่นพร้อมกับปลักบังตาเดินหายเข้าไป ... (มานพ ถนอมศรี.
 2521 ฐ : 217)

การกระทำของผู้เป็นหมอแสดงให้เห็นว่าไม่มีจรรยาบรรณของความเป็นแพทย์อยู่เลย
 แต่มีความเห็นแก่ได้ เห็นแก่เงิน ไม่มีความเมตตากรุณาต่อผู้ป่วยไว้

ในเรื่อง ราคาแห่งความสูญเสีย แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของคนรวย ที่ขับรถ
 ชนหญิงชราขายถ่านตาย เพื่อต้องการปิดคดี จึงนำเงินมาให้ญาติคนตายก่อนหนึ่งจะได้ไม่ต้อง
 รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนทำขึ้นโดยประมาท มานพ ถนอมศรี สร้างตัวละครที่เป็นหญิงชราชื่อว่า สีน
 มีจิตใจที่ดีงาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่เพื่อนมนุษย์ที่ทุกข์ยากมากกว่าตน ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่
 ดังข้อความว่า

... ตลอดเวลาที่ผ่านมาแทนแต่ความดี ตลอดเวลาที่มีชีวิตน้ำสีนเป็นผู้ให้และ
 เอื้ออารี ฉะนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่แกจะต้องมองโลกและผู้คนที่กำลังมุ่งแต่
 จะพาชีวิตของตนให้เดินไปอย่างสุขสบายบนโลกอันทรก้นคันธารนี้ว่า มีความรู้สึกนึกคิด
 และจิตใจไม่ต่างไปกว่าแกซึ่งตามความเป็นจริงที่ฉันเห็นมาแล้ว ขณะที่ยังมีลมหายใจ
 อยู่ในเวลานี้ ฉันรู้สึกว่ ความเมตตาที่น้ำสีนหวัง กำลังถูกลิ้มไป โดยความจำเป็น
 จากผู้คนส่วนใหญ่นองโลกกันแล้ว ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ฅ : 134-135)

นอกจากนี้ มานพ ถนอมศรียังวิพากษ์วิจารณ์ถึงความดีของมนุษย์ว่า กำลังจะหมดไป
 จากโลกมนุษย์ เพราะสูญเสียความเจริญทางวัตถุไม่ได้

... ความดีกำลังจะตายจากโลกนี้ไปแล้ว ตายไปโดยมีความเจริญทางวัตถุและทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นผู้เช่นฆ่า และสักวันหนึ่ง เมื่อผู้คนหลงลืมไปว่า ความสุขสบายอันแท้จริงมิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบกาย หากแต่มีความดีงามอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตมีความหมายมากขึ้น วันนั้น มนุษย์อาจเสียน้ำตาให้กับมัน ...
(มานพ ถนอมศรี. 2523 ฅ : 135)

มานพ ถนอมศรีแสดงความไม่พึงใจ เมื่อคนมีเงินมาลบล้างความผิด จึงทำให้ตัวละครที่เป็นครูปฏิเสธเงินจากนวนั้นอย่างสิ้นเชิง ดังข้อความว่า
"เงินซื้ออะไรได้ทุกอย่างก็จริง แต่เงินสองหมื่นบาท เมื่อเทียบกับชีวิตอันงดงามของคนคนหนึ่งแล้ว มันไร้ค่าเสียเหลือเกิน และมันก็ซื้อชีวิตคนไม่ได้ด้วย... ลูกคุณหาผิดทั้งกฎหมายและกฎของชีวิต ขอให้ทุกอย่างเป็นหน้าที่ของตำรวจเถอะครับ" (มานพ ถนอมศรี. 2523 ฅ : 146)

ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ยังพบได้แม้ภายในครอบครัวเดียวกัน ดังหญิงชราในเรื่อง ดอกไม้ข้างทิวศพ ที่เมื่อยังแข็งแรงก็ทำงานทุกอย่างภายในบ้าน แต่เมื่อสังขารร่วงโรยก็ไม่สามารถช่วยทำอะไรได้กลายเป็นภาระให้ครอบครัวจนลูกสะกักแสดงความรังเกียจทั้งต่อหน้าและลับหลัง

... หญิงชราเป็นเหมือนคนรับใช้ทุกอย่างภายในบ้าน นับตั้งแต่ฟ้อน ฟังแดง จนถึงลูกของฟ้อน ซึ่งเป็นเพียงหลานของแกเอง แกทำทุกอย่างภายในบ้าน หุงหาข้าวปลา เช็ดถูบ้านและหยิบข้าวของให้ฟ้อนแดง ตลอดจนเลี้ยงดูลูกเล็ก ๆ ๗ ที่ฟ้อนด้วยซึ่งแน่นอน ถ้าจะนึกย้อนกลับไปอีก ชีวิตเล็ก ๆ ของฟ้อนที่เกิดมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย แกก็คงใช้สังขาร ซึ่งบัดนี้กลับกลายเป็นเหี่ยวเหี่ยว ผมขาวโพลนของแกเลี้ยงดูมาจนโตและโตพอที่จะทำหน้าที่เป็นสามเฒ่าให้กับฟ้อนแดงได้มาแล้วเป็นอย่างดี ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ช : 223-224)

เมื่อยามที่ยังมีชีวิตอยู่ กลับไม่ให้ความเอาใจใส่หรือตอบแทนบุญคุณ แต่พอเสียชีวิต

ลงกลับพากันจัดงานใหญ่โต เพื่อรักษาหน้าของตนไว้ แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวอย่างชัดเจน เช่นบรรยายากาของงานศพในเรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ มานพ ถนอมศรีได้บรรยายเอาไว้ว่า

... รู้สึกว่า ผู้คนที่เดินผ่านฉันไปมา และที่นั่งเคียงข้างรวมทั้งตัวฉันเอง กลับกลายเป็นซากศพที่เคลื่อนไปมาได้ พุดคุยกันได้ และหลอกกลางกันได้ ก็ความตายมิใช่สิ่งที่รอคอยอยู่เบื้องหน้ากันทุกคนดอกหรือ ฉันอดสงสัยในบางครั้งไม่ได้ว่าฉันและผู้ที่มารวมกันอยู่ที่บ้านของพี่สอนนั้น ทุกคนทำเพื่ออะไรกัน เพื่อไว้อาลัยแก่การสูญเสียผู้หนึ่งแก่ ๆ คนหนึ่งของโลกใบกระนั้นหรือ มันจะมีความหมายอะไรเสียหนักหนาเชียว ถ้าคนเราจะเริ่มมาให้แก่กัน เมื่อวันสุดท้ายของชีวิตผ่านพ้นไปแล้วเช่นนี้ หรือทุกคนจะมาเพื่อพี่สอนและพี่แดง แต่ทำไมทุกคนต้องเอาความตายของหญิงชราบังหน้าด้วยเล่ายังมีเวลาอีกมากมายเหลือเกินที่เราจะให้สิ่งต่าง ๆ แก่เพื่อนมนุษย์ หรือพวกเขาเหล่านั้นรวมทั้งตัวของฉันมาเพื่อมองดูความตายของหญิงชรา แล้วกลับมาย้อนถึงตัวเอง เพื่อเริ่มต้นหาความดีงามอย่างแท้จริงเสียที.. (มานพ ถนอมศรี. 2521 ข : 228-229)

ในเรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย มานพ ถนอมศรีถ่ายทอดให้เห็นสภาพชีวิตที่โดดเดี่ยวของหญิงชรา มีอาชีพปลูกผักบั้งริมทางรถไฟ ไว้ขายเลี้ยงชีพ

... ท่ามกลางโลกอันกว้างใหญ่ ท่ามกลางผู้คนมากมายมันคล้ายกับว่า ยายเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งที่ถูกปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวและไร้ความสนใจจากคนรอบตัว ซึ่งแม้การตายจากไปของยายเกิดขึ้นมันคงไม่ทำให้ใครหันมามองหรือให้ความเศร้าสลดแก่เพียงหนึ่งนาที ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ง : 241-242)

เมื่อเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เข้ามาทำการขุดลอกคูคลองริมทางรถไฟ รวมทั้งผักบั้งที่ยายปลูกเอาไว้เก็บขายด้วย ยายเฝ้าอันวอนเพราะเป็นครั้งสุดท้ายที่จะหล่อเลี้ยงชีวิต

แต่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นยึดมั่นในหน้าที่มากกว่าจะเห็นแก่คุณธรรมสร้างความรำรวนให้กับยาย
เป็นอันมาก

... แต่ละครั้งที่คมมีดเหวี่ยงลงไปในแพ็คbung ยายรู้สึกเจ็บปวดเหมือนคมมีดเหล่านั้น
กรีดซ้ำแล้วซ้ำเล่าลงไปในหัวใจ ใบและกิ่งก้านที่กระเด็นตติขึ้นมาทำให้ยายรู้สึก
คล้ายกับว่าแขนขาของยายถูกหกดกระหน่ำให้ขาดสะบั้น ความตายที่เริ่มมาเยือนแพ็ค
ไม่ผิดกับคนเหี้ยมโหดบีบเค้นลำคอของยายให้แตกทะลัก ยายมองทุกอย่างที่ค่อย ๆ
เปลี่ยนแปร เหมือนมองสังขารของยายที่กำลังจะดับ ทุกสิ่งทุกอย่างหมดสิ้นไปแล้ว
แม้แต่ส่วนที่เป็นความหวังอันที่จะหล่อเลี้ยงชีวิตเฉา ๆ ของแกให้อยู่ต่อไป หากจะ
เหลืออยู่บ้างก็แต่เพียงร่างกายที่ไม่มีอะไรอีกแล้ว จะเป็นของแก่นอกจากลมหายใจ
ยายคิดอย่างปวดร้าว ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ง : 251-252)

ในเรื่องคือความเจ็บปวด มานพ ถนอมศรีได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเห็นแก่ตัวของ
มนุษย์อีกรูปแบบหนึ่ง คือการแย่งชิงเงินและทำลายข้าวของ ของทองดี ที่มีอาชีพกรรมกรและ
เก็บสามล้อขายขนมถาดในตอนกลางคืน

... ทองดีรู้สึกว่ ทุกสิ่งทุกอย่างของเขาที่สร้างขึ้นมามีความมานะและความหวัง
อันบรรเจิด ถูกตี้นหายากร้างของคนใจร้ายเหี้ยมโหดยับเยินไปหมด พຽนี้เขาคง
หมดหวังที่จะขายของอีกแล้ว เพราะเงินสามร้อยบาทที่เก็บออมไว้คงถูกหักเป็นค่า
เสียหายของรถและขนมเสีย ทว่าคนบนโลกนี้จึงเป็นกันอย่างนี้หนอ คนไม่มีโชค
อย่างเขา ทว่าจึงต้องเคราะห์ซ้ำเติมอย่างไม่มีวันจบสิ้นทองดีคิดอย่างปวดร้าว ...
(มานพ ถนอมศรี. 2521 ฉ : 74-75)

ไม่เพียงแต่การทำมาหากินในเมืองเท่านั้น ที่คนจนต้องพบกับความเอารัดเอาเปรียบ
จากผู้ที่มีโอกาสมากกว่า แม้แต่ในชนบท ช่วงที่ฝนแล้ง การหากินฝืดเคืองคนยากจนเหล่านั้นก็มี
ความเห็นแก่ตัวเช่นกัน ในเรื่องฝนแล้ง มานพ ถนอมศรีชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวใน

เรื่องของการหารากิน เพราะความอดอยากเป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์ครอบครองและไม่แบ่งปัน ถึงแม้จะเป็นของสาธารณะเช่น กุศัลแบ่ง แหล่งน้ำจืดที่มีปลาชุกชุม คนยากไร้ต่างมุ่งไปหาปลา ที่นั่น แต่คนที่มาทีหลัง เช่น พ่อกับครอบครัว ไม่มีที่จะเหยียดเอาปลาเพราะคนที่มาก่อนจับจอง พื้นน้ำหมดแล้ว และไม่มีใครอนุญาตให้พ่อทาบลาในกุศัลนี้สักคน

... "ขนาดแบ่งกันอย่างนี้ยังได้กันคนละไม่กี่ตัว ชนบ่อยาให้ใครมาหาอีกก็พอดีไม่ต้อง ได้กัน อยากได้ปลาทานมาเร็ว ๆ ละ เขาจะได้แบ่งที่ให้ นี่มาตอนที่ทุกแห่ง มีเจ้าของหมดแล้ว ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ไปหาที่อื่นอีกไป" ชายคนนั้นบอกพร้อมกับออก บากาล่ พ่อรู้สึกเจ็บแปลบเข้าไปในหัวใจ นี่ถึงขนาดจับจองเป็นเจ้าของกันแล้วหรือนี่ มันไม่เป็นการยุติธรรมเลยสักนิดเดียวสำหรับการกระทำอย่างนี้ พ่อจึงมองหน้า ชายคนนั้นอย่างวิงวอน แต่เขาก็กลับสละหน้าไปทางอื่น ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ช : 182-183)

ในเรื่องแดดเหลือง มานพ ถนอมศรีแสดงความคิดเห็นผ่านตัวละครที่เป็นครูว่าไม่ พอใจพวกนายทุนที่จุดไฟเผาหิ้งช้างโรงเรียน จนเด็ก ๆ ได้รับความเดือดร้อน

... ฉันเพียงแต่ไม่สบายใจนักเมื่อเห็นเด็ก ๆ ของฉันที่ไม่เคยสร้างความเดือดร้อน ให้แก่ใครเลยสักนิดเดียว ต้องมารับเคราะห์กรรมจากการกระทำอย่างเห็นแก่ตัวของคนบางคนที่มีอายุคร่าวพ่อแม่ของพวกเขา ... ฉันรู้สึกเจ็บแปลบ และมีความ รู้สึกเหมือนพ่อที่ต้องทนมองลูกของตนถูกทำร้ายให้ตายไปต่อหน้า โดยไม่สามารถ ช่วยเหลือได้ เด็กคนหนึ่งในงานนั้นเป็นนักเรียนที่เพิ่งเรียนกับฉันเมื่อครูนี้เอง แกก้างคุดคู่อยู่กับความอึดอัดและทรมาน ด้วยน้ำตาที่นองลงมาอาบแก้มมอม ๆ และ ดวงตาแดงชา ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ช : 124,125)

นอกจากนี้ มานพ ถนอมศรี ได้กล่าวถึงการทำงานแห่งว่าเป็นความเห็นแก่ตัวของ หมอเถื่อนที่อยากได้เงิน ตลอดจนเป็นความกลัวเกรงต่อคำวินิจฉัยของสังคมจนไม่กล้ายอม

รับและเผชิญต่อความจริงของกลุ่มสาวที่ยังอยู่ในวัยเรียน และยังคงขอเงินพ่อแม่ใช้ จนสายเกินไป เพราะฝ่ายหญิงตกเลือดตายหลังจากทำแท้งกับหมอเถื่อน เช่นใน เรื่องมารหัวชน ดังข้อความว่า

"... เพิ่งคิดได้ว่า สิ่งที่ทำให้เขาหวาดกลัว สิ่งที่ทำให้เขาถอยหนี จนกระทั่งต้องสืบหาแหล่งทำลายเด็กที่เกิดขึ้นมาอย่างไม่พร้อมเหล่านี้ก็คือกฎเกณฑ์ของสังคมที่โหดร้าย جدا" (มานพ ถนอมศรี. 2526 ฌ : 128)

นอกจากมนุษย์จะทำร้ายกันเองแล้ว มนุษย์บางคนยังมีความเห็นแก่ตัว โดยใช้ความพิการของมนุษย์ด้วยกันเป็นเครื่องมือในการสร้างความร้ายวร้ายให้กับตนเอง มีเรื่องสั้นที่กล่าวถึงคนพิการที่ตกเป็นทาสของมนุษย์ที่ำจบบ เช่น ใน เรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ ที่มีตัวละครชื่อพี่โต เป็นตัวแทนของคนที่เป็นแก่ตัว คอยข่มขู่ให้คนพิการหลายคนออกขอทาน แล้วนำมาเงินมารวมกัน ถ้าใครยกยอกเงินที่ขอมาได้ จะถูกข่มขู่อย่างหนัก เช่น ไอ้แคะที่ต้องการนำเงินที่ขอมาได้ไปซื้อเสื้อเพื่อใส่กันแดดขณะนั่งขอทาน ก็ยังถูกพี่โต เตะ และชกต่อยจนบาดเจ็บ ซึ่งในเรื่องการทำให้เงินกับขอทานนั้น มานพ ถนอมศรีได้ผ่านความคิดตัวละครเอาไว้ว่า

... เสียงเศษเหรียญจากผู้ที่ยืนความเมตตาลงเงินกระป๋องพลาสติกที่เขาถืออยู่ในมือ ซึ่งบางครั้งมันทำให้เขาอดสงสาร และสงสัยในความคิดของตัวเองไม่ได้ พวกเขาจะรู้สึกกันอย่างไรหนอ ถ้าได้รู้ว่า ความดีที่หลั่งรวมกันออกมาเป็นความเมตตา และหยิบยื่นให้กับคนเกิดมาบนโลกอย่างโชคร้ายของพวกเขา มันกลับววนไปสร้างความสุขสบายให้กับคนอื่นคนหนึ่ง ซึ่งมีทุกอย่างพร้อม และเพื่อทำให้ชีวิตของคนนั้นอยู่อย่างบริบูรณ์มากยิ่งขึ้น ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 จ : 64)

ไม่ว่าจะเป็นคนที่สมบูรณ์ คนพิการ แม้แต่สัตว์ก็ยังได้รับการเบียดเบียนจากมนุษย์เช่นกัน เช่น ใน เรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน ที่นำเต่ามาฆ่าโดยโยนใส่กระทะที่มีน้ำเดือดพล่าน เพราะต้องการนำเนื้อเต่ามาทำอาหารพิเศษสุดเพื่อถวายพระ ใน เรื่องอีเชียว มานพ ถนอมศรีบรรยายให้เห็นว่า มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว เมื่อคราวอีเชียวซึ่งเป็นสุนัขตัวเมีย ยังเป็นลูกสุนัขที่น่ารัก ทุกคนในโรงงานพากันเอาใจใส่หยอกล้อ เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยสาวอีเชียวถูกพ่อของมัน

ข่มขืน เมื่อมันจะคลอดลูกในโรงงาน กลับถูกคนงานเอาไม้ตีขณะที่มันกำลังเบ่งลูกอยู่ ทำให้
มดลูกทะลักออกมากองที่ก้น มันได้รับแต่ความรังเกียจจากทุกคน

... นับจากวันที่ก้อนเนื้อสีแดงทะลักไหลออกมากองอยู่ที่ก้นของมันเป็นต้นมา อีเซียว
ค่อย ๆ พบกับปัญหาเรื่องการหาเงินมากขึ้น ไม่ว่ามันจะเดินเข้าไปที่ใดมันจะได้รับ
แต่คำคำทอและการไล่ตะเพิดจากผู้พบเห็น หลายต่อหลายครั้งที่มันถูกตีด้วยไม้ และ
หลายครั้งที่มันถูกสาธยายด้วยน้ำร้อนอย่างจงใจ แม้แต่ผู้คนในโรงงานที่มันเกิดและใช้
ชีวิตอยู่ด้วย มาตลอดเวลา ก็เพาะแต่ความชิงชังมันมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุด
ทุกคน ก็มีแต่ความรังเกียจไม่ว่ามันจะเผลอไปหาใครมันมักถูกเตะ ถีบและตะคอกคำ
จวนต้องหลีกหนีออกมา ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 ฅ : 99)

เช่นในเรื่องนางนวล ซึ่งเป็นสุนัขเหมือนกันกับอีเซียว แต่แล้วเมื่อมันเป็นสาวก็
หนีไปพบเรื่องเพศสัมพันธ์กับตัวผู้ ดังที่มานพ ถนอมศรีบรรยายอย่างประชิดประชั้น ผ่าน
ตัวละครที่ชื่อยามสุกว่า

... ำหั้นตี มันวิเศษอย่างไจ เจอตัณหาราคะเข้าเป็นเสรีจตุกราย ... นี่แหละ
หนอโลกก็วิสัยนี้มีสัตว์ตัวไหนหลีกเลี้ยงไปได้พัน ... ข้าก็เป็นผู้ชาย ข้ารู้หรือกว่า
พอมันได้เืองไปแล้ว มันจะทำยังงัยกันบ้าง สัตุชาติผู้ชายนะนะนวล ไม่ว่าคนว่าหมา
มันก็เหมือนกัน เองคงต้องลำบากในภายหน้าแน่ ๆ ... (มานพ ถนอมศรี. 25
: 34-35)

ในความเหมือนกันของอีเซียวกับนางนวล คือความเป็นแม่ที่มีความรักลูกไม่ยั้ง
หย่อนไปกว่ามนุษย์ เช่น อีเซียวเมื่อลูกถูกรถทับตาย มันโกรธแค้น จนวิ่งขับรถยนต์คันนั้น
และชกตียางรถยนต์ ส่วนนางนวล เมื่อมีคนเอาลูกมันไปปล่อย มันเฝ้าค้นหาทุกแห่ง เพื่อจะ
พบลูกของมัน

จะเห็นว่า ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ มีทั้งเห็นแก่ความสะดวกสบายของตนและพวก

ห้อง เห็นแก่เงินทองที่จะได้มาเพื่อบันดาลความสุขให้กับตนและครอบครัว ตลอดจนลูกหลานในอนาคต เห็นแก่ความโก้หรู ความมีหน้ามีตา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้สังคมทุกวันนี้เป็นสังคมของการเบียดเบียนกันเองระหว่างมนุษย์ และมนุษย์กับสัตว์ คุณธรรมที่ดีงามกำลังจะหมดไปจากสังคมนี้ สภาพจิตใจจึงขาดไว้มนุษยธรรม อันเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัวทั้งสิ้น

มานพ ถนอมศรี จึงค่อนข้างคัดค้านรูปแบบความเห็นแก่ตัวในสังคมปัจจุบัน และไม่ชื่นชมที่จะยกย่องความเอารัดเอาเปรียบทั้งปวง ที่มนุษย์พยายามหยิบยื่นให้แก่กัน

2.3 การคัดค้านระบบทุนนิยม เนื่องมาจากค่านิยมในเรื่องวัตถุและเงินตรา ทำให้มนุษย์มีความโลภในจิตใจ รูปแบบและวิธีการที่มนุษย์ใช้กอบโกยสิ่งนอกกายมาไว้ในครอบครอง จึงเป็นวิธีการที่ไม่ซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ระบบธุรกิจเข้าครอบครองสังคมตลอดจนโลกมนุษย์เอาไว้ ซึ่งมานพ ถนอมศรี มองว่า โลกนี้เป็นโลกของทุนนิยมและเป็นโลกของการทำลายล้างโดยการเอาเปรียบกัน จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นพบว่ามานพ ถนอมศรีไม่เห็นด้วยกับระบบนี้

ในเรื่องของความเอารัดเอาเปรียบของพวกนายทุน เช่นในเรื่อง ผู้ไม่ยอมจำนน ซึ่งตัวละครเป็นช่างวาดรูป ได้รับการติดต่อจากผู้จัดการสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งให้วาดรูปประกอบหนังสือ เมื่อวาดเสร็จแล้วนำรูปภาพไปให้ที่สำนักพิมพ์ กลับได้รับคำตอบว่า ต้องเอารูปเหล่านั้นไปเสนอเจ้าของหนังสือก่อน ถ้าเจ้าของหนังสือตกลงจึงจะให้เงิน เวลามานพ หนึ่งเดือนเต็ม เขากลับไปติดต่ออีกครั้งก็ได้รับการปฏิเสธว่า เจ้าของหนังสือยังไม่มาติดต่อ เขาต้องอ้อนวอนยกมือไหว้ท่วมหัว เนื่องมาจากเขาต้องการเงินไปจุนเจือครอบครัว ผู้จัดการสำนักพิมพ์จำใจโยนเงินให้อีกห้าร้อยบาท จากราคาทั้งหมดสองพันห้าร้อยบาท

... บัดขับไหมล่ะ ในสังคมเช่นนี้ ผมต้องยกมือท่วมหัวเพื่ออ้อนวอนขอเงิน ซึ่งเป็นน้ำหนักแรงของผมมาจากนายจ้างของผมเอง ... ะยาไหมล่ะ สำหรับผมซึ่งเสียเวลาและเงินทองไปมากมายเพื่อฝึกฝนวาดรูปจนชำนาญ เพื่อมาทำในสิ่งที่มีค่าเพียงครั้งละห้าร้อยบาท ทั้งที่สิทธิ์ของผมควรจะได้รับมากกว่านี้ ... (มานพ ถนอมศรี.

2527 จ : 105, 106)

ความเห็นแก่ตัวของพวกนายทุน คือการคำนวณต้นทุนต้องต่ำ กวไรต้องได้มาก ๆ
 ดังนั้นในการลงทุนทำทางสรรพสินค้า บนที่ดินว่างเปล่าที่มีหญ้าขึ้นรกไปหมด คือการจุดไฟเผา
 ทั่วหมดหน้าไปเอง โดยไม่เบี่ยงค่าแรงงานจึงเกิดขึ้นข้างโรงเรียนที่มีเด็กหลายร้อยคนกำลัง
 เรียนหนังสืออยู่ สร้างความเดือดร้อนเป็นอันมาก มานพ ฤณอมศรีได้สื่อผ่านตัวละครที่เป็นครู
 ถึงความหดหู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องแดดเหลือง ว่า

... พื้นดินโล่งเตียนผืนนี้กำลังจะได้รับการเปลี่ยนแปลง จากใครก็ได้ที่มองไม่เห็น
 สิ่งอื่นใด นอกจากสีแดงเข้มของเงิน ซึ่งสำหรับคนเล็กอย่างฉัน จะทำอะไรได้มาก
 ไปกว่าฝันมองมันพร้อมกับทอดถอนหายใจ และพยายามลืมมันเสียให้สนิท เมื่อวัน
 เวลาผ่านและกลบเลือนเหตุการณ์นี้ไป ... (มานพ ฤณอมศรี. 2523 ข : 127)

การมุ่งกำไรจึงเป็นหัวใจของระบบธุรกิจ แม้แต่นักธุรกิจต่างชาติยังพุ่งเป้าหมายของ
 การกอบโกยกำไรมาที่ประเทศไทย เนื่องจากรัฐบาลเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนใน
 ประเทศอย่างเสรี ประกอบกับประเทศไทยมีค่าแรงงานต่ำ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำไปด้วย ดัง
 ข้อความในเรื่องขิมบิวย ว่า

... คิมเดนตะวันออกเป็นบ่อเงินบ่อทองของเขาจริง ๆ และคนเหล่านั้นยังยำด้วย
 ว่าบ่อที่กว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์มากที่สุดคือเมืองไทย ที่มีวัตถุดิบเหลือเฟือ อัตราค่า
 แรงงานก็ต่ำมาก เมื่อเทียบกับประเทศของตน ค่าครองชีพถูก ทำให้ผลผลิตที่สร้างขึ้นมี
 ราคาไม่สูง สามารถนำไปขายได้กำไรอย่างงดงาม เหมาะที่สุดสำหรับทำธุรกิจ
 กิจการค้าที่ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก นอกจากนั้นรัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ชาวต่าง
 ประเทศเดินทางเข้ามาลงทุนได้อย่างเสรี ... เริ่มต้นด้วยการตั้งโรงงานสำหรับ
 ผลิตขึ้นก่อน จ้างคนเข้าทำงานในอัตราค่าแรงงานต่ำ แรงผลผลิตให้ได้มาก ๆ
 จากนั้นก็นำไปตีตราต่างประเทศ แล้วส่งไปขายในซาอุดีอาระเบีย ด้วยราคา
 เท่ากับสินค้าชนิดเดียวกันที่ส่งมาจากยุโรป...ส่วนหนึ่งของสินค้าที่ผลิตได้ เขาจะ
 นำออกขายในประเทศนี้เสียเองด้วย โดยวิธีง่าย ๆ ที่พ่อค้าทั่วไปนิยมใช้กันมา

เป็นเวลาช้านานมาแล้วนั่นคือ ตีตราว่าผลิตชิ้นในต่างประเทศ แล้วเขยิบราคาให้สูงขึ้นไปอีก 3 เท่าตัว มันจะทากาไรให้แก่เขามากมายเช่นกัน ... (มานพ ถนอมศรี. 2533 ข : 162-164)

นอกจากจะกล่าวถึงวิธีการลงทุนของพวกนายทุนแล้ว มานพ ถนอมศรียังชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของพวกนายทุน หรือพวกคนรวยที่กระทำตนอยู่เหนือคนธรรมดา ไร้น้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์คำนึงถึงความสะดวกสบายของตนเป็นหลักในเรื่องดอกไม้สีดำ ดังข้อความว่า

... เขาที่ต้องใช้จ่ายเงินให้สมกับการเกิดเป็นคนร่ำรวย เขาคงลำบากใจมากที่ต้องสั่งอาหารมากมายเพียงเพื่อแสดงให้สังคมและผู้อื่นรู้ว่าเขาเป็นคนรวย ทั้งที่เขาकिनันลงไปได้ไม่เกินกว่าหนึ่งจรรย์ส่วนเท่านั้นเอง เขาต้องทานมันอย่างนี้มาตลอดเวลาและทุกมื้อทุกคราว มันจะเป็นความทรมานใจขนาดไหน ถ้าสำนักของเขาบอกแก่ตัวเองว่า การกินอย่างนี้ของเขานั้น ได้แย่งอาหารส่วนที่จะเป็นของคนอื่นมาทิ้งขว้างเสียอย่างเปล่าประโยชน์ เขาคงเสียใจและตัดสินใจไม่ถูกว่าระหว่างความเห็นใจเพื่อนมนุษย์กับความร่ำรวยที่เขาต้องอวดผู้คนนั้น เขาจะเลือกสิ่งใด ... (มานพ ถนอมศรี. 2523 ค : 194-195)

มานพ ถนอมศรียังได้เสียดสีและกล่าวโจมตีคนรวยหรือพวกนายทุน อีกมากมายหลายเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการเอารัดเอาเปรียบมนุษย์ของพวกนายทุน ไม่ว่าจะเป็นการไม่สนใจแรงงานมนุษย์ เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีช่วยในการผลิตได้เป็นอย่างดี และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อีกด้วย ดังข้อความในเรื่องฆาตกร ว่า

... งานทุกอย่างในเมืองหลวง ถูกบุกรุกครอบครองด้วยกองทัพคอมพิวเตอร์และเครื่องจักรกล ซึ่งบรรดาเจ้าของกิจการทั้งหมด แม้แต่ตัวของเขาเองมองเห็นว่าสามารถประหยัดต้นทุน และค่าใช้จ่ายได้ดีกว่าจ้างคน ... (มานพ ถนอมศรี. 2534 ข : 58)

นอกจากในเรื่องของระบบการผลิตของนักธุรกิจแล้ว มานพ ถนอมศรียังได้กล่าว วิพากษ์วิจารณ์ถึงการสะสมที่ดินของพวกนายทุนอีกด้วย ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับคนยากไร้ ที่ไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง ที่ดินส่วนใหญ่จึงตกเป็นของนายทุนจนหมดสิ้น ทำให้มีข่าวว่า มีการบุกรุกที่ดิน หรือมีการขับไล่ให้รื้อถอนมากมายในยุคปัจจุบัน เช่นในเรื่อง ของขวัญผู้ยากไร้ ความว่า

... คนร่ำรวยทำอะไรในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้เสมอ ไซ้แน่เขาต้องเป็นคนร่ำรวย แต่ถ้าโลกเป็นของคนร่ำรวยพวกเดียวแล้ว คนจนอย่างเขาจะไปซุกอยู่ที่ไหนกัน ทุกสิ่งในโลกนี้กำลังถูกจับจองเป็นเจ้าของเสียหมด เงินซื้อได้ทุกอย่าง แม้แต่แผ่นดิน อันเป็นของส่วนรวมของมนุษย์ สักวันหนึ่งคงมีคนซื้อโลกนี้ไว้คนเดียว และเพราะความเลียดเย็น เขาคงไล่ผู้คนให้หลีกหนีออกไป เพื่อเป็นเจ้าของมันผู้เดียวเหมือนกับคนรวยที่กว้านซื้อแผ่นดินเอาไว้เมื่อแล้วไล่คนจนอย่างเขาให้หนีจากไปอย่างไม่ต้องรับผิดชอบ ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ก : 86-87)

จากความเห็นแก่ได้ของพวกนายทุน โดยไม่รับผิดชอบต่อภาระของตน เพราะคนเหล่านี้กลายเป็นมนุษย์ที่ไร้มนุษยธรรมในหัวใจ ซึ่งมานพ ถนอมศรีได้วิพากษ์วิจารณ์ด้วยความ เป็นห่วงเป็นใยว่า มนุษย์ทุกคนในสังคม กำลังตกเป็นทาส และถูกหลอหลอมให้กลายเป็นหุ่นยนต์ หรือเครื่องจักร ตามความต้องการของพวกนายทุนในเรื่อง ฆาตกร เพราะ

... คนเหล่านี้เอาเปรียบสังคมมาก พวกเขาใช้คำว่าธุรกิจ ซึ่งเป็นคำที่งดงาม และถูกต้องตามกฎหมาย เชื้อดเนื้อ คนยากคนจนทั้งประเทศอย่างเลียดเย็น พวกเขาท่องเพียงคำว่า "กำไร" เท่านั้น ยิ่งสามารถทำกำไรได้มากเท่าใด ก็จะมีความสุขมากเท่านั้นและการทำกำไรของพวกเขาก็ช่างไร้ขอบเขตเหลือเกิน มันเหมือนยุ้งที่สูบเลือดกินอย่างเพลิดเพลิน จนลืมนึกความอึด ยิ่งกินก็ยิ่งอโรย ยิ่งสูบก็ยิ่งสุข พวกเขาไม่ได้คิดเลยว่า กำไรของพวกเขานั้น มันได้มาด้วยความน่าอับอายเพียงใด และมันทำให้ใครเดือดร้อนบ้าง ธุรกิจนี้แหละที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว ทุกวันนี้

คนเห็นแก่ตัวกำลังจะล้นโลก เพราะโลกมันกลายเป็นโลกของธุรกิจ ไปที่ไหนก็ได้ยิน
แต่คำว่า กาไรและชาตุน คนทุกคนกำลังตกอยู่ใต้อำนาจของมันทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว
มันคือกลานเข้าครอบครองจิตใจของผู้คนที่ละน้อย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จนในที่สุด
มนุษย์ที่เดินขวักไขว่อยู่บนโลกนี้ ก็เป็นเพียงหุ่นยนต์ธุรกิจ ที่ยังชีวิตอยู่ด้วยกาไร ...
(มานพ ถนอมศรี. 2534 ข : 59)

มานพ ถนอมศรี จึงสรุปไว้ในเรื่องคืนดาวตก ว่าโลกทั้งโลกกลายเป็นโลกของนิเกิ้ล
หรือโลกของอุตสาหกรรมใหม่ ดังข้อความว่า

"โลกข้างนอกนั้น มันเป็นโลกของนิเกิ้ล ทุกคนอยู่อย่างนิเกิ้ล คิดอย่างนิเกิ้ล แล้วก็ทำกัน
อย่างนิเกิ้ล ฉันก็เป็นคนหนึ่งที่เป็นมนุษย์นิเกิ้ล ไร้ชีวิต วิญญาณ แต่ถูกสั่งสอนให้รู้จักเพียงได้ โดย
ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการเพียงอย่างเดียว" (มานพ ถนอมศรี. 2535 ข : 64)

และสรุปถึงพฤติกรรมของพวกนายทุนที่กดขี่มนุษย์ทุกคน ให้ตกเป็นทาสของความอยาก
ได้ไม่สิ้นสุด โดยการโฆษณาชวนเชื่อ ยั่วยุให้หลงไปกับวัตถุต่าง ๆ ตลอดจนคิดค้นระบบ
ทฤษฎีที่ทำลายความเป็นมนุษย์จนหมดสิ้น จากเรื่องอัตตวิบากกรรม ความว่า

... ไม่ใช่เพราะคนเหล่านี้หรือที่ทำให้คนอย่างฉันและใคร ๆ ตกอยู่ในภาวะยอม
จำนน ไม่ใช่คนประเภทเดียวกันหรือที่ช่วยกันสูบเลือดและชีวิตไปจากเพื่อนมนุษย์
ผู้นำสงสารที่คร่ำครวกัน มุ่งหน้ามาที่นี้เพียงเพื่อหาซื้อของที่เขาประกาศเอาไว้ว่า
ลดราคา แต่เอาเข้าจริง ๆ แล้ว กลับกลายเป็นเพิ่มราคา และกาไรมากยิ่งขึ้น
กว่าเดิม ไม่ใช่คนพวกนี้คือหรือที่นำเอาระบบเลือดเย็นที่เรียกกันว่า "ธุรกิจ"
เข้ามาทำลายความเป็นมนุษย์ของผู้คนให้หมดสิ้นไป ทุกวันนี้เหลืออยู่เพียงสอง
จำพวกเท่านั้นคือ ผู้ทำกับผู้นถูกกระทำ ผู้ทำกอบโกยผลประโยชน์ ผู้ถูกกระทำ
กอบโกยแต่ความเจ็บปวดและสูญเสีย ฉันเคยเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสเมื่อลูกชาย
พ่อค้าฐานะเศรษฐีที่หาหน้าที่ "เซลล์" เข้าไปนั่งพูดล่อหลอกนักการจนๆ เพื่อขาย
ประกันชีวิตที่กฎหมายเปิดโอกาสให้แก่เจ้าของอย่างมากมาย มนุษยธรรมและความ
เมตตาสงสาร ถูกคำว่าธุรกิจ และผลประโยชน์ทำลายล้างจนสูญพันธ์ุไปจากจิตใจ

มนุษย์ ... ฉันต้องการบอกให้คนบางคน บางกลุ่มรู้ว่าฉันต่อต้านเขาด้วยชีวิตอันเป็นที่รักและห่วงหาอาลัยของมนุษย์ทุกคน ... (มานพ ฅนอมศรี. 2533 ฎ : 107-108)

โดยสรุปแล้ว มานพ ฅนอมศรีได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับระบบทุนนิยมเป็นอันมากในเรื่องสิ้นจึงพยายามแสดงให้เห็นว่าบรรดา พวกนักธุรกิจ คนร่ำรวยหรือพวกนายทุนทั้งหลายเป็นคนน่ารังเกียจและน่ากลัว เพราะเขาใช้เล่ห์เหลี่ยมล่อลวงให้ทุกคนตกเข้าไปสู่วงเวียนของระบบธุรกิจแบบทุนนิยม ซึ่งไม่มีคำว่า "ให้เปล่า" สำหรับระบบนี้ มีแต่คำว่า "การไร" และหลีกเลี่ยงคำว่า "ขาดทุน" ดังนั้น มานพ จึงพยายามชี้ให้ทุกคนหันมาครุ่นคิดถึงระบบธุรกิจแบบทุนนิยมว่าดีหรือไม่ดีเช่นไร ซึ่งถ้าจะต่อต้านคงเป็นไปไม่ได้ คงได้แต่เพียงคัดค้านตามประสาคนเล็ก ๆ เท่านั้นดังที่ มานพ ฅนอมศรี บรรยายผ่านตัวละครที่เป็นครูในเรื่อง แดดเหลือง ว่าเป็นแค่คนเล็ก ๆ ที่ไม่มีพลังพอที่จะต้านกระแสธุรกิจได้

3. การเสนอวิธีแก้ปัญหา

ในการวิเคราะห์เรื่องสั้นของมานพ ฅนอมศรี ในด้านพันธกิจทางสังคม หรือความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม พบว่า เรื่องสั้นของมานพส่วนใหญ่กล่าวถึงการบันทึกเหตุการณ์และการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ส่วนการชี้แนะแนวทางแก้ปัญหานั้นพบเพียงไม่กี่เรื่อง และแยกเป็นหัวข้อได้ 4 ประเด็น คือความอดทนต่อสภาพปัญหา การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง การหลีกเลี่ยงสังคม และการปลุกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดดังนี้

3.1 ความอดทนต่อสภาพปัญหา จากความที่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ไม่มีพลังพอในการต่อรองหรือเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม จึงต้องยอมจำนนต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตด้วยความหดหู่และร้าวรานใจ มานพ ฅนอมศรีได้กล่าวถึงความอดทนไว้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความอดทนต่อความต้องการนานาชนิด ได้แก่ ความต้องการทางเพศอย่างไม่มีขีดจำกัด ความต้องการมีเงินเรื่องทรัพย์สินเงินทอง ความอดกลั้นเมื่อได้รับการเอาใจเอาเปรียบ ตลอดจนความอดทนต่อการขาดไร้ปัจจัยพื้นฐาน เป็นต้น

อาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่ต้องมีความอดทนมากที่สุดเพราะผู้ที่มาใช้บริการต้องเสียเงิน จึงตัดทวงความสุขอย่างเต็มที่ โดยวิธีการหลากหลาย เช่น โสเภณีห้องโถงในเรื่อง "ฉัน... ใจคนบัดซบ" หรือโสเภณีราคาถูก ในเรื่องความอยาก ล้วนแต่ต้องมีความอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพราะคนที่มาใช้บริการบังคับให้ทำในสิ่งที่น่ารังเกียจ และน่ากลัว แต่เพื่อเงินเธอก็ต้องจ่ายยอมให้ชีวิตนั้นอยู่รอดต่อไป ส่วนแฉล้ม ในเรื่องลมหายใจดอกไม้ ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ แต่ต้องอดทนประกอบอาชีพโสเภณี เพราะต้องการเงินมาเลี้ยงแม่ที่แก่แล้วและตนเองกับลูกในท้อง แต่แฉล้มกลับได้รับการเอาเปรียบจากตำรวจนอกเครื่องแบบที่มาใช้บริการ ทำให้แฉล้มหมดความอดทนพร้อมกับปฏิเสธ แฉล้มจึงถูกจับไปโรงพักฐานขายบริการทางเพศผิดกฎหมาย

ในทางกลับกัน คนที่ไม่มีความอดทนในเรื่องความต้องการทางเพศ อาจเป็นสาเหตุของปัญหานานาประการ เช่น ปัญหาในชีวิตครอบครัว เช่น ครอบครัวของสินในเรื่องไฟสีดา เมื่อภรรยาของสินทนต่อความต้องการทางเพศและทนต่อการเล้าโลมจากผู้ชายไม่ไหวจึงตัดสินใจมีชู้ เมื่อสินกลับมาพบ เขากับนางสาวทาสีเกือบฆ่าภรรยาตาย แต่ได้ยื่นเสียงลูกร้องจึงตั้งสติได้ หรือในเรื่องกลิ่นเนื้อหอม ที่หญิงวัยกลางคน มีความรู้สึกเบื่อหน่ายทุกอย่างรอบตัว แม้แต่สามีของตน จึงพากันไปแสวงหาความสุขนอกบ้าน เช่น ในบาร์ผู้ชายที่มีเด็กหนุ่ม ๆ คอยให้บริการ พวกเขาพากันหลงระเริงใช้ชีวิตสำล่อนกับเด็กหนุ่มเหล่านั้น ผลสุดท้ายคือนางสาวโรคร้ายมาสู่สามีและตนเอง กลายเป็นคนติดเฮดส์ กว่าจะสำนึกได้ก็สายไปเสียแล้ว แม้แต่ในเรื่องทุกซัซัง ที่ฝ่ายสามีมีความต้องการทางเพศ แต่ภรรยาต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาผ่อนเครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้านให้ทันในแต่ละเดือน จึงหาเวลาพักผ่อนไม่ได้ สามีจึงต้องไปใช้บริการกับผู้หมกหมนวด แต่แล้วเขาก็รู้สึกหดหู่ใจ เมื่อหนีปัญหาเรื่องเงินไปไม่พ้น เพราะหมกหมนวดคนนั้น ต้องการเงินไปให้ค่าเช่าแฟลตในขณะที่เขามีเงินติดกระเป๋าเพียงไม่กี่ร้อยเท่านั้น

นอกจากนี้มานพ พนอมศรียังชี้ให้เห็นถึงคนที่เป็นครูบาอาจารย์ และคิดไม่ซื่อกับลูกศิษย์สาว ๆ ที่ตนสอนอยู่ เช่น เรื่องท่อนอนในข้อดอกไม้ แต่เพราะความอดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาของสุนทรที่ทำให้เธอรอดพ้นจากอาจารย์บักกามันนั้นมาได้

"เจ้าของวิชาที่เขาคร่ำคร่า เลื่อมใสและหลงคาพุดอยู่นั้น คือสาเหตุที่ทำให้เธอกลายเป็น

เป็นคนที่ไม่สนใจเรียนวิชานี้ ช่างมันเถิด ถ้าหากโลกนี้จะหมดสิ้นความยุติธรรม เธอก็ขอเดินหน้าเข้าสู่ชะตากรรม ... และความผิดหวังด้วยความเต็มใจ" (มานพ พนอมศรี. 2523 ๗ : 78)

แต่ในเรื่องมารท้าว ตัวละครที่เป็นเด็กหนุ่มเด็กสาว ที่มาจากต่างจังหวัดเพื่อเข้ามาเรียนหนังสือในเมืองไม่มีความยับยั้งใจ จึงทำให้มีความสัมพันธ์กันจนฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ เด็กทั้งสองจึงแก้ปัญหาโดยพากันไปให้หมอเถื่อนทาน้ำพิษ จนเด็กสาวตกเลือดถึงแก่ความตาย

"เธอจะอยู่ดูหน้าใครต่อไปได้ แม่กับพ่อจะทำกับเธออย่างไร หากรู้ว่าลูกสาวของตนท้องขึ้นมาทั้งที่ยังเรียนหนังสือ ชาวบ้านรอบข้างจะรุมนินทาว่าร้ายอย่างไรบ้าง หากพวกเขาได้รู้ว่าเรามีลูกตั้งแต่อายุสิบห้า โดยเฉพาะพวกเขายังไม่รู้จักรู้ว่าใครเป็นพ่อของมัน" (มานพ พนอมศรี. 2526 ๗ : 117)

เพราะมีวุ่นวายแล้วเกรงคนรอบข้าง กลัวความอับอายที่จะเกิดขึ้น การแก้ปัญหาจึงผิดพลาด และกว่าจะคิดต่อสู้ อุดหนุน กับปัญหาที่เกิดขึ้นก็สายเกินไป

... แม้โรงเรียนจะล่วจ้อออก แม้ว่าเขาจะเรียนไม่จบ และถึงแม้ว่าพ่อแม่ของเขา และวจีจะโกรธเคืองในสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงใด เขาก็จะไม่ขอโทษอย่างนี้อีกต่อไปแล้ว เขาจะเอาลูกของเขาไว้ มันจะเป็นความผิดอะไรนักหนาเชียว หากเขาและวจีจะมีลูกขึ้นมาขณะนี้ ... (มานพ พนอมศรี. 2526 ๗ : 127)

จะเห็นว่าในเรื่องความต้องการทางเพศ เป็นเรื่องของธรรมชาติ ทุกคนมีได้ แต่ต้องรู้จักความอดทนด้วย ต้องอดทนที่จะสะกดเก็บอารมณ์ ต้องอดทนเมื่อเกิดปัญหาขึ้น และต้องอดทนต่อความเย้ายวนภายนอกที่ยั่วยุให้กระทำการที่ไม่สมควร

ส่วนในเรื่องของความอยากมีทรัพย์สินเงินทองนั้น ทุกคนต้องการมีไว้ในครอบครอง แต่บางครั้งก็มีมากเกินไปกำลังของตน เช่น บักเคน ในเรื่องเรื่องตลกของบักเคน บักเคนมีอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้าง เขำบ้านอยู่กับเมีย เมียของบักเคนต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างคนเมืองหลวง ซึ่งบักเคนก็เห็นด้วย ดังนั้น บักเคนต้องทำงานหนักทั้งตอนกลางวัน และตอนกลางคืน ทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย บักเคนจึงตัดสินใจหนี

ปัญหาโดยการกระโดดตึกตาย แต่หมอช่วยรักษากลับคืนชีพ บักเคนต้องโกหกทุกคนว่าตนเองตกตึก เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยเงินของตนเอง เหตุการณ์เช่นนี้จะไม่เกิดขึ้น ถ้าบักเคนและเมียจะรู้จักอดทนต่อความยากลำบากได้มากเกินฐานะของตนเช่นเดียวกับเรื่องนิบ-ฮวย ที่ตัวละครหญิงมีอาชีพรับราชการ ไม่พอใจเงินเดือนที่ตนได้รับและมีความอยากมีเงินทอง เธอต้องดิ้นรนค้าขายสินค้าทุกชนิด แม้แต่การขายประกันที่ต้องโกหกคนอื่น ๆ เพื่อโน้มน้าวจิตใจ แต่เธอหาเหตุผลเข้าข้างตนเองว่ามันคือธุรกิจ เพราะธุรกิจไม่มีคำว่าบุญหรือบาป นอกจากนี้เธอยังนำเงินก้อนใหญ่ไปลงทุนเล่นแชร์น้ำมันกับแม่ช้อยด้วยความโลภมากทำให้เธอหมดตัว เมื่อแม่ช้อยถูกจับเข้าคุก เธอจึงหันมาเล่นหวยเถื่อนเพราะอยากรวยด้วยวิธีลัดทันตาเห็น แต่ทุกงวดที่ผ่านมา เธอไม่เคยถูกหวยแม้แต่ครั้งเดียว กลับหมดตัวลงทุกขณะ เพราะความไม่รู้จักพอในสิ่งที่ตนมีอยู่อย่างแน่นอน แต่ไปมุ่งหวังกับสิ่งที่ยังมาไม่ถึงและมองไม่เห็นตัวตน

ในทางตรงข้าม มานพ ฤทธมศรี เสนอแนะให้มนุษย์รู้จักการปฏิเสธเงินตราบ้างเพื่อผดุงความถูกต้อง และคุณธรรมให้กับสังคมบ้าง เช่นในเรื่องมนุษยธรรมของลุงปาน ตัวละครคือลุงปาน ชายชราที่มีอาชีพหาสัตว์น้ำจืดตามแม่น้ำลำคลอง ฐานะของลุงปานยากจน ตัวคนเดียวไม่มีใครมาจุนเจือ แต่ลุงปานสำนึกตลอดเวลาว่า ตัวแก่เบียดเบียนชีวิตสัตว์เล็ก ๆ เพราะความหิวและอดอยาก ทำให้แก่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แล้ววันหนึ่งลุงปานก็แสดงให้คนเห็นว่าตัวแกก็มีมนุษยธรรมอยู่ในจิตใจเช่นกัน เมื่อลุงปานจับเต่าได้ และขายให้กับบ้านที่จัดงานทานบุญเลี้ยงพระ ทุกคนปฏิเสธที่จะฆ่าเต่า หน้าที่นี้จึงตกเป็นของลุงปาน ลุงปานนำเต่าใส่ลงไปในน้ำเดือด ความทรมานทรมานของเต่า ทำให้ลุงปานตัดสินใจเทน้ำเดือดทิ้ง พร้อมกับคืนเงินค่าเต่าให้เจ้าของงานเลี้ยง และอุ้มเต่ากลับบ้านทันที ทั้งที่ลุงปานต้องการเงินนั้นมาหล่อเลี้ยงชีวิตตนเอง แกก็ยอมทนอดอยากเสียดีกว่าที่จะทำลายชีวิตสัตว์

ในทางนองเดียวกัน ความตายของน้ำสิน ในเรื่องราคาแห่งความสูญเสีย ซึ่งเป็นหญิงขายถ่านที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุกคน แม้น้ำสินจะมีฐานะยากจน แต่แล้วน้ำสินต้องพบกับจุดจบของชีวิตเพราะความประมาทของลูกชาย เศรษฐีที่ขับรถด้วยความคึกคะนอง เพื่อปกป้องลูกชายของตน เศรษฐีจึงนำเงินมาให้กับญาติของผู้ตาย โดยมีข้อแม้ให้ไปถอนเงินจากความไม่เอาเรื่องกับลูกชายตน แต่ได้รับการปฏิเสธ เงินสองหมื่นบาทไม่สามารถแลกกับชีวิตทั้งดวงของ

ผู้หนึ่งคนหนึ่งได้ แม้เงินจำนวนนั้นจะมีค่ามากสำหรับคนจนอย่างครอบครัวของน้ำสิน

มานพ ฤๅณศรีแสดงให้เห็นว่า ความอดทนของมนุษย์มีคุณค่ามากและเป็นเกราะกำบังความอยากของมนุษย์ได้ดีทีเดียว โดยเฉพาะถ้าเรากำจัดความอยากให้หมดไปจากจิตใจของเราเองได้

แต่ในสภาพของสังคมปัจจุบันที่มีแต่ความแข่งขัน แย่งชิงกัน ดังนั้น ความเอารัดเอาเปรียบจึงบังเกิดขึ้นในทุกวงการ ทุกสถานที่ และทุกเวลา แม้แต่ในครอบครัวเดียวกัน ก็มีให้พบเห็นมากมาย พ่อแม่เอาเปรียบลูก หรือลูกเอาเปรียบพ่อแม่ เป็นต้น

ในเรื่องไม่อยากเป็นนก ตัวละครที่เป็นลูก จาก 3 ครอบครัว ประกอบไปด้วยแสง ที่มีพ่อกับแม่ชอบดื่มสุรา แล้วทะเลาะตบตีกันแทบทุกวัน แสงจึงต้องออกทำงานตั้งแต่อายุสิบเอ็ดขวบ เขาต้องตื่นแต่เช้ามืด ไปเก็บผักสด ผลไม้ที่ร่วงหล่นจากเข่งใส่ถุงที่คนเตรียมไว้ แล้วนำไปขายให้กับยายจวงที่เปิดร้านขายกับข้าว หมึกก็มีชีวิตแตกต่างไปจากแสง คือมีพ่อที่เมาแล้วชอบอาละวาดหมึกต้องออกเก็บขยะ และต้องอดทนต่อความน่าเหม็นและสกปรกเพื่อเงินบ่อยครั้งที่ต้องเจ็บตัวเพื่อแย่งชิง

... ต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดอยากตั้งแต่เด็ก และห่างไกลโรงเรียนเหมือนอยู่คนละโลก ทุกวันหมึกใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการคุ้ยเขี่ยหาเศษของที่มีค่าอยู่ที่กองขยะ ไม่ว่าจะเป็นถุงพลาสติกใช้แล้ว เศษโลหะ กระป๋องนม เป็นสิ่งที่หมึกแสวงหาอยู่ตลอดเวลาที่เดินอยู่กลางกลิ่นน่าเหม็นของขยะ ที่รถมาทิ้งไว้กับโรงปุ๋ยเป็นกองสูงเหมือนภูเขา ... ทุกครั้งที่รถขยะคันใหม่วิ่งมาจอด เหมือนราชรถแล่นลงมาโปรด ทุกคนกรูเข้าหามัน และแย่งชิงกันหยิบฉวยทุกอย่างที่คิดว่ามีค่าใส่ลงในถุงของตน หลายครั้งต้องออกกำลังชกต่อยกันเพื่อเป็นเจ้าของสิ่งของสิ่งหนึ่งที่มีราคาดี ซึ่งคนชนะเท่านั้นจึงจะได้เป็นเจ้าของมัน ... (มานพ ฤๅณศรี. 2521 ฦ : 192

- 193)

ตัวแทนของเด็กที่ต้องอดทนต่อสภาพครอบครัวที่ไร้ความสุขอีกคนคือ โกร่ง ที่มีพ่อเป็นคนขี้เมาไม่ทำงาน มีเมียหาเลี้ยง พ่อคอยไถเงินจากโกร่งตลอด ถ้าใครไม่ให้จะถูกพ่อด่าทุบตี

โกร่งมืออาชีพขายหนังสือพิมพ์ตามสี่แยกไฟแดง ต้องทำงานเสี่ยงต่อการถูกรถชน และท่ามกลาง
ควันพิษที่ทำลายสุขภาพ

ในขณะที่ติดกับม้วย จากเรื่องความรู้สึกสีขาว ต้องอดทนต่อความเศร้าโศก ที่ต้องขาด
ทั้งพ่อและแม่ ทั้งสองพี่น้องต้องช่วยกันทะนุบำรุงเลี้ยงตนเองตั้งแต่วัยเยาว์

ในด้านคนชรา มานพ ญามศรีได้ให้ความเห็นใจเป็นอันมาก มักจะเขียนถึงคนชรา
ว่ามีความโดดเดี่ยว อ้างว้างไม่มีใครคอยดูแลยามเจ็บไข้ ไม่มีคนหาเลี้ยงต้องพึ่งตนเอง ไม่ว่า
จะเป็นเรื่องความปลื้มปีติของหญิงชรา ที่ต้องหาเลี้ยงตนเองและเด็กกำพร้าอีกหนึ่งคนด้วยความ
อดทนและเข้มแข็งของจิตใจ

... ใจยายยังสู้ สู้ทุกอย่างที่จะผ่านมาเพื่อเติมรสชาติให้กับชีวิตเก่าแก่ของยาย
ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ ความยากลำบาก หรือความสูญเสียของยายเอง แม้วัยและ
ร่างกายจะเป็นปัญหาสร้างความยุ่งยากใจแก่ยายเสมอ แต่ยายไม่เคยยอมแพ้มันสัก
ครั้งเดียว ยายคิดว่า ยายยังทำทุกอย่างที่ยายเคยทำได้ยายไม่เคยทอดอาลัยให้กับ
ชีวิต แม้ตลอดเวลาที่ผ่านมายายไม่เคยพบกับสิ่งที่เรียกว่าความสุขอย่างแท้จริง และ
ดูเหมือนความทุกข์ยากเหล่านั้นจะกลายเป็นภูมิคุ้มกัน ซึ่งทำให้ยายมีชีวิตอยู่โดย
ไม่เกรงกลัวโชคชะตา ... (มานพ ญามศรี. 2521 ข : 170-171)

ความอดทนของคนชราต่อการกระทำที่เห็นแก่ตัวของลูกหลาน บปรากฏในเรื่องสั้น
หลายเรื่อง เช่น หญิงชรา ในเรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ ที่ได้รับความรังเกียจจากลูกชายและ
ลูกสะใภ้จนตรอมใจตาย หรือหญิงชราอีกสองคน ที่ไม่มีลูกหลานเหลียวแล ต้องขายสลาก-
กินแบ่งรัฐบาล และขายถั่วต้ม เลี้ยงตนเองจนวาระสุดท้ายของชีวิต

ชายชราซึ่งเป็นตัวโนลิเกวัย 50 เศษ สู้อดทนแสดงลิเก ตามแบบโบราณ แต่ก็ด้าน
กระแสนวัตกรรมจากตะวันตกไม่ได้ จึงตัดสินใจขยับคณะลิเกด้วยความเศร้าใจในเรื่องตัวโน

"...ทุกสิ่งทุกอย่างถึงเวลาของมันแล้ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไหนก็ช่วยไม่ได้ ลิเกคงต้อง
หายสาบสูญไปในเวลาไม่ช้านี้ เช่นเดียวกับที่ตัวโนชาติตัดสินใจขยับคณะและจบสิ้นชีวิตนายวง-
ลิเกลง..." (มานพ ญามศรี. 2534 ข : 64)

แม้แต่อาชีพตำรวจที่ทุกคนพากันรังเกียจว่าเป็นอาชีพที่คอยข่มขู่เอาเปรียบประชาชนมานพ ฤณอมศรีชี้ให้เห็นว่า ยังมีตำรวจเก่า ๆ คนหนึ่ง อดทนต่อความอยากทั้งปวง ยึดมั่นในจรรยาบรรณของอาชีพ เช่น จำทองคำ ในเรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ

... ตลอดเวลาที่แกเข้ามาอยู่ในเครื่องแบบสีกาก็ แกไม่เคยทำในสิ่งที่น่ารังเกียจและอับอายอย่างนั้นเลย แกคิดว่า แกขออยู่อย่างจำจน ๆ เสียดีกว่าจะให้แกร่ำรวยขึ้นมาด้วยวิธีการที่ชั่วช้าเลวทราม แม้ในบางครั้งแกเคยถูกมองจากเพื่อนตำรวจที่เป็นตำรวจเพียงเพื่อกอบโกยเงินทองจากการเอารัดเอาเปรียบคดโกงประชาชนด้วยสายตาสมเพชเวทนา จนถูกกลั่นแกล้งเอาในหลายสิ่งหลายอย่าง เมื่อพวกเขาเห็นว่าจะกลั่นให้แกเข้ากับสีตาของพวกเขาไม่ได้ จำทองคำเคยสัญญากับตัวเองไว้ว่า แกขอเป็นปลาที่สะอาดเพียงตัวเดียว สำหรับช่องที่น้ำเหม็นนี้ให้จงได้ ...
(มานพ ฤณอมศรี. 2521 ค : 117-118)

นอกจากมนุษย์ต้องมีความอดทนต่อความอยากนานาชนิดแล้ว มนุษย์ยังต้องมีความอดทนต่อการขาดแคลนปัจจัยในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคอีกด้วย ซึ่งผู้ที่คอยโอกาสอันสังคม จะประสบกับปัญหาหนักที่สุด และต้องใช้ความอดทนให้มากที่สุดด้วย

ในเรื่องอีหล่น้อย ตัวละครที่เป็นเด็กหญิงอายุเพียงเจ็ดขวบเศษ ต้องอดทนต่อความหิวโหย และต้องอดทนกับการเป็นเด็กกำพร้า ที่ไม่มีใครเหลียวแล อาหารในแต่ละมื้อคือผักมะขามอ่อน

"... หักเตี๊ยมักอ่อนที่ห้อยระย้าอยู่รอบ ๆ ฝาปากเคี้ยว รสของมันเปรี้ยวจนชาลิ้นแต่นางก็ฝืนกินเข้าไป เพราะมันเป็นอาหารมื้อเช้าและกลางวันที่รวมกันเป็นมื้อเดียวกันของนางมาทุกวัน..." (มานพ ฤณอมศรี 2527 ญ : 80)

ในเรื่องผู้อพยพ เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งของความอดอยากในชนบทที่ทุกคนพากันและทั้งถิ่นฐานเข้าสู่เมือง ทั้งให้คนชราต้องอดทนกับความหิวโหย หญิงชราเป็นตัวแทนของคนชราที่ตัดสินใจเดินทางติดตามลูกหลานเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ แล้วเจียบหายไป หญิงชราต้องพบกับความผิดหวัง เพราะในเมืองหลวงที่กว้างใหญ่ไม่มีใครสนใจใคร ไม่มีใครรู้จักใคร

แกต้องทนกับความหิวโหยจนเป็นลม พอได้สติขึ้นมา เห็นหญิงชราอีกคนนั่งขอทานอยู่บนบันได
ศูนย์การค้า แกจึงคิดขึ้นได้ว่าควรจะทำเช่นไรเพื่อให้ชีวิตรอด หญิงชราต้องอดทนกับความ
อับอายเพื่อยื่นมือออกไปรับความเมตตาจากเพื่อนมนุษย์ผู้มีโอกาสในสังคม

ส่วนในเรื่องฝนแล้ง เป็นอีกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบท ครอบครัวของพ่อ ไม่คิดจะ
หนีความแห้งแล้งของอีสานไปสู่เมือง เพราะพ่อไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ จึงต้องอดทนอยู่ที่เดิม

... พ่อไม่อยากคิดหรือว่าหากเขาอ่อนแอหรือไม่คิดต่อสู้กับความยากลำบาก ทุกคน
ที่ยังอยู่ที่นั่นท่ามกลางแวดล้อมของความเผด็จและอดอยากเหล่านี้ มีความรู้สึกและ
ต้องการไม่แตกต่างกันหรอก ทุกคนต้องการความสุขความสบาย มีกินมี
ทองร้องขอ และมีที่นอนเมื่อร่างกายเหน็ดเหนื่อย หากแต่เป็นเพราะทุกคนไม่มีสิ่ง
ที่ดีกว่าให้เลือกมากกว่า ทุกคนจึงต้องอยู่และมีชีวิตอยู่อย่างค้ำคั้นเช่นทุกวันนี้ ...

(มานพ ถนอมศรี. 2523 ช : 174)

ความต้องการเครื่องนุ่งห่มของมนุษย์มีเท่าเทียมกันแต่โอกาสนั้นต่างกัน เช่นไอ้แคะ
ชายพิการในเรื่องผู้จัดการของไอ้แคะ มีอาชีพขอทานเพื่อสร้างความร่ำรวยให้กับพี่โต ชายที่
มีรูปร่างปกติ แต่จิตใจเหี้ยมเกรียม ไอ้แคะรู้สึกร้อนเป็นอันมากเมื่อต้องนั่งตากแดดทุกวัน
จึงต้องการเสื้อยืดแขนยาวมาสวมตัว ไอ้แคะจึงอมเงินที่ขอทานมาได้ไว้ในปาก เมื่อพี่โต
จับได้เขาถูกซ้อมอย่างหนัก และคงต้องอดทนให้พี่โตกดขี่ต่อไป

ในขณะที่ยายกับหรั่ง จากเรื่องวันเด็กของหรั่ง ต้องทนกับความหนาวเหน็บ เนื่อง
จากความยากจนที่ไม่มีเงินจะซื้อเสื้อผ้ามาร่มให้ร่างกายอบอุ่นได้ ความอดทนเท่านั้นที่มี

"...ใครจะเอาผ้าผืนที่ยายส่งให้ติดออกมาได้ บ้านทั้งบ้านมีผ้าผืนนั้น หรั่งเอา
ติดออกมาเสียแล้ว ยายคงไม่มีอะไรจะห่ม ทนเอาหนอยกี้แล้วกัน หรั่งคิดพร้อมกับกัดฟันแน่น
ยายเคยบอกว่าคนจนอย่างเรามันต้องอดทนเอาไว้ให้มาก ๆ..." (มานพ ถนอมศรี. 2527
ช : 41)

ความเป็นคนจน นอกจากจะต้องอดทนมาก ๆ แล้ว ยังต้องดิ้นรนเหนื่อยยากกว่าคน
อื่น ๆ ด้วย ดังคำกล่าวของพ่อในเรื่องผู้ถูกกล่าวหา เมื่อลูกกลับไปหาพ่อที่บ้านนอก พบว่า

พ่อได้ขายที่นาไปจนหมดเพื่อส่งให้น้อง ๆ ได้เรียนหนังสือ พ่อต้องพูดปลอบใจลูกชายว่า

"... อย่าไปคิดอะไรเลยลูก ชีวิตยังไม่สิ้นก็ต้องดิ้นไปอย่างนั้นแหละ คนบ้านนอกอย่างเราจะให้เหมือนคนในเมืองเขาได้อย่างไร มีอะไรก็ต้องต่อสู้กันไปด้วยตนเอง ใครเขาจะยื่นมือมาช่วยเราได้..." (มานพ ถนอมศรี. 2521 ช : 168)

ในเรื่องของขวัญผยอง ที่เป็นเรื่องราวของคนจนที่ถูกไล่ที่ ครอบครัวของเขาต้องได้รับความยากลำบาก เพราะไม่รู้จะไปอยู่ที่ใด และไม่กล้าขัดขึ้น ได้แต่ใช้ความอดทนเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ด้วยความปวดร้าวภายในใจ เมื่อต้องยื่นกู้คนงานที่ถูกจ้างมาที่บ้านอันเป็นที่ซุกหัวนอน และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต กลับต้องมลายไปในพริบตา เช่นเดียวกับหญิงชราในเรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย ที่ปลูกผักบุงริมทางรถไฟ เอาไว้ขายประทังชีวิต เมื่อเจ้าหน้าที่มาขุดลอกคูคลองริมทางรถไฟ หญิงชราเฝ้าอ่อนวอนขอให้ละเว้นผักบุงของตน เจ้าหน้าที่ไม่ยินยอม กลับพากันเด็ดยอดผักบุงแล้วฟันเผาผักบุงจนหมด หญิงชราต้องเฝ้ามองผลงานและความหวังของตนที่ถูกทำลายลงอย่างหมดสิ้น

"... ยายมองทุกอย่างที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปรเหมือนมองสังขารของยายที่กำลังจะแตกดับ ทุกสิ่งทุกอย่างหมดสิ้นไปแล้ว แม้แต่ส่วนที่เป็นความหวังอันที่จะหล่อเลี้ยงชีวิตเจา ๆ ของแกให้อยู่ต่อไป หากจะเหลืออยู่บ้างก็เพียงแต่ร่างกายที่ไม่มีอะไรอีกแล้วจะเป็นของแกนอกจากลมหายใจ ยายคิดอย่างปวดร้าว ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ง : 252)

เหมือนกับทองดี ในเรื่องคือความเจ็บปวด หมู่อีสานที่เข้ามาเผชิญโชคในกรุงเทพฯ ทองดีขยันทำงานทุกอย่าง กลางวันเป็นกรรมกรก่อสร้าง กลางคืนถีบสามล้อขายขนม เพียงคืนแรกของการขายขนมเขาถูกคนร้ายแย่งชิงเอาเงินทั้งหมดไปพร้อมกับทำลายข้าวของจนเสียหายไปหมด ทองดีไม่อาจเรียกร้องหรือตอบโต้ได้ เพียงแต่เก็บของและพาสังขารที่ได้รับบาดเจ็บกลับบ้านด้วยความปวดร้าว

มนุษย์ต้องอดทนการเบียดเบียนจากมนุษย์ด้วยกันและต้องอดทนกับระบบเศรษฐกิจที่เป็นแบบทุนนิยมไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารที่มีราคาแพงลิ่ว ค่ารถที่เรียกราคาไม่เหมาะสมกับ

ระยะทาง คนที่ทนได้ก็ตกเป็นเหยื่อต่อไป คนที่ทนไม่ได้ ก็ถูกมองว่าเป็นคนประหลาด เช่นใน เรื่องผาตกร ที่กล่าวถึงโลกนี้เป็นโลกของธุรกิจ และเป็นโลกของการฆ่า

ในทางตรงข้าม ผู้ที่เป็นนักธุรกิจหรือนายทุนเองก็ไม่มีความจริงใจในหมู่พวกของตน เพราะทุกคนอยู่กันด้วยผลประโยชน์ อยู่กันแบบตัวใครตัวมัน ดังนั้น คนรวยเหล่านั้นต้องอดทน และยอมรับสภาพให้ได้ถึงการตัดสินใจว่าตนเลือกวัตถุมากกว่าจิตใจ ดังเรื่องคืนดาวตก

"... ทั้งที่รู้ว่ามันไม่มีความสุข มันไร้สาระและจอมปลอม แต่ฉันก็หลีกเลี่ยงมันไม่ได้ ฉันยังต้องทนมันต่อไป โลกหลอกลวงเอาเปรียบคนนับแสนนับล้านคน เพื่อให้ได้กำไร มาก ๆ ยิ่งขึ้นไป..." (มานพ ถนอมศรี, 2535 ข : 64)

แม้แต่การพลัดพรากจากกัน มานพ ถนอมศรีมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา โดยยกตัวอย่าง คนที่โดยสารบนรถไฟกับคนที่มาส่งที่สถานีรถไฟ ทุกคนต่างอาลัยอาวรณ์กันมาให้พบเห็นทุกสถานี มนุษย์ต้องมีความอดทนต่อการจากลาทั้ง เพราะชีวิตคือการเดินทาง ดังในเรื่องการเดินทาง

"... อย่าว่าร้องกันไปเลย เพราะการร้องให้เพื่อการลาจากนั้น มันคงไม่ทำให้การเดินทางจบสิ้นลงไปได้ และถ้าหากจะร้องให้เพื่อการอาลัยกันแล้วละก็ เราคงต้องร้องให้กันไปตลอดชีวิต เพราะชีวิตของผู้คนคงต้องเดินทางกันตลอดเวลา..." (มานพ ถนอมศรี, 2522 ก : 181)

สรุปแล้วความอดทนของมนุษย์เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนควรมี เมื่อพบกับความยากลำบาก ในทุกเรื่อง แต่มนุษย์ไม่ควรอดทนต่อการทำสิ่งที่ไม่ดีงาม เพราะสังคมคงไม่สงบสุขและหากมนุษย์ต่างก็ไร้ซึ่งความอดทนเสียแล้ว ความยุ่งยาก ความสับสนก็จะบังเกิดขึ้นในสังคมทันที บางสิ่งบางอย่าง พอจะทนกันได้ ก็ควรอดทนเอาไว้ก่อน

3.2 การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นพบว่า เมื่อมนุษย์หมดความอดทน มนุษย์ก็อาจจะคัดค้านหรือขัดขึ้น กฎเกณฑ์หรือข้อตกลงที่กลุ่มชนหรือบ้านเมืองกำหนดเอาไว้ วิธีการแก้ปัญหา มีแนวโน้มจะใช้ความรุนแรงเข้าทำลายล้างกัน ซึ่งเป็นวิธีที่ มานพ ถนอมศรีไม่นำมาใช้แก้ปัญหามากนัก จึงพบเพียง 6 เรื่องเท่านั้น และนิยมที่จะนำวิธีการรุนแรงไปใช้กับผู้ที่กดขี่คนด้อยโอกาสในสังคม หรือผู้ที่กระทำผิดพลาดทางด้านมนุษยธรรม ในเรื่องกามาสาตรกรรม ตัวละครชายที่แก้ปัญหาความต้องการทางเพศ โดยการจุด

ผู้หญิงไปชมขึ้นแล้วฆ่า ผลสุดท้ายเขาถูกตัดสินให้ประหารชีวิตโดยกฎหมายบ้านเมือง ในทางอ้อมเดียวกันในเรื่องบัวเข็ม บัวเข็มเป็นหญิงผู้มีอาชีพโสเภณี ได้รับความกดขี่ทางเพศจากเจ้าของโรงแรม ตลอดจนชายที่มาใช้บริการ จากความกดดันดังกล่าว ทำให้บัวเข็ม "ตัดสินใจกดฟันลงไปบนสิ่งที่อยู่บนปากเต็มแรง ทูของหล่อนจึงอื้อไปด้วยไฟแห่งความเคียดแค้นจนไม่ได้ยินเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด" (มานพ ถนอมศรี. 2526 พ : 47)

จากความยากจนอดอยาก ทำให้ชาติ ในเรื่องอาชญากร มีอาชีพลักเล็กขโมยน้อย ผลของการทำงานเช่นนี้ ทำให้ชาติขาดกตัญญู ต้องเดินหนีเหมือนคนปกติ ครั้งสุดท้ายชาติแอบขโมยขึ้นบ้านสองผัวเมีย ชาติถูกจับได้ และถูกรุมข่มจากชาวบ้านจนบาดเจ็บสาหัส

จากความเอารัดเอาเปรียบกันอันสังคม เช่น พวกนายทุนที่หลอกลวงประชาชน ตัวละครที่เรียกตัวเองว่าฉัน ในเรื่องอัตตวิบากกรรม จะฆ่าตัวตายเพื่อเป็นการประท้วงต่อระบบธุรกิจ

"... ความตายของฉัน คือการประท้วง ขอให้ทุกคนหยุดเป็นทาสระบบธุรกิจและนายทุนหน้าเลือด..." (มานพ ถนอมศรี. 2533 ก : 109)

แต่ฉันทำไม่สำเร็จ เพราะไม่ตายสมใจ และได้รับแต่ความอับอาย เมื่อคนที่เห็นเหตุการณ์คิดว่าฉันโกหก

ในเรื่องกามตัณหา ชายหนุ่มรู้สึกคับแค้นใจเมื่อทราบว่าพ่อเลี้ยงข่มขืนเมียของตน จนมีลูกด้วยกันหนึ่งคน เขาคิดจะฆ่าพ่อเลี้ยงแต่สงสารแม่ จึงตัดสินใจฆ่าลูกชายคนโต เมียรวมทั้งตัวเขา เพื่อหนีไปให้พ้นจากคนชั่วเช่นพ่อเลี้ยง เพราะเขาทนไม่ได้กับความขมขื่นที่ได้รับ หลังจากเขาตายพ่อเลี้ยงกลับพูดเยาะเย้ยว่า เขาเป็นบ้าฆ่าลูกเมียตัวเอง

และในเรื่องกระเจกเงา เป็นเรื่องของชายกลางคนที่ตัดสินใจยิงตัวตาย หลังจากที่เขาไปเที่ยวตลาดนัด และพบการหลอกลวงค้าขายของเหล่าพ่อค้า สินค้าเหล่านั้นเวียนแต่เรื่องการกิน การสืบพันธุ์ การนอน เห็นการค้าขายดอกไม้ในทิวสวน การจับเต่า ปลาไหล มาขาย เขารู้สึกเบื่อ และหดหู่กับการมีชีวิตต่อไป ด้วยเหตุผลที่ว่า

... การมีชีวิตอยู่เดี๋ยวนี้มันมีความหมายนักหรือ ถึงมิได้โดนฆ่าให้ตายไปทีละน้อย ด้วยอาวุธต่าง ๆ ของคนรอบ ๆ ตัว ... คนที่มีชีวิตอยู่ทุกวันนี้ะ มันล้วนแต่คน

มีบางคนที่ต้องชดใช้เคราะห์กรรมที่เคยก่อสร้างมาแต่ชาติปางก่อน เอ็งรู้หรือเปล่าว่าเคียวนั้นรกรักมันไม่ได้อยู่ที่ตอนคนตายไปแล้วหรอก แต่มันตามมาตั้งอยู่ในโลกมนุษย์นี่แหละ มันคอยจะลงโทษและทำร้ายเอ็ง ทุกวิถีทางที่เอ็งยังมีชีวิตอยู่...ชีวิตมันไม่มี ความหมายอะไรเลย เพราะทุกวันนี้ เอ็งถูกคนบางคน แย่งความหมายของชีวิตเอ็งไปเสียหมดแล้ว และเอ็งควรจะตายมากกว่ามีชีวิตอยู่ ... (มานพ พนอมศรี.

2526 ก : 173-174)

แต่เมื่อชายกลางคนฆ่าตัวตายไปแล้ว ผู้คนที่รู้ข่าวพากันยิ้มเยาะประณามว่าชายกลางคนเป็นคนขี้ขลาด บ้าและโง่ เพราะคนเหล่านั้นยังหลงใหลในการมีชีวิตอยู่ โดยไม่รู้ว่าตนเองได้ตายไปแล้วเช่นกันจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

ในขณะที่ฉัน จากเรื่องดอกไม้อีสาน ใช้วิธีรุนแรง ก้าวจัดคนที่เอาเปรียบประชาชนได้แก่ นักการเมืองที่โกหกในขณะหาเสียง คนร้ายที่ไร้หัวใจต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ตำรวจที่กำลังซ้อมผู้ต้องหา เจ้าของโรงสีที่ขูดรีดชาวไร่ ชาวนา จนมีฐานะร่ำรวยขึ้น ในขณะที่เกษตรกรยากจนลง หลังจากนั้น ฉัน จะฆ่าตัวตายตาม แต่มาคิดได้ว่า ยังมีคนประเภทดังกล่าวข้างต้นอีกมากมายในสังคมนี้ เขาจึงเปลี่ยนใจไม่ฆ่าตัวตาย เพราะยังมีคนที่ล้มเหลวต่อการทำความดี ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะกำจัดให้หมดไป

ในเรื่องผู้ไม่ยอมจำนน ตัวละครได้รับความกดดันจากพวกนายทุน ที่กดขี่ค่าตอบแทนแรงงาน และยังได้รับสายดาที่เยาะเย้ยถากถาง จากคนบนรถประจำทาง เมื่อแย่งที่นั่งกันไม่สำเร็จ ความอดทนของเขาสิ้นสุดลง เมื่อคนขับรถ แกล้งขับรถเร็วด้วยความดึกะนอง ทำให้เขาล้มลงหลายครั้ง เมื่อลุกขึ้นมาได้

"...ก็โคตรผลุงเข้าไปใส่ไอ้คนขับรถทันที คัตเตอร์ในมือถูกกระชากคมออก รถถลาไปพร้อมกับเสียงร้องอย่างเจ็บปวดของไอ้หมาตัวนั้น ผมก็ปาดคอมันลงไปด้วย คัตเตอร์อันคมกริบ เลือดสีแดงเข้มสาครกระจายขึ้นมา..." (มานพ พนอมศรี. 2527 จ : 108)

จะเห็นว่า การแก้ปัญหาโดยวิธีรุนแรงของตัวละครในเรื่องสั้น มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าตัวตายเพื่อประท้วงระบบทุนนิยม การฆ่าผู้อื่นเพื่อสนองอุดมการณ์ หรือ อารมณ์ ความรู้สึกของตน อันเนื่องมาจากความกดดันในจิตใจที่ได้รับ

3.3 การหลีกหนีสังคม จากสภาพสังคมที่มีแต่ความเอาวัดเอาเปรียบกัน ทางออกของมนุษย์มีมากมาย เช่น ความอดทน โดยการยอมจำนนต่อสภาพการณ์การตอบโต้ผู้อื่น หรือการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง เป็นต้น แต่ยังมีมนุษย์อีกหลายคนที่ต้องการหลีกหนีจากสังคมอันไม่พึงปรารถนา เพราะทนรับสภาพความกดดันหรือบีบคั้นจิตใจต่อไปอีกไม่ได้ จนกลายเป็นคนพิการทางสมอง หรือเรียกว่าคนวิกลจริต หรือคนบ้านั่นเอง

จากงานวิจัยของบรรลุ ศิริพานิช และคนอื่น ๆ (2525 : 177) เกี่ยวกับระบาดวิทยาของคนพิการ พบว่าอัตราการเป็นบ้าในประชากร 79.29 ต่อแสน อัตราส่วนการบ้าระหว่างเพศ (ชาย : หญิง) = 1.30 : 1 อัตราการเป็นบ้าสูงที่สุดในกลุ่มวัยชรา ร้อยละ 60 ของผู้ที่เป็นบ้าอยู่นอกกลุ่มวัยทำงาน (25-60 ปี) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50 ยังคงเป็นโสด ร้อยละ 81 เป็นบ้าภายหลังเกิดและมีสาเหตุส่วนใหญ่มากจากโรคภัยไข้เจ็บ (ร้อยละ 20) และจากสาเหตุที่ไม่ทราบแน่ชัด ร้อยละ 82 จะต้องพึ่งพาญาติในการดำรงชีวิต และร้อยละ 20 ของผู้ที่เป็นบ้าทั้งหมดไม่ได้รับการรักษาแต่อย่างใด

นอกจาก มานพ ถนอมศรี จะบันทึกถึงสภาพชีวิตของคนวิกลจริตไว้ในเรื่องสั้นหลายเรื่องแล้ว นักเขียนยังต้องการสร้างตัวละครที่วิกลจริต เพื่อต้องการสื่อมายังผู้อ่านว่า สภาพสังคมขณะนั้นมีความผิดปกติ ในขณะที่ตัวละครที่เป็นคนชรา จากเรื่องชายหนุ่ม ร่องเท้าคู่เก่า และคนไข้ใจ ตัวละครชายผมยาวจากเรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี ตัวละครหญิงกลางคน จากเรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน ล้วนเป็นตัวแทนของคนที่หลีกหนีสังคมทั้งสิ้น เพราะมีลักษณะที่ไม่รับรู้และไม่ปฏิบัติตามแบบผู้อื่น แต่ตัวละครทั้งสามสร้างโลกส่วนตัวขึ้น โดยไม่มีความกดดันจากสิ่งแวดล้อมมาเป็นสิ่งบีบบังคับให้ต้องทำตาม แล้วมองว่าตนเองคือคนปกติในทางตรงข้ามกลับมองคนทั่ว ๆ ไปในสังคม คือ คนผิดปกติหรือคนบ้าในเรื่องชายหนุ่ม- ร่องเท้าคู่เก่า และคนไข้ใจ ที่มีลักษณะที่น่าสมเพชเวทนาเป็นอย่างยิ่ง

... ร่างกายของคนชราคนนั้น เลื้อยผ้าสกปรก รุงรังและชาดวัน เนื้อตัวมอมแมม คลุกเคล้าด้วยฝุ่นและคราบโคล ผมยาวจนต้องขมวดเป็นกองก้อนอยู่ที่ท้ายทอย ชายคนนั้นเดินมาข้างหน้าพร้อมด้วยปากขยับเขยื้อนเหมือนท่องบ่น มือที่มีดาบพลาสติก

เด็กเล่นกวัดแกว่งไปมาเหมือนทำท่าย ให้ศัตรูที่อยู่รอบ ๆ ออกมารบด้วย ...

(มานพ ถนอมศรี. 2522 ข : 29-30)

แต่ถึงสภาพของชายเสียสดีจะมีความน่าสงสารเพียงใดก็ตาม ชายคนนั้นก็มีความสุขกับสภาพของตน เพราะถึงตนจะทุกข์ยากเช่นไรก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินตรา และยังมีชายซ่อมรองเท้ามีน้ำใจเมตตา เพราะสงสารเกรงว่าชายชราจะเดินด้วยเท้าเปล่าแล้วใบเหยียบเอาคันบูทที่คนอื่น ๆ หักเอาไว้เกลื่อนถนน ชายซ่อมรองเท้าจึงมอบรองเท้าที่มีลูกค้านำมาซ่อมแล้วไม่ยอมมารับคืนให้แก่ชายชรา ซึ่งชายชราก็กล่าวว่า "ขอบใจ" แก่ชายซ่อมรองเท้า ทำให้ชายซ่อมรองเท้าปลาบปลื้มในการทำความดีครั้งนี้เป็นอันมาก

ในลักษณะเดียวกัน ชายผมยาวจากเรื่องวีรบุรุษและมหาเศรษฐี มีความสุขกับการเดินเก็บกันบูทที่คนทิ้งบนถนน ยามหิวก็เก็บของที่คนอื่นกินเหลือตามร้านอาหาร ชายผมยาวเดินยิ้ม และทำปากขมุบขมิบตลอดเวลา ทุกคนแสดงความรังเกียจ แต่ชายผมยาวไม่สนใจใครเพราะเขาไร้ความกังวลและมีความสุขกับโลกส่วนตัว ถึงแม้เขาไม่มีเงิน เขาก็ไม่ต้องการเงินจากชายชาดวัน ซึ่งยังหมกมุ่นกับโลกแห่งความจริงจนทนไม่ได้ ต้องตะโกนด่าคนนั้นที่คนนี้ที่ พร้อมกับโทษโชคชะตาที่ทำให้ตนตกอับ หนาซ้ำซากก็พิการ จากการถูกกับระเบิดเมื่อครั้งนั้นมีอาชีพทหารรับจ้างยังสมบูรณ์วัยคนาม

แต่ชายผมยาวเป็นคนที่มีความสุขที่สุด เพราะเขาไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินตรา เขาจึงไม่ต้องดิ้นรน ขวนขวายเพื่อสะสมเงินและวัตถุเช่นคนอื่น ๆ

ในทานองเดียวกัน หญิงกลางคนจากเรื่องโลกสมมุติของหญิงกลางคน มีสภาพความเป็นอยู่และลักษณะเช่นเดียวกับ ชายเสียสดีจากเรื่องทั้งสอง แต่หญิงกลางคน ค่อนข้างจะรู้สึกตนเองมากกว่าเพื่อน ดังบทบรรยายว่า

... หญิงกลางคนเองก็ไม่สนใจใครมากไปกว่าความคิดคำนึงของแกเอง แกไม่รู้สึกละเลยอะไรเลย สำหรับการพูดคุยกับตัวเองที่แกกำลังทำอยู่ โลกนี้มันจะมีอะไรกันหนักรู้ไหม มันก็ไร้สาระและเต็มไปด้วยคนเสียสดีและบ้าบอคอกแตกเหมือนกันไปหมดมันแหละหลายต่อหลายคนกำลังยึดเยียดให้แกเป็นคนบ้า แต่ใครจะรู้จักตัว

แก่เท่ากับตัวแกเอง มันนำแปลกใหม่สำหรับการเกิดเป็นผู้คนบนโลกนี้ ที่พยายามเอาตัวเองเข้าไปผูกมัดกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างแยกไม่ออก และพยายามบังคับคนอื่นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากการควบคุมนี้ว่าเป็นคนอีกจำพวกหนึ่ง มันจะแปลกประหลาดอะไรเสียนักเชียว ถ้าหากแกจะมีเหตุผลสำหรับทำอะไรไม่เหมือนคนอื่น คนเรานั้นก็แค่นี้แหละ คอยจ้องแต่จะกล่าวหาแกและกัน เหมือนกับว่าวันเวลาแห่งชีวิตของตนเองจะยืนยาวไปกว่าใคร ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 ช : 7-8)

การหลีกเลี่ยงจากสังคมอีกประเภทคือการสร้างภาพในฝันที่เกินจริง เช่นในเรื่องทางสายรุ้ง ตัวละครที่เป็นชายหนุ่ม ซึ่งมีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนแปลกประหลาดเพียงคนเดียวในขบวนการไฟสายอีสาน เนื่องจากเขามีความรู้สึกว่า "ตัวโดยสาร์ทั้งหมดกำลังวิ่งสูงขึ้นไปตามรางเหล็กที่ทอดขึ้นไปข้างบน...รถไฟกำลังวิ่งอยู่บนท้องฟ้า" (มานพ ถนอมศรี. 2527 ค : 33) ตลอดทางเขาจึงเห็นภาพไม่เหมือนคนอื่น ๆ เห็น ซึ่งนักเขียนพยายามสร้างตัวละครนี้เพื่อสื่อให้เห็นถึงความต้องการที่อยากให้อาสาสมัครมีความอุดมสมบูรณ์ และทุกคนอพยพคืนถิ่นฐานเดิม

การที่มานพ ถนอมศรี เสนอตัวละครที่หลีกเลี่ยงจากสังคมก็เพื่อสื่อให้เห็นว่า สภาพสังคมมีความผิดปกติ และเป็นการกระตุ้นเตือนว่า มนุษย์นั้นมีชีวิตที่ไม่ยืนยาว การหลงระเหิดกับความสุขในสิ่งอำนวยความสะดวกนอกกาย เป็นสิ่งที่ไม่จริงจังยั่งยืน หรือการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ตนเองมีอยู่หรือการจริงจังกับสิ่งรอบกาย และทำตนให้หมุนไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกมากจนเกินไป จะนำมาซึ่งความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจได้

3.4 การปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม สืบเนื่องจากสภาพสังคมที่มีแต่ความละโมภ โดยมุ่งที่จะทำลายทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นได้ว่า ศีลธรรมจริยธรรมเสื่อมทรามลง และสวนทางกับวิทยาการและเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น ความโลภ ความโกรธและความหลงของมนุษย์เพิ่มขึ้น ความรู้ความสามารถของมนุษย์ ถูกใช้ไปในการกอบโกยเงินทองและอำนาจ เพื่อสนองตัณหาของมนุษย์ ซึ่งนับว่าถึงขั้นวิกฤติ และมีอันตรายต่อสังคมมนุษยชาติ

ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความวิกฤติดังกล่าว มนุษย์ทุกคนต้องช่วยกันรณรงค์ในเรื่อง

ของจิตใจและค่านิยมของมนุษย์ให้ได้ก่อน โดยการปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม ซึ่ง มานพ ฌโนมศรี ได้สอดแทรกคุณธรรมทางด้านความกตัญญู ความเมตตาเสียสละ และการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เน้นเฉพาะผู้ที่มีโอกาสในสังคม ให้หันมาเป็นผู้ให้แก่ผู้ยากไร้บ้าง

ในเรื่องของความกตัญญู มานพ ฌโนมศรี ค่อนข้างให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะในชีวิตรอบครัว ผู้เป็นลูกควรเอาใจใส่ผู้ปกครองเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ มากกว่าจะมาแสดงความกตัญญูเมื่อเสียชีวิตไปแล้ว มานพ ฌโนมศรีได้บรรยายถึงสภาพการจัดงานศพที่คล้ายกับงานรื่นเริง และเจ้าภาพทำเพื่อรักษาหน้าของตนเองไว้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง เช่นในเรื่อง ดอกไม้ข้างหีบศพ และเรื่อง ศตวรรษ 26 และแสดงความเบื่อหน่ายกับการจัดงานศพที่มีความจำเจ โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครที่เป็นลูกแมวสีดาที่อาศัยศาลาเป็นที่พักผ่อน และมีพวงหรีดของแขกที่มาในงานศพเป็นของเล่น จากเรื่อง ศาลา 1

มานพ ฌโนมศรีกล่าวถึงคนชราในเรื่องสั้นหลายเรื่อง เพราะเห็นว่าชีวิตของผู้สูงอายุเหล่านั้น นอกจากสังขารจะร่วงโรยลงแล้ว ยังมีความรู้สึกเหงาและว่าเหว่อยู่ในจิตใจอีกด้วย หลายคนนอนไม่หลับ หลายคนต้องหาเลี้ยงตนเองเพราะอยู่ตัวคนเดียว และอีกหลายคนตกเป็นที่ร้อรับอารมณ์ของลูกหลาน สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความเจ็บปวดในจิตใจ พาให้คิดไปว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีความสำคัญในสายตาของญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคคลทั่วไปในสังคม เช่นหญิงชราในเรื่อง ดอกไม้ต่างกลิ่น ดังนั้นวิธีการแก้ไขและขจัดความรู้สึกดังกล่าว ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ด้วยเหตุผลที่ว่า

"...เราต้องอาศัยกัน เอ็งอาศัยน้ำข้าวจากแม่ แม่ก็อาศัยเอ็งเป็นความสุขใจ เป็นเพื่อนเหงา..." (มานพ ฌโนมศรี. 2522 ม : 121)

หรืออาจหันหน้าเข้าวัด ศึกษาพระธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนา เพราะ

"...ในช่วงเวลาอันน้อยนิด ก่อนชีวิตหมดสิ้นไม่มีอะไรจะชูชูจิตใจและเติมความสุขสงบให้แก่ชีวิตของแกได้ดีเท่ากับหันหน้าเข้าหาธรรมะ..." (มานพ ฌโนมศรี. 2522 ม : 121)

นอกจากนี้ในวัยชรา การได้รับเลี้ยงเด็กกำพร้าสามารถทำให้ชีวิตมีค่า มีชีวิตชีวามากขึ้น เช่น ยายในเรื่อง ความปลื้มปิติของหญิงชรา

"... มีส่วนหนึ่งของจิตใจที่ยากนักไว้สำหรับความสุข สุขจากความปลื้มปิติที่ได้ทำ
ความดี และเป็นหลักยึดสร้างให้ชีวิตหนึ่งเติบโตขึ้นมา และยืนบนขาตัวเองได้..." (มานพ
ถนอมศรี. 2521 ช : 178)

เช่นเดียวกับยาย ในเรื่องวันเด็กของหรั่ง เป็นเพียงหญิงชราฐานะยากจน มีอาชีพ
รับจ้างเลี้ยงเด็ก แต่เมื่อแม่ของหรั่งทิ้งหรั่งไป ยายก็ยังคงเลี้ยงหรั่ง เด็กกำพร้าต่อไปเพราะ

"...คนตาบอด ๆ ไม่รู้เรื่องราวอย่างเอ็ง ใครจะใจค้ำหลักไว้ให้ได้ ยายเองก็
อยู่ตัวคนเดียว เลี้ยงเอาไว้อาบุญ ... (มานพ ถนอมศรี. 2527 ช : 41)

หญิงชราอีกสองคนในเรื่องกรุงเทพฯ ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา และสังขาร ทั้งสอง
ยังคงประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองอย่างไม่ย่อท้อ จนวาระสุดท้ายของชีวิต รวมทั้งหญิงชรา
ในเรื่องยามเฝ้าผี เรื่องบ้านเล็กของยาย เรื่องความหวังขึ้นสุดท้าย ที่ต้องทำงานหาเลี้ยง
ตนเอง เพราะการทำงานเป็นสิ่งที่แสดงว่าตนยังมีคุณค่าอยู่ แม้แต่หญิงชราในเรื่อง
ผู้พยาย ยังต้องตัดสินใจเป็นขอทาน ดีกว่าที่จะอดตายเพราะความหิวโหย

นอกจากหญิงชราแล้ว ในสังคมยังมีชายสูงอายุที่มีชีวิตไม่แตกต่างกว่าหญิงสูงอายุ
ได้แก่ เรื่องนางนวล ที่ชื่อสุก มีอาชีพเป็นยาม เรื่องมนุษยธรรมของลุงบาน ที่มีอาชีพจับ
สัตว์น้ำจืดมาขายเลี้ยงตนเอง แม้แต่ลุงเคงจากเรื่องเลือกตั้ง และเรื่องดอกไม้พลาสติก
ต่างก็มีอาชีพเช่นรถเก็บเศษกระดาษ เศษเหล็ก ทุ่งพลาสติกไปขาย ตลอดจนชายกลางคนที่
ต้องสืบทอดเงิน จากเรื่องซอสายขาด

ชายและหญิงสูงอายุทั้งหลาย มิได้ปล่อยให้ชีวิตว่างเปล่าและไร้ค่า ทุกชีวิตยังคงต้อง
ดิ้นรนจนกว่าชีวิตจะหาไม่ นอกจากจะอยู่ตัวคนเดียวแล้ว บางคนอยู่กับครอบครัวก็พยายาม
หาหนทางให้เป็นประโยชน์ต่อลูกหลาน งานในบ้านทั้งหมดจะเป็นผู้รับหน้าที่ทำเอง เช่น หญิงชรา
ในเรื่องดอกไม้ต่างกลิ่น ในเรื่องเธอ...ผู้เป็นมารดา และในเรื่องดอกไม้ข้างหีบศพ

ดังนั้น มานพ ถนอมศรีพยายามชี้ให้เห็นว่าคุณค่าของความเป็นคนมิได้หมดไปกับอายุ
จึงควรให้ความเห็นอกเห็นใจผู้สูงอายุเหล่านั้นบ้างในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ให้ความเป็นมิตร
ความเคารพ ตลอดจนความเอื้ออาทร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้จิตใจที่เหี่ยวเฉาเพราะวัยที่
มากขึ้น และเพราะขาดคนเหลียวแล มองผู้สูงอายุเป็นวัตถุโบราณที่ไร้จิตใจ

งานทางนี้เหมือนกัน นอกจากผู้สูงอายุแล้ว ยังมีผู้พิการเป็นจำนวนมาก ที่ยังต้องมี

ชีวิตที่โลดแล่นไปบนความทุกข์ยาก และความมุ่งมั่นเหยียดหยามของคนในสังคม จนมองว่าเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพไม่คู่ควรให้คบหาสมาคมด้วย

ดังเช่น ชายหนุ่ม เป็นาับ ในเรื่องโพธิ์หม ได้รับความรังเกียจจากหญิงชายบริการ เพียงเพราะเขาพูดไม่ได้สร้างความน้อยใจให้กับชายหนุ่ม เป็นอันมาก ดังข้อความว่า

... ไม่มีใครเลยกระมังที่ได้รับอาการบึ้งตึงจากผู้หญิงที่ซื้อเวลาของหล่อนด้วยเงินจำนวนมากพอสมควรอย่างเขา มันต่างกันนักหรือสำหรับเขาและคนอื่น มันน่ารังเกียจเกินไปหรือที่เขาเพียงแต่พูดไม่ได้ ทว่าหล่อนไม่คิดบ้างนะว่า เขาก็เป็นคนมีเลือดเนื้อ และจิตใจและมีความต้องการเช่นเดียวกับคนอื่น เขาจะทำอย่างไรถ้าธรรมชาติที่โหดร้าย สร้างเขาให้เกิดมาอย่างไม่พร้อมพร้อมเช่นนี้ และไม่สร้างความเอื้ออาทรสำหรับเพื่อแผ้วความเข้าใจให้กับเขาบ้าง ... (มานพ ถนอมศรี .

2521 ๗ : 21)

อย่างไรก็ตามคนพิการเหล่านั้นต่างประกอบอาชีพ และหลายคนประกอบอาชีพเป็นขอทาน เช่น ในเรื่องผู้จัดการของไอ้แควะ ที่มีกลุ่มคนพิการจำนวนมากต้องออกขอทานตามที่ต่าง ๆ ในย่านชุมชน เพื่อนำเงินมาให้พี่โต ตัวแทนของคนชั่วร้ายในสังคมที่คอยกดขี่และสร้างความร่ำรวยบนความทุกข์ของผู้พิการและเบียดบังเอาเงินจากความเมตตาสงสารของผู้อื่น

หนึ่งในเรื่องการมีความสุขบนความทุกข์ของผู้อื่น มานพ ถนอมศรีได้บรรยายไว้ในเรื่องสั้นเรื่องการเดินทาง เมื่อเห็นชวณากาลังได้ตรวจข่าวข้างทางรถไฟว่า

... มันเป็นภาพสวยงามเหลือเกิน สำหรับผู้พบเห็นและสำหรับบางคนตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่เคยเห็นต้นข้าวยามแตกรวงและสุกงอม บางคนอาจเพ้อถึงความงามนี้ อย่างหลงใหล คร่ำครวญถึงสายลมแสงแดดที่หอมหวาน เหมือนกับภาพเหล่านี้เกิดขึ้นบนสรวงสวรรค์ โดยมีได้คิดหรือนึกสักนิดเดียวว่า ขณะที่เขากำลังซาบซึ้งอยู่กับภาระเหล่านั้น ผู้คนที่กำลังอาบเหงื่อให้เขาเกิดอารมณ์อันเพื่อเจื่อนั้น กำลังร้องให้

อยู่อย่างเจ็บปวด ... (มานพ ถนอมศรี. 2522 ก : 180)

ในเรื่องของความเมตตาสงสารนั้นจะเกิดขึ้นที่จิตใจของมนุษย์โดยไม่เลือกเวลาและสถานที่ ดังนั้นผู้ที่เป็ขอทานไม่จำเป็นต้องทำร้ายตนเอง โดยการนั่งตากแดด ดังข้อความในเรื่องขอสายขาด ว่า

"... ความเมตตาของผู้คนที่เขาจะให้ทานไม่ได้อยู่ที่ต้องนั่งกลางแดดหรือกลางลมแต่ตรงไหนก็ได้ที่ความสงสารมันวิ่งเข้าไปจับในหัวใจเขา ความเมตตาเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจมันเลือกที่เกิดได้เสียเมื่อไร..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ค : 43)

บางครั้งความเมตตาของมนุษย์ ก็ควรอยู่เหนือหน้าที่และความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น ตัวละครผู้เป็นพ่อในเรื่องดอกไม้ปลายสวน พ่อมีครอบครัวฐานะยากจน มีอาชีพรับจ้างทำงานในโรงงาน เมื่อวันหนึ่งฝนตกหนัก บ้านของพ่อรั่วไหลหมด ข้าวสารก็หมด พ่อต้องเดินตากฝนเพื่อไปทำงาน บนสะพานลอยพ่อพบชายขอทานชาดวันทั้งสองข้างนั่งตัวสั่นตากฝนอยู่ พ่อต้องต่อสู้ภายในใจระหว่างหน้าที่การงานกับคุณธรรม และแล้วคุณธรรมก็เป็นฝ่ายชนะ พ่อจึงตัดสินใจอุ้มชายชาดวันลงมาหลบฝนใต้สะพานลอย พร้อมทั้งซื้อข้าวให้ชายชาดวัน คนจากร้านขายเสื้อผ้าเดินเอาเสื้อผ้าใหม่มาให้ชายชาดวันสวมใส่ ทุกคนที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างมองพ่อด้วยแววตาชื่นชมยินดี พ่อมีความรู้สึกอึดอัดที่ได้ทำความดี แต่พ่อก็เริ่มวิตกว่าตนเองจะต้องตกงานเพราะถ้าแก่คงไม่ยอมรับฟังเหตุผลที่ว่า

"...พ่อมาสายวันนี้ก็เพราะพ่อเสียเวลาให้กับการทำความดีให้กับเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยาก ถ้าแก่คงหัวเราะเยาะเขาอย่างขบขัน ถ้าเขาบอกว่าที่เขามาสายเพราะเขาช่วยคนขอทานชาดวันคนหนึ่งให้รอดจากความหนาวตาย..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ง : 87)

ในทำนองเดียวกันจากเรื่องความพ่ายแพ้ของจำทองคำ ระหว่างคุณธรรมกับบทบาทหน้าที่ บางครั้งก็สวนทางกันเช่นเดียวกับจำทองคำที่มีหน้าที่ดูแลควบคุมแม่ค้าหาบเร่ มีให้ขายของบนทางเท้า แต่จำทองคำที่มีความเมตตาเป็นที่ตั้ง จึงไม่จับคนเหล่านั้น ด้วยเห็นใจว่าเป็นคนยากจนเช่นเดียวกับตัวเอง แม้แต่การใช้อำนาจขึ้นรถฟรี จำทองคำก็ไม่เคยคิดจะทำด้วยเหตุผลที่ว่า

"...เวลา และหยาดเหงื่อของคนหาเข้ากันค่า มีค่ามากมายเหลือเกิน การเสียเวลาเพื่อความสุขสบายของตัวแก่แต่สร้างทุกข์ร้อนให้คนอื่น ไม่เป็นสิ่งที่ต้องการเลย" (มานพ ถนอมศรี. 2521 ค : 120)

ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงแล้ว อาชีพตำรวจในสายตาคนทั่ว ๆ ไป มีแต่คอยกดขี่ราษฎร มานพ ถนอมศรีพยายามสร้างตำรวจที่ดีมีอุดมการณ์ เช่น จำทองคำ ไว้ในเรื่องสั้นว่า พฤติกรรมที่ควรจะเป็นของตำรวจเป็นอย่างไรบ้าง

นอกจากนั้นในเรื่องของการทำบุญทำทานนั้น มานพ ถนอมศรีได้เสนอแนะผ่านตัวละครในเรื่อง บัวคนละสี่ ที่เป็นพระเอกไว้อย่างน่าสนใจว่า

"...เรื่องทานและการทำความดี มันเป็นเรื่องอย่างเดียวกันนั่นแหละ บุญไม่ใช่ได้มาจากการให้ของพระอย่างเดียวหรอกจ๊ะ แต่มันเกิดจากการทำความดีต่างหาก..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 จ : 144)

และถึงแม้การทำความดีจะส่งผลร้ายต่อตน เช่น เจน ในเรื่อง ชายหนุ่ม ร่องเท้าคู่เก่า และคนไข้ใจ

"... บางครั้งการทำความดีสักอย่างก็เสี่ยงต่อความผิดเหมือนกัน บ่อยครั้งที่เขาได้รับสายตามาดร้าย จากคนที่เขาหยิบยื่นความช่วยเหลือไปให้..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ข : 32)

แต่ด้วยความสงสาร ทำให้เจนตัดสินใจนำร่องเท้าไปให้ชายเสียสติ ผลที่ได้รับทำให้เจน "รู้สึกแปลกลึกไปด้วยความปลื้มปิติและเอิบชานไปด้วยความสุข" เมื่อชายคนนั้นพูดกับเจนหลังจากสวมรองเท้าเรียบร้อยแล้ว "ขอบใจ"

ในทางตรงข้าม ชายหนุ่มที่ไปเที่ยวโสเภณีในเรื่อง โลกสมมุติของหญิงกลางคน เมื่อเขาได้เห็นหญิงกลางคนเสียสตินั่งขายผักที่เก็บเอามาจากตลาด เขาคิดว่า "ค่าอาหารสำหรับเพื่อนมนุษย์ผู้ทุกข์ยากคงไม่มากไปกว่าค่าตัวโสเภณีที่เขาเพิ่งเสียไป" ดังนั้นเขาจึงตั้งใจให้เงินสองบาทแก่หญิงกลางคนโดยไม่ต้องการเอาผักกลับไป ตามคำขอร้องของหญิงกลางคน ทำให้หญิงกลางคนเกิดความไม่พอใจเงินทั้ง พร้อมกับนึกในใจว่า "กูไม่ใช่ขอทาน"

จะเห็นว่า วัฒนธรรมของคนรับความช่วยเหลือ บางครั้งก็ไม่ต้องการและไม่ควรรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่มีการแลกเปลี่ยนกัน เจกเช่นเคยยกงานในเรื่อง นักบุญ ที่รอรับ

การช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่รู้จักพอทำให้เกิดความโกลาหล เพราะคนจนมีมากมายและต้องการเงินไม่รู้จักเพียงพอ

ในเรื่องขี้มบ่วย มานพ ถนอมศรีต้องการชี้ว่าพฤติกรรมที่ควรจะเป็นสำหรับผู้มีโอกาสในสังคม โดยสร้างตัวละครชายที่ร่ำรวย คือ ชาร์ฟ อะมาน เศรษฐีจากตะวันออกกลางผู้มาลงทุนการค้าและมีเมียเป็นคนไทย ตอนต้นเรื่อง ชาร์ฟ อะมาน เป็นคนเห็นแก่ตัว คือคำนึงถึงแต่ผลกำไร ต่อมาเมื่อวัยชรามาเยือน เขาสำนึกได้ว่า

... เขาคือชายชราคนหนึ่งของโลกที่กำลังคืบคลานไปสู่หลุมศพ ชาร์ฟ อะมาน พยายามอย่างยิ่งที่จะค้นหาบางสิ่งบางอย่าง ที่จะทำให้ชีวิตช่วงสุดท้ายของเขา มีความสุข และความดีมากที่สุด เขาสืบเรื่องการกอบโกยและความหาทรัพย์สินสมบัติ เขาละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างที่จะได้มาเป็นของตน ด้วยการเก็บตัวเองอยู่เงียบ ๆ กับ คัมภีร์ศาสนา และการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และสิ่งหนึ่งที่ชาร์ฟ อะมาน รู้ดีว่ามันคือบาปอันยิ่งใหญ่ของเขาโดยไม่มีวันลบล้างได้หมดสิ้นก็คือ จะลามลูกชายคนสุดท้ายของเขา ที่ไม่เคยรู้จักแม่ของตนเองเลย นับตั้งแต่เกิดมา ... (มานพ ถนอมศรี. 2533 ข : 174-175)

ตอนท้ายของเรื่อง ชาร์ฟ อะมาน ตัดสินใจละทิ้งทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด และอพยพมาอยู่กับเมียคนไทยคือ ขี้มบ่วย เพื่อทดแทนความทุกข์ใจที่ขี้มบ่วยได้รับ หลังจากต้องพลัดพรากจากลูกของตนมาเป็นเวลานาน เพราะคิดได้ว่าระหว่างความสุขกายกับความสุขใจ มนุษย์ควรจะเลือกสิ่งใด

ในเรื่องของความเห็นอกเห็นใจกันนั้น ไม่ควรเลือกที่จะต้องเป็นใคร แม้แต่สัตว์ตัวเล็ก ๆ เช่น นก ในเรื่องสั้นเรื่องนกสีชมพู เป็นตัวอย่างของครอบครัวที่อบอุ่น มีพ่อแม่ลูกที่เคารพทักทายซึ่งกันและกัน ทุกคนอยู่กันด้วยความเข้าใจและเหตุผล โดยมานพ ถนอมศรีกำหนดนกสีชมพูเป็นสื่ออธิบายพฤติกรรมดังกล่าว เมื่อครอบครัวนี้พบนกถูกยิงตกลงมา ผู้เป็นลูกชายนานนกไปพยาบาลจนหาย แม้จะรักนกมากเพียงใดก็เข้าใจธรรมชาติของนกที่ต้องการอิสระเสรี จึงปล่อยมันไปดีกว่าจะกักขังหนองเหนียวมันไว้เพื่อความเพลินใจ เช่น มนุษย์ที่เห็นแก่ตัวคนอื่น ๆ

กระทำต่อสัตว์ร่วมโลกด้วยเหตุผลที่ว่า

"... นกต้องอยู่กับนก เขาอยู่กับเราไม่ได้หรอก หนังสือที่พลอยอ่านเขาบอกว่า ถ้ารักสัตว์ก็ต้องปล่อยให้อยู่ตามธรรมชาติ พลอยรักน้องพินช์ พลอยจึงไม่จับน้องพินช์เอาไว้ครับ..." (มานพ ถนอมศรี. 2536 : 232)

ดังนั้นในเรื่องของความรัก ความเมตตา เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรแบ่งปันให้กัน

"... เพราะยังมีเวลาอีกมากมายเหลือเกิน ที่เราจะให้สิ่งต่าง ๆ แก่เพื่อนมนุษย์" (มานพ ถนอมศรี. 2521 ช : 229)

หากมนุษย์พบจุดจบของชีวิตแล้ว ทรัพย์สินทุกอย่างก็ไม่สามารถนำติดตัวไปได้ แม้แต่ขึ้นเดียว คงเหลือแต่ความดีงามที่ควรทิ้งไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ระลึกถึง ดังคำบรรยายในเรื่อง ดอกไม้ข้างหีบศพ ที่กล่าวถึงบรรยากาศในงานศพ เพื่อเตือนสติให้มนุษย์สังวรถึงเรื่องของความตาย ที่ทุกคนต้องประสบไม่ว่าวันใดวันหนึ่ง ฉะนั้นอย่ามัวแก่งแย่งกันอยู่เลย

... ดอกไม้ข้างโลงศพชูช่อสดใส เหมือนจะแข่งขันกันอวดกลีบสี เพื่อค้นหาความตายที่นอนอยู่ในหีบศพคามือยิ่งขึ้น ... ชีวิตของผู้คนที่ต่างช่วงชิงกัน เพื่อจะชูช่อแห่งความร่ำรวย ความเหนือกว่า วิเศษกว่าอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่สักวันหนึ่ง เมื่อความเหี่ยวเฉามาเยือนทุกคนก็เดินไปไม่ผิดกับดอกไม้ที่ร่วงหล่นลงทับถมอยู่บนพื้นดิน ... (มานพ ถนอมศรี. 2521 ช : 230-231)

การหลงระเริงกับความสุชาในสิ่งอำนวยความสะดวกนอกกายเป็นสิ่งที่จริงยั่งยืน หรือการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ตนเมื่ออยู่ หรือการจริงจังกับสิ่งรอบกายมากเกินไป ก็จะทำให้เกิดความเศร้าใจได้ ดังนั้นมนุษย์ควรปล่อยวางบ้างในเรื่องที่ทำให้ตนทุกข์ใจ ดังที่มานพ ถนอมศรีได้บรรยายในเรื่อง ดอกไม้ต่างกลิ่น เอาไว้อวดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าคนเราไม่สามารถเอาทรัพย์สินสมบัติติดตัวไปได้แม้แต่ขึ้นเดียว ดังนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ควรทำแต่ความดีและอย่าเบียดเบียนกัน

"... สัตว์โลก ล้วนเกิดมาเป็นเพื่อนทุกข์ จงอยู่เป็นสุขเกิด อย่าเบียดเบียนกันและกันเลย..." (มานพ ถนอมศรี. 2522 ข : 135)

จะเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม นักเขียนพยายามปลูกฝังในสิ่งต่อไปนี้ คือ การปลูกฝังให้มีความเสียสละและรู้จักแบ่งปันความสุขให้แกกัน ทุกสิ่งทุกอย่างควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักมนุษยธรรม นอกจากนี้มานพ ถนอมศรียังพยายามกระตุ้นเตือนให้มนุษย์ฝ่าพาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเก่า ๆ ที่มีแม่น้ำลำคลองที่โสโครก มีทุ่งนาป่าหญ้า ได้แก่ โรงเรียนของท้าย ที่กล่าวถึงธรรมชาติและการหาปลาโดยการทอดแห ส่วน เรื่องศตวรรษ 26 เป็นเรื่องที่มีมานพ ถนอมศรีต้องการทำนายอนาคตของโลก โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติจนเสียความสมดุล มีการอพยพย้ายถิ่นของชาวชนบทเข้าสู่เมืองมากมายจนต้องสร้างค่ายกักกันขึ้น และอาชีพขอทานมีมากมายจนน่ากลัว แม่น้ำลำคลองกลายเป็นทางระบายน้ำเสีย อากาศเป็นพิษ จนต้องคิดเครื่องกรองอากาศ ผลสุดท้ายโลกก็แตกไปตามคำเตือนของคนรุ่นปู่ อันเนื่องมาจากมนุษย์เร่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป

อนึ่ง ในขณะที่ทั่วโลกกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคเอดส์ซึ่งเป็นโรคร้ายที่ยังไม่มีวิธีรักษาให้หายได้ มานพ ถนอมศรี ก็ให้ความสำคัญกับปัญหานี้เช่นกัน ในเรื่อง ตะวันลา และ เรื่องกลิ่นเนื้อหนู ได้กล่าวถึงสาเหตุ และผลที่จะได้รับการเป็นโรคนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า เกิดจากการสำล่อนทางเพศ และการมีเชื้อฉวยโอกาสในกรณีที่เสพยาเสพติด สุดท้ายก็ต้องได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจาก การกระทำของตนเองแม้จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

พันธกิจในการเสนอวิธีแก้ปัญหามาของมานพ ถนอมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น จะใช้วิธีอดทนต่อสภาพปัญหามากที่สุด วิธีปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม วิธีที่รุนแรงและวิธีหลักหนี่งสังคมตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่ต้องมีการแก้ปัญหาก็เนื่องมาจากมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว ทำให้สภาพสังคมผิดปกติ ต้องได้รับการแก้ไข และทุกคนต้องช่วยกันไม่ซ้ำรอยให้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ

ปัจจัยที่ส่งผลให้มานพ ถนอมศรี มีพันธกิจทางสังคม

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น และจากการสัมภาษณ์ มานพ ถนอมศรี ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมานพ ถนอมศรี จากเอกสารต่าง ๆ พบว่า มานพ ถนอมศรี ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่ส่งผลให้มานพ ถนอมศรี มีพันธกิจทางสังคม 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียน ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม และปัจจัยด้านทัศนคติต่อ

วรรณกรรม ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไปดังนี้

1. ปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียน

มานพ ถนอมศรี เดิมโตจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนในแหล่งสลัม ชีวิตในวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นค่อนข้างลำบาก ต้องอดทนต่อความหิวโหยและความขาดไร้ในเรื่องเครื่องแต่งกายที่จะใส่ไปเรียนหนังสือ จากการที่ต้องอดอาหารบ่อย ๆ ทำให้มานพ ถนอมศรี มีโรคประจำตัวจนถึงปัจจุบัน คือ โรคกระเพาะอักเสบ

มานพ ถนอมศรี เป็นผู้มีจิตใจฝักใฝ่ในการศึกษาเล่าเรียน มีความตั้งใจที่จะเป็นนักวาดรูปที่มีชื่อเสียง แต่เมื่อบิดาเสียชีวิตลงด้วยโรคกระเพาะอักเสบ ครอบครัวก็ขาดที่พึ่ง มานพกล่าวว่า ถ้าพ่อรวยพ่อคงไม่ตาย แม้แต่พาไปโรงพยาบาลก็ไม่ได้ได้รับความสนใจ จะเอาศพขึ้นศาลาก็ไม่ได้ เพราะมีศพคนรวยจองไว้หมดแล้ว

หลังจากบิดาเสียชีวิตลง มานพ ถนอมศรี กล่าวว่าทุกอย่างตกต่ำลง หลงรักผู้หญิง ผู้หญิงก็ไม่รักตอบ ต้องอด ๆ ยาก ๆ ในเรื่องเงินทอง จึงหันเข้าหาหนังสือ และอ่านอย่างจริงจังตามร้านขายหนังสือทั่วไปโดยไม่ได้เสียเงินซื้อ จนเกิดความรู้สึกว่าอยากเขียนหนังสือเองบ้าง

มานพ ถนอมศรี ได้กล่าวว่า ครั้งแรกนั้นไม่ทราบว่าจะเขียนอะไร ไม่มีเป้าหมาย เพราะยังไม่มีความรู้ในเรื่องวรรณกรรม แต่จากอิทธิพลที่ได้รับในชีวิตรักวัยเด็ก และวัยต่าง ๆ ที่ผ่านมากกระทบกับความรู้สึกที่ต้องเผชิญกับความยากจน และอุปสรรคนานาประการ นับเป็นข้อมูลและแรงผลักดันที่ทำให้มานพ ถนอมศรี เริ่มเขียนหนังสือ

ด้วยความมานะบากบั่น มานพ ถนอมศรี เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทางด้านศิลปศึกษา ได้จับกลุ่มกับอาจารย์วิรุณ ตั้งเจริญ อาจารย์ณรงค์ พรหมมูล และเพื่อน ๆ อีกหลายคน ซึ่งมีความชอบทางวรรณกรรม จึงได้เริ่มทำหนังสือ ทำให้มีแหล่งที่จะนำเรื่องที่เขียนลงพิมพ์ แต่เมื่อย้อนกลับไปอ่านเรื่องเก่า ๆ ที่เขียนในขณะนั้นแล้ว มานพ ถนอมศรี กล่าวว่าอ่านไม่รู้เรื่อง จะเป็นปริศนาหรือบทกวีก็หาพิน เรื่องสั้นก็ไม่ใช่ แต่มันเป็นเพียงช่วงหนึ่งของกระแสความคิดสั้น ๆ เท่านั้น แต่มีอยู่เพียงเรื่องเดียวที่คิดว่าดี คือเรื่อง ความตั้งใจ ที่คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี นำไปลงนิตยสารแซ่ซี้

หลังจากศึกษาจบปริญญาตรี แล้วมานพ ถนอมศรี ไปเป็นอาจารย์อัตราจ้างที่วิทยาลัยครูจันทระเกษม ช่วงนี้จึงเริ่มเขียนหนังสืออย่างจริงจัง เรื่องสั้นเรื่องแรกที่เขียนให้บิดาที่เสียชีวิต คือ เรื่องงานศพ เป็นเรื่องแรกของระบบความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น

ต่อมา มานพ ถนอมศรี ได้ไปเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ประมาณปี 2518-2520 เนื่องจากต้องเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ กับนครศรีธรรมราชบ่อยครั้ง จึงบันทึกเหตุการณ์ที่ผ่านพบมา และถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องสั้น ได้แก่ เรื่องผู้ก่อการร้าย เรื่องการเดินทาง เรื่องยางเปลี่ยนใบ และ เรื่องไฟสามใบ

ต่อมาไม่นาน มานพ ถนอมศรี ลาออกมาสอบเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนมัธยมทองวัง และมีความรู้สึกกดดันในการรับราชการ และความไม่พอใจพฤติกรรมของผู้บริหารที่ใช้อำนาจบีบบังคับต่อหน้าที่ประชุม จึงตัดสินใจลาออกจากชีวิตราชการ เหตุการณ์นี้มานพ ถนอมศรี ได้บรรยายเอาไว้ในเรื่องสั้น เรื่องฝนฟ้าขาว

จากปัจจัยทางด้านภูมิหลังของมานพ ถนอมศรี ส่งผลให้มานพ ถนอมศรี มีทัศนะทางสังคมหลายแง่มุมและเป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี จะพูดถึงเรื่องการเมืองน้อยมาก ซึ่งมานพได้กล่าวไว้ว่า เป็นคนไม่สนใจการเมือง จึงไม่ชอบถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมือง แต่ให้ความสนใจคนยากจนที่ไม่ได้รับความยุติธรรมในสังคม เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ การกดขี่ ช่มเห่งกัน และการแกล้งน้ำใจซึ่งกันและกันในสังคม เพราะเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของคนเพียงไม่กี่คน แต่เรื่องที่ตนสนใจเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่กว่า และสำคัญกว่ามากมายนัก

ส่วนทัศนะในการสร้างงานวรรณกรรมนั้น มานพ จะให้ความสำคัญและให้คุณค่าในเรื่องของความเสมอภาคของมนุษย์ เพราะมานพถือนเรื่องสิทธิมนุษยชนสูงมาก ดังนั้น คุณค่าของความเป็นมนุษย์ต้องเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะฐานะเช่นไร เพศใด มีการศึกษาหรือไม่ เกิดที่ไหน สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถสกัดกั้นความเป็นมนุษย์ที่เท่ากันได้

เพราะฉะนั้น แนวคิดหลักในการเขียนเรื่องสั้น ก็คือ การเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมเป็นที่ยืนยันว่า มานพ ถนอมศรี เป็นนักเขียนเชิงมนุษยธรรม ที่เขียนเพื่อสังคมของคนยากคนจนและสังคมของผู้ด้อยโอกาส เพื่อเรียกร้องให้สังคมของคนที่มีโอกาส เอื้อเพื่อเพื่อแผ่มาสู่สังคมผู้ด้อยโอกาสบ้าง

ในทางตรงข้าม มานพจะต่อต้านสังคมที่เอารัดเอาเปรียบกัน เพราะผู้ที่ได้เปรียบก็คือคนที่ร่ำรวย ดังนั้น ตัวละคร ในวรรณกรรมของมานพ คนรวย คือ คนไม่ดี คือคนร้าย ตลอดมา

งานเขียนของมานพ จึงเน้นในด้านของจิตวิญญานมากกว่าวัตถุ เพราะวัตถุประสงค์ในการเอารัดเอาเปรียบ มนุษย์ที่ยากจนจึงไม่มีโอกาส เหตุเพราะมานพคลุกคลีกับคนจนมาโดยตลอด ทำให้ชัดเจนที่จะเขียนถึงคนจนมากกว่าคนรวย ซึ่งมานพยอมรับว่าลำบากยาก เพราะไม่ทราบชีวิตของคนรวยดำเนินไปอย่างไร รับประทานอะไรกันบ้าง แต่มานพก็ตั้งความหวังว่าอยากให้เห็นคนรวยได้อ่านวรรณกรรมของตน จะได้ทราบถึงอีกมุมหนึ่งของสังคมหรือกลุ่มคนที่เขาได้ซึ่งอยู่ร่วมชะตากรรมในโลกนี้ด้วย

จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียนเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้มานพ ฤณอมศรี แสดงทัศนะทางสังคมและพันธกิจที่มีต่อสังคม อย่างต่อเนื่องและยึดมั่นในทัศนะของตนตลอดมา แม้ปัจจุบัน มานพ ฤณอมศรี จะใช้ชีวิตอย่างสุข สงบ กับคู่ชีวิตและบุตรชาย มานพก็ยังคงมีความตั้งใจที่จะกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมและคนด้อยโอกาสในสังคมไว้ในงานเขียนของตนตลอดไป

2. ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

จากการวิเคราะห์ทัศนะทางสังคมของมานพ ฤณอมศรี พบว่า มานพ เป็นผู้ที่เฝ้ามองและติดตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมมาโดยตลอด พร้อมทั้งนำมาเป็นข้อมูลในงานเขียนของตน ตลอดจนแสดงทัศนะทางสังคมไว้ในเรื่องสั้นทุกเรื่อง

ในด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม มานพ มีความคิดว่าอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง เพราะความโลภของมนุษย์ที่มุ่งกอบโกยเงินทอง เพื่อสร้างความร่ำรวยบนความทุกข์ของคนจน ธรรมชาติถูกทำลายลงไปด้วยหัตถ์คนเมื่อใด เมื่อนั้นจะเกิดความโกลาหล เช่นในเรื่อง ศตวรรษ 26 เป็นเรื่องที่กล่าวถึงอนาคต จะมีผู้อพยพเข้ามาในเมืองอย่างมหาศาล แล้วปัญหาจะตามมามากมาย ผู้กอบโกยก็จะตั้งหน้ากอบโกยอยู่ตลอดเวลา และเป้าหมายการกอบโกยก็คือคนยากจน แล้วสักวันคนรวยจะถูกกระทำจากคนยากจนที่ไม่มีงาน ไม่มีเงิน

จากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ทำให้เกิดกลุ่มชนที่ด้อยโอกาสกับกลุ่มคนที่มี

โอกาส ซึ่ง มานพ ถนอมศรี มักจะกล่าวถึงกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมไว้นานเขียนเป็นส่วนใหญ่

กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมของมานพ ถนอมศรีได้แก่ คนยากจน คนพิการ คนชรา และเด็กกำพร้า ตลอดจนหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ ซึ่งมานพมักจะกล่าวถึงคนเหล่านี้ในวรรณกรรมของตนเสมอ และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ด้วยความรู้สึกที่เห็นอกเห็นใจและหดหู่กับชะตากรรมที่คนเหล่านี้ได้รับ

โดยเฉพาะหญิงที่มีอาชีพโสเภณี มานพ กล่าวว่า อาชีพโสเภณี เป็นอาชีพที่เลือกไม่ได้ของคนจำยอมของคนที่ขาดโอกาส เพราะเท่าที่คลุกคลีและสัมผัสมา ผู้หญิงเหล่านี้ทุกคนมีความฝันของตัวเองที่ปรารถนาจะสมหวัง ไม่มีใครฝันว่าตนเองจะเป็นโสเภณีระดับโลก คือเป็นตลอดชีวิต แต่คนเหล่านี้ฝันว่า ตัวเองจะหลุดพ้นออกไปจากอาชีพนี้ ไปมีครอบครัว มีลูก มีสามีที่ดีและไม่สนใจถึงอดีตของตน

ผู้หญิงเหล่านี้มีความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และมีความต้องการเท่า ๆ กับคนกรุงเทพฯ ต้องการ ต้องการเท่า ๆ กับคนรวยต้องการ ซึ่งมานพกล่าวว่า ยิ่งคนเรี่ยน้อยก็ยิ่งต้องการมาก เพราะเขาขาดและรู้ไม่เท่าทันกลวิธีของความเจริญ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาของปุถุชน

สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกว่าสภาพสังคมกำลังอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง และมานพ ถนอมศรี ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงมุมอับของสังคมที่หลากหลายว่าท่ามกลางความเจริญนั้น ยังมีบางสิ่งบางอย่างซุกซ่อนอยู่ ด้วยความขมขื่นและปวดร้าว

3. ปัจจัยด้านทัศนะต่อวรรณกรรม

ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านภูมิหลังของนักเขียน หรือปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ล้วนส่งผลให้มานพ ถนอมศรี แสดงพันธกิจทางสังคม ไว้นานเรื่องสั้นทั้งสิ้น

นอกจากนี้ มานพ ถนอมศรี ยังมีความเชื่อมั่นในการสร้างวรรณกรรมมาให้ปรากฏสู่สาธารณชน โดยมีความหวังว่า อยากให้คนรวยหรือคนที่มีโอกาสในสังคมได้อ่านบ้าง เพื่อชี้ให้เห็นว่ายังมีคนทุกข์ยากอยู่ในสังคมนี้อีกมากมายที่รอความช่วยเหลือจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

มานพ ถนอมศรี ตระหนักถึงภารกิจของตน ในฐานะสื่อมวลชนคนหนึ่งที่ต้องสร้าง

วรรณกรรมเพื่อรับใช้สังคม โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ตีแผ่สังคมชั้นล่าง

ถึงแม้ในระยะแรกของการสร้างวรรณกรรม มานพ ถนอมศรี จะประสบปัญหาในเรื่องของการถ่ายทอด เนื่องจากยังไม่มีสมาธิจดจ่อในเรื่องวรรณกรรม เพราะเหตุว่า ยังเรียนศิลปะจึงมีจินตนาการแบบศิลปะ คือจะมุ่งสร้างสรรค์งานที่ดูแปลกใหม่ การเขียนเรื่องสั้นจึงเป็นช่วงทดลองรูปแบบของตนเอง ซึ่งความจริงแล้วมานพคิดว่า มันไม่ใช่ความแปลกใหม่ แต่มันก็คือแบบเก่า ด้านเนื้อหา ยังคงไม่ชัดเจนนักแต่จะชัดเจนตรงที่ว่า เป็นเรื่องของคนยากจนที่หลากหลายกันไป ต่อมา อิทธิพลที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม อิทธิพลของชีวิตในวัยเด็ก วัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา กระแทกกับความรู้สึกที่ต้องเผชิญกับความยากจน คนที่มีปัญหาต่าง ๆ เริ่มเด่นชัด ประกอบกับเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ทำให้เริ่มมองมุมกว้างออกไปจากตัวเอง คือมองไปสู่สังคมมากขึ้น งานเขียนจึงเริ่มมีเป้าหมาย อิทธิพลของงานวรรณกรรมเริ่มชัดเจนว่าจะเขียนถึงใคร เขียนถึงความรู้สึกอะไรและเขียนเพื่อเป้าหมายอะไร

ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2512-2516 เป็นช่วงที่มีการฝึกฝนด้วยตนเองอย่างหนัก คือเขียนทุกวัน ทุกเวลา มีสมุดบันทึกไว้สำหรับบันทึกทุกอย่าง แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจ

จะเห็นว่า เส้นทางความเป็นนักเขียนของมานพ ถนอมศรี ค่อนข้างยาวนานกว่าจะเพาะบ่ม จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มาพบต้องใช้เวลาหลายปี และผ่านการฝึกฝนอย่างหนัก

การเขียนหนังสือของมานพมุ่งบรรยายภาพ แต่ไม่ได้วิเคราะห์ เพราะเป็นคนไม่ชอบชี้ทางให้ใคร เนื่องจากเคารพในเกียรติของความเป็นมนุษย์และความคิดของแต่ละคน เช่นเดียวกับศิลปะเมื่อเขียนรูปออกมาใครจะดูว่าเป็นอะไรก็ได้ ใครจะมองว่าเป็นปรัชญาก็ได้ ไม่ต้องการบอกว่าใครต้องคิดตามตนเองแต่เ้าเมื่อนักเขียนคิดแบบนี้ แล้วใครจะคิดตรงกัน เห็นว่าถูกต้อง และนำไปปฏิบัติ ก็เป็นสิทธิของบุคคลนั้น

นอกจากนี้ มานพ ถนอมศรี ยังมีความเชื่อว่าวรรณกรรมที่ดีนั้นจะต้องรับใช้สังคม งานทางองเดียวกัน นักเขียนที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบต่องสังคม โดยการแสดงพันธกิจทางสังคม ให้ปรากฏในวรรณกรรมของตน มานพ ถนอมศรี ยังวอนขอให้ทุกคนหันมารับผิดชอบต่องสังคมกันมากขึ้น โดยเฉพาะคนที่มีพลังที่จะผลักดันให้สังคมเป็นอย่างไรนั้น จะต้องมีความตั้งใจดี ๆ ไม่สนใจลัทธิ ไม่สนใจอะไรทั้งสิ้น สนใจแต่ความถูกต้อง มานพกล่าวว่าตนเองรับผิดชอบต่องสังคมมาตลอด และนอกจากจะรับผิดชอบแล้ว ยังสะกิดสะเกอดคนหลายกลุ่มที่ตนเองไม่เห็น

ด้วย ว่าคนกลุ่มนั้น ๆ กำลังจะมากไปแล้วนะ เช่น เรื่องสิ้นยุคหลัง ๆ จะสะกิดนักธุรกิจให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของประเทศไทยกำลังอยู่ในขั้นวิกฤติ ควรหยุดทำลายได้แล้วเพื่อสังคมนี้จะได้นำอยู่ยิ่งขึ้น

จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มานพ ถนอมศรี แสดงพันธกิจทางสังคมได้อย่างดียิ่ง อันแสดงให้เห็นถึงทัศนะทางสังคมของมานพ ถนอมศรี และบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม อย่างแนบสนิททำให้ทราบถึงความรับผิดชอบของมานพ ถนอมศรี ที่มีต่อสังคมตลอดมา

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์เรื่องสั้น ของมานพ ถนอมศรี จำนวน 83 เรื่อง ตั้งแต่ พ.ศ.2520-2536 ในด้านพันธกิจทางสังคม ได้ดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย และวิธีการที่กำหนดไว้ตามลำดับสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ทัศนะทางสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 83 เรื่อง มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะ 3 ด้าน ได้แก่ ทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคมและทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม ซึ่งในแต่ละทัศนะมีรายละเอียด สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม

มานพ ถนอมศรี มีทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต พบว่าปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามทัศนะของมานพ ถนอมศรี ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งมนุษย์จะขาดแคลนอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เพราะการมีชีวิตรอยู่ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงร่างกาย ให้ความปลอดภัย ความอบอุ่น ตลอดจน การรักษาเยียวยายามที่มนุษย์มีอาการเจ็บป่วย ซึ่งอุปสรรคที่ขัดขวางการมีปัจจัยมาใช้ในการดำรงชีวิตที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ความยากจน เพราะความยากจน ทำให้มนุษย์ขาดโอกาสเกือบทุกด้านในสังคม ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากความขาดแคลนปัจจัยสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์กระทำการสิ่งที่ไม่คาดคิดได้เสมอ เช่น การทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นหรือแม้แต่ยอมขายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อแลกกับเงินตราที่สามารถแปรเป็นปัจจัยที่ต้องการได้

อนึ่ง นอกจากความขาดแคลนปัจจัยในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคแล้ว มนุษย์ยังมีความต้องการทางเพศอีกด้วย แต่เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีไทยยังไม่ยอมรับหรือเปิดกว้างในเรื่องทางเพศ ทำให้คนไทยต้องสะกดเก็บอารมณ์ดังกล่าวไว้ ซึ่งจากการศึกษาเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบว่า มานพ มีทัศนะเกี่ยวกับ

เรื่องเพศว่า เป็นเรื่องธรรมชาติ ที่เป็นปรกติวิสัยของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวย คนยากจน แม้แต่คนพิการ ก็ล้วนแต่มีความต้องการทางเพศทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชีวิตคู่สมรสถือว่าเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่ง เพราะหากคู่สามีภรรยาไม่มีความสมดุลในเรื่องเพศ อาจเป็นสาเหตุของการหย่าร้างหรือเกิดเรื่องเลวร้ายในชีวิตครอบครัวขึ้นได้ ดังนั้น จึงควรหันมาให้ความสนใจเรื่องนี้กันบ้าง นอกเหนือจากนี้ มานพ ยังชี้ให้เห็นว่า ความอดกลั้นทางเพศคือไม่ทำตนสาละโสนทางเพศกับผู้อื่นที่ไม่ใช่คู่สามีภรรยา ก็เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง เพราะอาจนำพาโรคภัยมาสู่ตนเองและครอบครัว หรืออาจทำให้สังคมไร้ระเบียบ เช่น เกิดคดีข่มขืนหญิงสาวจนเสียชีวิต

1.2 มนุษย์ในสังคมมีชีวิตที่เป็นทุกข์ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทำให้มนุษย์พบความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ซึ่ง มานพ ถนอมศรี ชี้ให้เห็นว่าจากความขาดแคลนปัจจัยในการหล่อเลี้ยงชีวิต ก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นในจิตใจมนุษย์ เพราะมนุษย์กลัวความขาดแคลน ทำให้มุ่งสะสมปัจจัยมากยิ่งขึ้น และมีชีวิตที่คั่นร่นต่อสู้ เพื่อแย่งชิงให้ได้มาด้วยวิธีการอันชาญฉลาด ส่งผลสู่สภาพจิตใจที่เสื่อมทรามลง

1.3 คุณค่าของมนุษย์ในสังคม จากสภาพสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้มนุษย์ในสังคม พิจารณาคุณค่ามนุษย์ในด้านความรวยและความจน ซึ่งมานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณค่าของมนุษย์ในสังคม ไว้ในเรื่องสั้นว่า จิตใจที่ตึงตายเป็นสิ่งสำคัญที่สุด มากกว่าการสะสมวัตถุ หรือความเจริญทางสิ่งปลูกสร้าง ก็ไม่อาจเทียบได้กับสภาพความเป็นอยู่แบบสมัยโบราณที่มีการแบ่งปันปัจจัยให้แก่กันด้วยความบริสุทธิ์ใจ ถึงแม้สภาพชีวิตจะเปลี่ยนไปมาก จนไม่อาจจัดตั้งบรรยากาศแบบเดิมกลับมาได้อีก มานพ ยังสอดแทรกทัศนะที่มุ่งหวังให้คนรวยหรือคนที่มีโอกาสในสังคมหันมาเป็นผู้นำบ้าง ไม่ว่าจะเป็นแบ่งปันเงินตราและความเมตตาสงสารให้กับคนด้อยโอกาสในสังคม เพื่อเป็นการเฉลี่ยความสุขให้แก่กัน อันจะส่งผลให้สังคมนี้เบาอยู่ยิ่งขึ้น

1.4 การแก้ปัญหาของมนุษย์ในสังคม พบว่า มนุษย์มีวิธีแก้ไขปัญหาคือตนเองประสบในชีวิต 5 แนวทางด้วยกัน คือ

1.4.1 การยอมจำนนต่อสภาพการณ์ เพราะมนุษย์ที่ด้อยโอกาสในสังคม ไม่อาจเลือกทางแก้ปัญหาทางอื่นได้ จึงต้องจำยอม อดทนกับสภาพการณ์ที่สร้างความอึดอัดและ

กดดันต่อจิตใจด้วยการยอมจำนนด้วยความสงบและซมชื่นใจ

1.4.2 การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความรุนแรง มานพัมที่ศนะว่า ความอดทนของมนุษย์มีขีดจำกัด ทำให้เกิดการตอบโต้ผู้สร้างความกดดัน หรือผู้กดขี่เอาเปรียบเพื่อมนุษย์ด้วยกัน ด้วยความรุนแรง ได้แก่ การทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บหรืออาจถึงแก่ชีวิต แต่บางครั้งการตอบโต้ด้วยความรุนแรงอาจไม่ได้กระทำกับผู้กดขี่โดยตรง แต่ไปกระทำกับคนที่ตนคิดว่าด้อยคุณค่ากว่า เช่น หญิงโสเภณี เป็นต้น

1.4.3 การตอบโต้ผู้อื่นด้วยความหยิ่งงอศักดิ์ศรี นับเป็นวิธีการที่มนุษย์เลือกใช้เพื่อต้องการยืนยันคุณค่าความเป็นมนุษย์ว่า แม้แต่คนที่ด้อยค่าในสังคม เช่น กรรมกร หรือโสเภณีก็มีสิทธิ์เลือกที่จะปฏิเสธความช่วยเหลือ หรือเินหาติกาของสังคมได้เช่นกัน

1.4.4 การหลีกเลี่ยงจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝัน หรือจินตนาการ สืบเนื่องจากความไม่พอใจสภาพสังคมในขณะนั้น เพราะมีความผิดปกติไม่น้อยอยู่มานพ ฌโนมศรี จึงสร้างตัวละครที่ปฏิเสธวิถีชีวิตของคนทั่ว ๆ ไป แล้วสร้างโลกส่วนตัวขึ้นใหม่ให้ซ่อนอยู่ในโลกปัจจุบัน โดยตัวละครทุกตัวจะเินเฉยต่อกติกา หรือความช่วยเหลือแต่จะมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปสวนทางกับคนทั่วไป เช่น การปฏิเสธเงินตรา ที่ทุกคนพยายามไขว่คว้าหามาเป็นของตน แล้วเินมองว่า คนทั่วไปเหล่านั้นคือคนที่ผิดปกติในสังคมต่างหาก

1.4.5 การฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหาลที่สุดท้ายที่มนุษย์เลือกเมื่อเกิดความคับข้องใจหรือเกิดความเบื่อหน่ายที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกของการเอารอดเอาเปรียบจึงคิดที่จะกำจัดชีวิตของตนให้แตกดับไปก่อนที่จะตายทั้งเป็นในโลกแห่งความเป็นจริง อันแสดงถึงทัศนะของมานพ ฌโนมศรี ที่มองสังคมขณะนั้นว่าถึงขั้นวิกฤติจนไม่อาจมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกได้ ซึ่งความวิกฤตินั้น ได้แก่ การขาดไร้ความเมตตาในจิตใจมนุษย์จนไม่มีการแบ่งปันกัน ตลอดจนการตกเป็นทาสวัตถุและการหลอกลวงของพวกนายทุนก็เป็นสาเหตุของการฆ่าตัวตายอีกสาเหตุหนึ่ง

2. ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม

มานพ ฌโนมศรี มีทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม 6 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว มานพ ฌโนมศรี ให้ความสำคัญแก่สถาบันครอบครัว เพราะเป็นสถาบันที่หล่อหลอมจิตใจ และเลี้ยงดูสมาชิกที่ดีให้แก่สังคม แต่ถ้าสมาชิก

ในครอบครัวมีบทบาทและหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมหรือละเมิดไม่ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่ตนได้รับ จะทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลาย โดยเฉพาะผู้เป็นบิดามารดา ควรให้ความรักความอบอุ่น ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก รวมทั้งลูกควรมีความเคารพ และกตัญญูโดยการเลี้ยงดู บิดามารดาอย่างซื่อสัตย์ มีชีวิตแบบพอเพียงโดยจิตงานศพเท่านั้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าสาเหตุความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวอาจเริ่มจากสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว จนไม่มีเวลาให้แก่กัน หรือความต้องการทางเพศไม่สมดุล ทำให้เกิดการประพฤติผิดจารีต ประเพณี ทำให้ครอบครัวหรือชีวิตสมรสเกิดปัญหาความแตกแยกขึ้นได้

2.2 ความเสื่อมสัทธิธาระบราชการและการเมือง มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะ ในหัวข้อนี้ไว้ว่า เรื่องสั้นว่า มีความเชื่อว่า บุคลากรในระบบราชการไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ครู ทหาร เจ้าหน้าที่ราชการ ตลอดจนนักการเมืองบางคนไม่มีคุณธรรมานอาชีพ บางคนอาจใช้หน้าที่และอำนาจที่ตนมีอยู่ข่มขู่ชาวบ้านให้ปฏิบัติตาม หรือบางคนอาจจะละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบจนอาจสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น นอกจากนี้มานพ ถนอมศรี ยังแสดงทัศนะที่มีต่อนักการเมืองว่าเป็นผู้ไม่จริงจังต่อประชาชน โดยมุ่งหวังตำแหน่งทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์มหาศาลในอนาคต

ในด้านระบบราชการและการเมือง ก็มีจุดบกพร่องที่ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ล่าช้า และเป็นช่องทางให้ผู้เป็นใหญ่ในระบบราชการใช้อำนาจบังคับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เช่น การหาเสียงของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งใช้เงินซื้อเสียง โดยบังคับให้ข้าราชการประจำช่วยเหลือในการหาเสียง หรือความล่าช้าของตำรวจดับเพลิง เพราะขั้นตอนราชการมีมากมาย

2.3 การคัดค้านระบบทุนนิยม มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะคัดค้านระบบทุนนิยมไว้ว่า เรื่องสั้นว่า ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่มีผู้ได้เปรียบกับผู้เสียเปรียบ ซึ่งผู้ได้เปรียบ ได้แก่ พวกนายทุนหรือผู้มีเงินในสังคม ที่ใช้เงินตราเป็นเครื่องมือในการกอบโกยผลประโยชน์ใส่ตน และพวกพ้อง โดยไม่จำกัดวิธีการ และไร้จิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อความทุกข์ยากของคนที่ด้อยโอกาสในสังคม เพราะคำว่ากำไรได้ครอบงำจิตใจของพวกนายทุนจนหมดสิ้น ดังนั้นระบบนี้จึงเป็นระบบที่เน้นมีคุณธรรมและความถูกต้อง เพราะผู้ที่เสียเปรียบได้แก่ผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในสังคม

2.4 ความเชื่อในสถาบันศาสนา มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อในสถาบันศาสนา ในเรื่องสั้นว่ามีความแปลกแยกเกิดขึ้น ระหว่างคนสูงอายุที่ยังคงให้ความเชื่อและศรัทธาต่อสถาบันศาสนา แต่คนหนุ่มสาวต่างก็เริ่มไม่ให้ความเคารพศรัทธาต่อสถาบันนี้ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งไร้สาระ และเรื่องของบาปบุญ เป็นสิ่งไม่มีตัวตน ในขณะที่คนสูงอายุจะพึ่งพาสถาบันนี้ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยยึดปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่มานพไม่สนับสนุนให้คนทำบุญจนเกินฐานะตนเองโดยมีความเชื่อว่า การทำบุญหาเงินบริจาคเข้าวัดมาก ๆ จะทำให้ได้รับผลบุญมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องในทัศนะของนักเขียน เพราะการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ปราศจากความโลภ โกรธ หลง ต่างหาก จึงเป็นการทำบุญที่ดีที่สุด

2.5 ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเป็นห่วงเป็นใยในเรื่องของศิลปการแสดงลิเกว่าเริ่มเสื่อมคลายไปจากความนิยมของคนไทย รวมทั้งเครื่องดนตรีไทย เช่น ซอ ก็ไม่ได้รับการต้อนรับเช่นสมัยก่อน เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมกับการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ตลอดจนแสดงความคิดเห็น ศิลปินทั้งสองประเภทที่มีชีวิตยากลำบาก และหดหู่ใจกับความเสื่อมที่เกิดขึ้น

2.6 ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา จากการศึกษาเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบว่า นักเขียนให้ความสำคัญต่อการศึกษา เพราะเชื่อว่าการศึกษจะสามารถทำให้สิ่งที่ดีแก่ชีวิตมนุษย์ได้ แต่อุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ทุกคนไม่มีความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนได้ ก็คือ ความยากจน และขาดหลักฐานจากทางราชการ เช่น เด็กภาพร่าบางคนไม่มีใบสูติบัตร แต่มานพ ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้จะไม่ได้รับการศึกษาในระบบ มนุษย์ก็สามารถเรียนรู้ได้จากธรรมชาติ หรือจากประสบการณ์จริงที่มีอยู่นอกโรงเรียนได้

3. ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม

มานพ ถนอมศรี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคมในเรื่องสั้น 3 ประเด็น ดังนี้

3.1 ปัญหาความเชื่อและค่านิยมทางที่ผิดของคนในสังคม มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมทางที่ผิดของคนในสังคม ว่าในเรื่องสั้นหลายแง่มุม เช่น ความเชื่อในเรื่องผีของคนในชนบทว่า เป็นสาเหตุของอาการเจ็บป่วย จนถึงแก่ชีวิตก่อให้เกิด

ความสูญเสียอย่างน่าเสียดาย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเจริญทางการแพทย์ยังเข้าไปไม่ถึงท้องถิ่นทุรกันดาร ทำให้คนในชนบท ต้องหาเหตุผลมาอธิบายความเจ็บป่วยดังกล่าว แล้วทำการรักษาอย่างผิดหลักทางการแพทย์ นอกจากนี้จากความเจริญทางเทคโนโลยี และการก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมมีความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญทางวัตถุ ทำให้มนุษย์เริ่มมีความเชื่อมั่นในอำนาจเงินตราว่าสามารถถดถอยบันดาลความสุข ความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ได้ ความเชื่อเช่นนี้นำไปสู่ค่านิยมในเรื่องเงินและวัตถุอย่างแพร่หลาย จึงเกิดการแข่งขัน แย่งชิงเพื่อการครอบครองวัตถุและเงินตรา ให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดความเห็นแก่ได้ ความเห็นแก่ตัว และเกิดการเอารัดเอาเปรียบกันโดยทั่วไป สภาพสังคมจึงสับสนวุ่นวายหาความสุขทางจิตหาไม่ได้ นับเป็นสภาพที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง

3.2 ปัญหาความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมือง มานพ ญามศรี แสดงทัศนะให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนบทกับเมืองว่า มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ในชนบทมีสภาพที่กันดารแห้งแล้ง ความมอดอยากจะปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทยากลำบาก ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปสู่สิ่งที่ดีกว่า คือ อพยพเข้าสู่เมือง เช่น กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์รวมความเจริญทุกด้าน มีงานหลายประเภทให้ชาวชนบทเข้ามารับจ้าง สภาพของเขตเมืองจึงเต็มไปด้วยคนหลายท้องถิ่น เข้ามาแออัดยัดเยียดกันอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ทำให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรม และเกิดปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนเกิดปัญหาทางด้านจิตใจ คือความเครียด อันเกิดจากความกดดันจากสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว เพราะค่าครองชีพในเมืองสูงกว่าในชนบท ประกอบกับต้องวิ่งตามกระแสทุนนิยมโลก ที่มุ่งเน้นการบริโภควัตถุและอาหารจนเกินขอบเขตความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์

จะเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือในเมืองล้วนมีปัญหาไม่น้อยแตกต่างกันไป ในขณะที่ชนบททุกคนดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต แต่ในเมืองทุกคนต้องดิ้นรนมากกว่าหลายเท่า เพราะต้องมุ่งสะสมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต นอกจากนี้ชนบทกับเมืองยังแตกต่างกันทางด้านความเจริญของสิ่งปลูกสร้างอีกด้วย

3.3 การขาดวัฒนธรรม มานพ ญามศรี แสดงทัศนะการขาดวัฒนธรรมของมนุษย์ ในเรื่องสั้นพบว่ามีความสำคัญจากการขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทำให้

มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว และมีความเชื่อในเรื่องอำนาจเงินตรา พร้อมทั้งลุ่มหลงวัตถุ จนกลายเป็นค่านิยมในการสะสมวัตถุให้มากขึ้น ผู้ที่ได้เปรียบในสังคม และมีวัตถุในครอบครองมากที่สุดคือพวกคนรวยหรือพวกนายทุน ส่วนผู้ที่เสียเปรียบในสังคม ได้แก่ คนยากไร้ ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมอยู่แล้ว และวิธีการที่ใช้ในการกอบโกยทรัพย์สินเงินทอง ก็คือ วิธีการหลอกล่อ คดโกงทุกวิถีทางอันแสดงถึงความขาดรั้นมนุษยธรรมในจิตใจมนุษย์ ส่งผลไปสู่คุณค่าของมนุษย์ที่ต่ำลง และสวนทางกับความเจริญทางวัตถุโดยสิ้นเชิง

จากทัศนะทางสังคมที่ มานพ ถนอมศรี แสดงไว้ในเรื่องจำนวน 83 เรื่อง (ช่วง พ.ศ. 2520-2536) อันแสดงถึงความรอบรู้ และการเป็นนักสังเกตการณ์ทางสังคมมาโดยตลอด ส่งผลไปสู่พันธกิจทางสังคม ซึ่ง มานพ ถนอมศรี ถือเป็นการกิจหลักในการสร้างสรรค์วรรณกรรมมาใหัปรากฏสู่สายตาประชาชนทั่วไป

จากการศึกษาเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบพันธกิจทางสังคมที่โดดเด่นและเกี่ยวเนื่องการศึกษา 3 ด้าน คือ การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม การวิพากษ์วิจารณ์สังคม และการเสนอวิธีแก้ปัญหา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม

มานพ ถนอมศรี ได้บันทึกเหตุการณ์ของสังคมในเรื่องสั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 4 ประเด็นดังนี้

1.1 สภาพสังคมเมืองและสังคมชนบท จากการศึกษารื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบว่า จากและบทบรรยายของเรื่องสั้น แสดงถึง สภาพของสังคมเมืองที่มีความเจริญของสิ่งปลูกสร้างมากมายได้แก่ บ้านจัดสรร ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ ตลอดจนสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ได้แก่ ร้านขายสุรา โรงบิลเลียด ห้างสรรพสินค้า ซ่องโสเภณี และโรงแรม นอกจากนี้คนที่อยู่ในสังคมเมืองต้องมีความคล่องตัวคล้ายเครื่องจักร เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลาและค่าครองชีพที่สูง มีผู้อพยพมาจากต่างจังหวัดเพื่อมาทำงานในเขตเมืองและอาศัยอยู่กันอย่างแออัดตามแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้อพยพ เช่น มีผู้อพยพบางคนตกเป็นเหยื่อทางเพศของคนเมือง บางคนกระทำผิดร้ายแรง

ตกเป็นผู้ต้องหาคดีข่มขืนหญิงสาวจนเสียชีวิต บางคนฆ่าตัวตายเพราะมีรายได้น้อยพอกับรายจ่าย และบางคนยอมเป็นขอทานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

ส่วนสังคมชนบท มานพ ถนอมศรี บันทึกให้เห็นถึงความทุกข์ยากของคนชนบทว่า มีความแห้งแล้งปรากฏโดยทั่วไป อาชีพเกษตรกรต้องพึ่งพาธรรมชาติ เมื่อฝนไม่ตกตามฤดูกาล ความขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตก็เข้ามาเยือน ทำให้คนในชนบทต้องดิ้นรนไปหาสิ่งที่ดีกว่าเดิม จนกลายเป็นผู้อพยพในเขตเมือง นอกจากนี้คนในชนบทยังมีความผูกพันกับเรื่องภูติผีอย่างแน่นแฟ้น เพราะสามารถใช้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เช่น อาการเจ็บป่วย หรือ การตายพร้อม ๆ กันของคนในหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเจริญทางการแพทย์ และความเจริญด้านอื่น ๆ แบบเดียวกับสังคมเมืองยังไม่กระจายไปสู่ชนบท ทำให้ชีวิตคนในชนบท และในเมืองมีความแตกต่างกัน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ มานพ ถนอมศรี บันทึกสภาพเศรษฐกิจไว้ในเรื่องสั้นว่า จากการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ คือมีคนรวยมากเป็นผู้ได้เปรียบในสังคม และมีคนชั้นกลาง จนถึงคนจนมากเป็นผู้เสียเปรียบในสังคม คนรวยจึงเป็นนายทุนที่มีเศรษฐกิจดี คนจนหรือผู้ยากไร้ คือคนที่มีเศรษฐกิจตกต่ำ เพราะขาดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท ทุกสิ่งทุกอย่างมารวมกันอยู่ในเขตเมือง ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจจึงยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน

1.3 สภาพการเมือง การปกครอง มานพ ถนอมศรี บันทึกเหตุการณ์ถึงการเลือกตั้งซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมืองไว้ในเรื่องสั้นว่า การเลือกตั้ง มีการหาเสียงหลายรูปแบบ เช่น การติดป้ายหาเสียง การพูดหาเสียงโดยการกล่าวโจมตีฝ่ายคู่แข่ง การซื้อเสียง โดยจ่ายเงินเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน ตลอดจนการบังคับให้ข้าราชการประจำเป็นหัวคะแนน ในการหาเสียง หรือแม้แต่มีการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย

นอกจากนี้ นักเขียนยังบันทึกให้เห็นความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นระหว่างประชาชนกับตำรวจ ซึ่งชอบเข้าหาจนทำให้ผู้ที่ข่มขู่ที่ด้อยกว่าในสังคม เช่น แม่ค้าและโสเภณี ตลอดจนระบบระเบียบของทางราชการที่ล่าช้าและเข้มงวด ไม่มีความยืดหยุ่นให้กับคนยากไร้

1.4 สภาพวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม มานพ ถนอมศรี บันทึกเหตุการณ์ถึงความเสื่อมถอยของศิลปการแสดงลิเกและดนตรี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย เนืองมา

จากค่านิยมยกย่องวัฒนธรรมตะวันตกว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ประชาชนจึงไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องเงินและวัตถุว่าเป็นสิ่งที่สามารถบันดาลความสุขสมหวังให้กับมนุษย์ได้

2. การวิพากษ์วิจารณ์สังคม

มานพ ถนอมศรี แสดงพันธกิจทางสังคม ในด้านการวิพากษ์วิจารณ์สังคมไว้

3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความเจริญทางวัตถุกับความเสื่อมทางจิตใจ มานพ ถนอมศรี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องความเจริญทางวัตถุกับความเสื่อมทางจิตใจในเรื่องสั้น พบว่า นักเขียนไม่เห็นด้วยที่ความเจริญทางวัตถุไม่ควบคู่กันไปกับความเจริญทางจิตใจ แต่กลับสวนทางกัน มานพ จึงชี้ให้เห็นว่า การกอบโกยวัตถุและเงินตรา สร้างความสับสนให้กับมนุษย์ที่ต้องดิ้นรนไขว่คว้าผลประโยชน์ ชีวิตไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ในขณะที่คนจนมีจิตใจที่ดีงาม แม้ว่าคนที่เป็นอยู่จะยากลำบากเพียงใดก็พอจะอดทนต่อไปได้

จะเห็นว่าตัวละครในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี ที่เป็นคนรวยจะไม่ค่อยพบกับความสุขทางใจ เพราะชีวิตผูกติดกับธุรกิจที่ไม่อาจหยุดนิ่งได้ เนื่องจากไม่ได้ทำเพื่อเลี้ยงชีวิตและครอบครัวเท่านั้น แต่ดิ้นรนเพื่ออนาคตของลูกหลานอีกด้วย ขณะที่คนจนดิ้นรนแค่วันนี้พรุ่งนี้เท่านั้นเพื่อพอประทังชีวิตให้อยู่รอดไปวันหนึ่ง ๆ

อนึ่งในเรื่องของวัตถุเป็นสิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืน แต่เรื่องของจิตใจที่มีคุณธรรมต่างหากที่มีความมั่นคงและสามารถทำให้สังคมสงบสุขได้

2.2 ความเห็นแก่ตัวและการขาดวัฒนธรรม มานพ ถนอมศรี วิพากษ์วิจารณ์ความเห็นแก่ตัว และการขาดวัฒนธรรมของมนุษย์ ในเรื่องสั้นว่า จากสภาพที่เสื่อมทรามลง ทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น คือ เห็นแก่ความสุขส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกหรือไม่ยอมรับรู้ความทุกข์ยากของผู้อื่น บางครั้งมนุษย์ยังทำร้ายทำลายกันเอง เพื่อตักตวงผลประโยชน์หรือความสุขส่วนตัวให้ได้มากที่สุด ซึ่งนักเขียนแสดงความไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะความอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยการทอดทิ้งคนชราและเด็กกำพร้าให้เผชิญชะตากรรมตามลำพังหรือตกเป็นภาระของผู้อื่นและสังคม นอกจากนี้นักเขียนยังคัดค้านรูปแบบการเอาตัวเอาเปรียบ

ที่คนในสังคมใช้ประหัตประหารกันโดยไม่คำนึงถึงหลักของเมตตาธรรม เพราะความเห็นแก่ตัว เข้าครอบงำจิตใจมนุษย์จนลืมเลือนไปว่าความสุขที่แท้จริงของมนุษย์อยู่ที่จิตใจที่งดงาม

2.3 การคัดค้านระบบทุนนิยม มานพ ญนอมศรี แสดงการคัดค้านระบบทุนนิยมอย่างเต็มที่ เห็นได้จากการสร้างตัวละครในเรื่องสั้นให้ฆ่าตัวตาย เพื่อหนีไปจากโลกของการเอารัดเอาเปรียบ และเพื่อเป็นการประท้วงนายทุนที่เห็นแก่ตัว ตลอดจนกระตุ้นเตือนผู้บริโภคทุกคนให้หันมาพิจารณาถึงรูปแบบธุรกิจกันอย่างถ่องแท้อีกครั้งว่าดีหรือไม่ดี หรืออีกวิธีที่นักเขียนแสดงการคัดค้านก็คือ การตอบโต้ด้วยความรุนแรงแก่พวกนายทุน โดยสร้างตัวละครที่ไม่ยอมจำนนต่อสภาพการฉ้อโกงและเบียดบังกล่าว แล้วให้ตอบแทนนายทุนด้วยความรุนแรง เช่น การสังหารชีวิตนายทุนเพื่อเป็นการกำจัดตัวแทนของระบบทุนนิยมให้หมดสิ้นไปจากโลกมนุษย์

3. การเสนอวิธีแก้ปัญหา

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของมานพ ญนอมศรี พบว่าพันธกิจทางสังคมด้านการเสนอวิธีแก้ปัญหา มี 4 ประเด็น ดังนี้

3.1 ความอดทนต่อสภาพปัญหา มานพ ญนอมศรี ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการสร้างตัวละครให้ยอมจำนนต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความสงบและเข้มแข็ง เพราะไม่ต้องการให้เกิดการต่อสู้ หรือก่อให้เกิดความรุนแรงจนสูญเสียทั้งฝ่ายได้เปรียบและฝ่ายเสียเปรียบ โดยเฉพาะผู้เสียเปรียบในสังคม คือผู้ไม่มีอำนาจหรือพลังในการต่อรอง แต่ในการเสนอวิธีแก้ปัญหาโดยใช้ความอดทนช้า ๆ กันเช่นนี้อาจส่งผลให้เกิดความสงสาร ความเห็นใจ จนถึงขั้นการได้รับความช่วยเหลือ เพราะนักเขียนมุ่งให้เกิดความกระทบอารมณ์เป็นสำคัญ

3.2 การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง มานพ ญนอมศรี ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรงในเรื่องสั้นเพื่อต้องการกระตุ้นผู้ที่กดขี่ในสังคมว่า เมื่อมนุษย์หมดความอดทนเพราะทนรับสภาพปัญหาที่กดขี่ต่อไปไม่ได้ การตอบโต้ที่รุนแรงจากผู้ด้อยโอกาสจะบังเกิดขึ้น และก่อให้เกิดผลเสียต่อบรรดาผู้ได้เปรียบในสังคมมากที่สุด ดังนั้นมนุษย์ในสังคมควรหันมาตรวจสอบพฤติกรรมของตนว่า สร้างความเดือดร้อนหรือเบียดเบียนใครบ้างหรือไม่ เพื่อปรับสภาพพฤติกรรมของตนให้ถูกต้องตามหลักมนุษยธรรม

3.3 การหลีกเลี่ยงสิ่งผิด จากสภาพสังคมที่ผิดปรกติไม่น่าอยู่ เพราะมีการเอารัดเอาเปรียบ และการกดขี่เกิดขึ้น มานพ ญอมศรี แสดงวิธีการแก้ปัญหาโดยการฆ่าตัวตาย เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งผิดในปัจจุัน เพราะเชื่อว่าถึงแม้ว่าจะมีชีวิตอยู่ ก็เท่ากับถูกฆ่าทั้งเป็นอยู่แล้ว เพราะโลกปัจจุบัน คือ โลกของความเห็นแก่ตัว นอกจากนี้ก็เขียนสร้างตัวละครที่เสียสดี เพื่อสื่อให้เห็นว่าจากสภาพสังคมที่ไม่น่ารื่นรมย์เช่นนี้ มนุษย์สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้โดยการไม่ให้ความสำคัญหรือสนใจกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง แล้วมนุษย์จะพบความสุข เพราะหลุดพ้นจากสภาพของความกดดันที่บีบบังคับนั้นได้

3.4 การปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม จากความไม่พึงพอใจกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ มานพ ญอมศรี จึงเลือกที่จะเสนอวิธีแก้ปัญหา ด้วยการปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม ซึ่งพบในเรื่องสั้น ด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและบุพการี โดยการตอบแทนในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วยความเอาใจใส่และเคารพยกย่อง ด้านความเสียสละ โดยเฉพาะคนที่มีโอกาสในสังคมได้แก่ พวกนายทุน ควรหันมาเป็นผู้ให้มากกว่าผู้ทำลายแก่ผู้ยากไร้ นอกจากนี้ก็เขียนชี้แนะว่า ถ้าให้มนุษย์เลือกระหว่างคุณธรรมกับกับความอยู่รอด มนุษย์ควรที่จะเลือกคุณธรรมก่อนเป็นอันดับแรก ดังนั้น เรื่องสั้นหลายเรื่อง มานพ ญอมศรี สร้างตัวละครให้ปฏิเสธเงินตรา คือไม่ให้ความสำคัญกับเงินตราเท่ากับคุณธรรมที่ดีงามในจิตใจ

จากการแสดงทัศนะทางสังคมของมานพ ญอมศรี ในเรื่องสั้นจำนวน 83 เรื่อง อันแสดงถึงความรับผิดชอบของนักเขียนที่มีต่อสังคม ซึ่งสาเหตุที่ทำให้มานพ ญอมศรี แสดงบทบาทดังกล่าว เพราะเกิดจากปัจจัย 3 ด้าน คือ

1. ปัจจัยด้านอิทธิพลของนักเขียน มานพ ญอมศรี มีสภาพชีวิตที่ยากลำบากตั้งแต่วัยเยาว์ และสัมผัสกับความอดอยาก ความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานมาเป็นเวลานาน ตลอดจนคบหาสมาคมกับคนยากไร้ในสังคมเป็นจำนวนมาก ทำให้รู้เห็นสภาพและรู้ซึ่งถึงสภาพชีวิตดังกล่าวอย่างชัดเจน จนกลายเป็นวัตถุดิบที่มานพ ญอมศรี นำมาใช้เป็นข้อมูลในงานเขียนเรื่องสั้นตลอดมา และมานพเลือกที่จะเขียนหรือพูดแทนผู้ยากไร้เหล่านั้นด้วยความสงสารและเห็นใจ

2. ปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม มานพ ญอมศรี เป็นนักเขียนที่

เฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมมาโดยตลอด ด้วยความเป็นห่วงเป็นใย เช่น การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นแบบทุนนิยม โดยลืมนั่งเสริมการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ไปด้วย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความละโมภ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเสียความสมดุล ทำให้เกิดความวิปริตของฤดูกาล เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น หรือการเกิดโรคเอดส์ระบาดโดยทั่วไป มานพ ก็ไม่ละเลยที่จะนำมากล่าวถึงในเรื่องสั้น เพื่อกระตุ้นเตือนให้ทุกคนช่วยกันป้องกันและระมัดระวัง

3. ปัจจัยด้านทัศนะต่อวรรณกรรม มานพ ถนอมศรี มีความเชื่อมั่นในบทบาทของวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่ง จึงตั้งใจสร้างสรรค์เรื่องสั้นออกสู่สาธารณชนมาโดยตลอด แม้จะเป็นการมุ่งบรรยายภาพเพื่อให้เกิดผลทางอารมณ์ก็ตาม มานพ ก็ยังเลือกที่จะแสดงความเห็นจากคนยากไร้ จนกลายเป็นลักษณะโดดเด่นเฉพาะตน นอกเหนือจากนั้น มานพ ถนอมศรี ยังมีแนวการเขียนในเชิงเพื่อมนุษยธรรมมาสังคมจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ทัศนะทางสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี ทั้ง 83 เรื่อง พบว่า มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะทางสังคม 3 ด้านใหญ่ ๆ ทัศนะที่แสดงมากที่สุด คือ ทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคม มีทั้งหมด 72 เรื่อง ทัศนะที่รองลงมาคือ ทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคม มีจำนวน 66 เรื่อง และทัศนะที่แสดงน้อยที่สุด ได้แก่ ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม มีจำนวน 56 เรื่อง สาเหตุที่มานพ ถนอมศรี แสดงทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมมากที่สุด อาจเนื่องมาจากความสนใจผู้คนรอบข้าง โดยเฉพาะชีวิตของผู้ยากไร้ในสังคม ประกอบกับการที่มานพ ประสบกับความยากลำบากด้วยตนเอง และได้คลุกคลีกับผู้คนเหล่านั้นมาโดยตลอด จึงกลายเป็นข้อมูลที่น่าเขียนนำมาเขียนเป็นเรื่องราวและไม่ละเว้นที่จะกล่าวถึงมนุษย์ในสังคมเกือบทุกเรื่อง ซึ่งสิ่งที่มานพ เน้นเป็นพิเศษ ได้แก่ มนุษย์ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 27 เรื่อง เท่ากับหัวข้อการคัดค้านระบบทุนนิยม แต่สิ่งที่มานพให้ความสำคัญที่สุด คือการขาดไว้มนุษยธรรมที่ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวนถึง 46 เรื่อง เพราะมานพ ถนอมศรี เห็นเป็นสิ่งที่จะต้องช่วยกันแก้ไข จึงพยายามสอดแทรกทัศนะทางด้านนี้ไว้ในเรื่องสั้นเป็นจำนวนมาก ส่วนทัศนะที่มานพ กล่าวถึงน้อยที่สุด

ได้แก่ ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมไทย การหลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความฝันหรือจินตนาการ และความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา จำนวน 3 เรื่อง 4 เรื่อง และ 5 เรื่อง ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ามานพ ยังเห็นว่าสิ่งดังกล่าวยังไม่ใช่ปัญหาที่ใหญ่หลวงจนถึงขั้นวิกฤติ เพราะรัฐบาลก็กำลังให้ความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมไทยและรณรงค์เรื่องการขยายการศึกษาให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคอยู่แล้ว ดังนั้น มานพจึงไม่แนะนำให้มนุษย์หลีกหนีจากโลกแห่งความเป็นจริง เพราะโลกนี้ สังคมนี้ ยังมีสิ่งที่น่ารื่นรมย์และรอการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาจากทุกคนอยู่เสมอ

อนึ่ง จากการวิเคราะห์ทัศนะทางสังคมของมานพ ฤณอมศรี พบว่า ในเรื่องสั้นแต่ละเรื่องนั้นมีทัศนะหลายรูปแบบผสมผสานกันอยู่ เช่น เรื่องสั้นที่เกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมจะมีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาของสังคม และอาจมีทัศนะเกี่ยวกับสถาบันในสังคมประกอบด้วย ผู้วิจัยจึงพยายามพิจารณาเรื่องสั้นในทุกด้านและทุกทัศนะที่มีปรากฏเพื่อหาทราบถึงทัศนะของมานพ ฤณอมศรี รอบด้านมากขึ้นและชัดเจนมากขึ้น อันแสดงถึงความรู้ทางด้านสังคมของนักเขียน

ทัศนะทางสังคมที่มานพ ฤณอมศรีแสดงนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีเรื่องสั้นจำนวนมากที่นักเขียนต้องการอธิบายถึงสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและเห็นพ้องต้องกัน เช่นเรื่อง กามาสาตรกรรม มานพ ฤณอมศรี อธิบายถึงสาเหตุของการประหารชีวิต ข้อหาข่มขืนแล้วฆ่าว่า มิได้เกิดจากฝ่ายชายเพียงอย่างเดียว แต่สาเหตุเกิดจากการแต่งกายของฝ่ายหญิงที่ไม่มีมิดชิด ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมรอบข้างกาย ก็ยั่วยุให้เกิดความต้องการทางเพศมากขึ้น จนกระทั่งกระทำความผิดร้ายแรงโดยไม่รู้สึกลึกตัว

ดังนั้นเรื่องสั้นของ มานพ ฤณอมศรี จึงนำเสนอตรงประเด็นที่นักเขียนพยายามอธิบายเหตุเพื่อประกอบกับผลที่เกิดขึ้นในทางที่เป็นไปได้หรือมีแนวโน้มใกล้เคียงกับความจริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการหาข้อมูลในการเขียนหนังสือของมานพ ฤณอมศรี มีวิธีการที่ชัดเจนคือลงไปสัมผัสกับแหล่งข้อมูลด้วยตนเองตลอดมา แต่มานพ ฤณอมศรีนิยมที่จะพูดแทนผู้ยากไร้หรือคนด้อยโอกาสในสังคมมากกว่าจะพูดแทนผู้ที่ได้เปรียบในสังคม ฉะนั้น คนร่ายในทัศนะของมานพ ฤณอมศรี จึงตกเป็นผู้ร้าย หรือผู้ต้องหาที่มานพ ฤณอมศรีแสดงความรังเกียจและต่อต้าน หรือตอบโต้ในเรื่องสั้นด้วยความรุนแรง

ในด้านพันธกิจทางสังคมของมานพ ฤณอมศรีที่ปรากฏในเรื่องสั้น จากการวิเคราะห์

ผู้วิจัยพบว่า การแสดงพันธกิจทางสังคมของ มานพ ฌอนอมศรี ที่ปรากฏในเรื่องสั้น สามารถจัดระดับของพันธกิจได้ 3 ชั้น ดังนี้

พันธกิจชั้นพื้นฐาน ได้แก่ การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม

พันธกิจชั้นหลักการ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์สังคม

พันธกิจชั้นอุดมคติ ได้แก่ การเสนอวิธีแก้ปัญหา โดยการปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในสังคม

ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว พันธกิจทางสังคมของมานพ ฌอนอมศรี จะอยู่ในชั้นพื้นฐาน และชั้นหลักการมากกว่าชั้นอุดมคติ

การบันทึกเหตุการณ์ของสังคม ครอบคลุมเรื่องสั้นเกือบทุกเรื่อง โดยเฉพาะชีวิตความเป็นอยู่ของคนยากไร้ ที่บ่งบอกไปถึงสภาพเศรษฐกิจของประเทศว่า การที่เศรษฐกิจดีนั้นต้องดูที่สภาพความเป็นอยู่ของคนจนด้วย มิใช่ดูที่ฐานะทางการเงิน ของพวกนายทุนเพียงด้านเดียว

การวิพากษ์วิจารณ์สังคมของมานพ ฌอนอมศรี จึงค่อนข้างเป็นการประชดประชันเสียเสีย คนมีโอกาสนิสังสังคมและแสดงความหตุ เวทนาคนยากไร้เพื่อให้เกิดความสงสารขึ้นมาในจิตใจ โดยใช้นิพนธ์บรรยายแสดงพันธกิจทางด้านการวิพากษ์วิจารณ์สังคม เป็นจำนวนหลายเรื่องโดยไม่ปิดบัง เช่น เรื่องการคัดค้านระบบทุนนิยม มานพ ฌอนอมศรีจะบอกตรง ๆ ว่าไม่ชอบระบบนี้เพราะเหตุใด ได้แก่เรื่องชาตกร ที่กล่าวถึงระบบธุรกิจว่า

... ธุรกิจนี้แหละ ที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว ทุกวันนี้คนเห็นแก่ตัวกำลังจะล้นโลก เพราะโลกมันกลายเป็นโลกของธุรกิจ ... คนทุกคนกำลังตกอยู่ใต้อำนาจของมัน ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว มันคือปลานเข้าครอบครองจิตใจของผู้คนที่ละน้อย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จนในที่สุด มนุษย์ที่เดินขวักไขว่อยู่บนโลกนี้ ก็เป็นเพียงหุ่นยนต์ธุรกิจ ที่ยังชีวิตอยู่ด้วยกำไร ... (มานพ ฌอนอมศรี. 2534 ข : 59)

จากแนวคิดในการเขียนเรื่องสั้นของมานพ ฌอนอมศรี ที่ไม่นิยมชี้แนะทางแก้ปัญหาแก่ผู้อ่าน ส่งผลให้พันธกิจการเสนอวิธีแก้ปัญหาที่มีจำนวนน้อยยกเว้นหัวข้อความอดทนกับสภาพปัญหา

ซึ่งก็คือการอยู่ในการจะจ่ายของมันเอง เพราะคงไม่มีวิธีใดสันติและสงบได้ดีเท่าวิธีนี้ ซึ่งบ สอดคล้องกับการบันทึกเหตุการณ์ในสังคมว่า ไม่ว่ายุคสมัยใด ภายในสังคมย่อมมีผู้ได้เปรียบ กับผู้เสียเปรียบเท่านั้น ชีวิตของผู้เสียเปรียบจึงเป็นความมืดดำในสายตาของมานพ ฤณอมศรี การเรียกร้องเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายในสังคม จึงเป็นไป 2 แนวทางคือ เรียกร้อง เพื่อให้เกิดความสงสาร เห็นอกเห็นใจคนด้อยโอกาส กับการกล่าวตักเตือนผู้มีโอกาสในสังคม โดยภาพรวมว่าถึงอย่างไรทุกคนก็ต้องพบจุดจบของชีวิต และไม่สามารถนำทรัพย์สินมรดกติดตัว ไปได้แม้แต่ชิ้นเดียว

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของมานพ ฤณอมศรี ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในงานเขียน ของมานพ ฤณอมศรี ว่าผลงานระยะแรก นักเขียนจะมองชีวิตมนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคล และมองเพียงจุดเล็ก ๆ ภายในสังคม ระยะต่อมา มานพ ฤณอมศรี เริ่มชัดเจนในทัศนะที่มีต่อสังคมมากขึ้น คือเริ่มมองความเป็นไปภายในสังคมอย่างลึกซึ้ง และพยายามกระตุ้นเตือนให้เห็นพิษภัยของโรคเอดส์ และระยะล่าสุด มานพ ฤณอมศรี มองความเปลี่ยนแปลงในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และระบบนิเวศวิทยาที่กำลังเสียความสมดุล

อย่างไรก็ตาม มานพ ฤณอมศรี เน้นในเรื่องคุณธรรมในจิตใจมนุษย์ทุกเรื่อง นั่นคือการแบ่งปันความรัก ความช่วยเหลือเกื้อกูลให้เกื้อกัน เพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการเหมือนกัน และมีศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน นั้นย่อมแสดงว่า มานพ ฤณอมศรี เป็นนักเขียนที่แสดงทัศนะทางสังคมอย่างต่อเนื่องทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่แนบแน่น ส่งผลสู่พันธกิจทางสังคมที่มานพ ฤณอมศรี แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างดียิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาผลงานของนักเขียนท่านอื่น ๆ ในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นการศึกษาว่า นักเขียนแต่ละยุคสมัยนั้น มีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านใดบ้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มวรรณกรรมพินิจ. 10 เรื่องสั้นสร้างสรรค์ไทย. กรุงเทพฯ : พ.จิระการพิมพ์, 2522.
- ชลธิรา กลัดอยู่. ส่องไทย : รวมวรรณกรรมร่วมสมัยของไทย. กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม, 2518.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. บนฝั่งเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ : ตะวันออก, 2534.
- . กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษารัฐ-สังคมสยามท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์
เมืองไทยในสิบปีข้างหน้า. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2537.
- . ทฤษฎีระบบการเมือง กรอบการวิเคราะห์ไตรลักษณ์รัฐ. กรุงเทพฯ :
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ✓ ชาติชาย ฌ เขียวงาม. การวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศไทย ในช่วงต้นของแผนพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 6. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. กรุงเทพฯ :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2531. อัดสำเนา.
- "ชีวิตชีวา : มานพ ญนอมศรี นักเขียนเรื่องสยอง," วัฏจักร. 5 มิถุนายน 2533. หน้า
16.
- ถวัลย์ มาศจรัส. "ชีวิตวันนี้ของมานพ ญนอมศรี อุดมการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง," วิทยาสาร.
91(7) : 62-64 ; กรกฎาคม 2536.
- ทหารไทย จำกัด, ธนาคาร. ภาวะเศรษฐกิจ การเงินและการธนาคารในรอบปี 2521 และ
แนวโน้มปี 2522. กรุงเทพฯ : หน่วยวิจัยเศรษฐกิจ ส่วนวิจัยฝ่ายวางแผนและ
พัฒนา, 2522.
- ทัศนีย์ นาควิระ. บทบาทของวรรณกรรมและพันธกิจของนักเขียนในทัศนะของเอมิล โซเลา.
กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2522 และ ข้อเสนอแนะ. กรุงเทพฯ :
รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523.
- . สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2523 และแนวโน้ม ปี 2524. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์
การพิมพ์, 2524.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2524 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2525

ฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ, ม.ป.ป.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2525 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2526 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คิวพร, 2526.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2526 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2527 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2527.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2527 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2528 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คิวพร, 2527.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2528 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2529 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คิวพร, 2529.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2529 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2530 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ, ม.ป.ป.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2530 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2531 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์ พรันต์, ม.ป.ป.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2533 และแนวโน้มเศรษฐกิจ ปี 2534 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ, ม.ป.ป.

————. สรุปภาวะเศรษฐกิจ ปี 2535 และแนวโน้มเศรษฐกิจ 2536 ฉบับพิเศษ.

กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการ, ม.ป.ป.

✓ ธรรมบุญ โสภารัตน์. เศรษฐกิจประเทศไทย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, ม.ป.ป.

✓ อีรพงษ์ วิภิตเศรษฐ และคนอื่น ๆ. เศรษฐกิจของประเทศไทย ปัญหาและนโยบาย.

กรุงเทพฯ : ม.ป.ท, ม.ป.ป.

นิพนธ์ เทพวัลย์. "ผลการศึกษาวิจัยทางประชากรศาสตร์ของประเทศไทยในรอบ 10 ปี,"

ประชากรศึกษา. 5(6) : 24-44 ; ธันวาคม 2521.

/ นิสา ชูโต. รายงานการศึกษาเรื่อง คนชราไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

บรรจง บรรเจิดศิลป์. วางทวนเทงปากกา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

บรรลุ ศิริพานิช และคนอื่น ๆ . ระบาคติวิทยาของคณพิการและผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.

2525. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2525.

บุญยงค์ เกศเทศ. แอลกอฮอล์กรรมกรไทย. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2536.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์สวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

✓ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคนอื่น ๆ . วิธีวิทยาการศึกษาสังคมไทย วิธีใหม่แห่งการพัฒนา.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์, 2537.

ผดุง พรหมมูล. "อั๊กปต้องสงสาร," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 1 - 4. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527.

✓ พลศักดิ์ จิรากรศิริ. วรรณกรรมการเมือง. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต, 2522.

✓ หินิจ รัตนกุล. "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน" รวมคำแถลง. 6(4) : 256-281

; ตุลาคม 2522.

✓ ไพบุลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ผดุงพิทยา, 2516.

มานพ ถนอมศรี. "กระเจกเงา," ใน จัน..ไอ้คนบัดซบ. หน้า 171-188. กรุงเทพฯ :

อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. ก.

———. "กรุงเทพฯ," มติชนสุดสัปดาห์. 11(556) : 54 - 56 ; เมษายน 2534. ก.

———. "กลืนเนื้อหุ้ม," รุ้ง. 4(35) : 196-199 ; มกราคม 2535. ก.

———. "กองบุญ," ใน จัน..ไอ้คนบัดซบ. หน้า 11-38. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์

การพิมพ์, 2526. ข.

———. "กามตัณหา," ใน จัน..ไอ้คนบัดซบ. หน้า 103-114. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์

การพิมพ์, 2526. ค.

———. "การเดินทาง," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 169-189. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

วิทวัส, 2522. ก.

———. "กามาฆาตกรรม," ใน จัน..ไอ้คนบัดซบ. หน้า 149-170. กรุงเทพฯ :

อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. ข.

- มานพ ธนอมศรี. "การตัดสินใจในคืนอันแจ่มใส," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 81 - 93. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ก.
- . "ของขวัญที่ยากไร้," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 76-89. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ก.
- . "คนไร้ค่าหมายเลข 2," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 110-118. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ก.
- . "ความปลื้มปิติของหญิงชรา," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 169-181. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ข.
- . "ความพ่ายแพ้ของจำทองคำ," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 110-124. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ค.
- . "ความรู้สึกสีขาว," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 137-151. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ผ.
- . "ความหวังขึ้นสุดท้าย," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 237-253. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ง.
- . "ความอยาก," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 125-136. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. จ.
- . "คืนดาวตก," ใน ข้อการระเิด ฉบับสังวาสสมสร. ไตรมาสที่ 1 : 53 - 64 ; มกราคม-มีนาคม 2535. ข.
- . "คือความเจ็บปวด," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 56-75. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ฉ.
- . "ชาติ-กาม," ใน ฉัน...ไ้คนบัดซบ. หน้า 77-90. กรุงเทพฯ : องค์กรศิลปการพิมพ์, 2526. ง.
- . "ชาติกร," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 37(38) : 58 - 60 ; มีนาคม 2534. ข.
- . "ชาติกรรม," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 95-109. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ข.

- มานพ ถนอมศรี. "ฉัน...ไอ้คนบัดซบ," ใน ฉัน...ไอ้คนบัดซบ. หน้า 203-222. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. จ.
- . "ฉิบ-หวย," ใน ตะวันลา. หน้า 144-158. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ก.
- . "ชายหนุ่ม รongเท้าคู่เก่า และคนเซ่ใจ," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 21-33. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทวัส, 2522. ข.
- . "ซอสายขาด," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 35-51. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทวัส, 2522. ค.
- . "ขี้มบ๊วย," ใน ตะวันลา. หน้า 160-176. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ช.
- . "ดอกไม้ข้างหีบศพ," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 219-236. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ซ.
- . "ดอกไม้ต่างกลิ่น," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 119-135. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทวัส, 2522. ฌ.
- . "ดอกไม้พลาสติก," แนวหน้าสัปดาห์. 1(3) : 42 - 43 ; ธันวาคม 2534. ค.
- . "ดอกไม้สีดำ," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 185-201. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ค.
- . "ดอกหญ้าปลายสวน," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 71-87. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทวัส, 2522. ง.
- . "เดือนสิบเอ็ดน้าอง," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 32-37. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ช.
- . "แดดเหลือง," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 111-127. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ฌ.
- . "ตัวโง่," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 38(29) : 63 - 65 ; ธันวาคม 2534. ฌ.

- มานพ ถนอมศรี. "ตะวันลา," ใน ตะวันลา. หน้า 9-24. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ค.
- . "ตากับยาย," ผู้หญิง 24. 9(152) 280 - 284. ธันวาคม 2534. ง.
- . "ทางสายรุ้ง," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 19-29. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ค.
- . "ที่ตัดผมสี่เหลืง," ใน ฉัน...ไ้คนบัดซบ. หน้า 91-102. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. ฉ.
- . "ทุกซัซง," ใน ตะวันลา. หน้า 194-207. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ข
- . "เธอ...ผู้เป็นมารดา," รุ้ง. 4(45) : 208 - 212 ; พฤศจิกายน 2535. ค.
- . "นกสี่ชมพู," ลดา. 1(11) : 227 - 232 ; กุมภาพันธ์ 2536.
- . "นักบุญ," ใน ตะวันลา. หน้า 128-142. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ง.
- . "นางนวล," ใน ตะวันลา. หน้า 26-42. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. จ.
- . "บัวเข็ม," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 31-47. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ง.
- . "บัวคนละสี่," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 137-155. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิวิธ, 2522. จ.
- . "บ้านเล็กของยาย," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 8-17. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ค.
- . "บุญ," สกุลไทย. 37(1911) : 34 - 35. มกราคม 2534. จ.
- . "บุปผามาลี," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 49-64. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. จ.
- . "บรรารณา," ใน ตะวันลา. หน้า 178-192. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ฉ.

- มานพ ถนอมศรี. "บาท่องไก่," ใน ตะวันลา. หน้า 74-87. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์
การพิมพ์, 2533. ช.
- . "ผู้ก่อการร้าย," ใน ฉัน...ไฉนบัดนี้. หน้า 59-76. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์
การพิมพ์, 2526. ช.
- . "ผู้จัดการของไอ้แควะ," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 53-69. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วิหัง, 2522. จ.
- . "ผู้ถูกกล่าวหา," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 152-168. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ช.
- . "ผู้ขายแพ," มติชนสุดสัปดาห์. 12(635) : 30 - 32 ; ตุลาคม 2535. ส.
- . "ผู้ไม่ยอมจำนน," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 97-108. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ภาพพิมพ์, 2527. จ.
- . "ผู้อพยพ," ใน ลมหายใจดอกไม้มัน. หน้า 203-216. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
หนุ่มสาว, 2523. จ.
- . "ผีบอบ," ใน ฉัน...ไฉนบัดนี้. หน้า 189-202. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์
การพิมพ์, 2526. ช.
- . "ผนฟ้าขาว," ใน ตะวันลา. หน้า 44-52. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์,
2533. ช.
- . "ผนแล้ง," ใน ลมหายใจดอกไม้มัน. หน้า 167-184. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
หนุ่มสาว, 2523. ช.
- . "โพสิดา," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 24-41. กรุงเทพฯ : สารศึกษา
การพิมพ์, 2521. ฉ.
- . "โพหนุ่ม," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 9-23. กรุงเทพฯ : สารศึกษา
การพิมพ์, 2521. ญ.
- . "มนุษย์ธรรมของลุงปาน," ใน ลมหายใจดอกไม้มัน. หน้า 149-166.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, กรุงเทพฯ : 2523. ช.

- มานพ ถนอมศรี. "มารหัวชน," ใน ฉัน...ไว้คนบัดซบ. หน้า 115-128. กรุงเทพฯ :
อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. ฉ.
- . "เมถุน - สังวาส," ใน ฉัน...ไว้คนบัดซบ. หน้า 39-58. กรุงเทพฯ :
อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2526. ฉ.
- . "ไม่อยากเป็นนก," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 182-201. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ฉ.
- . "ยางเปลี่ยนใบ," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 42-55. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ฉ.
- . "ยาเม็ดสี่ชมพู," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 202-218. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ข.
- . "ยี่เก," ใน ตะวันลา. หน้า 54-72. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์,
2533. ฉ.
- . "ราวคาแห่งความสูญเสีย," ใน ลมหายใจดอกไม้. หน้า 129-147.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ฉ.
- . "เรื่องตลกของบักเคน," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 61-72. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ฉ.
- . "โรงเรียนของทัย," ใน ตะวันลา. หน้า 89-95. กรุงเทพฯ :
แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ฉ.
- . "ลมหายใจดอกไม้," ใน ความหวังขึ้นสุดท้าย. หน้า 90-109. กรุงเทพฯ :
สารศึกษาการพิมพ์, 2521. ท.
- . "เลือกตั้ง," ใน ตะวันลา. หน้า 113-126. กรุงเทพฯ :
แสงศิลป์การพิมพ์, 2533. ฉ.
- . "โลกสมมุติของหญิงกลางคน," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 3-19. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วิภาส, 2522. ช.
- . "วันเด็กของหรั่ง," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 39-48. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ภาพพิมพ์, 2527. ช.

มานพ ถนอมศรี. "วีรบุรุษและมหาเศรษฐี," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 87-95. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2527. ช.

———. "ศตวรรษ 26," แนวหน้าสัปดาห์. 1(11) : 42 - 43 ; กุมภาพันธ์

2535. ง.

———. "ศาลา 1," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 51-59. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์,

2527. ฉ.

———. "เส้นทางสายไหม," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 191-205. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

วิทวัส, 2522. ช.

———. "ท่อนวนช่อดอกไม้," ใน ลมหายใจดอกไม้ม. หน้า 65-79. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์หนุ่มสาว, 2523. ฉ.

———. "อัตตวิภาकरण," ใน ตะวันลา. หน้า 97-111. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์

การพิมพ์, 2533. ฉ.

———. "อาชญากร," ใน ฉัน...ไฉนบัดนี้. หน้า 129-148. กรุงเทพฯ : อนงค์ศิลป์

การพิมพ์, 2526. ฉ.

———. "อีเชียว," ใน ฟ้าสีน้ำเงิน. หน้า 89-103. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทวัส,

2522. ฉ.

———. "อีหล่น้อย," ใน ทางสายรุ้ง. หน้า 75-84. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์,

2527. ฉ.

มานพ ถนอมศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พรเพ็ญ กล้วยไม้ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 30/13

หมู่ 8 ซอยลาดพร้าว 87 แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10310

เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2537.

โมตรี ลิ้มปิชาติ (บรรณาธิการ). มือรางวัล. กรุงเทพฯ : 68 การพิมพ์, 2526.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ

: ราชบัณฑิตยสถาน, 2532.

✓ รื่นฤทัย สัจจพันธ์ และธัญรัตน์ ปานะกุล. "วรรณคดีกับสังคม," รวมคำแหง. (6(1) :

107-117 ; มกราคม 2522.

- แล คิลกวิทย์รัตน์ และคนอื่น ๆ. เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยมโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- วัฒนาพร วัฒนชัยศิลป์. การศึกษาค้นคว้าสังคมในนวนิยายของ ชาร์ลส์ ดิคเกนส์. ปรินซ์ตัน
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
อัสสโน.
- วาสนา ตะเกาพงษ์. การสืบทอดโอกาส การมีงานทำของคนพิการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- วิจัยประชากรและสังคม, สถาบัน. ร่วมแรงแบ่งปันรัก : สภาพข้อเท็จจริงแห่งปัญหาโสเภณี
และเอดส์. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2537. (เอกสารทางวิชาการหมายเลข 178)
- วิทยากร เชียงกุล. รัฐประหารเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สารมวลชน, 2535.
- ✓ วิภาวี พิจิตันดาล และจิตรา วีรบุรินทร์. สังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2533.
- ✓ ศรีศักร วัลลิโภดม และ เอกวิทย์ ฅ กลาง. มองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทาง
สังคมไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2536.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. ข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และการดูแลผู้สูงอายุ ของคน
หนุ่มสาวไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สมเกียรติ คู่ทวีกุล. "เงินตราหรือศักดิ์ศรีของมนุษย์ : ทางเลือกของผู้ยากไร้ ในเรื่องสั้น
ไทยร่วมสมัย," มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 4(2) : 58-62 ; 2525.
- ✓ สมวงศ์ วงศ์วณแสง. "การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่นและปัญหาสังคมอื่น ๆ," ประชากร
ศึกษา. 5(4) : 31-32 ; สิงหาคม 2521.
- ✓ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย แนวทางวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, ม.ป.ป.
- สัจภูมิ ละออ และองอาจ สุวรรณชาติ. "รายงาน : มานพ ถนอมศรี นักเขียนโสเภณี วันนี้
ผมยังไม่ตาย," มติชนสุดสัปดาห์. 13 (667) : 55-60 : 2536.
- สุธา ศาสตรี. วรรณคดีเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- ✓ สุกัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

- อมรา พงศาพิชญ์ และสุริยา วีรวงศ์. รายงานผลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลภายในและภายนอก
กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม กรุงเทพฯ : แท็ค แอนด์ เจอนัล พับริเคชั่น, 2532.
- อักษร (นามแฝง). "มานพ ถนอมศรี เพชรดีต้องเจียรระโน," เปรี้ยว. 83 (ปกซ์หลัง)
 : 148-150, 193 ; กรกฎาคม 2528.
- อับรามส์, เอ็ม.เอช. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลและเรียบเรียงโดย ทองสุก เกตุโรจน์
 กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529.
- เอมอร นิรัฏราช. ทัศนะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511. อัดสำเนา

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ	นางสาวพรเพ็ญ
ชื่อสกุล	กล้วยน้ำ
วัน เดือน ปีเกิด	8 สิงหาคม 2506
สถานที่เกิด	เขตบางเขน กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 93/1 หมู่ 1 ซอยคูบอน ถนนรามอินทรา แขวงจระเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2523	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสตรีศรีนครปฐมบุรีรัมย์
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีนครปฐมบุรีรัมย์ (สหศึกษารุ่นที่ 1)
พ.ศ. 2529	ค.บ. (ภาษาไทย) จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2539	กศ.ม. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2530	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนราชภัฏวิเทศฯ ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2538 ถึง ปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4 ช่วยราชการที่โรงเรียนบ้านคลองใหญ่ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอองค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก